This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

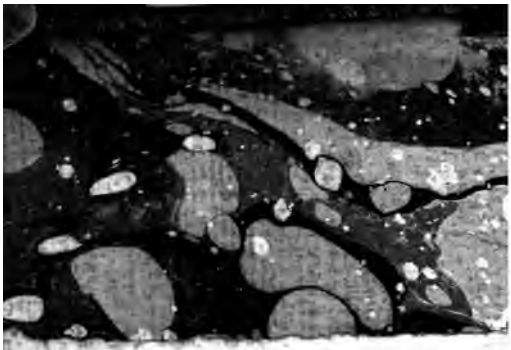

D 135.

T. FINCH
è Coll. Di Joh. Bapt. Oxon.

TAYLOR INSTITUTION.

BEQUEATHED

TO THE UNIVERSITY

BY

ROBERT FINCH, M. A.

OF BALLIOL COLLEGE

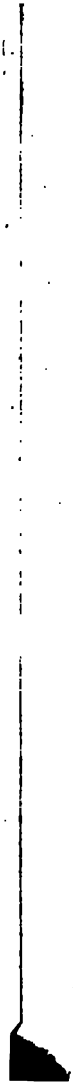

PUBLII
TERENTII AFRI
COMOEDIAE

Ad optimorum Exemplarium fidem recenſitae &c.

Acceſſerunt

VARIAE LECTIONES,

Quae in Libris MSS. et Eruditorum Commentariis notatu digniores occurrunt.

TOM. I.

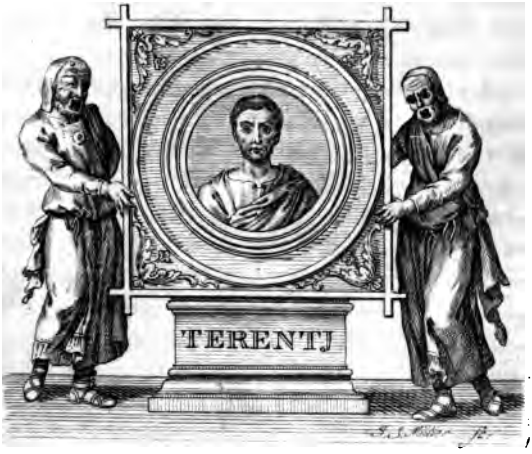

LONDINI,
Impenſis J. et P. KNAPTON, et G. SANDBY.

MDCCLI.

P. TERENTII

VITA,

EX SUETONIO.

P. TERENTIUS Afer, Carthagine natus, ſervivit Romae Terentio Lucano Senatori, a quo ob ingenium et formam, non inſtitutus modo liberaliter, ſed et mature manumiſſus. Quidam captum eſſe exiſtimant, quod fieri nullo modo potuiſſet, Feneſtella docet; cum in fine ſecundi belli Punici, et ante initium tertii natus ſit, et mortuus: nec ſi a Numidis aut Getulis captus ſit, ad ducem Romanum pervenire potuiſſet; nullo commercio inter Italicos et Afros, niſi poſt deletam Carthaginem, coepto. Hic cum multis nobilibus familiariter vixit, ſed maxime cum Scipione Africano, et cum Laelio: quibus etiam corporis gratia conciliatus exiſtimatur, quod ipſum Feneſtella arguit; contendens utroque majorem natu fuiſſe; quamvis Cornelius Nepos aequaleis omneis fuiſſe tradat, et Porcius ſuſpicionem de conſuetudine per haec faciat:

Dum laſciviam nobilium et fucoſas laudes petit,
Dum Africani voci divinae inhiat avidis auribus,

P. TERENTII

Dum ad Furium ſe coenitare, et Laelium pulchrum putat,
Dum ſe amari ab hiſce credit, crebro in Albanum rapi
Ob florem aetatis ſuae; ad ſummam inopiam redactus eſt.
Itaque e conſpectu omnium abiit, in Graeciam, terram ultimam.
Mortuus eſt Stymphalo Arcadiae oppido: nil Publius
Scipio profuit, nihil ei Laelius, nil Furius,
Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime.
Eorum ille opera ne domum quidem habuit conductitiam,
Saltem ut eſſet, quo referret obitum domini ſervulus.

Scripſit comoedias ſex: ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, juſſus ante Caecilio recitare, ad coenantem cum veniſſet, dictus eſt initium quidem fabulae, quod erat contemptiore veſtitu, ſubſellio, juxta lectulum reſidens legiſſe: poſt paucos vero verſus, invitatus ut accumberet, coenaſſe una: deinde caetera percurriſſe; non ſine magna Caecilii admiratione. Et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probavit. Quamvis Volcatius de enumeratione omnium ita ſcribit:

Sumetur Hecyra ſexta ex iis fabula.

Eunu-

Eunuchus quidem bis acta eſt, meruitque pretium quantum nulla antea cujuſquam comoedia, id eſt, octo millia nummum. Propterea ſumma quoque titulo adſcribitur. Nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri. Non obſcura fama eſt, adjutum Terentium in ſcriptis a Laelio et Scipione, quibuſcum familiariter vixit. Eandem ipſe auxit. Nunquam enim, niſi leviter, ſe tutari conatur, ut in prologo Adelphorum:

Nam quod iſti dicunt malevoli, homines nobiles
Hunc adjutare, aſſidueque una ſcribere:
Quod illi maledictum vehemens exiſtimant,
Eam laudem hic ducit maximam; cum illis placet,
Qui vobis univerſis et populo placent.
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quiſque tempore uſus eſt ſine ſuperbia.

Videtur autem ſe levius defendiſſe, quia ſciebat, Laelio et Scipioni non ingratam eſſe hanc opinionem: quae tamen magis et uſque ad poſteriora tempora valuit. Q. Memmius in oratione pro ſe ait: P. Africanus, qui a Terentio perſonam mutuatus, quae domi luſerat ipſe, nomine illius in ſcenam detulit. Nepos auctore certo comperiſſe ſe ait, C. Laelium quondam in Puteolano Kalendis Martiis admonitum ab uxore, temporius ut diſcumberet, petiiſſe ab ea, ne interpellaretur: ſerius tandem ingreſſum triclinium, dixiſſe, non ſaepe in ſcribendo

magis ſucceſſiſſe ſibi : deinde rogatum ut ſcripta illa proferret, pronunciaſſe verſus qui ſunt in Heautontimorumeno :

Satis pol proterve me Syri promiſſa huc induxerunt.

Santra Terentium exiſtimat, ſi modo in ſcribendo adjutoribus indiguerit, non tam Scipione et Laelio uti potuiſſe, qui tunc adoleſcentuli fuere, quam Sulpicio Gallo, homine docto, et qui conſularibus ludis initium fecerit fabularum dandarum : vel Q. Fabio Labeone, et M. Popillio, conſulari utroque ac poeta : ideo ipſum non juvenes deſignaſſe, qui ſe adjuviſſe dicerentur : ſed viros, quorum operam et in bello, et in otio, et in negotio populus ſit expertus. Poſt editas comoedias nondum quintum atque trigeſimum egreſſus annum, cauſſa evitandae opinionis, quia videbatur aliena pro ſuis edere, ſeu percipiendi Graecorum inſtituta moreſque, quos perinde exprimeret in ſcriptis ; egreſſus urbe eſt, neque amplius rediit. De morte ejus Volcatius tradit :

Sed ut Afer ſex populo edidit comoedias,
Iter hinc in Aſiam fecit : navim cum ſemel
Conſcendit ; viſus nunquam eſt. ſic vita vacat.

Q. Conſetius redeuntem e Graecia periiſſe in mare dicit, cum centum et octo fabulis converſis a Menandro. Caeteri, mortuum eſſe in Arcadiae Stymphalo,

phalo, ſive Leucadia, tradunt, Cn. Cornelio Dolabella, M. Fulvio Nobiliore conſulibus, morbo implicitum, acri dolore ac taedio amiſſarum fabularum, quas in navi praemiſerat, ac ſimul fabularum, quas novas fecerat. Fuiſſe dicitur mediocri ſtatura, gracili corpore, colore fuſco. Reliquit filiam, quae Equiti Romano nupſit. Item hortulos ſex jugerum, via Appia, ad Martis villam, quo magis miror Porcium ſcribere:

——— *Nil Publius*
Scipio profuit, nihil ei Laelius, nil Furius,
Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime.
Eorum ille opera ne domum quidem habuit conductitiam,
Saltem ut eſſet, quo referret obitum domini ſervulus.

Hunc Afranius quidem omnibus Comicis praefert; ſcribens in compitalibus:

Terentio non ſimilem dices quempiam.

Volcatius autem non ſolum Naevio, et Plauto, et Caecilio, ſed Licinio quoque poſtponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

Tu quoque, qui ſolus lecto ſermone Terenti,
Converſum expreſſumque Latina voce Menandrum

In medio populi sedatis vocibus effers,
Quidquid come loquens, ac omnia dulcia dicens.

Item C. Caesar.

Tu quoque tu in summis, o dimidiate Menander,
Poneris; et merito, puri sermonis amator.
Lenibus atque utinam scriptis adjuncta foret vis
Comica, ut aequato virtus polleret honore
Cum Graecis, neque in hac despectus parte jaceres:
Unum hoc maceror et doleo tibi deesse Terenti.

Haec Suetonius Tranquillus: nam duos Terentios poetas fuisse scribit Merius: quorum alter Fregellanus fuerit Terentius Libo: alter Libertinus Terentius, Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edidisse Terentium, Valgius in Actaeone ait:

Hae quae vocantur fabulae, cujus sunt?
Non has: quia jura populis recensens dabat
Honore summo affectus, fecit fabulas?

Duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur Comico; Phormio, et Hecyra: quatuor reliquae a Menandro: ex quibus magno successu et pretio stetit Eunuchus: Hecyra saepe exclusa, vix acta est.

ARGU-

ARGUMENTUM
AELII DONATI
IN
ANDRIAM TERENTII.

CHREMES Atticus, pater Paſibulae et Philumenae, cum ex his duabus ſe Paſibulam perdidiſſe falſo crederet, relictam Athenis, nec viſam poſtea multo tempore, tanquam unicam ſibi putabat Philumenam, quam Charinus adoleſcens Athenienſis adamabat unice, et ſibi petebat uxorem: ſed pater eam Pamphilo cuidam, Simonis filio, ultro deſponderat. qui Pamphilus contra ſororem Chryſidis ac peregrinam tum creditam, Paſibulam ſupra dictam, alteram Chremetis filiam, ſub nomine Glycerii latenter ſic amavit, ut ex ea filium ſuſcepiſſet inſcio patre. qua re intellecta, commotus Simo pater Pamphili, dum per falſas nuptias tentat animum Pamphili, multis dolis a Davo ipſe deluditur ſervo: periculoque Charini et Pamphili motus error in fabula, uſque ad eum finem ductus eſt, dum Athenas veniens Andrius quidam Crito rem aperiat, et nodum fabulae ſolvat: per quem agnita Paſibula recipitur a parentibus, et traditur Pamphilo amanti: Philumena vero Charino deſpondetur, et traditur exoptanti. Perſpecto argumento, ſcire debemus hanc eſſe virtutem poeticam, ut a noviſſimis argu-

menti rebus incipiens, initium fabulae et originem narrative reddat ſpectatoribus, auctoremque praeſentem [1] ſibi exhibeat, ubi finis eſt fabulae. hunc enim ordinem et circulum poeticae artis, vel virtutis non modo ſecuti ſunt tragici, comicique auctores, ſed Homerus etiam et Virgilius tenuerunt. Diviſionem actuum in Latinis fabulis internoſcere, difficile eſt. cauſam jamdudum demonſtravimus. unde autem, aut quo modo, quamvis aegre, tamen intelligi, diſtinguique poſſint, eſt operae pretium dicere. Principio dicendum eſt, nullam perſonam egreſſam quinquies, ultra exire poſſe. ſed illa re plerumque decipimur, quod perſonam, cum tacuerit, egreſſam falſo putamus: quae nihilo minus in proſcaenio tacens loquendi tempus exſpectat. eſt igitur attente animadvertendum, ubi, et quando ſcaena vacua ſit ab omnibus perſonis, ut in ea chorus vel tibicen audiri poſſit: quod cum viderimus, ibi actum eſſe finitum debemus agnoſcere. Confundit ſaepe lectorem id, quod perſona in ſuperiori ſcaena deſinens, et in proxima incipiens loqui, non intelligitur ingreſſa; quod ipſum [2] experientes ſtatim dijudicant de rerum ac temporum quantitate. poteſt enim fieri, ut et ingreſſa ſit, ac egreſſa, quam prave credimus de proſcaenio non receſſiſſe. poſſe autem quinto egredi perſonam, non et neceſſe eſſe dicimus, ut appareat ul-

1. Forte pro *ſibi* legendum *ibi*.
2. f. *comperientes*.

tra

tra exire non poſſe; in tragoedia parcius exire et ſolere pariter, et licere. Primus actus in Andria narrationem Simonis apud Soſiam continet [1] argumenti; quod populus hac occaſione perdiſcit; mox querelam apud ſe Davi de domino, et ejuſdem cum domino verba, et rurſus ejuſdem ſervi deliberationem quid rerum gerat. Secundi actus haec ſunt: Charini verba, primo cum Byrrhia ſervo, et poſt cum ipſo Pamphilo de nuptiis Philumenae: Davi interventus et cum eo diſputatio de nuptiis Pamphili: Pamphili ſermo cum patre dolo conſentientis in nuptias: Byrrhiae verba: Davi callida oratio adverſum ſenem. Tertio actui haec attribuuntur: Myſidis cum obſtetrice colloquium, Davo ac Simone audientibus: partus Glycerii ſuſpectus ſeni, et Davi apud eum fraudulenta ſermocinatio: Simonis verba cum Chremete de nuptiis: Davi perturbatio ac Pamphili. Quartum actum per haec intelligimus: prima Charini verba ſunt, indignantis velut fidem ſibi non ſervatam a Pamphilo: tum Myſidis verba apud Pamphilum, ejuſdemque queſtus: Davi adminiſtratio doli adverſus Chremetem. In quinto actu Simonis et Chremetis prope jurgium diſputatio: tum detectio fallaciarum Davi: tum indignatio patris adverſus filium: tum Critonis interventus, et per eum cognitis rebus, in tranquillum res acta, ducentibus uxores, quas concupiverant, Pamphilo et

1. f. *& argumentum.*

Charino.

ARGUMENTUM

Charino. Illud non commovere nos debet, quod in horum actuum distinctione videntur de proscaenio non discessisse personae quaedam: sed tenere debemus, ideo Terentium vicinitatis mentionem fecisse in principio, ut modico receptu et adesse, et abesse personam intelligamus. Nihil ergo sequius factum est ab antiquis, qui ad hunc modum Terentianas fabulas divisérunt.

ARGUMENTUM EUNUCHI.

RAPTA quaedam ex Attica virgo nobilis, atque adducta est Rhodum; ibique matri Thaidis meretricis ab amico dono data est, et educata velut soror una cum filia Thaide. Sed Thais, relicta matre, Rhodo cum amatore quodam Athenas se contulit: ab eoque heres instituta mortuo, mox a milite Thraſone diligebatur nimis. Qui cum Athenis profectus matrem Thaidis mortuam Rhodi comperisset, et eam virginem, quam diximus, ab heredibus mortuae animadvertisset venum esse propositam, quamvis ignarus rerum omnium, emit tamen; et dono amatae Thaidi vexit Athenas. Verum, postquam adveniens rivalem Phaedriam apud amicam reperit, quem per ejus absentiam sibi meretrix conciliarat, affirmavit se non ante daturum promissam virginem, quam Thais foras aemulum pepulisset. Illa igitur, etsi amaret Phaedriam, cupiditate

tamen

tamen recuperandae virginis et civis Atticae, et quam a parvula ut sororem dilexerat, excludit Phaedriam. Hinc ille primo irascitur: post accepta facti ratione, a Thaide lenitur; et in bidui spatium sponte concedens militi, rus proficiscitur: statimque ne ab aemulo muneribus superaretur, Eunuchum et puellam Parmenoni jubet abiens ad Thaidem deducere. Verum Chaerea frater Phaedriae tunc ephebus, visa in via virgine, inflammatur amore ejus. Atque eo evasit vehementi ardore, ut pro eunucho ipse deduceretur ad Thaidem. Hac occasione vitiata virgo: et mox civis, et nobilis cognita, datur uxor Chaereae. Phaedria vero et miles rivales, ambo concordes per parasitum redditi, communi amica sine certamine potiuntur. In primo actu Phaedria excluſus a Thaide, et secum primo, et mox cum Parmenone conqueritur fortunas suas, et ad postremum coram accusat Thaidem. Rursus permulcetur ab eadem, et voluntate digrediens, rus sese concessurum in spatium bidui esse promittit. Secundus actus, profectionem Phaedriae continet, delegantis servo deductionem Eunuchi et puellae ad Thaidem. Tum parasitum loquentem, per quem virgo a milite dono amicae missa est. Tum interventum Chaereae amantis virginem, ejusdemque cum Parmenone consilium de eadem potienda per fallaciam: quia pro Eunucho ipse supponitur Thaidi. Tertius actus characterem exprimit militis, et parasiti per ridiculum colloquium. Tum invi-

ARGUMENTUM

invitationem ad cenam Thaidis. Tum oblationem velut Eunuchi Chaereae et puellae ex Aethiopia per Parmenonem factam. Tum verba Chremetis ad Thaidem venientis, productique ad militem. Antiphonis Chaereaeque colloquium de vitiata per dolum virgine. In quarto actu Dorias nunciat jurgium inter militem et Thaidem: tum reditum habet ex villa Phaedriae: et querelam Pythiae de vitiata virgine apud Phaedriam: et eundem ſtupentem quod audiebat. Errorem ebrii Chremetis: et verba petulantia Thaidis adverſum militem, et militis adverſum Thaidem: parata proelia, ridiculeque depoſita. Quintus actus haec continet, querelam Thaidis de vitiata virgine, primo cum Pythia, poſtea cum ipſo Chaerea: tum interventum Chremetis atque nutricis: tum perturbationem Parmenonis per dolum Pythiae, atque eius indicio per ſenem, qui rure tunc advenerat, confirmatas nuptias; et ad ultimum, reditum in gratiam militis cum Phaedria et Chaerea.

ARGUMENTUM ADELPH.

EX duobus Atticis fratribus, alter quidem, Demea nomine, rus coluit, uxorem duxit, filios ſuſcepit duos, Aeſchinum et Cteſiphonem. at alter, Micio nomine, uxorem non duxit, et filios procreare noluit, ſed ſibi filium fratris, Aeſchinum adoptavit,

tavit, atque ita indulgenter eduxit a parvulo, ut effuſe luxuriatus adoleſcens, ad poſtremum civem Atticam virginem vitiaret, captus amore ejus. quo facto, et cum matre puellae pepigit nuptias ejuſdem quam vitiavit. cumque rem geſtam ad patris, a quo adoptatus fuerat, conſcientiam jam jamque perlaturus eſſet, precibus Cteſiphonis fratris ſui, qui apud durum patrem atque agreſtem Demeam parcius atque arctius haberetur, impulſus eſt, et ut eidem a lenone raperet meretricem: quo facto multiplici errore completur fabula. nam et Demea cum hoc ipſo, id eſt, cum Micione, litigabat, tamquam cum eo qui corruperit adoleſcentem adoptatum in mores perditos, neſciens ſuum ſibi filium Cteſiphonem eſſe corruptum, eluditurque a Syro et Micione per totam fabulam. Et mater puellae, jam decimo menſe poſt raptum virginis, Aeſchinum credit ſibi ipſi rapuiſſe meretricem. quae perturbatio cito in tranquillum redacta eſt. nam re comperta de vitio virginis, Micio dat civem Aeſchino quam concupiverat, ejuſque matrem ipſe accipit. Deprehenſo vero Cteſiphone in amore meretricis, primo iraſcitur Demea: poſt lenitur, atque habendae ejus meretricis licentiam praebet. Primus actus haec continet, Micionis ſolius primo verba, et poſt, ejuſdem et Demeae jurgium. Secundus actus haec continet, lenonis [1] alteram rixam adverſus Aeſchinum

1. f. *Aſperam.*

pro

ARGUMENTUM

pro puella, ejuſdem apud Syrum querelas: laetitiam Cteſiphonis, [1] obſeſſionem amicae, et ejuſdem gratiarum actiones apud Aeſchinum. Tertius actus haec continet, Trepidationem matris Soſtratae et Cantharae nutricis ob parturientem Pamphilam vitiatam ab Aeſchino: Getam nunciantem dominae ſuae per errorem quod ſibi rapuerit Aeſchinus meretricem: reditum in ſcaenam Demeae: ejuſdemque cum Syro ludificante ſermocinationem: interventum Hegionis, cum querela apud eundem Demeam de facto Aeſchini, et conſolatione Soſtratae. Quartus actus haec continet: Cteſiphonis cum Syro colloquium: deluſionem Demeae: ejuſdemque in ſcaenam interventum, atque ſecundam fruſtrationem per Syrum factam: Micionis cum Hegione ſermonem: querelam Aeſchini de rebus ſuis: ejuſdemque cum Micione patre facetiſſimam decertationem: Demeae reditum in ſcaenam ex errore in quem eum conjecerat Syrus: et renovatum cum fratre ejuſdem jurgium: proceſſionem in ſcenam temulenti Syri. Quintus actus haec continet, deprehenſionem Cteſiphonis cum meretrice: tertium cum Micione jurgium Demeae, ejuſdemque vitae priſtinae correptionem: et per eum multa in comoedia nova, hoc eſt, blandimentum circa Aeſchinum: et affabilitatem circa Getam: conciliationem Syri, et uxoris ejus: et veniam circa Cteſiphonem: permiſſionemque habendae meretricis. Servatur autem per to-

1. f. *Ob poſſeſſionem.*

tam

In Adelph. Terentii.

tam fabulam mitis Micio, ſaevus Demea, leno avarus, callidus Syrus, timidus Cteſipho, liberalis Aeſchinus, pavidae mulieres, gravis Hegio. In dividendis actibus fabulae identidem meminerimus, primo paginarum dinumerationem neque Graecos, neque Latinos ſervaſſe: cum ejus diſtributio hujuſmodi rationem habeat, ut, ubi attentior ſpectator eſſe potuerit, longior actus ſit; ubi faſtidioſior, brevior atque contractior. Deinde etiam illud, in eundem actum poſſe conjici et tres, et quatuor ſcaenas introeuntium atque exeuntium perſonarum. Facta autem haec una eſt de duabus fabulis, Adelphis Menandri, et Commorientibus Diphili.

Argumentum Phormionis.

CUM Chremes Demiphonis frater, adſcito ſibi ad fallaciam nomine, quo Stilphonem ſe dici fecerat, duas eodem tempore habuiſſet uxores, Athenis divitem, pauperem Lemni; ex divite ſuſtulit filium, qui dictus eſt Phaedria; ex paupere furtim ſuſcepit atque educavit filiam, Phanium nomine, eamque, conſilio cum fratre habito, deſtinavit filio ejus Antiphoni uxorem dare. Quibus complacitis, uno tempore profecti Athenis ſenes, Demipho in Ciliciam, Chremes Lemnum ad accerſendam filiam, quae jam illinc cum matre navigaverat, occaſionem dederunt amandi adoleſcentibus. Nam ſtatim Phaedria citha-

thariſtriam ſub lenone coepit ardere: Antipho illam filiam patrui Phanium deſponſatam ſibi, neſciens neſcientem, mox ut Athenas venit, nec patrem reperit, falſa duplici ejus nomine, matrem mortuam dum lamentatur, adamavit: confilioque et opera parafiti ſecundum leges Athenienſium, quaſi ſibi cognata eſſet, tamquam in jure victus, et velut coactus, eam accepit uxorem per abſentiam patris. Qui cum adveniſſet, et vellet eam expellere, primo confutatur per impudentiam parafiti. poſt cum ſuo fratre ſic decipitur, ut, dum eam credit ab Antiphone poſſe disjungi, eam parafitus [1] ipſe ducat uxorem, et det ducturo xxx minas praeſentis dotis puellae nomine, quas Phormio acceptas Phaedriae dedit; ille, lenoni ad citharistriam redimendam. Quibus geſtis tandem Chremes agnoſcit filiam ſuam conjunctam eſſe fratris filio. Quare, dum, mutato conſilio, xxx minas a Phormione per rixam conatur exigere, per eundem proditus uxori ſuae Nauſiſtratae eſt. et factus libidinis reus, non ante veniam meruit a matrefamilias, quam et triginta minarum, et amoris citharistriae veniam dediſſet filio. Primus actus eſt in colloquio Davi et Getae: per quos diſcit populus argumentum. Secundi actus tenor continet adventum ſenis turbulentum, et ejuſdem jurgium adverſus Getam et Phaedriam. Tertio actui attribuitur litigium ſenis et Phormionis: tum

1 f. *ipſe* videtur ponendum ante *det*.

con-

conſultatio cum advocatis: tum Antiphonis in ſcenam reditus, colloquiumque cum Geta; tum lenonis et Phaedriae colluctatio: tum adhortatio Getae de inveniendo argento ad redimendam Phaedriae citharistriam. Quartum actum ista concelebrant, adventus Chremetis, ejusdemque cum fratre deliberatio per errorem de ejicienda Phanio. Getae verba de fallendis senibus. Antiphonis oratio apud semetipsum de amore tractantis. Getae rursus cum senibus callida, et mox cum Antiphone de eadem causa simplex disputatio. senum inter se colloquium de expulsione mulieris. et ad extremum verba Chremetis agnoscentis nutricem, ac per eam filiam suam cum Antiphone conjunctam. In quinto actu per Demiphonis errorem Phormio accipit argentum dotis nomine, et convenitur Nausistrata, ut exire domo compellat Phanium. nunciatur Antiphoni et Phormioni per Getam Phanium a patre agnitam, permissamque ut uxor habeatur. quae cum ita nupta sit, exposcitur argentum a Phormione per rixam senum, a quibus ille oppressus, rem omnem aperit Nausistratae. ad quod primum irata, ut in tali re, uxor, mox lenitur in fine fabulae, et tutissimum a patris iracundia praestat Phaedriam.

1. f. *permissumque.*

ARGUMENTUM HECYRAE.

VITIATAM in tenebris ante nuptias, cui annulum extorserat, meretricem amans dum ignorat Pamphilus, duxit uxorem gravidam ex compressu suo. Quam, peregre profectus, cum reliquisset domi, rediens parientem offendit furtim et apud matrem suam. Qua re commotus, dum repudium, invitis parentibus, et caussam repudii nescientibus, parat: per meretricem, apud quam anulus inventus est, cognoscit tandem [1] ita a se vitiatam uxorem, et ex se natum filium. Primus actus colloquium continet meretricis Philotidis ac lenae Syrae cum Parmenone: ut per harum personas, quae προτατικαὶ dicuntur, argumentum spectator discat. Secundi actus tenor in hoc est, immeritam uxorem veluti malam socrum, accusat Laches; et convenit Phidippum de eadem caussa. statim post quorum colloquium, conquestio inducitur Sostratae, quod falsum crimen invidiosumque sustineat. Tertio actui haec adscribuntur, Conquestio Pamphili peregre redeuntis, de amore suo circa uxorem. Partitudo Philumenae. Sostratae verba super aegritudine nurus, quam morbo credit afflictam. Fletus Pamphili errantis, cum putat non ex se filium natum

1. Forte *& a sc.*

esse.

esse. Colloquium Parmenonis cum pueris a navi venientibus, [1] ut mox loquatur cum ipso Pamphilo, a quo in arcem mittitur. Item Lachetis, Phidippique et Pamphili verba de reconcilianda illi conjuge et eorum ab invicem litigiosa dissenfio. Quartum actum haec complent. Perturbatio Myrrhinae ex interventu mariti: et ejusdem cum eo nimis callida ac muliebris astutiae disceptatio. Sostratae, Pamphili Lachetisque colloquium. Inclamatio patris et soceri adversum Pamphilum uxorem recusantem. Conventio meretricis promittentis se jusjurandum matronis exhibituram de non admisso ad se Pamphilo. In quinto actu Bacchidis narratio de intus gestis, et colloquium cum Parmenone inducitur, quem nuncium mittit ad Pamphilum: Pamphilique ad ultimum actio gratiarum apud ipsam Bacchidem. Docet autem Varro neque in hac fabula, neque in aliis esse mirandum, quod actus impares scaenarum paginarumque sint numero: cum haec distributio in rerum descriptione, non in numero versuum, constituta sit, non apud Latinos modo, verum etiam apud Graecos ipsos.

1. f. *& mox loquela.*

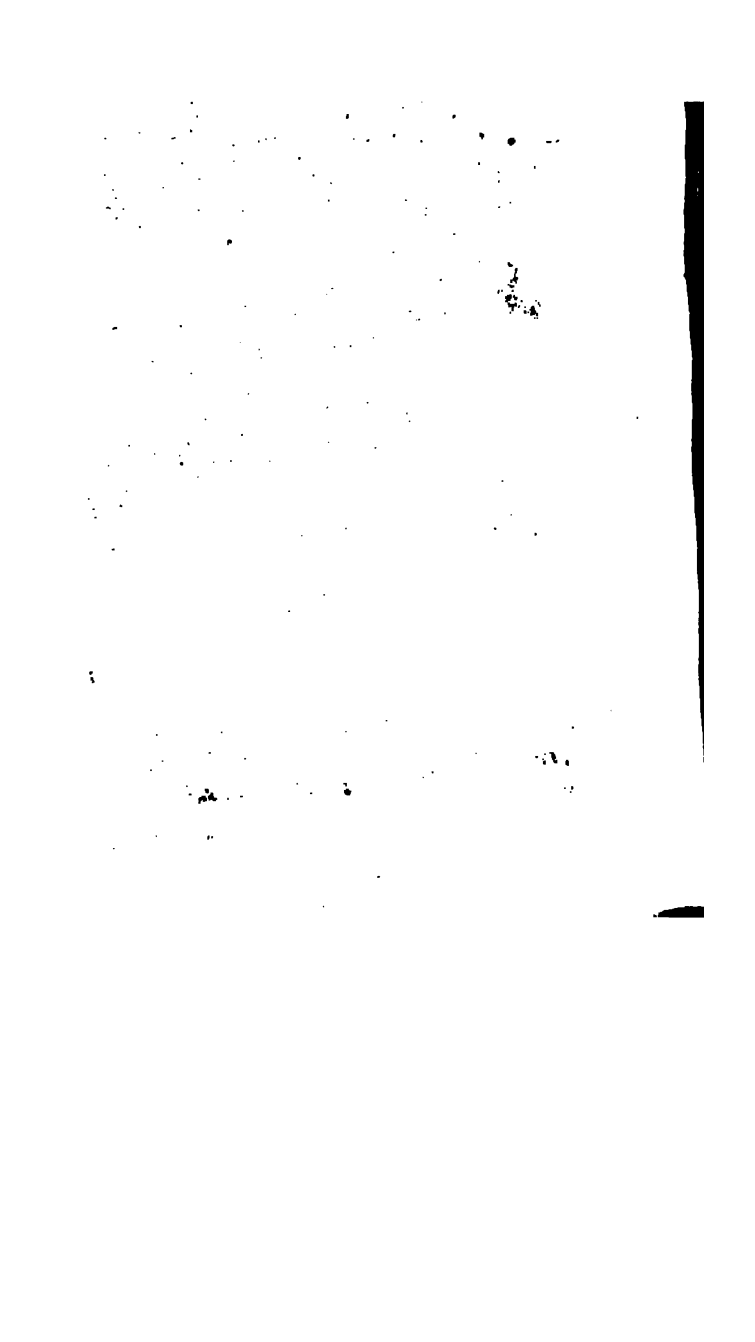

1 Simo. 2 Sosia. 3 Chremes. 4 Glycerium.
5 Pamphilus. 6 Charinus. 7 Archillis. 8 Davus.
9 Lesbia. 10 Mysis. 11 Byrrhia. 12 Crito. 13 Dromo.

F. S. Müller Sc.

P. TERENTII

ANDRIA

ACTA LUDIS MEGALENSIBUS M. FULVIO ET M. GLABRIONE AEDILIBUS CURULIBUS. EGERUNT L. AMBIVIUS TURPIO, L. ATTILIUS PRAENESTINUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII, TIBIIS PARIBUS, DEXTRIS ET SINISTRIS. ET EST TOTA GRAECA. EDITA M. MARCELLO C. SULPICIO COSS.

Personae.

PROLOGUS.
SIMO *senex.*
SOSIA *servus.*
DAVUS *servus.*
MYSIS *ancilla.*
PAMPHILUS *adolescens.*
CHARINUS *adolescens.*
BYRRHIA *servus.*
LESBIA *obstetrix.*
GLYCERIUM, alias PASIBULA, *Chremetis filia.*
CHREMES *senex.*
CRITO *hospes.*
DROMO *servus.*

Personae mutae.

SERVI Simonis *opsonia portantes.*
ARCHILIS *ancilla.*

ANDRIAE ARGUMENTUM,

C. SULPICIO APOLLINARI AUCTORE

Sororem falso creditam meretriculae,
Genere Andriae, Glycerium vitiat Pamphilus
Gravidaque facta, dat fidem, uxorem sibi
Fore hanc: nam aliam pater ei desponderat
Gnatam Chremetis: atque ut amorem comperit,
Simulat futuras nuptias; cupiens, suus
Quid haberet animi filius, cognoscere.
Davi suasu non repugnat Pamphilus.
Sed ex Glycerio natum ut vidit puerulum
Chremes, recusat nuptias, generum abdicat:
Mox filiam Glycerium insperato agnitam
Dat Pamphilo hanc, aliam Charino conjugem.

P. TERENTII

ANDRIA.

PROLOGUS.

POETA cum primum animum ad ſcribendum appulit,
Id ſibi negoti credidit ſolum dari,
Populo ut placerent, quas feciſſet fabulas.
Verum aliter evenire multo intellegit:
Nam in prologis ſcribundis operam abutitur;
Non qui argumentum narret, ſed qui malevoli
Veteris poetae maledictis reſpondeat.
Nunc, quam rem vitio dent, quaeſo, animum advortite.
Menander fecit Andriam et Perinthiam.
Qui utramvis recte norit, ambas noverit.
Non ita diſſimili ſunt argumento: ſed tamen
Diſſimili oratione ſunt factae ac ſtylo.
Quae convenere, in Andriam ex Perinthia
Fatetur tranſtuliſſe, atque uſum pro ſuis.
Id iſti vituperant factum: atque in eo diſputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt nae intellegendo, ut nihil intellegant:
Qui cum hunc accuſant, Naevium, Plautum, Ennium

Accuſant; quos hic noſter auctores habet:
Quorum aemulari exoptat neglegentiam
Potius quam iſtorum obſcuram diligentiam.
Dehinc ut quieſcant porro, moneo, et deſinant
Maledicere, malefacta ne noſcant ſua.
Fávete, adeſte aequo animo, et rem cognoſcite,
Ut pernoſcatis ecquid ſpei ſit relliquum
Poſthac quas faciet de integro comoedias:
Spectandae, an exigendae ſint vobis prius.

ACTUS I. SCENA I.

SIMO, SOSIA.

VOS iſtaec intro auferte: abite. Soſia,
Adeſdum: paucis te volo. so. dictum puta:
Nempe ut curentur recte haec. si. imo aliud. so. quid eſt
Quod tibi mea ars efficere hoc poſſit amplius?
si. Nihil iſtac opus eſt arte ad hanc rem quam paro:
Sed iis, quas ſemper in te intellexi fitas,
Fide et taciturnitate. so. exſpecto quid velis.
si. Ego poſtquam te emi, a parvulo ut ſemper tibi
Apud me juſta et clemens fuerit ſervitus
Scis: feci, e ſervo ut eſſes libertus mihi,
Propterea quod ſerviebas liberaliter.
Quod habui ſummum pretium, perſolvi tibi.
so. In memoria habeo. si. haud muto factum. so. gaudeo,

Si

Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat, Simo:
Et id gratum fuiſſe advorſum te, habeo gratiam.
Sed mi hoc moleſtum eſt: nam iſtaec commemoratio
Quaſi exprobratio eſt immemoris beneficii.
Quin tu uno verbo dic, quid eſt quod me velis.
SI. Ita faciam. hoc primum in hac re praedico tibi;
Quas credis eſſe has, non ſunt verae nuptiae.
SO. Cur ſimulas igitur? SI. rem omnem a principio audies:
Eo pacto et gnati vitam, et conſilium meum
Cognoſces; et quid facere in hac re te velim.
Nam is poſtquam exceſſit ex ephebis, Soſia,
Liberius vivendi fuit poteſtas. nam antea
Qui ſcire poſſes, aut ingenium noſcere,
Dum aetas, metus, magiſter prohibebant? SO. ita eſt.
SI. Quod plerique omnes faciunt adoleſcentuli,
Ut animum ad aliquod ſtudium adjungant, aut equos
Alere, aut canes ad venandum, aut ad philoſophos:
Horum ille nihil egregie praeter caetera
Studebat; et tamen omnia haec mediocriter.
Gaudebam. SO. non injuria: nam id arbitror
Adprime in vita eſſe utile, ut ne quid nimis.
SI. Sic vita erat: facile omnes perferre ac pati;
Cum quibus erat cunque una, his ſeſe dedere;
Eorum obſequi ſtudiis; advorſus nemini;
Nunquam praeponens ſe aliis. ita facillime
Sine invidia laudem invenias, et amicos pares.
SO. Sapienter vitam inſtituit: namque hoc tempore,
Obſequium amicos, veritas odium parit.

SI. Interea mulier quaedam, abhinc trieanium,
Ex Andro commigravit huc viciniae,
Inopia et cognatorum neglegentia
Coacta, egregia forma, atque aetate integra.
SO. Hei! vereor, ne quid Andria apportet mali.
SI. Primum haec pudice vitam, parce, ac duriter
Agebat, lana ac tela victum quaeritans.
Sed poſtquam amans acceſſit, pretium pollicens,
Unus, et item alter; ita ut ingenium eſt omnium
Hominum a labore proclive ad lubidinem;
Accepit conditionem: dein quaeſtum occipit.
Qui tum illam amabant, forte, ita ut fit, filiam
Perduxere illuc ſecum, ut una eſſet, meum.
Egomet continuo mecum: certe captus eſt:
Habet. obſervabam mane illorum ſervulos
Venientes, aut abeuntes: rogitabam, heus puer,
Dic ſodes, quis heri Chryſidem habuit? nam Andriae
Illi id erat nomen. SO. teneo. SI. Phaedrum, aut
Cliniam
Dicebant, aut Niceratum: nam hi tres tum ſimul
Amabant. eho, quid Pamphilus? quid? ſymbolam
Dedit, coenavit. gaudebam. item alio die
Quaerebam: comperiebam nihil ad Pamphilum
Quidquam attinere. enimvero ſpectatum ſatis
Putabam, et magnum exemplum continentiae.
Nam qui cum ingeniis conflictatur ejuſmodi,
Neque commovetur animus in ea re tamen,
Scias poſſe habere jam ipſum ſuae vitae modum.
Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia
Bona

Bona dicere, et laudare fortunas meas,
Qui gnatum haberem tali ingenio praeditum.
Quid verbis opus eſt ? hac fama impulſus Chremes
Ultro ad me venit, unicam gnatam ſuam
Cum dote ſumma filio uxorem ut daret.
Placuit; deſpondi: hic nuptiis dictus eſt dies.
so. Quid obſtat, cur non verae fiant? si. audies.
Fere in diebus paucis, quibus haec acta ſunt,
Chryſis vicina haec moritur. so. o factum bene!
Beaſti: metui a Chryſide. si. ibi tum filius
Cum illis, qui amabant Chryſidem, una aderat frequens:
Curabat una funus; triſtis interim,
Nonnunquam conlacrumabat. placuit tum id mihi.
Sic cogitabam: hic, parvae conſuetudinis
Cauſa, mortem hujus tam fert familiariter:
Quid ſi ipſe amaſſet? quid mihi hic faciet patri? 85
Haec ego putabam eſſe omnia humani ingeni
Manſuetique animi officia. quid multis moror?
Egomet quoque ejus cauſa in funus prodeo,
Nihil ſuſpicans etiam mali. so. hem, quid eſt? si. ſcies.
Effertur. imus. interea inter mulieres
Quae ibi aderant, forte unam aſpicio adoleſcentulam,
Forma! so. bona fortaſſe. si. et voltu, Soſia,
Adeo modeſto, adeo venuſto, ut nihil ſupra.
Quia tum mihi lamentari praeter caeteras
Viſa eſt, et quia erat forma praeter caeteras
Honeſta et liberali; accedo ad pediſequas;
Quae ſit, rogo. ſororem eſſe aiunt Chryſidis.

Percuſſit illico animum. at at, hoc illud eſt,
Hinc illae lacrumae, haec illa eſt miſericordia.
so. Quam timeo quorſum evadas. si. funus interim
Procedit: ſequimur: ad ſepulcrum venimus:
In ignem impoſita eſt: fletur. interea haec ſoror
Quam dixi, ad flammam acceſſit imprudentius,
Satis cum periclo. ibi tum exanimatus Pamphilus
Bene diſſimulatum amorem et celatum indicat.
Accurrit: mediam mulierem complectitur:
Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum?
Tum illa, ut conſuetum facile amorem cerneres,
Rejecit ſe in eum, flens, quam familiariter.
so. Quid ais! si. redeo inde iratus, atque aegre ferens.
Nec ſatis ad objurgandum cauſae. diceret,
Quid feci? quid commerui, aut peccavi, pater?
Quae ſeſe in ignem injicere voluit, prohibui;
Servavi. honeſta oratio eſt. so. recte putas:
Nam ſi illum objurges, vitae qui auxilium tulit;
Quid facias illi, qui dederit damnum, aut malum?
si. Venit Chremes poſtridie ad me, clamitans,
Indignum facinus! comperiſſe Pamphilum
Pro uxore habere hanc peregrinam. ego illud ſedulo
Negare factum. ille inſtat factum. denique
Ita tum diſcedo ab illo, ut qui ſe filiam
Neget daturum. so. non tu ibi gnatum? si. ne haec quidem
Satis vehemens cauſa ad objurgandum. so. qui, cedo?

si.

. Tute ipſe his rebus finem praeſcripſti, pater.
:ope adeſt, cum alieno more vivendum eſt mihi:
ne nunc meo me vivere interea modo.
). Quis igitur relictus eſt objurgandi locus?
. Si propter amorem uxorem nolit ducere,
a primum ab illo animadvertenda injuria eſt.
t nunc id operam do, ut per falſas nuptias
era objurgandi cauſa ſit, ſi deneget.
imul ſceleratus Davus ſi quid conſilii
abet, ut conſumat nunc, cum nihil obſint doli.
uem ego credo manibus pedibuſque obnixe omnia
acturum: magis id adeo, mihi ut incommodet,
uam ut obſequatur gnato. so. quapropter? si. rogas?
ala mens, malus animus. quem quidem ego ſi ſenſero——
d quid opus eſt verbis? ſin eveniat, quod volo,
Pamphilo ut nihil ſit morae; reſtat Chremes,
ui mihi exorandus eſt, et ſpero confore.
unc tuum eſt officium, has bene ut adſimules nuptias:
rterrefacias Davum; obſerves filium,
uid agat, quid cum illo conſilii captet. so. ſat eſt:
rabo. eamus jam nunc intro. si. i præ, ſequar.
on dubium eſt quin uxorem nolit filius:
Davum modo timere ſenſi, ubi nuptias
turas eſſe audivit. ſed ipſe exit foras.

ACTUS

ACTUS I. SCENA II.

DAVUS, SIMO.

MIrabar, hoc ſi ſic abiret: & heri ſemper lenitas,
Verebar, quorſum evaderet.
Qui, poſtquam audierat non datum iri filio uxorem ſuo,
Nunquam cuiquam noſtrum verbum fecit, neque id aegre tulit.
S. At nunc faciet; neque, ut opinor, ſine tuo magno malo.
D. Id voluit, nos ſic nec opinantes duci falſo gaudio,
Sperantes jam, amoto metu; interea oſcitantes opprimi;
Ut ne eſſet ſpatium cogitandi ad diſturbandas nuptias.
Aſtute! S. carnufex, quae loquitur! D. herus eſt, neque praevideram.
S. Dave. D. hem, quid eſt? S. chodum ad me. D. quid hic volt? S. quid ais? D. qua de re? S. rogas?
Meum gnatum rumor eſt amare. D. id populus curat ſcilicet.
S. Hoccine agis, an non? D. ego vero iſtuc. S. ſed nunc ea me exquirere,
Iniqui patris eſt. nam, quod antehac fecit, nihil ad me attinet.
Dum tempus ad eam rem tulit, ſivi animum ut expleret ſuum.

Nunc

Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mores poſtulat.
Dehinc poſtulo, ſive aequum eſt, te oro, Dave, ut
redeat jam in viam.
D. Hoc quid ſit? S. omnes qui amant, graviter ſibi
dari uxorem ferunt.
D. Ita aiunt. S. tum ſi quis magiſtrum cepit ad eam
rem improbum,
Ipſum animum aegrotum ad deteriorem partem ple-
rumque applicat.
D. Non hercle intellego. S. non? hem! D. non.
Davus ſum, non Oedipus.
S. Nempe ergo aperte vis, quae reſtant, me loqui?
D. ſane quidem.
S. Si ſenſero hodie quidquam in his te nuptiis
Fallaciae conari, quo fiant minus;
Aut velle in ea re oſtendi, quam ſis callidus;
Verberibus caeſum te in piſtrinum, Dave, dedam
uſque ad necem;
Ea lege atque omine, ut, ſi te inde exemerim, ego
pro te molam.
Quid, hoc intellextin'? an nondum etiam ne hoc
quidem? D. imo callide:
Ita aperte ipſam rem modo locutus, nihil circuitione
uſus es.
S. Ubivis facilius paſſus ſim, quam in hac re, me
deludier.
D. Bona verba quaeſo. S. irrides? nihil me fallis.
ſed dico tibi,
Ne temere facias; neque tu hoc dicas tibi non prae-
dictum. cave.

ACTUS I. SCENA III.

DAVUS.

ENimvero, Dave, nihil loci eſt ſegnitiae, neque ſocordiae,
Quantum intellexi modo ſenis ſententiam de nuptiis.
Quae, ſi non aſtu providentur, me aut herum peſſundabunt.
Nec, quid agam, certum eſt; Pamphilumne adjutem, an auſcultem ſeni.
Si illum relinquo, ejus vitae timeo: ſin opitulor, hujus minas;
Cui verba dare difficile eſt. primum jam de amore hoc comperit.
Me infenſus ſervat, ne quam faciam nuptiis fallaciam.
Si ſenſerit, perii; aut, ſi lubitum fuerit, cauſam ceperit,
Quo jure, quaque injuria, praecipitem me in piſtrinum dabit.
Ad haec mala hoc mi accedit etiam. haec Andria,
Sive iſta uxor, ſive amica eſt, gravida e Pamphilo eſt.
Audireque eorum eſt operae pretium audaciam:
Nam inceptio eſt amentium, haud amantium.
Quidquid peperiſſet, decreverunt tollere.
Et fingunt quandam inter ſe nunc fallaciam,
Civem Atticam eſſe hanc. fuit olim quidam ſenex
Mercator: navem is fregit apud Andrum inſulam;

Is

Is obiit mortem. ibi tum hanc ejectam Chryſidis
Patrem recepiſſe, orbam, parvam. fabulae.
Sibi quidem hercle non ſit veriſimile: atqui ipſis
commentum placet.
Ad Myſis ab ea egreditur. at ego hinc me ad fo-
rum, ut
Conveniam Pamphilum, ne de hac re pater impru-
dentem opprimat.

ACTUS I. SCENA IV.

MYSIS.

AUdivi, Archilis, jamdudum: Leſbiam adduci
jubes.
Nane pol illa temulenta eſt mulier, & temeraria:
Nec fatis digna, cui committas primo partu mulierem.
Veramen eam adducam. importunitatem ſpectate ani-
culae;
Quia compotrix ejus eſt. di date facultatem, obſecro,
Huic pariundi, atque illi in aliis potius peccandi lo-
cum.
Sed quidnam Pamphilum exanimatum video? ve-
reor quid fiet.
Opperiar, ut ſciam, numquidnam haec turba triſti-
tiae adferat.

ACTUS

ACTUS I. SCENA V.

PAMPHILUS, MYSIS.

HOccine eſt humanum factum aut inceptum? hoccine eſt officium patris?

M. Quid illud eſt?

P. Proh deum atque hominum fidem! quid eſt, ſi non haec contumelia eſt?

Uxorem decrerat dare ſefe mi hodie. nonne oportuit

Praeſciſſe me ante? nonne prius communicatum oportuit?

M. Miſeram me, quod verbum audio!

P. Quid Chremes? qui denegarat ſe commiſſurum mihi

Gnatam ſuam uxorem. id mutavit, quia me immutatum videt?

Itane obſtinate operam dat, ut me a Glycerio miſerum abſtrahat?

Quod ſi ſit, pereo funditus.

Adeon' hominem invenuſtum eſſe, aut infelicem quenquam, ut ego ſum?

Proh deum atque hominum fidem!

Nullon' ego Chremetis pacto affinitatem effugere petero?

Quot modis contemtus, ſpretus? facta, tranſacta omnia. hem!

Repudiatus repetor. quamobrem? niſi ſi id eſt, quod ſuſpicor. Aliquid

Aliquid monſtri alunt: ea quoniam nemini obtrudi poteſt,
lur ad me. M. oratio haec me miſeram exanimavit metu.
. Nam quid ego dicam de patre? ah!
'antamne rem tam neglegenter agere? praeterierne modo
libi apud forum, uxor tibi ducenda eſt, Pamphile, hodie, inquit: para:
bi domum. id mihi viſus eſt dicere, abi cito, et ſuſpende te.
bſtupui. cenſen' ullum me verbum potuiſſe proloqui?
ut ullam cauſam, ineptam ſaltem, falſam, iniquam? obmutui.
god ſi ego prius id reſciſſem; quid facerem, ſi quis nunc me roget:
liquid facerem, ut hoc ne facerem. ſed nunc primum quid exſequar?
'ot me impediunt curae, quae meum animum divorſae trahunt;
mor, miſericordia hujus, nuptiarum ſolicitatio;
'um patris pudor, qui me tam leni paſſus eſt animo uſque adhuc,
luae meo cunque animo lubitum eſt, facere: eine ego ut advorſer? hei mihi!
ncertum eſt quid agam. M. miſera timeo, incertum hoc quorſum accidat.
ed nunc peropus eſt, aut hunc cum ipſa, aut me aliquid de illa advorſum hunc loqui.

Dum

Dum in dubio eſt animus, paulo momento hu
luc impellitur.
P. Quis hic loquitur? Myſis, ſalve. M. o ſ
Pamphile. P. quid agit? M. rogas?
Laborat e dolore: atque ex hoc miſera ſolicita eſt,
Quia olim in hunc ſunt conſtitutae nuptiae. tum
tem hoc timet,
Ne deſeras ſe. P. hem, egone iſtuc conari quea
Ego propter me illam decipi miſeram finam?
Quae mihi ſuum animum atque omnem vitam
didit;
Quam ego animo egregie caram pro uxore habue
Bene et pudice ejus doctum atque eductum ſina
Coactum egeſtate ingenium immutarier?
Non faciam. M. haud vereor, ſi in te ſolo ſit ſi
Sed vim ut queas ferre? P. adeon' me igna
putas?
Adeon' porro ingratum, aut inhumanum, aut fe
Ut neque me conſuetudo, neque amor, neque p
Commoveat, neque commoneat, ut ſervem fide
M. Unum hoc ſcio, meritam eſſe, ut memor
ſui.
P. Memor eſſem? o Myſis, Myſis, etiam nunc
Scripta illa dicta ſunt in animo Chryſidis
De Glycerio. jam ferme moriens me vocat:
Acceſſi: vos ſemotae: nos ſoli: incipit.
Mi Pamphile, hujus formam atque aetatem vid
Nec clam te eſt, quam illi nunc utraeque inutil
Et ad pudicitiam et ad rem tutandam ſient.

Quod ego te per hanc dextram oro, et ingenium tuum,
Per tuam fidem, perque hujus ſolitudinem
Te obteſtor, ne abs te hanc ſegreges, neu deſeras:
Si te in germani fratris dilexi loco,
Sive haec te ſolum ſemper fecit maxumi,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
Te iſti virum do, amicum, tutorem, patrem.
Bona noſtra haec tibi permitto, et tuae mando fidei.
Hanc mi in manum dat: mors continuo ipſam occupat.
Accepi. acceptam ſervabo. M. ita ſpero quidem.
P. Sed cur tu ab illa? M. obſtetricem accerſo. P. propera.
Atque audin'? verbum unum cave de nuptiis,
Ne ad morbum hoc etiam. M. teneo.

ACTUS II. SCENA I.

CHARINUS, BYRRHIA, PAMPHILUS.

QUID ais, Byrrhia? daturne illa Pamphilo hodie nuptum? B. ſic eſt.
C. Qui ſcis? B. apud forum modo e Davo audivi.
C. vae miſero mihi!
Ut animus in ſpe atque in timore uſque antehac attentus fuit,
Ita, poſtquam ademta ſpes eſt, laſſus, cura confectus, ſtupet.

B. Quasso edepol, Charine, quoniam non potuit
id fieri quod vis,
Id velis quod possit. C. nihil volo aliud, nisi Philumenam.
B. Ah, quanto satius est, te id dare operam,
Qui istum amorem ex animo amoveas tuo, quam id
loqui,
Quo magis lubido frustra incendatur tua!
C. Facile omnes, cum valemus, recta consilia aegrotis damus.
Tu si hic sis, aliter sentias. B. age, age, ut lubet.
C. sed Pamphilum
Video. omnia experiri certum est prius quam pereo.
B. Quid hic agit?
C. Ipsum hunc orabo: huic supplicabo: amorem
huic narrabo meum.
Credo, impetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodat
dies.
Interea fiet aliquid, spero. B. id aliquid nihil est.
C. Byrrhia,
Quid tibi videtur? adeon' ad eum? B. quidni? si
nihil impetres,
Ut te arbitretur sibi paratum moechum, si illam
duxerit.
C. Abin' hinc in malam rem cum suspicione istac,
scelus.
P. Charinum video. salve. C. o salve, Pamphile.
Ad te advenio, spem, salutem, auxilium, consilium
expetens.

P. Neque

P. Neque pol consilii locum habeo, neque auxilii copiam.
Sed istuc quidnam est? C. hodie uxorem ducis? P. aiunt. C. Pamphile,
Si id facis, hodie postremum me vides. P. quid ita? C. hei mihi!
Vereor dicere. huic dic quaeso, Byrrhia. B. ego dicam. P. quid est?
B. Sponsam hic tuam amat. P. hic iste haud mecum sentit. ehodum, dic mihi,
Numquidnam amplius tibi cum illa fuit, Charine? C. ah Pamphile,
Nihil. P. quam vellem! C. nunc te per amicitiam et per amorem obsecro,
Principio, ut ne ducas. P. dabo equidem operam. C. sed si id non potes,
Aut tibi nuptiae hae sunt cordi. P. cordi! C. saltem aliquot dies
Profer, dum proficiscor aliquo, ne videam. P. audi nunc jam.
Ego, Charine, neutiquam officium liberi esse hominis puto,
Cum is nil promereat, postulare id gratiae apponi sibi.
Nuptias effugere ego istas malo, quam tu adipiscier.
C. Reddidisti animum. P. nunc si quid potes aut tu, aut hic Byrrhia,
Facite, fingite, invenite, efficite, qui detur tibi.
Ego id agam, mihi qui ne detur. C. sat habeo. P. Davum optume

Video. hujus consilio fretus sum. C. at tu hercle haud quidquam mihi,
Nisi ea, quae nihil opus sunt sciri. fugin' hinc? B. ego vero, ac lubens.

ACTUS II. SCENA II.

DAVUS, CHARINUS, PAMPHILUS.

DI boni, boni quid porto? sed ubi inveniam Pamphilum;
Ut metum, in quo nunc est, adimam, atque expleam animum gaudio?
C. Laetus est, nescio quid. P. nihil est. nondum haec resciviť mala.
D. Quem ego nunc credo, si jam audierit sibi paratas nuptias,
C. Audin' tu illum? D. toto me oppido exanimatum quaerere.
Sed ubi quaeram? aut quo nunc primum intendam? C. cessas alloqui?
D. Abeo. P. Dave: ades: resiste. D. quis homo est, qui me? o Pamphile,
Teipsum quaero. euge, Charine! ambo opportune: vos volo.
P. Dave, perii. D. quin tu hoc audi. P. interii. D. quid timeas, scio.
C. Mea quidem hercle certe in dubio vita est. D. et quid tu, scio.

P. Nup-

P. Nuptiae mihi. D. et id ſcio. P. hodie. D. obtundis, tametſi intellego.

Id paves, ne ducas tu illam: tu autem, ut ducas. C. rem tenes.

P. Iſtuc ipſum. D. atqui iſtuc ipſum nil periculi eſt: me vide.

P. Obſecro te, quamprimum hoc me libera miſerum metu. D. hem,

Libero. uxorem tibi jam non dat Chremes. P. qui ſcis? D. ſcio.

Tuus pater modo me prehendit: ait, tibi uxorem dare ſeſe

Hodie: item alia multa, quae nunc non eſt narrandi locus.

Continuo ad te properans percurro ad forum, ut dicam tibi haec.

Ubi te non invenio ibi, aſcendo in quendam excelſum locum.

Circumſpicio. nuſquam. forte ibi hujus video Byrrhiam.

Rogo. negat vidiſſe. mihi moleſtum. quid agam, cogito.

Redeunti interea ex ipſa re mi incidit ſuſpicio. hem,

Paululum opſoni—ipſus triſtis—de improviſo nuptiae.

Non cohaerent. P. quorſumnam iſtuc? D. ego me continuo ad Chremem.

Cum illoc advenio, ſolitudo ante oſtium. jam id gaudeo.

P. Recte dicis, perge. D. maneo. interea intro eo neminem

Video, exire neminem: matronam nullam: in aedibus Nil ornati, nil tumulti. acceſſi, introſpexi. P. ſcio. Magnum ſignum. D. num videntur convenire haec nuptiis?

P. Non opinor, Dave. D. opinor, narras. non recte accipis.

Certa res eſt. etiam puerum inde abiens convenī Chremis,

Olera, & piſciculos minutos ferre obolo in coenam ſeni.

C. Liberatus ſum, Dave, hodie tua opera. D. at nullus quidem.

C. Quid ita? nempe huic prorſus illam non dat. D. ridiculum caput!

Quaſi neceſſe ſit, ſi huic non dat, te illam uxorem ducere.

Niſi vides, niſi ſenis amicos oras, ambia. C. bene mones.

Ibo: etſi hercle ſaepe jam me ſpes haec fruſtrata eſt. vale.

ACTUS II. SCENA III.

PAMPHILUS, DAVUS.

QUID igitur ſibi volt pater? cur ſimulat? D. ego dicam tibi.
Si id ſuccenſeat nunc, quia non dat tibi uxorem Chremes,
Ipſus ſibi eſſe injurius videatur: neque id injuria;
Priuſquam tuum, ut ſeſe habeat, animum ad nuptias perſpexerit.
Sed ſi tu negaris ducere, ibi culpam in te tranſferet.
Tum illae turbae fient. P. quidvis patiar. D. pater eſt, Pamphile.
Difficile eſt. tum haec ſola eſt mulier. dictum ac factum invenerit
Aliquam cauſam, quamobrem ejiciat oppido. P. ejiciat? D. cito.
P. Cedo igitur, quid faciam, Dave? D. dic te ducturum. P. hem! D. quid eſt?
P. Ego dicam? D. cur non? P. nunquam faciam. D. ne nega.
P. Suadere noli. D. ex ea re quid fiat, vide.
P. Ut ab illa excludar, huc concludar. D. non ita eſt.
Nempe hoc ſic eſſe opinor dicturum patrem:
Ducas volo hodie uxorem. tu, ducam, inquies.

Cedo, quid jurgabit tecum? hic reddes omnia,
Quae nunc sunt certa ei consilia, incerta ut fient,
Sine omni periclo. nam hocce haud dubium est, quia Chremes
Tibi non det gnatam. nec tu ea causa minueris
Haec quae facis, ne is suam mutet sententiam.
Patri dic velle: ut, cum velit, tibi jure irasci non queat.
Nam quod tu speres, propulsabo facile. uxorem his moribus
Dabit nemo. inopem inveniet potius, quam te corrumpi sinat.
Sed si te aequo animo ferre accipiet, neglegentem feceris,
Aliam otiosus quaeret. interea aliquid acciderit boni.
P. Itan' credis? D. haud dubium id quidem est. P. vide quo inducas. D. quin taces?
P. Dicam. puerum autem ne resciscat mihi esse ex illa, cautio est:
Nam pollicitus sum suscepturum. D. O facinus audax! P. hanc fidem
Sibi, me obsecravit, qui se sciret non deserturum, ut darem.
D. Curabitur. sed pater adest. cave te esse tristem sentiat.

ACTUS

ACTUS II. SCENA IV.

SIMO, DAVUS, PAMPHILUS.

REviso quid agant, aut quid captent consili.
D. Hic nunc non dubitat, quin te ducturum neges.
Venit meditatus alicunde ex solo loco.
Orationem sperat inveniſſe se,
Qui differat te. proin' tu fac, apud te ut ſies.
P. Modo ut possim, Dave. D. crede hoc mihi, inquam, Pamphile,
Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Unum esse verbum, si te dices ducere.

ACTUS II. SCENA V.

BYRRHIA, SIMO, DAVUS, PAMPHILUS.

HERUS me, relictis rebus, jussit Pamphilum
Hodie obſervare, ut, quid ageret de nuptiis,
Scirem. id propterea nunc hunc venientem sequor.
Ipsum adeo praesto video cum Davo. hoc agam.
S. Utrumque adesse video. D. hem, serva. S. Pamphile.
D. Quasi de improviso respice ad eum. P. ehem pater.
D. Probe. S. hodie uxorem ducas, ut dixi, volo.
B. Nunc nostrae parti timeo, quid hic respondeat.
P. Ne-

P. Neque iſtic, neque alibi, tibi uſquam erit in me mora. B. hem!
D. Obmutuit. B. quid dixit? S. facis ut te decet,
Cum iſtuc, quod poſtulo, impetre cum gratia.
D. Sum verus? B. herus, quantum audio, uxore excidit.
S. I jam nunc intro, ne in mora, cum opus ſit, ſies.
P. Eo. B. nullane in re eſſe homini cuiquam fidem!
Verum illud verbum eſt, volgo quod dici ſolet,
Omnes ſibi malle melius eſſe, quam alteri.
Ego illam vidi. virginem forma bona
Memini videre; quo aequior ſum Pamphilo,
Si ſe illam in ſomnis, quam illum, amplecti maluit.
Renuntiabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

ACTUS II. SCENA VI.

DAVUS, SIMO.

HIC nunc me credit aliquam ſibi fallaciam
Portare, et ea me hic reſtitiſſe gratia.
S. Quid Davus narrat? D. aeque quidquam nunc quidem.
S. Nihilne? hem. D. nihil prorſus. S. atqui expectabam quidem.
D. Praeter ſpem evenit: ſentio. hoc male habet virum.
S. Potin' es mihi verum dicere? D. nihil facilius.
S. Num illi moleſtae quidpiam haec ſunt nuptiae,

Hujuſce

Hujuſce propter conſuetudinem hoſpitae?
D. Nihil hercle: aut, ſi adeo, bidui eſt, aut tridui
Haec ſolicitudo: noſtin'? deinde definet.
Etenim eam ſecum rem recta reputavit via.
S. Laudo. D. dum licitum eſt ei, dumque aetas tulit,
Amavit: tum id clam. cavit ne unquam infamiae
Ea res ſibi eſſet, ut virum fortem decet.
Nunc uxore opus eſt; animum ad uxorem appulit.
S. Subtriſtis viſus eſt eſſe aliquantulum mihi.
D. Nihil propter hanc rem: ſed eſt, quod ſuccenſet tibi.
S. Quidnam eſt? D. puerile eſt. S. quid eſt? D. nihil. S. quin dic, quid eſt?
D. Ait nimium parce facere ſumtum. S. mene? D. te.
Vix, inquit, drachmis opſonatus eſt decem.
Num filio videtur uxorem dare?
Quem, inquit, vocabo ad cognam meorum aequalium
Potiſſimum nunc? et, quod dicendum hic fiet,
Tu quoque perparce nimium. non laudo. S. tace.
D. Commovi. S. ego, iſtaec recte ut fiant, videro.
Quidnam hoc rei eſt? quid hic volt veterator ſibi?
Nam ſi hic mali eſt quidquam, hem, illic eſt huic rei caput.

ACTUS III. SCENA I.

MYSIS, SIMO, DAVUS, LESBIA, GLYCERIUM.

ITA pol quidem res eſt, ut dixti, Leſbia:
Fidelem haud ferme mulieri invenias virum.
s. Ab Andria eſt ancilla haec. quid narras? D. i
eſt.
M. Sed hic Pamphilus. s. quid dicit? M. firma
fidem. s. hem.
D. Utinam aut hic ſurdus, aut haec muta facta fit.
M. Nam quod peperiſſet, juſſit tolli. s. o Jupit
Quid ego audio? actum eſt, ſiquidem haec v
praedicat.
L. Bonum ingenium narras adoleſcentis. M. op
mum.
Sed ſequere me intro, ne in mora illi ſis. L. ſequ
D. Quod remedium nunc huic malo inveniam?
quid hoc?
Adeon' eſt demens? ex peregrina? jam ſcio: al
Vix tandem ſenſi ſtolidus. D. quid hic ſenſiſſe ai
s. Haec primum adfertur jam mihi ab hoc falla
Hanc ſimulant parere, quo Chremetem abſterrea
G. Juno Lucina, fer opem: ſerva me, obſecro.
s. Hui, tam cito! ridiculum. poſtquam ante oſti
Me audivit ſtare, approperat. non ſat commode
Diviſa ſunt temporibus tibi, Dave, haec. D. mihi
s. Num immemores diſcipuli? D. ego, quid nar
neſcio. s. H

s. Hiccine, ſi me imparatum in veris nuptiis
Adortus eſſet, quos mihi ludos redderet?
Nunc hujus periclo ſit. ego in portu navigo.

ACTUS III. SCENA II.

LESBIA, ARCHILIS, SIMO, DAVUS.

ADHUC, Archilis, quae adſolent, quaeque oportet
Signa ad ſalutem eſſe, omnia huic eſſe video.
Nunc primum fac, iſtaec ut lavet: poſt deinde,
Quod juſſi ei dare bibere, et quantum imperavi,
Date: mox ego huc revertor.
Per ecaſtor ſcitus puer eſt natus Pamphilo.
Deos quaeſo, ut ſit ſuperſtes, quandoquidem ipſe eſt ingenio bono;
Cumque huic veritus eſt optumae adoleſcenti facere injuriam.
s. Vel hoc quis non credat, qui norit te, abs te eſſe ortum? D. quidnam id eſt?
s. Non imperabat coram, quid opus facto eſſet puerperae:
Sed poſtquam egreſſa eſt, illis, quae ſunt intus, clamat de via.
O Dave, itan' contemnor abs te? aut itane tandem idoneus
Tibi videor eſſe, quem tam aperte fallere incipias dolis?

Sal-

Saltem securum, ut metui videar certe, si resciverim.

D. Certe hercle nunc hic se ipsus fallit, haud ego.
S. Odisti' tibi? 15

Interminatus sum, ne faceres? num veritus? quid retulit?

Credon' tibi hoc, nunc peperisse hanc e Pamphilo?

D. Teneo, quid erret; et quid agam, habeo. S. quid taces?

D. Quid credas? quasi non tibi renuntiata sint haec fic fore.

S. Mihin' quisquam? D. eho, an tute intellexti hoc adfimulari? S. irrideor. 20

D. Renuntiatum est: nam qui istaec tibi incidit suspicio?

S. Qui? quia te noram. D. quasi tu dicas, factum id consilio meo.

S. Certe enim scio. D. non satis me pernosti etiam, qualis sim, Simo.

S. Egone te? D. sed si quid narrare occoepi, continuo dari

Tibi verba censes. S. falso. D. itaque hercle nihil jam mutire audeo. 25

S. Hoc ego scio unum, neminem peperisse hic. D. intellexti.

Sed nihilo secius mox deferent puerum huc ante ostium.

Id ego jam nunc tibi renuntio, here, futurum, ut sis sciens:

Ne tu hoc mihi posterius dicas, Davi factum consilio, aut dolis. Pror-

›rſus a me opinionem hanc tuam eſſe ego amotam volo.
Unde id ſcis? D. audivi, et credo. multa concurrunt ſimul,
ıi conjecturam hanc nunc facio. jam primum haec ſe e Pamphilo
ravidam dixit eſſe. inventum eſt falſum. nunc, poſtquam videt
uptias domi apparari, miſſa eſt ancilla illico
bſtetricem accerſitum ad eam, et puerum ut adferret ſimul.
ſec niſi ſit, puerum ut tu videas, nil moveatur nuptiae.
Quid ais? eum intellexeras
l conſilii capere, cur non dixti extemplo Pamphilo?
. Quis igitur eum ab illa abſtraxit, niſi ego? nam omnes nos quidem
cimus, quam miſere hanc amarit. nunc ſibi uxorem expetit.
oſtremo id mihi da negoti. tu tamen idem hic nuptias
ergo facere ita, ut facis: et id ſpero adjuturos deos.
. Imo abi intro. ibi me opperire, et, quod parato opus eſt, para.
Non impulit me, haec nunc omnino ut crederem.
Atque haud ſcio, an, quae dixit, ſint vera omnia: 45
ed parvi pendo. illud mihi multo maximum eſt,
Quod mihi pollicitus eſt ipſus gnatus. nunc Chremem

Con-

Conveniam: orabo gnato uxorem. id ſi impetro,
Quid alias malim, quam hodie has fieri nuptias?
Nam gnatus quod pollicitus eſt, haud dubium eſt
mihi,
Si nolit, quin eum merito poſſim cogere.
Atque adeo in ipſo tempore eccum ipſum obviam.

ACTUS III. SCENA III.

SIMO, CHREMES.

JUBEO Chremetem. c. oh, teipſum quaerebam.
s. et ego te. c. optato advenis.
Aliquot me adiere, ex te auditum qui aiebant, hodie filiam
Meam nubere tuo gnato. id viſo, tune, an illi inſaniant.
s. Auſculta. paucis, et quid ego te velim, et tu quod quaeris, ſcies.
c. Auſculto: loquere quid velis.
s. Per ego te deos oro, et noſtram amicitiam, Chreme,
Quae incepta a parvis, cum aetate accrevit ſimul;
Perque unicam gnatam tuam, et gnatum meum,
Cujus tibi poteſtas ſumma ſervandi datur;
Ut me adjuves in hac re, atque ita, uti nuptiae
Fuerant futurae, fiant. c. ah, ne me obſecra:
Quaſi hoc te orando a me impetrare oporteat.
Alium eſſe cenſes nunc me, atque olim, cum dabam?
Si in rem eſt utrique, ut fiant, accerſi jube.

Sed

ſi ex ea re plus mali eſt, quam commodi
rique, id oro te, in commune ut conſulas,
ſi illa tua ſit, Pamphilique ego ſim pater.
Imo ita volo, itaque poſtulo, ut fiat, Chreme:
que poſtulem abs te, ni ipſa res moneat. c. quid eſt?
Irae ſunt inter Glycerium et gnatum. c. audio.
Ita magnae, ut ſperem poſſe avelli. c. fabulae.
Profecto ſic eſt. c. ſic hercle, ut dicam tibi:
nantium irae, amoris integratio eſt.
Hem, id te oro, ut ante eamus, dum tempus datur,
mque ejus lubido occluſa eſt contumeliis;
uſquam harum ſcelera et lacrumae confictae dolis
ducunt animum aegrotum ad miſericordiam,
orem demus. ſpero conſuetudine, et
njugio liberali devinctum, Chreme,
in facile ex illis ſeſe emerſurum malis.
Tibi ita hoc videtur: at ego non poſſe arbitror,
que illum hanc perpetuo habere, neque me perpeti.
Qui ſcis ergo iſtuc, niſi periclum feceris?
At iſtuc periclum in filia fieri, grave eſt.
Nempe incommoditas denique huc omnis redit;
eveniat, quod di prohibeant, diſceſſio. at
corrigatur, quot commoditates, vide.
ncipio, amico filium reſtitueris:
bi generum firmum, et filiae invenies virum.
Quid iſtic? ſi ita iſtuc animum induxti eſſe utile,

Nolo tibi ullum commodum in me claudier.

s. Merito te ſemper maxumi feci, Chreme.

c. Sed quid ais? s. quid? c. qui ſcis eos nunc diſcordare inter ſe?

s. Ipſus mihi Davus, qui intimus eſt eorum conſiliis, dixit.

Et is mihi ſuadet, nuptias, quantum queam, ut maturem.

Num, cenſes, faceret, filium niſi ſciret eadem haec velle?

Tute adeo jam ejus audies verba. heus, evocate hoc Davum.

Atque occam: video ipſum foras exire.

ACTUS III. SCENA IV.

DAVUS, SIMO, CHREMES.

AD te ibam. s. quidnam eſt?

D. Cur uxor non accerſitur? jam adveſperaſcit.

s. audin' tu illum?

Ego dudum nonnihil veritus ſum, Dave, abs te, ne faceres idem

Quod volgus ſervorum ſolet, dolis ut me deluderes,

Propterea quod amat filius. D. egon' iſtuc facerem?

s. credidi:

Idque adeo metuens vos celavi quod nunc dicam.

D. quid? s. ſcies:

Nam propemodum habeo tibi jam fidem. D. tandem cognoſti qui ſiem. s. Non

s. Non fuerunt nuptiae futurae. d. quid? non? s. ſed ea gratia
Simulavi, vos ut pertentarem. d. quid ais? s. ſic res eſt. d. vide!
Nunquam iſtuc quivi ego intellegere. vah! conſilium callidum.
s. Hoc audi. ut hinc te introire juſſi, opportune hic ſit mihi obviam.
d. Hem! numnam periimus? s. narro huic, quae tu dudum narraſti mihi.
d. Quidnam audio? s. gnatam ut det oro, vixque id exoro. d. occidi.
s. Hem! quid dixti? d. optume inquam factum. s. nunc per hunc nulla eſt mora.
e. Domum modo ibo: ut apparentur, dicam: atque huc renuntio.
s. Nunc te oro, Dave, quoniam ſolus mihi effecisti has nuptias.
d. Ego vero ſolus. s. corrigere mihi gnatum porro enitere.
d. Faciam hercle ſedulo. s. potes nunc, dum animus irritatus eſt.
d. Quieſcas. s. age igitur. ubi nunc eſt ipſus? d. mirum, ni domi eſt.
s. Ibo ad eum, atque eadem haec, quae tibi dixi, dicam itidem illi. d. nullus ſum.
Quid cauſae eſt, quin hinc in piſtrinum recta proficiſcar via?
Nihil eſt preci loci relictum. jam perturbavi omnia:

Herum fefelli: in nuptias conjeci herilem filium?
Feci hodie, ut fierent, inſperante hoc, atque invito Pamphilo.
Hem aſtutias! quod ſi quieſſem, nihil eveniſſet mali.
Sed eccum ipſum video. occidi.
Utinam mihi eſſet aliquid hic, quo nunc me praecipitem darem.

ACTUS III. SCENA V.

PAMPHILUS, DAVUS.

UBI illic eſt ſcelus, qui me perdidit? D. perii. P. atque hoc confiteor
Jure mihi obtigiſſe, quandoquidem tam inepta, tam nulli conſilii
Sum. ſervon' fortunas meas me commiſiſſe futili?
Ergo pretium ob ſtultitiam fero: ſed inultum id nunquam a me auferet.
D. Poſthac incolumem ſat ſcio fore me, nunc ſi hoc devito malum.
P. Nam quid ego nunc dicam patri? negabon' velle me, modo
Qui ſum pollicitus ducere? qua fiducia id facere audeam?
Nec quid me nunc faciam, ſcio. D. nec de me equidem: atque id ago ſedulo.
Dicam aliquid jam inventurum, ut huic malo aliquam producam moram. P. Oh!

P. Oh! D. visus sum. P. ehodum, bone vir, quid ais? viden' me consiliis tuis
Miserum impeditum esse? D. at jam expediam.
P. expedies. D. certe, Pamphile.
. Nempe ut modo. D. imo melius, spero. P. oh, tibi ego ut credam, furcifer?
'u rem impeditam et perditam restituas? hem, quo fretus siem?
ui me hodie ex tranquillissima re conjeciſti in nuptias.
n non dixi hoc esse futurum? D. dixti. P. quid meritus? D. crucem.
ed fine paululum ad me redeam: jam aliquid dispiciam. P. hei mihi,
um non habeo spatium, ut de te sumam supplicium, ut volo.
amque hoc tempus, praecavere mihi me, haud te ulcisci, finit.

ACTUS IV. SCENA I.

CHARINUS, PAMPHILUS, DAVUS.

HOCCINE credibile est, aut memorabile,
Tanta vecordia innata cuiquam ut siet,
t malis gaudeant, atque ex incommodis
lterius sua ut comparent commoda? ah!
ine est verum? imo id genus est hominum pessumum,

In denegando modo queis pudor eſt paululum;
Poſt, ubi jam tempus eſt promiſſa perfici,
Tum cogi neceſſario ſe aperiunt;
Et timent; et tamen res cogit denegare.
Ibi tum eorum impudentiſſima oratio eſt.
Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? heus,
Proximus ſum egomet mihi. attamen, ubi fides,
Si roges, nihil pudet. hic, ubi opus eſt,
Non verentur: illic, ubi nihil opus eſt, ibi verentu
Sed quid agam? adeamne ad eum, et cum eo inj
riam hanc expoſtulem?
Ingeram mala multa? atque aliquis dicat, nil
promoveris.
Multum. moleſtus certe ei fuero, atque animo m
rem geſſero,
P. Charine, et me et te imprudens, niſi quid
reſpiciunt, perdidi.
C. Itane, imprudens? tandem inventa eſt cau
ſolviſti fidem.
P. Qui tandem? C. etiam nunc me ducere iſtis di
tis poſtulas?
P. Quid iſtuc eſt? C. poſtquam me amare di
complacita eſt tibi.
Heu me miſerum, qui tuum animum ex anim
ſpectavi meo.
P. Falſus es. C. non tibi ſatis eſſe hoc viſum ſe
dum eſt gaudium,
Niſi me laſtaſſes amantem, et falſa ſpe producere
Habeas. P. habeam. ah, neſcis quantis in ma
verſer miſer, Qua

Quantasque hic suis consiliis mihi confecit solicitudines
Meus carnifex. c. quid istuc tam mirum, de te si exemplum capit?
P. Haud istuc dicas, si cognoris vel me, vel amorem meam.
C. Scio. cum patre altercasti dudum, et is nunc propterea tibi
Succenset, nec te quivit hodie cogere, illam ut duceres.
P. Imo etiam, quo tu minus scis aerumnas meas,
Hae nuptiae non apparabantur mihi,
Nec postulabat nunc quisquam uxorem dare.
C. Scio: tu coactus tua voluntate es. P. mane.
Nondum scis. c. scio equidem illam ducturum esse te.
P. Cur me enecas? hoc audi. nunquam destitit
Instare, ut dicerem, me esse ducturum, patri:
Suadere, orare, usque adeo donec perpulit.
C. Quis homo istuc? P. Davos. c. Davos? P. Davos omnia.
C. Quamobrem? P. nescio: nisi mihi deos satis
Scio fuisse iratos, qui auscultaverim.
C. Factum est hoc, Dave? D. factum. c. hem, quid ais, scelus?
At tibi di dignum factis exitium duint.
Ebo, dic mihi, si omnes hunc conjectum in nuptias
Inimici vellent, quod, nisi hoc, consilium darent? 45
D. Deceptus sum, at non defetigatus. c. scio.

D. Hac non ſucceſſit, alia aggrediemur via.
Niſi id putas, quia primo proceſſit parum,
Non poſſe jam ad ſalutem converti hoc malum.
P. Imo etiam: nam ſatis credo, ſi advigilaveris,
Ex unis geminas mihi conficies nuptias.
D. Ego, Pamphile, hoc tibi pro ſervitio debeo,
Conari manibus, pedibus, noctesque et dies,
Capitis periculum adire, dum profim tibi.
Tuum eſt, ſi quid praeter ſpem evenit, mi ignoſcere.
Parum ſuccedit quod ago; at facio ſedulo.
Vel melius tute reperi, me miſſum face.
P. Cupio. reſtitue in quem me accepiſti locum.
D. Faciam. P. at jam hoc opus eſt. D. hem, 'ſt, mane: crepuit a Glycerio oſtium.
P. Nihil ad te. D. quaero. P. hem, nunccine demum? D. at jam hoc tibi inventum dabo.

ACTUS IV. SCENA II.

MYSIS, PAMPHILUS, CHARINUS, DAVUS.

JAM, ubi ubi erit, inventum tibi curabo, et mecum adductum
Tuum Pamphilum: tu modo, anime mi, noli te macerare.
P. Myſis. M. quid eſt? hem Pamphile, optume mihi te offers. P. quid eſt?
M. Orare juſſit, ſi ſe ames, hera, jam ut ad ſeſe venias: Videre

Videre ait te cupere. P. vah, perii. hoc malum integraſcit.
Siccine me atque illam opera tua nunc miſeros ſollicitarier?
Nam idcirco accerſor, nuptias quod mi apparari ſenſit.
C. Quibus quidem quam facile potuerat quieſci, ſi hic quieſſet.
D. Age, ſi hic non inſanit ſatis ſua ſponte, inſtiga. M. atque edepol
Ea res eſt; proptereaque nunc miſera in moerore eſt. P. Myſis,
Per omnes tibi adjuro deos, nunquam eam me deſerturum:
Non, ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omnes homines.
Hanc mihi expetivi, contigit: conveniunt mores. valeant
Qui inter nos diſcidium volunt. hanc, niſi mors, mi adimet nemo.
M. Reſipiſco. P. non Apollinis magis verum, atque hoc, reſponſum eſt.
Si poterit fieri, ut ne pater per me ſtetiſſe credat,
Quo minus hae fierent nuptiae, volo. ſed ſi id non poterit;
Id faciam, in proclivi quod eſt, per me ſtetiſſe ut credat.
Quis videor? C. miſer aeque atque ego. D. conſilium quaero. C. fortis.

P. Scio

P. Scio quid cupere. D. hoc ego tibi profectum reddam.

P. Jam hoc opus eſt. D. quin jam habeo. eſt? D. huic, non tibi, habeo; ne erra

C. Sat habeo. P. quid facies, cedo? D. mi ut ſatis ſit, vereor,

Ad agendum: ne vacuum eſſe me nunc ad dum credas.

Proinde hinc vos amolimini: nam mi impe eſtis.

P. Ego hanc vifam. D. quid tu? quo hinc C. verum vis dicam? D. imo etiam:

Narrationis incipit mihi initium. C. quid m

D. Eho tu impudens, non ſatis habes, qu dieculam addo,

Quantum huic promoveo nuptias? C. Dav men. D. quid ergo?

C. Ut ducam. D. ridiculum. C. huc face a venias, ſi quid poteris.

D. Quid veniam? nihil habeo. C. attamen, D. age, veniam. C. ſi quid,

Domi ero. D. Tu, Myſis, dum exeo, pa opperire me hic.

M. Quapropter? D. ita facto eſt opus. M. D. jam, inquam, hic adero.

ACTUS IV. SCENA III.

MYSIS.

NIL NE esse proprium cuiquam? di vostram fidem!
Summum bonum esse herae putabam hunc Pamphilum,
Amicum, amatorem, virum in quovis loco
Paratum: verum ex eo nunc misera quem capit
Laborem? facile hic plus mali est, quam illic boni.
Sed Davus exit. mi homo, quid istuc, obsecro, est?
Quo portas puerum?

ACTUS IV. SCENA IV.

DAVUS, MYSIS.

MYSIS, nunc opus est tua
Mihi ad hanc rem exprompta memoria atque astutia.
M. Quidnam inceptarus? D. accipe a me hunc ocius,
Atque ante nostram januam appone. M. obsecro,
Humine? D. ex ara hinc sume verbenas tibi,
Atque eas subscerne. M. quamobrem id tute non facis?
D. Quia, si forte opus sit ad herum jusjurandum mihi

Non

Non appoſuiſſe, ut liquido poſſim. M. intellego.
Nova nunc religio in te iſtaec inceſſit. cedo.
D. Move ocius te, ut, quid agam, porro intellegas.
Pro Jupiter! M. quid? D. ſponſae pater intervenit.
Repudio quod conſilium primum intenderam.
M. Neſcio quid narres. D. ego quoque hinc ab dextera
Venire me adſimulabo: tu, ut ſubſervias
Orationi, utcunque opus ſit, verbis, vide.
M. Ego, quid agas, nihil intellego: ſed, ſi quid eſt,
Quod mea opera opus ſit vobis, aut tu plus vides,
Manebo, ne quid voſtrum remorer commodum.

ACTUS IV. SCENA V.

CHREMES, MYSIS, DAVUS.

REvertor, poſtquam, quae opus fuere ad nuptias
Gnatae, paravi, ut jubeam accerſi. ſed quid hoc?
Puer hercle eſt. mulier, tun' appoſuiſti hunc? M. ubi
Illic eſt? C. non mihi reſpondes? M. hem, nuſquam eſt. vae miſerae mihi!
Reliquit me homo, atque abiit. D. di voſtram fidem!
Quid turbae eſt apud forum? quid illic hominum litigant?
Tum annona cara eſt. quid dicam aliud, neſcio.

M. Cur

M. Cur tu, obſecro, hic me ſolam? D. hem, quae haec eſt fabula?
Eho, Myſis, puer hic unde eſt? quiſve huc attulit?
M. Satin' ſanus es, qui me id rogites? D. quem ego igitur rogem,
Qui hic neminem alium videam? C. miror, unde ſit.
D. Dicturan' es quod rogo? M. au. D. concede ad dexteram.
M. Deliras. non tute ipſe? D. verbum ſi mihi
Unum, praeterquam quod te rogo, faxis, cave.
M. Male dicis. D. unde eſt? dic clare. M. a nobis. D. ha ha he.
Mirum vero, impudenter mulier ſi facit.
C. Ab Andria eſt ancilla haec, quantum intellego.
D. Adeon' videmur vobis eſſe idonei,
In quibus ſic illudatis? C. veni in tempore.
D. Propera adeo puerum tollere hinc ab janua.
Mane; cave quoquam ex iſtoc exceſſis loco.
M. Dii te eradicent, ita me miſeram territas.
D. Tibi ego dico, an non? M. quid vis? D. at etiam rogas?
Dedo cujum puerum hic appoſuiſti. dic mihi.
M. Tu neſcis? D. mitte id quod ſcio; dic quod rogo.
M. Veſtri. D. cujus veſtri? M. Pamphili. D. hem, quid, Pamphili?
M. Eho, an non eſt? C. recte ego ſemper fugi has nuptias.
D. O facinus animadvertendum! M. quid clamitas?
D. Quemne

D. Quamne ego heri vidi ad vos adferri vesperi
M. O hominem audacem! D. verum. vidi (tharum
Subsecivatam. M. dii pol habeo gratias,
Cum in pariundo aliquot adfuerunt liberae.
D. Nae illa illum haud novit, cujus causa hae cipit.
Chremes, si positum puerum ante aedes viderit,
Suam gnatam non dabit. tanto hercle magis d
C. Non hercle faciet. D. nunc adeo, ut tu sciens,
Nisi puerum tollis, jam ego hunc in medium vi
Provolvam, teque ibidem pervolvam in luto.
M. Tu pol, homo, non es sobrius. D. fallacia
Alia aliam trudit. jam susurrari audio,
Civem Atticam esse hanc. C. hem! D. coactu gibus
Eam uxorem ducet. M. au! obsecro, an non est?
C. Jocularium in malum insciens pene incidi.
D. Quis hic loquitur? o Chreme, per tempus venis:
Ausculta. C. audivi jam omnia. D. anne omnia?
C. Audivi, inquam, a principio. D. audistin' secro? hem
Scelera! hanc jam oportet in cruciatum hinc ab
Hic ille est: non te credas Davum ludere.
M. Me miseram! nihil pol falsi dixi, mi senex.

C. I

). Novi omnem rem. eſt Simo intus? D. eſt.
(. Ne me attingas, ſceleſte. ſi pol Glycerio non omnia haec.
. Eho inepta, neſcis quid ſit actum. M. qui ſciam?
. Hic ſocer eſt. alio pacto haud poterat fieri,
t ſciret haec, quae volumus. M. hem, praediceres.
Paulum intereſſe conſes, ex animo omnia,
: fert natura, facias, an de induſtria?

ACTUS IV. SCENA VI.

CRITO, MYSIS, DAVUS.

N hac habitaſſe platea dictum eſt Chryſidem,
Quae ſeſe inhoneſte optavit parere hic divitias
tius, quam in patria honeſte pauper vivere.
us morte ea ad me lege redierunt bona.
d quos perconter, video. ſalvete. M. obſecro,
em video? eſtne hic Crito, ſobrinus Chryſidis?
eſt. C. o Myſis, ſalve. M. ſalvos ſis, Crito.
Itan' Chryſis? hem. M. nos quidem pol miſeras perdidit.
Quid vos? quo pacto hic? ſatin' recte? M. nos ne? ſic
: quimus aiunt; quando, ut volumus, non licet.
Quid Glycerium? jam hic ſuos parentes reperit?
Utinam. C. an nondum etiam? haud auſpicato hoc me attuli.

Nam

Nam pol, ſi id ſciſſem, nunquam hunc tetuliſſem pedem:
Semper enim dicta eſt ejus haec atque habita eſt ſoror.
Quae illius fuerunt, poſſidet. nunc me hoſpitem
Lites ſequi, quam hic mihi ſit facile atque utile,
Aliorum exempla commonent. ſimul arbitror,
Jam eſſe aliquem amicum, et defenſorem ei; nam fere
Grandiuſcula jam profecta eſt illinc. clamitent,
Me ſycophantam hereditates perſequi,
Mendicum. tum, ipſam deſpoliare non lubet.
M. O optume hoſpes, pol, Crito, antiquum obtines.
C. Duc me ad eam, quando huc veni, ut videam.
M. maxume.
D. Sequar hos: nolo me in tempore hoc videat ſenex.

ACTUS V. SCENA I.

CHREMES, SIMO.

SATIS jam, ſatis, Simo, ſpectata erga te amicitia eſt mea:
Satis pericli coepi adire: orandi jam finem face.
Dum ſtudeo obſequi tibi, pene illuſi vitam filiae.
S. Imo enim nunc quam maxume abs te poſtulo, atque oro, Chreme,
Ut beneficium verbis initum dudum, nunc re comprobes.
C. Vide

juam iniquus ſis prae ſtudio. dum efficias
iod cupis,
odum benignitatis, neque quid me ores,
as.
gites, remittas jam me onerare injuriis.
? c. ah rogitas? perpulisti me, ut ho-
adoleſcentulo,
cupato amore, abhorrenti ab re uxoria, 10
em in ſeditionem, atque incertas nuptias;
e, atque ejus dolore, gnato ut medicarer tuo.
. incepi, dum res tetulit. nunc non fert.

: civem eſſe aiunt. puer eſt natus. nos
s face.
) te deos oro, ut ne illis animum inducas
re, 15
maxume utile eſt, illum eſſe quam deter-
n.
n gratia haec ſunt ficta atque incepta
a.
ıſa, quamobrem haec faciunt, erit adem-
is, definent.
cum Davo egomet vidi jurgantem ancil-
s. ſcio. c. at
u; cum, ibi me adeſſe, neuter dum per-
at. 20
; et id facturas, Davus dudum praedixit

uid tibi ſum oblitus hodie, ac volui, dicere.

ACTUS V. SCENA II.

DAVUS, CHREMES, SIMO, DROMO.

ANimo nunc jam otioſo eſſe impero. c. he
Davom tibi.
s. Unde egreditur? D. meo praeſidio, atque hoſ
tis. s. quid illud mali eſt?
D. Ego commodiorem hominem, adventum, te
pus, non vidi. s. ſcelus,
Quemnam hic laudat? D. omnis res eſt jam in vac
s. ceſſo alloqui?
D. Herus eſt. quid agam? s. o ſalve, bone v
D. ehem Simo! o noſter Chremes!
Omnia apparata jam ſunt intus. s. curaſti probe
D. Ubi voles, accerſe. s. bene ſane. id enimv
hic nunc abeſt.
Etiam tu hoc reſpondes, quid iſtic tibi negoti e
D. mihin'? s. ita.
D. Mihine? s. tibi ergo. D. modo introii. s. qu
ego, quam dudum, rogem.
D. Cum tuo gnato una. s. anne eſt intus Pamp
lus? crucior miſer.
Eho, non tu dixti eſſe inter eos inimicitias, carnufe
D. Sunt. s. cur igitur hic eſt? c. quid illum oenſe
cum illa litigat.
D. Imo vero indignum, Chremes, jam facinus fa
ex me audias.

Neſc

Neſcio qui ſenex modo venit. ellum, confidens, catus.
Cum faciem videas, videtur eſſe quantivis pretii.
Triſtis ſeveritas ineſt in voltu, atque in verbis fides.
Quidnam apportas? D. nil equidem, niſi quod illum audivi dicere.
Quid ait tandem? D. Glycerium ſe ſcire civem eſſe Atticam.
Hem, Dromo, Dromo. D. quid eſt? S. Dromo. D. audi. S. verbum ſi addideris. Dromo.
Audi obſecro. DR. quid vis? S. ſublimem hunc intro rape, quantum potes.
L. Quem? S. Davom. D. quamobrem? S. quia lubet. rape, inquam. D. quid feci? S. rape.
Si quidquam invenies me mentitum, occidito. S. nihil audio.
go jam te commotum reddam. D. tamen etſi hoc verum eſt? S. tamen.
ura adſervandum vinctum. atque audin'? quadrupedem conſtringito.
ge nunc jam. ego pol hodie, ſi vivo, tibi
ſtendam, herum quid ſit pericli fallere, et
li, patrem. C. ah, ne ſaevi tantopere. S. o Chreme,
etatem gnati! nonne te miſeret mei?
antum laborem capere ob talem filium?
ge Pamphile, exi Pamphile, ecquid te pudet?

ACTUS V. SCENA III.

PAMPHILUS, SIMO, CHREMES.

QUIS me volt? perii, pater eſt. s. qui
omnium? c. ah!
Rem potius ipſam dic, ac mitte male loqui.
s. Quaſi quidquam in hunc jam gravius dici p
Ain' tandem? civis Glycerium eſt? P. ita praedi
s. Ita praedicant. o ingentem confidentiam!
Num cogitat quid dicat? num facti piget?
Num ejus color pudoris ſignum uſquam indica
Adeon' impotenti eſſe animo, ut praeter civiu
Morem, atque legem, et ſui voluntatem patris
Tamen hanc habere cupiat cum ſummo probr
P. Me miſerum! s. hem! modone id demum ſ
Pamphile?
Olim iſtuc, olim, cum ita animum induxti tuu
Quod cuperes, aliquo pacto efficiundum tibi,
Eodem die iſtuc verbum vere in te accidit.
Sed quid ago? cur me excrucio? cur me macero
Cur meam ſenectutem hujus ſolicito amentia?
Ut pro hujus peccatis ego ſupplicium ſufferam
Imo habeat, valeat, vivat cum illa. P. mi pat
s. Quid, mi pater? quaſi tu hujus indigeas pat
Domus, uxor, liberi inventi, invito patre.
Adducti, qui illam civem hinc dicant. viceris.
P. Pater, licetne pauca? s. quid dices mihi?

c. Tu

c. Tamen, Simo, audi. s. ego audiam? quid audiam,
Chreme? c. at tandem dicat fine. s. age, dicat, fino.
p. Egò me amare hanc fateor. fi id peccare eſt, fateor id quoque.
Tibi, pater, me dedò. quidvis oneris impone. impera.
Vis me uxorem ducere? vis hanc amittere? ut potero, feram.
Hoc modo te obſecro, ut ne credas a me adlegatum hunc ſenem.
Sine me expurgem, atque illum huc coram adducam. s. adducas! p. ſine, pater.
c. Aequum poſtulat. da veniam. p. ſine te hoc exoſem. s. ſino.
Quidvis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar, Chreme.
c. Pro peccato magno paulum ſupplicii ſatis eſt patri.

ACTUS V. SCENA IV.

CRITO, CHREMES, SIMO, PAMPHILUS.

MITTE orare. una harum quaevis cauſa me, ut faciam, monet:
vel tu, vel quod verum eſt, vel quod ipſi cupio Glycerio.
m. Andrium ego Critonem video? certe is eſt. cr. ſalvos ſis, Chreme.

CH. Quid tu Athenas insolens? CR. evenit. sed I cine est Simo?

CH. Hic est. S. men' quaeris? eho, tu Glyceri hinc civem esse ais?

CR. Tu negas? S. itane huc paratus advenis? qua de re? S. rogas?

Tune impune haec facias? tune hic homines adc scentulos,

Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illic

Solicitando, et pollicitando, eorum animos lact CR. sanun' es?

S. Ac meretricios amores nuptiis conglutinas?

P. Perii. metuo ut subsitet hospes. CH. si, Sii hunc noris satis,

Non ita arbitrere. bonus est hic vir. S. hic vi bonus?

Itane adtemperate venit hodie in ipsis nuptiis,

Ut veniret antehac nunquam? est vero huic dendum, Chreme?

P. Ni metuam patrem, habeo pro illa re, ill quod moneam probe.

S. Sycophanta. CR. hem. CH. sic, Crito, est mitte. CR. videat, qui fiet.

Si mihi pergit, quae volt, dicere; ea, quae non audiet.

Ego istaec moveo, aut curo? non tu tuum mal aequo animo feres?

Nam, ego quae dico, vera, an falsa audieris, sciri potest.

Atti

tticus quidam olim, navi fracta, apud Andrum ejectus eſt,
t iſtaec una parva virgo. tum ille egens, forte applicat
rimum ad Chryſidis patrem ſe. S. fabulam inceptat. CH. ſine.
I. Itane vero obturbat? CH. perge. CR. tum is mihi cognatus fuit
ui eum recepit. ibi ego audivi ex illo, ſeſe eſſe Atticum.
ibi mortuus eſt. CH. ejus nomen? CR. nomen tam cito tibi? Phania. CH. hem,
rii. CR. verum hercle opinor fuiſſe Phaniam. hoc certo ſcio,
hamnuſium ſe aiebat eſſe. CH. o Jupiter! CR. eadem haec, Chreme,
ulti alii in Andro tum audivere. CH. utinam id ſit, quod ſpero. eho, dic mihi,
uid eam tum? ſuamne eſſe aiebat? CR. non. CH. cujam igitur? CR. fratris filiam.
I. Certe mea eſt. CR. quid ais? S. quid tu ais? P. arrige aures, Pamphile.
Qui credis? CH. Phania ille, frater meus fuit. S. noram, et ſcio.
I. Is hinc, bellum fugiens, meque in Aſiam perſequens, proficiſcitur.
um illam hic relinquere eſt veritus. poſtilla nunc primum audio
uid illo ſit factum. P. vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu,

Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.

S. Nae iſtam multimodis tuam inveniri gaudeo. P. credo, pater.

CH. At mihi unus ſcrupulus etiam reſtat, qui me male habet. P. dignus es,

Cum tua religione, odio. nodum in ſcirpo quaeris. CR. quid iſtuc eſt?

CH. Nomen non convenit. CR. fuit hercle huic aliud parvae. CH. quod, Crito?

Numquid meminiſti? CR. id quaero. P. egone hujus memoriam patiar meae

Voluptati obſtare, cum egomet poſſim in hac re medicari mihi?

Non patiar. heus Chreme, quod quaeris, Paſibula eſt. CR. ipſa eſt. CH. ea eſt.

P. Ex ipſa millies audivi. S. omnes nos gaudere hoc, Chreme,

Te credo credere. CH. ita me dii ament, credo. P. quid reſtat, pater?

S. Jamdudum res reduxit me ipſa in gratiam. P. o lepidum patrem!

De uxore, ita ut poſſedi, nihil mutat Chremes. CH. cauſa optuma eſt,

Niſi quid pater aliud ait. P. nempe. S. ſcilicet. CH. dos, Pamphile, eſt

Decem talenta. P. accipio. CH. propero ad filiam. eho mecum, Crito:

Nam illam me credo haud noſſe. S. cur non illam huc transferri jubes? P. Recte

Recte admones. Davo ego istuc dedam jam negoti. s. non potest.
Qui non potest? s. quia habet aliud magis ex sese, et majus. p. quidnam? s. vinctus est.
Pater, non recte vinctus est. s. haud ita jussi. p. jube solvi, obsecro.
Age, fiat. p. at matura. s. eo intro. p. o faustum et felicem diem!

ACTUS V. SCENA V.

CHARINUS, PAMPHILUS,

Proviso quid agat Pamphilus, atque eccum.
p. aliquis forsan me putet
Non putare hoc verum: at mihi nunc sic esse hoc verum lubet.
Ego vitam deorum propterea sempiternam esse arbitror,
Quod voluptates eorum propriae sunt. nam mihi immortalitas
Parta est, si nulla aegritudo huic gaudio intercesserit.
Sed quem ego potissimum exoptem nunc mihi, cui haec narrem, dari?
Quid illud gaudii est? p. Davom video. nemo est, quem mallem, omnium.
Nam hunc scio mea solide solum gavisurum gaudia.

ACTUS V. SCENA VI.

DAVUS, PAMPHILUS, CHARINUS.

PAmphilus ubinam hic eſt? P. Dave. D. quis homo'ſt? P. ego ſum. D. o Pamphile.
P. Neſcis quid mihi obtigerit. D. certe. ſed quid mihi obtigerit, ſcio.
P. Et quidem ego. D. more hominum evenit, ut quod ſim nactus mali,
Prius reſciſceres tu, quam ego, tibi quod evenit boni.
P. Mea Glycerium ſuos parentes repperit. D. o factum bene.
C. Hem. P. pater amicus ſummus nobis. D. quis? P. Chremes. D. narras probe.
P. Nec mora ulla eſt, quin eam uxorem ducam. C. num ille ſomniat
Ea, quae vigilans voluit? P. tum de puero, Dave? D. ah, deſine.
Solus eſt, quem diligant di. C. ſalvus ſum, ſi haec vera ſunt.
Conloquar. P. quis homo eſt? Charine, in tempore ipſo mi advenis.
C. Bene factum. P. hem, audiſti? C. omnia. age, me in tuis fecundis reſpice.
Tuus eſt nunc Chremes. facturum, quae voles, ſcio eſſe omnia.

P. Me-

Memini. atque adeo longum eſt, nos illum exſpectare, dum exeat.

:quere hac me. intus apud Glycerium nunc eſt. tu Dave abi domum,

ropere accerſe hinc qui auferant eam. quid ſtas? quid ceſſas? D. eo.

le exſpectetis, dum exeant huc. intus deſpondebitur.

ntus tranfigetur, ſi quid eſt, quod reſtet. Plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

P. TE-

P. TERENTII

UNUCHUS.

A LUDIS MEGALENSIBUS, L. POST-O ALBINO, L. CORNELIO MERULA ILIBUS CURULIBUS. EGERE L. AM-US TURPIO, L. ATTILIUS PRAENES-US. MODULAVIT FLACCUS CLAU-TIBIIS DUABUS DEXTRIS. GRAECA ANDRU. ACTA II. M. VALERIO, C. NIO COSS.

Perſonae.

OGUS.
DRIA *adoleſcens.*
ENO *ſervus.*
S *meretrix.*
HO *paraſitus.*
REA *adoleſcens.*
SO *miles.*
AS *ancilla.*

CHREMES *adoleſcens ruſti-cus.*
ANTIPHO *adoleſcens.*
DORIAS *ancilla.*
DORUS *eunuchus.*
SANGA *ſervus.*
SOPHRONA *nutrix.*
LACHES *ſenex.*

Perſonae mutae.

SIMALIO
DONAX } *militis ſervi.*
SYRISCUS

PAMPHILA *adoleſcentula.*

EU-

EUNUCHI ARGUMENTUM

C. SULPICIO APOLLINARI AUCTORE.

Sororem falso dictitatam Thaidis,
Id ipsum ignorans, miles advexit Thraso,
Ipsique donat. erat haec civis Attica.
Eidem Eunuchum, quem emerat, tradi jubet
Thaidis amator Phaedria, ac rus ipse abit,
Thrasoni oratus biduum concederet.
Ephebus frater Phaedriae, puellulam
Cum deperiret dono missam Thaidi,
Ornatu Eunuchi induitur. suadet Parmeno.
Introiit. vitiat virginem. sed Atticus
Civis repertus frater ejus, conlocat
Vitiatam ephebo. Phaedriam exorat Thraso.

P. TERENTII

EUNUCHUS.

PROLOGUS.

SI quiſquam eſt, qui placere ſe ſtudeat bonis
Quam plurimis, et minime multos laedere;
In his poeta hic nomen profitetur ſuum.
Tum ſi quis eſt, qui dictum in ſe inclementius
Exiſtimavit eſſe, ſic exiſtimet;
Reſponſum, non dictum eſſe, quia laeſit prior.
Qui bene vertendo, et eaſdem ſcribendo male, ex
Graecis bonis Latinas fecit non bonas.
Idem Menandri Phaſma nunc nuper dedit.
Atque in Theſauro ſcripſit, cauſam dicere
Prius unde petitur aurum quare ſit ſuum,
Quam illic, qui petit, unde is ſit Theſaurus ſibi,
Aut unde in patrium monumentum pervenerit.
Dehinc, ne fruſtretur ipſe ſe, aut ſic cogitet;
Defunctus jam ſum, nihil eſt quod dicat mihi.
Is ne erret, moneo, et deſinat laceſſere.
Habeo alia multa, quae nunc condonabitur;
Quae proferentur poſt, ſi perget laedere
Ita ut facere inſtituit. nunc quam acturi ſumus
Menandri Eunuchum, poſtquam aediles emerunt,
Perfecit ſibi ut inſpiciundi eſſet copia.

Ma-

Magiſtratus cum ibi adeſſet, occepta eſt agi.
Exclamat, furem, non poetam, fabulam
Dediſſe, et nil dediſſe verborum tamen:
Colacem eſſe Naevi et Plauti, veterem fabulam:
Paraſiti perſonam inde ablatam, et militis.
Si id eſt peccatum, peccatum imprudentia eſt
Poetae; non quo furtum facere ſtuduerit.
Id ita eſſe, vos jam judicare poteritis.
Colax Menandri eſt: in ea eſt paraſitus Colax,
Et miles gloriosus: eas ſe non negat
Perſonas tranſtuliſſe in Eunuchum ſuam
Ex Graeca. ſed eas fabulas factas prius
Latinas ſciſſe ſeſe, id verò pernegat.
Quod ſi perſonis iiſdem uti aliis non licet:
Qui magis licet currentes ſervos ſcribere,
Bonas matronas facere, meretrices malas,
Paraſitum edacem, gloriosum militem,
Puerum ſupponi, falli per ſervum ſenem,
Amare, odiſſe, ſuſpicari? denique
Nullum eſt jam dictum, quod non ſit dictum prius
Quare aequum eſt vos cognoſcere, atque ignoſcere
Quae veteres factitarunt, ſi faciunt novi.
Date operam, et cum ſilentio animadvortite,
Ut pernoſcatis, quid ſibi Eunuchus velit.

ACTUS I. SCENA I.

PHAEDRIA, PARMENO.

QUID igitur faciam? non eam? sic nunc quidem,
Cum accersor ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?
Exclusit: revocat. redeam? non, si me obsecret.
PA. Siquidem hercle possis, nil prius, neque fortius:
Verum si incipies, neque pertendes gnaviter,
Atque, ubi pati non poteris, cum nemo expetet,
Infecta pace, ultro ad eam venies, indicans
Te amare, et ferre non posse: actum est, ilicet,
Peristi: eludet, ubi te victum senserit.
Proin tu, dum est tempus, etiam atque etiam cogita
Here: quae res in se neque consilium neque modum
Habet ullum, eam consilio regere non potes.
In amore haec omnia insunt vitia: injuriae,
Suspiciones, inimicitiae, induciae,
Bellum, pax rursum. incerta haec si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quam si des operam, ut cum ratione insanias.
Et quod nunc tute tecum iratus cogitas:
Egone illam? quae illum? quae me? quae non? sine modo,

Mori me malim: ſentiet qui vir ſiem.
Haec verba, una mehercle falſa lacrumula,
Quam, oculos terendo miſere, vix vi expreſſerit,
Reſtinguet: et te ultro accuſabis: et ei dabis
Ultro ſupplicium. PH. indignum facinus! nu
ego et a
Illam ſceleſtam eſſe, et me miſerum ſentio:
Et medet; et amore ardeo: et prudens, ſciens,
Vivus, videnſque pereo: nec, quid agam, ſcio.
PA. Quid agas? niſi ut te redimas captum qua
queas
Minimo: ſi nequeas paululo, at quanti queas:
Et ne te adflictes. PH. itane ſuades? PA. ſi ſapis:
Neque, praeterquam quas ipſe amor moleſtias
Habet, addes; et illas, quas habet, recte feras.
Sed ecca ipſa egreditur, noſtri fundi calamitas;
Nam quod nos capere oportet, haec intercipit.

ACTUS I. SCENA II.

THAIS, PHAEDRIA, PARMENO.

MIſeram me! vereor ne illud gravius Phaedr
Tulerit, neve aliorſum, atque ego feci, a
ceperit.
Quod heri intromiſſus non eſt. PH. totus, Parmen
Tremo, horreoque, poſtquam aſpexi hanc. PA. bo
animo es:
Accede ad ignem hunc, jam caleſces plus ſatis.

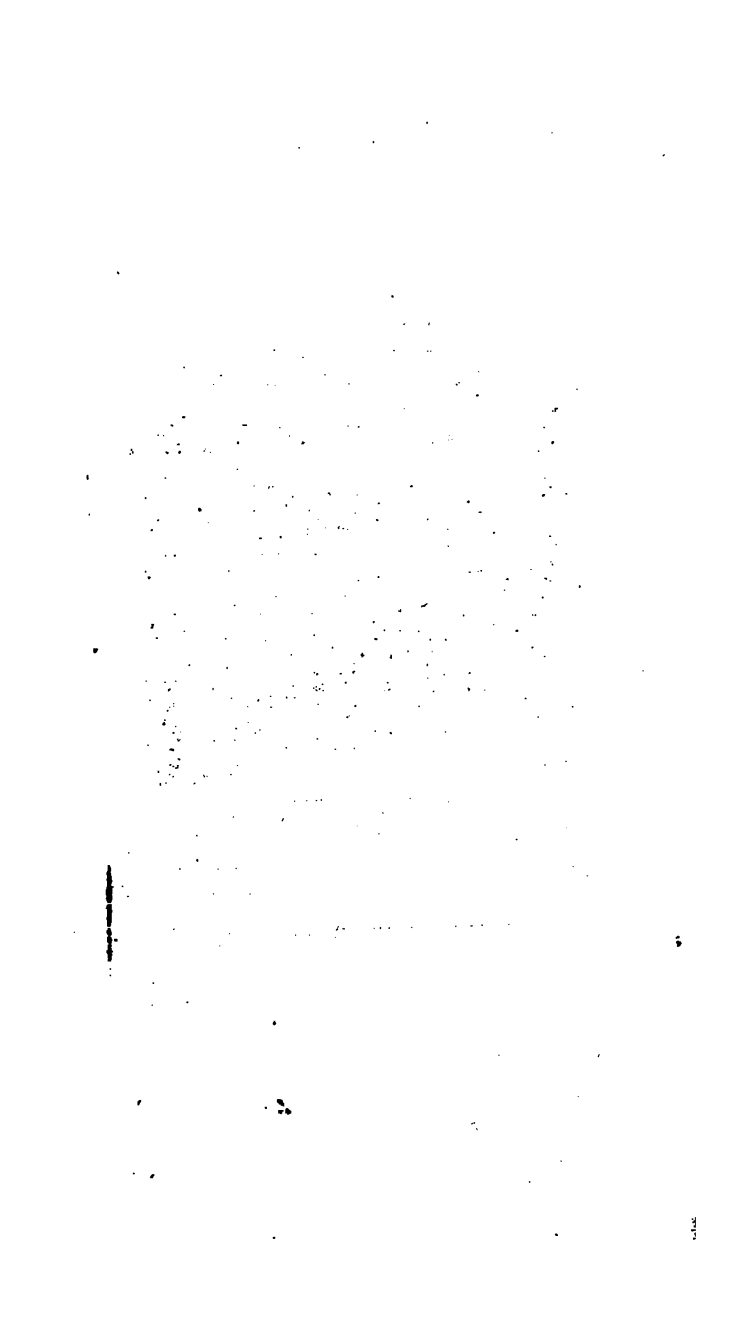

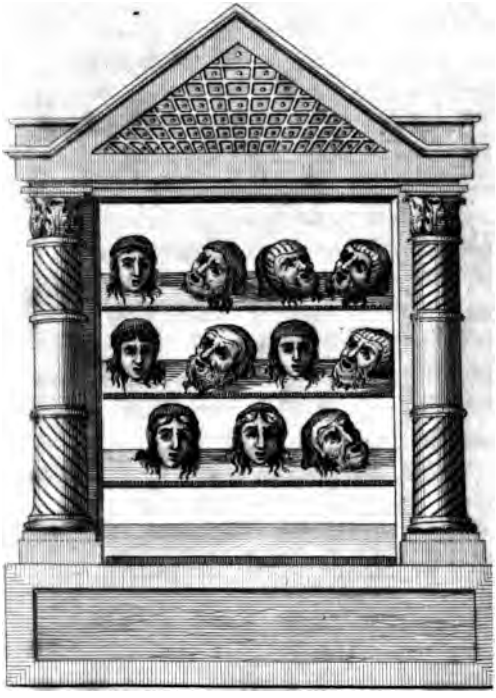

J. S. Müller Sc.

T. Quis hic loquitur? hem, tun' hic eras, mi Phaedria?
Quid hic ſtabas? cur non recta introibas? PA. caeterum
De excluſione verbum nullum. T. quid taces?
PH. Sane, quia vero hae mihi patent ſemper fores,
Aut quia ſum apud te primus. T. miſſa iſtaec face.
PH. Quid, miſſa? o Thais, Thais, utinam effet mihi
Pars aequa amoris tecum; ac pariter fieret,
Ut aut hoc tibi doleret itidem, ut mihi dolet:
Aut ego iſtuc abs te factum nihili penderem.
T. Ne crucia te, obſecro, anime mi, mi Phaedria.
Non pol, quo quenquam plus amem, aut plus diligam,
Eo feci: ſed ita erat res: faciundum fuit.
PA. Credo, ut fit, miſera prae amore excluſti hunc foras.
T. Siccine ais, Parmeno? age. ſed, huc qua gratia
Te accerſi juſſi, auſcultа. PH. fiat. T. dic mihi
Hoc primum, potin' eſt hic tacere? PA. egone? optume.
Verum heus tu, hac lege tibi meam adſtringo fidem:
Quae vera audivi, taceo, et contineo optume:
Sin falſum, aut vanum, aut fictum eſt, continuo palam eſt.
Plenus rimarum ſum, hac atque illac perfluo.
Proin tu, taceri ſi vis, vera dicito.
T. Samia mihi mater fuit: ea habitabat Rhodi.
PA. Poteſt taceri hoc. T. ibi tum matri parvolam

Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. PH. civemne? T
bitror:
Certum non ſcimus: matris nomen et patris
Dicebat ipſa: patriam et ſigna caetera
Neque ſcibat, neque per aetatem etiam potuer
Mercator hoc addebat; e praedonibus,
Unde emerat, ſe audiſſe, abreptam e Sunio.
Mater, ubi accepit, coepit ſtudioſe omnia
Docere, educere, ita uti ſi eſſet filia.
Sororem plerique eſſe credebant meam.
Ego cum illo, quocum tum uno rem habe
hoſpite
Abii huc: qui mihi reliquit haec, quae habeo,
nia.
PA. Utrumque hoc falſum eſt: effluet. T. qui i
PA. quia
Neque tu uno eras contenta, neque ſolus dedit
Nam hic quoque bonam magnamque partem
attulit.
T. Ita eſt. ſed ſine me pervenire, quo volo.
Interea miles, qui me amare occeperat,
In Cariam eſt profectus. te interea loci
Cognovi. tute ſcis, poſtilla quam intumum
Habeam te, et mea conſilia ut tibi credam o
PH. Ne hoc quidem tacebit Parmeno. PA. oh
biumne id eſt?
T. Hoc agite, amabo. mater mea illic mortua e
Nuper. ejus frater aliquantum ad rem eſt avidi

Is ubi hanc forma videt honeſta virginem,
Et fidibus ſcire, pretium ſperans, illico
Producit, vendit. forte fortuna adfuit
Hic meus amicus: emit eam dono mihi,
Imprudens harum rerum ignaruſque omnium.
Is venit: poſtquam ſenſit me tecum quoque
Rem habere, fingit cauſas, ne det, ſedulo.
Ait, ſi fidem habeat, ſe iri praepoſitum tibi
Apud me, ac non id metuat, ne, ubi eam acceperim,
Seſe relinquam, velle ſe illam mihi dare:
Verum id vereri. ſed, ego quantum ſuſpicor,
Ad virginem animum adjecit. PH. etiamne amplius?
T. Nil: nam quaeſivi. nunc, ego eam, mi Phaedria,
Multae ſunt cauſae, quamobrem cupiam abducere.
Primum, quod ſoror eſt dicta: praeterea, ut ſuis
Reſtituam ac reddam. ſola ſum: habeo hic neminem,
Neque amicum, neque cognatum. quamobrem, Phaedria,
Cupio aliquos parare amicos beneficio meo.
Id, amabo, adjuta me, quo id fiat facilius.
Sine illum priores partes hoſce aliquot dies
Apud me habere. nihil reſpondes? PH. peſſuma!
Egon' quidquam cum iſtis factis tibi reſpondeam?
PA. Eu noſter! laudo. tandem perdoluit. vir es.
PH. At ego neſcibam quorſum tu ires. parvola
Hinc eſt abrepta: eduxit mater pro ſua:
Soror eſt dicta: cupio abducere, ut reddam ſuis.
Nempe omnia haec nunc verba huc redeunt denique:
Ego excludor, ille recipitur. qua gratia?

Niſi illum plus amas, quam me; et iſtam nunc timeo,
Quae advecta eſt, ne illum talem praeripiat tibi.
T. Egon' id timeo? PH. quid te ergo aliud ſolicitat, cedo?
Num ſolus ille dona dat? nuncubi meam
Benignitatem ſenſiſti in te claudier?
Nonne, ubi mihi dixti cupere te ex Aethiopia
Ancillulam, relictis rebus omnibus,
Quaeſivi? porro eunuchum dixti velle te,
Quia ſolae utuntur his reginae. repperi.
Heri minas viginti pro ambobus dedi.
Tamen contemtus abs te, haec habui in memoria.
Ob haec facta abs te ſpernor. T. quid iſtic, Phaedria?
Quanquam illam cupio abducere, atque hac re arbitror
Id fieri poſſe maxume; veruntamen,
Potius quam te inimicum habeam, faciam uti juſſeris.
PH. Utinam iſtuc verbum ex animo ac vere diceres,
Potius quam te inimicum habeam. ſi iſtuc crederem
Sincere dici, quidvis poſſem perpeti.
PA. Labaſcit, victus uno verbo, quam cito!
T. Ego non ex animo miſera dico? quam joco
Rem voluiſti a me tandem, quin perfeceris?
Ego impetrare nequeo hoc abs te, biduum
Saltem ut concedas ſolum. PH. ſiquidem biduum.
Verum ne fiant iſti viginti dies.
T. Profecto non plus biduum, aut. PH. aut? nihil moror.

T. Non

. Non fiet: hoc modo ſine te exorem. PH. ſcilicet,
aciundum eſt quod vis. T. merito te amo: bene facis.
H. Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum:
ta facere certum eſt: mos gerundus eſt Thaïdi.
u, Parmeno, huc fac illi adducantur. PA. maxume.
H. In hoc biduum, Thais, vale. T. mi Phaedria,
t tu. numquid vis aliud? PH. egone quid velim?
um milite iſto praeſens, abſens ut ſies?
ies noctesque me ames: me deſideres:
le ſomnies: me exſpectes: de me cogites:
le ſperes: me te oblectes: mecum tota ſis.
leus fac ſis poſtremo animus, quando ego ſum tuus.
. Me miſeram! forſitan hic mihi parvam habeat fidem,
tque ex aliarum ingeniis nunc me judicet.
go pol, quae mihi ſum conſcia, hoc certo ſcio,
eque me finxiſſe falſi quidquam, neque meo
rdi eſſe quemquam cariorem hoc Phaedria.
quidquid hujus feci, cauſa virginis
ci: nam me ejus ſpero fratrem propemodum
m repperiſſe, adoleſcentem adeo nobilem:
is hodie venturum ad me conſtituit domum.
ncedam hinc intro, atque exſpectabo, dum venit.

ACTUS II. SCENA I.

PHAEDRIA, PARMENO.

FAC ita ut juſſi, deducantur iſti. PA. facia
PH. at diligenter.
PA. Fiet. PH. at mature. PA. fiet. PH. ſatin' l
mandatum eſt tibi?
PA. Ah, rogitare? quaſi difficile fiet. utinam
Tam aliquid invenire facile poſſis, Phaedria,
Quam hoc peribit. PH. ego quoque una pereo, qu
mi eſt carius.
Ne iſtuc tam iniquo patiare animo. PA. minim
quin
Effectum dabo. ſed numquid aliud imperas?
PH. Munus noſtrum ornato verbis, quod poter
et
Iſtum aemulum, quod poteris, ab ea pellito.
PA. Memini, tametſi nullus moneas. PH. ego
ibo, atque ibi manebo.
PA. Cenſeo. PH. ſed heus tu. PA. quid vis? l
cenſen' poſſe me obfirmare et
Perpeti, ne redeam interea? PA. tene? non h
cle arbitror.
Nam aut jam revertere, aut mox noctu te adi
horſum inſomnia.
PH. Opus faciam, ut defetiger uſque, ingratiis
dormiam.

PA. Vi

PA. Vigilabis laſſus: hoc plus facies. PH. ah, nil dicis, Parmeno.
Ejiciunda hercle haec mollities animi. nimis me indulgeo.
Tandem ego non illa caream, ſi ſit opus, vel totum triduum? PA. hui!
Univorſum triduum! vide quid agas. PH. ſtat ſententia.
PA. Di boni! quid hoc morbi eſt? adeon' homines immutarier
Ex amore, ut non cognoſcas eundem eſſe? hoc nemo fuit
Minus ineptus, magis ſeverus quiſquam, nec magis continens.
Sed quis hic eſt, qui huc pergit? at at, hic quidem eſt parafitus Gnatho
Militis. ducit ſecum una virginem dono huic. papae!
Facie honeſta. mirum, ni ego me turpiter hodie hic dabo
Cum meo decrepito hoc eunucho, haec ſuperat ipſam Thaidem.

ACTUS II. SCENA II.

GNATHO, PARMENO.

DI immortales! homini homo quid praeſtat! ſtulto intellegens
Quid intereſt! hoc adeo ex hac re venit in mentem mihi. Con-

Conveni hodie advenienſ quendam mei loci hinc at-
que ordinis,
Hominem haud impurum, itidem patria qui obli-
gurierat bona.
Video ſentum, ſqualidum, aegrum, pannis annifque
obſitum.
Quid iſtuc, inquam, ornati eſt? quoniam miſer,
quod habui, perdidi. hem,
Quo redactus ſum! omnes noti me atque amici de-
ſerunt.
Hic ego illum contemſi prae me. quid, homo, in-
quam, ignaviſſime?
Itan' paraſti te, ut ſpes nulla reliqua in te ſiet tibi?
Simul conſilium cum re amiſti? viden' me ex eodem
ortum loco?
Qui color, nitor, veſtitus? quae habitudo eſt cor-
poris?
Omnia habeo, neque quidquam habeo. nil cum eſt,
nil deſit tamen.
At ego infelix neque ridiculus eſſe, neque plagas
pati
Poſſum. quid? tu his rebus credis fieri? tota erras
via.
Olim iſti fuit generi quondam quaeſtus apud ſae-
clum prius.
Hoc novum eſt aucupium: ego adeo hanc primus
inveni viam.
Eſt genus hominum, qui eſſe primos ſe omnium re-
rum volunt,

Nec

Nec ſunt. hos confector: hiſce ego non paro me
ut rideant,
Sed eis ultro adrideo, et eorum ingenia admirer ſimul.
Quidquid dicunt, laudo: id rurſum ſi negant, laudo
id quoque.
Negat quis? nego: ait? aio. poſtremo, imperavi
egomet mihi,
Omnia aſſentari. is quaeſtus nunc eſt multo uber-
rimus.
P. Scitum hercle hominem! hic homines prorſum
ex ſultis inſanos facit.
C. Dum haec loquimur, interea loci ad macellum
ubi advenimus,
Concurrunt laeti mi obviam cupediinarii omnes,
Cetarii, lanii, coqui, fartores, piſcatores, aucupes,
Quibus, et re ſalva et perdita, profueram et proſum
ſaepe.
Salutant: ad coenam vocant: adventum gratulantur.
Ille ubi miſer famelicus videt me eſſe tanto honore,
Et tam facile victum quaerere; ibi homo coepit me
obſecrare,
Ut ſibi liceret diſcere id de me. ſectari juſſi,
Si potis eſt, tanquam philoſophorum habent diſci-
plinae ex ipſis
Vocabula, parafiti itidem ut Gnathonici vocentur.
P. Viden' otium et cibus quid facit alienus? C. ſed
ego ceſſo
Ad Thaidem hanc deducere, et rogitare ad coenam
ut veniat.

Sed

Sed Parmenonem ante oſtium Thaidis triſtem v
Rivalis ſervum. ſalva res eſt. nimirum hic hor
frigent.
Nebulonem hunc certum eſt ludere. P. hic
munere arbitrantur
Suam Thaidem eſſe. G. plurima ſalute Parmen
Summum ſuum impertit Gnatho. quid agitur
ſtatur. G. video.
Numquidnam hic, quod nolis, vides? P. te. G
do. at numquid aliud?
P. Qui dum? G. quia triſtis es. P. nihil equ
G. ne fis. ſed quid videtur
Hoc tibi mancipium? P. non malum hercl
uro hominem. P. ut falſus animi eſt!
G. Quam hoc munus gratum Thaidi arbitrare
P. hoc nunc dicis,
Ejectos hinc nos. omnium rerum, heus, vicil
eſt.
G. Sex ego te totos, Parmeno, hos menſes qui
reddam;
Ne ſurſum deorſum curſites, neve uſque ad l
vigiles.
Ecquid beo te? P. men'? papae! G ſic ſoleo
cos. P. laudo.
G. Detineo te fortaſſe, tu profectus alio fuera
P. Nuſquam. G. tum tu igitur paululum da
operae: fac ut admittar
Ad illam. P. age modo, nunc tibi patent fores
quia iſtam ducis.

G. N

d. Num quem evocari hinc vis foras? P. fine biduum hoc praetereat:
Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus,
Nae tu iſtas, faxo, calcibus ſaepe inſultabis fruſtra.
C. Etiam nunc hic ſtas, Parmeno? eho, numnam hic relictus cuſtos,
Ne quis forte internuntius clam a milite ad iſtam curſitet?
P. Facete dictum. mira vero, militi quae placeant.
Sed video herilem filium minorem huc advenire.
Miror quid ex Piraeeo abierit: nam ibi cuſtos publice eſt nunc.
Non temere eſt; et properans venit: neſcio quid circumſpectat.

ACTUS II. SCENA III.

CHAEREA, PARMENO.

OCCIDI.
Neque virgo eſt uſquam, neque ego, qui illam e conſpectu amiſi meo.
Ubi quaeram? ubi inveſtigem? quem perconter? quam infiſtam viam?
Incertus ſum: una haec ſpes eſt, ubi ubi eſt, diu celari non poteſt.
O faciem pulchram! deleo omnes dehinc ex animo mulieres.
Taedet quotidianarum harum formarum. P. ecce autem alterum. Neſcio

Nescio quid de amore loquitur. o infortunatum senem!
Hic vero est, qui si occeperit, ludam jocumque dicet
Fuisse illum alterum, praeut hujus rabies quae dabit.
C. Ut illum di deaeque senium perdant, qui me hodie remoratus est; 10
Meque adeo, qui restiterim: tum autem qui illum flocci fecerim.
Sed eccum Parmenonem. salve. P. quid tu es tristis? quidve alacris?
Unde is? C. egone? nescio hercle, neque unde eam, neque quorsum eam:
Ita prorsus sum oblitus mei.
P. Qui, quaeso? C. amo. P. hem! C. nunc, Parmeno, te ostendes, qui vir sies. 15
Scis te mihi saepe pollicitum esse; Chaerea, aliquid inveni
Modo quod ames, in ea re utilitatem ego faciam ut cognoscas meam;
Cum in cellulam ad te patris penum omnem congereham clanculum.
P. Age, inepte. C. hoc hercle factum est. fac sis nunc promissa appareant,
Sive adeo digna res est, ubi tu nervos intendas tuos. 20
Haud similis virgo est virginum nostrarum, quas matres student
Demissis humeris esse, vincto pectore, ut gracilae sient.
Siqua est habitior paulo, pugilem esse aiunt: deducunt cibum. Tametsi

Tametſi bona eſt natura, reddunt curatura junceas.
Itaque ergo amantur. P. quid tua iſtaec? C. nova figura oris. P. papae!
C. Color verus, corpus ſolidum, et ſucci plenum. P. anni? C. ſedecim.
P. Flos ipſe. C. hanc tu mihi vi, clam, precario,
Fac tradas: mea nil refert, dum potiar modo.
P. Quid? virgo cuja eſt? C. neſcio hercle. P. unde eſt? C. tantundem. P. ubi habitat?
C. Ne id quidem. P. ubi vidiſti? C. in via. P. qua ratione amiſiſti?
C. Id equidem adveniens mecum ſtomachabar modo:
Neque ego quenquam hominem eſſe arbitror, cui magis bonae
Felicitates omnes adverſae ſient.
P. Quid hoc ſceleris eſt? C. perii. P. quid factum eſt? C. rogas?
Patris cognatum atque aequalem Archidemidem
Noſtin'? P. quidni? C. is, dum ſequor hanc, fit mihi obviam.
P. Incommode hercle. C. imo enimvero infeliciter:
Nam incommoda alia ſunt dicenda, Parmeno.
Illum, liquet mihi dejerare, his menſibus
Sex, ſeptem, prorſum non vidiſſe proxumis,
Niſi nunc, cum minime vellem, minimeque opus fuit.
Eho! nonne hoc monſtri ſimile eſt? quid ais? P. maxume.
C. Continuo accurrit ad me, quam longe quidem,

Incur-

Incurvus, tremulus, labiis demiſſis, gemens.
Heus, heus, tibi dico, Chaerea, inquit. reſtiti.
Scin' quid ego te volebam? dic. cras eſt mihi
Judicium. quid tum? ut diligenter nunties
Patri, advocatus mane mihi eſſe ut meminerit.
Dum haec loquitur, abiit hora. rogo, numquid velit.
Recte, inquit. abeo. cum huc reſpicio ad virginem,
Illa ſeſe interea commodum huc advorterat
In hanc noſtram plateam. P. mirum, ni hanc dicit, modo
Huic quae data eſt dono. C. huc cum advenio, nulla erat.
P. Comites ſecuti ſcilicet ſunt virginem?
C. Verum; parafitus cum ancilla. P. ipſa eſt: ilicet,
Deſine, jam conclamatum eſt. C. alias res agis.
P. Iſtuc equidem ago. C. noſtin' quae ſit? dic mihi: aut
Vidiſtin'? P. vidi, novi, ſcio quo abducta ſit.
C. Eho, Parmeno mi, noſtin'? P. novi. C. et ſcis, ubi ſiet?
P. Huc deducta eſt ad meretricem Thaidem: ei dono data eſt.
C. Quis is eſt tam potens cum tanto munere hoc? P. miles Thraſo,
Phaedriae rivalis. C. duras fratris partes praedicas.
P. Imo enim, ſi ſcias quod donum huic dono contra comparet,
Tum magis id dicas. C. quodnam, quaeſo hercle? P. eunuchum. C. illumne, obſecro,

Inho-

honeſtum hominem, quem mercatus eſt heri, ſenem, mulierem? 65

. Iſtunc ipſum. C. homo quatietur certe cum dono foras.

ed iſtam Thaidem non ſcivi nobis vicinam. P. haud diu eſt.

. Perii. nunquamne etiam me illam vidiſſe? ehodum, dic mihi,

iſtne, ut fertur, forma? P. ſane. C. at nihil ad noſtram hanc. P. alia res eſt.

. Obſecro hercle, Parmeno, fac ut potiar. P. faciam ſedulo, ac . 70

abo operam, adjuvabo. numquid me aliud vis? C. quo nunc is? P. domum,

ſt mancipia haec, ita ut juſſit frater, deducam ad Thaidem.

O fortunatum iſtum eunuchum, qui quidem in hanc detur domum!

Quid ita? C. rogitas? ſumma forma ſemper conſervam domi

idebit, conloquetur, aderit una in unis aedibus, 75

ibum nonnunquam capiet cum ea, interdum propter dormiet.

Quid ſi nunc tute fortunatus fias? C. qua re, Parmeno?

eſponde. P. capias tu illius veſtem. C. veſtem? quid tum poſtea?

Pro illo te deducam. C. audio. P. te illum eſſe dicam. C. intellego.

P. Te illis frustre commodis, quibus tu illi
bas modo :
Cibum una capiat, adsis, tangas, ludas,
dormias :
Quandoquidem illarum neque quisquam
neque scit qui fies.
Praeterea forma, et aetas ipsa est, facile ut
nucho probes.
C. Ditisti pulchre : hunquam vidi melius
dari.
Age, eamus intro nunc jam : orna me, ab
quantum potes.
P. Quid agis ? jocabar equidem. C. garri
rii, quid ego egi miser ?
Quo trudis ? perculeris jam te me. tibi eq
co, mane.
C. Eamus. P. pergin' ? C. certum est. P.
nimium calidum hoc fit modo.
C. Non est profecto. sine. P. at enim ifts
cudetur faba. ah,
Flagitium facimus ! C. an id flagitium est,
meam meretriciam
Deducar, et illis crucibus, quae nos, no
adolescentiam
Habent despicatam, et quae nos semper
cruciant modis,
Nunc referam gratiam, atque eas itidem fi
ab illis fallimur ?
An potius haec patri aequum est fieri, ut
datur dolis ?

Quod, qui reſcierint, culpent: illud merito factum
omnes putent.
P. Quid iſtuc? ſi certum eſt facere, facias. verum
ne poſt conferas
Culpam in me. C. non faciam. P. jubeſne? C. ju-
beo, cogo, atque impero.
Nunquam defugiam auctoritatem: ſequere. P. di
vortant bene.

ACTUS III. SCENA I.

THRASO, GNATHO, PARMENO.

MAgnas vero agere gratias Thais mihi?
G. fingentes. T. ain' tu, hoſta eſt? G. non
tum ipſo quidem
Dono, quam ubi te datum eſſe: id vero ſerio
Triumphat. P. huc proviſo, ut, ubi tempus fiet,
Deducam. ſed ecquem militem. T. eſt iſtuc datum?
Profecto, ut grata mihi ſint, quae facio, omnia.
G. Advorti hercle animum. T. vel rex ſemper
maximas
Mihi agebat, quidquid feceram: aliis non item.
G. Labore alieno magno partam gloriam
Verbis ſaepe in ſe tranſmovet, qui habet ſalem
Qui in te eſt. T. habes. G. rex te ergo in oculis.
T. ſcilicet.
G. Geſtire. T. verum. credere omnem exercitum,
Conſilia. G. mirum. T. tum ſcubi eum ſaepius

Hominum, aut negoti ſi quando odium ceperat,
Requieſcere ubi volebat, quaſi. noſtin'? G. ſcio
Quaſi ubi illam exſpueret miſeriam ex animo
tenes.
Tum me convivam ſolum abducebat ſibi. G. hi
Regem elegantem narras. T. imo ſic homo
Eſt perpaucorum hominum. G. imo nullorum,
bitror,
Si tecum vivit. T. invidere omnes mihi,
Mordere clanculum: ego non flocci pendere.
Illi invidere miſere. verum unus tamen
Impenſe, elephantis quem Indicis praefecerat.
Is ubi moleſtus magis eſt, quaeſo, inquam, Str
Eone es ferox, quia habes imperium in belluas?
G. Pulchre mehercle dictum, et ſapienter. papa
Jugularas hominem. quid ille? T. mutus illico.
G. Quidni eſſet? P. di voſtram fidem! homi
perditum
Miſerumque, et illum ſacrilegum! T. quid? il
Gnatho,
Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio,
Nunquam tibi dixi? G. nunquam: ſed narra,
ſecro.
Plus millies jam audivi. T. una in convivio
Erat hic, quem dico, Rhodius adoleſcentulus.
Forte habui ſcortum: coepit ad id alludere,
Et me irridere. quid agis, inquam, homo
pudens?
Lepus tute es, et pulpamentum quaeris. G. ha, ha,

P. Quid eſt? G. facete, lepide, laute, nihil ſupra.
Tuumne, obſecro te, hoc dictum erat? vetus credidi.
T. Audieras? G. ſaepe; et fertur in primis. T. meum eſt.
G. Dolet dictum imprudenti adoleſcenti, et libero.
P. At te di perdant. G. quid ille, quaeſo? T. perditus.
Riſu omnes, qui aderant, emoriri. denique,
Metuebant omnes jam me. G. non injuria.
T. Sed heus tu, purgon' ego me de iſtac Thaidi,
Quod eam me amare ſuſpicata eſt? G. nihil minus.
Imo auge magis ſuſpicionem. T. cur? G. rogas?
Scin? ſi quando illa mentionem Phaedriae
Facit, aut ſi laudat, te ut male urat. T. ſentio.
G. Id ut ne fiat, haec res ſola eſt remedio.
Ubi nominabit Phaedriam, tu Pamphilam
Continuo. ſi quando illa dicet, Phaedriam
Intromittamus comiſſatum: tu, Pamphilam
Cantatum provocemus. ſi laudabit haec
Illius formam: tu hujus contra. denique
Par pro pari referto, quod eam mordeat.
T. Siquidem me amaret, tum iſtuc prodeſſet, Gnatho.
G. Quando illud, quod tu das, exſpectat atque amat,
Jamdudum te amat: jamdudum illi facile fit
Quod doleat. metuet ſemper, quem ipſa nunc capit
Fructum, ne quando iratus tu alio conferas.

Ph. Bene dixti. at mihi istuc non in mentem venerat
Ch. Ridiculum: non enim cogitaras. caeterum
Idem hoc tute melius quanto inveniſſes, Thraſo!

ACTUS III. SCENA II.

THAIS, THRASO, PARMENO, GNATHO, PYTHIAS.

AUdire vocem viſa ſum modo militis:
Atque eccum. ſalve, mi Thraſo. THR. o Thais mea,
Meum ſuavium, quid agitur? ecquid nos amas
De fidicina iſtac? PA. quam venuſte! quod dedit
Principium adveniens! THA. plurimum merito tuo.
G. Eamus ergo ad coenam: quid ſtas? PA. hem alterum:
Ex homine hunc natum dicas. THA. ubi vis, non moror.
PA. Adibo, atque adſimulabo, quaſi nunc exeam.
Ituran', Thais, quopiam es? THA. ehem, Parmeno,
Bene pol feciſti: hodie itura. PA. quo? THA. quid! hunc non vides?
PA. Video, et me taedet. ubi vis, dona adſunt tibi
A Phaedria. THR. quid ſtamus? cur non imus hinc!
PA. Quaeſo hercle ut liceat, pace quod fiat tua,
Dare huic quae volumus, convenire et conloqui.
THR. Perpulchra credo dona, haud noſtris ſimilia.
PA. Res indicabit. heus, jubete iſtos foras
Exire, quos juſſi, ocius. procede tu huc.

lx Aethiopa eſt uſque haec. THR. hic ſunt tres
minae.
. Vix. PA. ubi tu es, Dore? accede huc. hem eu-
nuchum tibi!
luam liberali facie, quam aetate integra! 20
HA. Ita me di ament, honeſtus! PA. quid tu ais,
Gnatho?
ſumquid habes, quod contemnas? quid tu autem,
Thraſo?
'acent: ſatis laudant. fac periculum in literis,
ic in palaeſtra, in muſicis. quae liberum
ire aequum eſt adoleſcentem, ſolertem dabo. 25
ER. Ego illum eunuchum, ſi opus fiet, vel ſobrius.
. Aeque haec qui miſit, non ſibi ſoli poſtulat
e vivere, et ſua cauſa excludi caeteros.
eque pugnas narrat, neque cicatrices ſuas
ſtentat, neque tibi obſtat, quod quidam facit. 30
erum, ubi moleſtum non erit, ubi tu voles,
bi tempus tibi erit, ſat habet, ſi tum recipitur.
IR. Apparet ſervum hunc eſſe domini pauperis
iſerique. G. nam hercle nemo poſſet, ſat ſcio,
ni haberet qui pararet alium, hunc perpeti. 35
. Tace tu, quem ego eſſe infra infimos omnes
puto
omines; nam qui huic animum aſſentari induxeris,
flamma petere te cibum poſſe arbitror.
IR. Jamne imus? THA. hos prius introducam, et,
quae volo,
mul imperabo. poſt, continuo exeo. 40

THR. Ego hinc abeo, tu iſtam opperire. PA. hau
convenit
Una cum amica ire imperatorem in via.
THR. Quid tibi ego multa dicam? domini ſimilis es
G. Ha, ha, he. THR. quid rides? G. iſtuc quo
dixti modo:
Et illud de Rhodio dictum in mentem venit.
Sed Thais exit. THR. abi, praecurre, ut ſint domi
Parata. G. fiat. THA. diligenter, Pythias,
Fac cures, ſi Chremes huc forte advenerit,
Ut ores, primum ut maneat: ſi id non commodu
eſt,
Ut redeat: ſi id non poterit, ad me adducito.
PY. Ita faciam. THA. quid? quid aliud volui di
cere?
Ehem, curate iſtam diligenter virginem.
Domi adſitis, facite. THR. eamus. THA. vos me ſe
quimini.

ACTUS III. SCENA III.

CHREMES, PYTHIAS.

PRofecto, quanto magis magiſque cogito,
Nimirum dabit haec Thais mihi magnum ma
lum:
Ita me video ab ea aſtute labefactarier.
Jam tum, cum primum juſſit me ad ſe accerſier,
Roget quis, quid tibi cum illa? ne noram quiden

Ubi veni, cauſam, ut ibi manerem, repperit.
Ait rem divinam feciſſe, et rem ſeriam
Velle agere mecum. jam tum erat ſuſpicio,
Dolo malo haec fieri omnia. ipſa accumbere
Mecum, mihi ſeſe dare, ſermonem quaerere.
Ubi friget, huc evaſit, quam pridem pater
Mihi et mater mortui eſſent. dico, jam diu.
Rus Sunii ecquod haberem, et quam longe a mari.
Credo ei placere hoc: ſperat ſe a me avellere.
Poſtremo, ecqua inde parva periſſet ſoror:
Ecquis cum ea una: quid habuiſſet, cum perit:
Ecquis eam poſſet noſcere. haec cur quaeritet?
Niſi ſi illa forte, quae olim periit parvola.
Soror, hanc ſe intendit eſſe, ut eſt audacia.
Verum ea, ſi vivit, annos nata eſt ſedecim,
Non major. Thais, quam ego ſum, majuſcula eſt.
Miſit porro orare, ut venirem, ſerio.
Aut dicat quid volt, aut moleſta ne ſiet.
Non hercle veniam tertio. heus, heus, ecquis hic?
Ego ſum Chremes. P. o capitulum lepidiſſimum!
C. Dico ego mi inſidias fieri. P. Thais maxumo
Te orabat opere, ut cras redires. C. rus eo.
P. Fac, amabo. C. non poſſum, inquam. P. at
apud nos hic mane,
Dum redeat ipſa. C. nihil minus. P. cur, mi Chremes?
C. Malam in rem hinc ibis. P. ſi iſtuc ita certum eſt
tibi,
Amabo, ut illuc tranſeas, ubi illa eſt. C. eo.
P. Abi, Dorias, cito hunc deduce ad militem.

ACTUS

ACTUS III. SCENA IV.

ANTIPHO.

HERI aliquot adolescentuli coïimus in Piraeum,
In hunc diem ut de symbolis essemus. Chaeream ei rei
Praefecimus: dati annuli: locus, tempus constitutum est.
Praeteriit tempus: quo in loco dictum est, parati nihil est.
Homo ipse nusquam est: neque scio, quid dicam, aut quid conjectem.
Nunc mihi hoc negoti caeteri dedere, ut illum quaeram.
Ibo ad eum; visam si domi est. quisnam hic a Thaide exit?
Is est, an non est? ipsus est. quid hoc hominis! qui hic ornatus est?
Quid illud mali est? nequeo satis mirari, neque conjicere.
Nisi quidquid est, procul hinc libet prius, quid sit, scisciteri.

ACTUS

ACTUS III. SCENA V.

CHAEREA, ANTIPHO.

NUM quis hic est? nemo est. num quis hinc me sequitur? nemo homo est.
Jamne erumpere hoc licet mihi gaudium? proh Jupiter!
Nunc est profecto, interfici cum perpeti me possum,
Ne hoc gaudium contaminet vita aegritudine aliqua.
Sed neminemne curiosum intervenire nunc mihi,
Qui me sequatur quoquo eam, rogitando obtundat, enecet,
Quid gestiam, aut quid laetus sim, quo pergam, unde emergam, ubi siem
Vestitum hunc nactus, quid mihi quaeram, sanus sim anne insaniam?
A. Adibo, atque ab eo gratiam hanc, quam video velle, inibo.
Chaerea, quid est quod sic gestis? quid sibi hic vestitus quaerit?
Quid est quod laetus sis? quid tibi vis? satin' sanus? quid me aspectas?
Quid taces? c. o festus dies hominis! amice, salve.
Nemo est omnium, quem ego magis nunc cuperem quam te.
A. Narra istuc, quaeso, quid fiet. c. imo ego te obsecro hercle, ut audias.

Nostin'

Noſtin' hanc, quam frater amat? A. novi: nemp
opinor, Thaidem. 1
C. Iſtam ipſam. A. ſic commemineram. C. quae
dam hodie eſt ei dono data
Virgo. quid ego ejus tibi nunc faciem praedicen
aut laudem, Antipho,
Cum ipſum me noris, quam elegans formarum ſpec
tator ſiem?
In hac commotus ſum. A. ain' tu? C. primam d
ces, ſcio, ſi videris.
Quid multa verba? amare coepi. forte fortun
domi 2
Erat quidam eunuchus, quem mercatus fuerat fra
ter Thaidi,
Neque is deductus etiam tum ad eam. ſummonu
me Parmeno
Ibi fervus, quod ego arripui. A. quid id eſt? C. tac
ſis, citius audies.
Ut veſtem cum illo mutem, et pro illo jubeam m
illuc deducier.
A. Pro eunuchon? C. ſic eſt. A. quid ex ea re tan
dem ut caperes commodi? 2
C. Rogas? viderem, audirem, eſſem una, quacun
cupiebam, Antipho.
Num parva cauſa, aut parva ratio eſt? traditus ſu
mulieri.
Illa illico, ubi me accepit, laeta vero ad ſe abduc
domum,
Commendat virginem. A. cui? tibine? C. mihi.
ſatis tuto tamen. C. Edici

Edicit, ne vir quiſquam ad eam adeat; et mihi, ne abſcedam, imperat,
In interiore parte ut maneam ſolus cum ſola. adnuo,
Terram intuens modeſte. A. miſer. c. ego, inquit, ad coenam hinc eo.
Abducit ſecum ancillas: paucae, quae circum illam eſſent, manent,
Novitiae puellae. continuo haec adornant, ut lavet.
Adhortor, properent. dum apparatur, virgo in conclavi ſedet,
Suſpectans tabulam quandam pictam, ubi inerat pictura haec, Jovem
Quo pacto Danaae miſiſſe aiunt quondam in gremium imbrem aureum.
Egomet quoque id ſpectare coepi. et quia conſimilem luſerat
Jam olim ille ludum, impendio magis animus gaudebat mihi,
Deum ſeſe in hominem convertiſſe, atque in alienas tegulas
Veniſſe clanculum per impluvium, fucum factum mulieri.
At quem deum? qui templa caeli ſumma ſonitu concutit.
Ego homuncio hoc non facerem? ego vero illud feci, ac lubens.
Dum haec mecum reputo, accerſitur lavatum interea virgo.
It, lavit, redit: deinde eam in lectum illae conlocant.

Sto exſpectans, ſi quid mihi imperent. venit una,
heus tu, inquit, Dore,
Cape hoc flabellum, ventulum huic ſic facito dum
lavantur.
Ubi nos laverimus, ſi voles, lavato. accipio triſtis.
A. Tam equidem iſtuc os tuum impudens videre ni-
mirum vellem, 49
Qui eſſet ſtatus, flabellulum tenere te afinum tantum.
C. Vix elocuta eſt hoc, foras ſimul omnes prorumpunt
ſe:
Abeunt lavatum, perſtrepunt, ita ut ſit, domini ubi
abſunt.
Interea ſomnus virginem opprimit. ego limis ſpecto
Sic per flabellum clanculum: ſimul alia circumſpecto,
Satin' explorata ſint. video eſſe: peſſulum oſtio obdo.
A. Quid tum? C. quid? quid tum, furcifer? A. fateor.
C. an ego occaſionem 56
Mihi oſtentam tantam, tam brevem, tam optatam,
tam inſperatam,
Amitterem? tum pol ego is eſſem vere, qui aſinus labar.
A. Sane, hercle, ut dicis. ſed interim de ſymbolis
quid actum eſt?
C. Paratum eſt. A. frugi es. ubi? domin'? C. imo
apud libertum Diſcum. 60
A. Perlonge eſt: ſed tanto ocius properemus. muta
veſtem.
C. Ubi mutem? perii: nam domo exſulo nunc. me-
tuo fratrem,
Ne intus ſit: porro autem, pater ne rure redierit jam.

A. Eamus

A. Eamus ad me: ibi proximum eſt ubi mutes. C. recte dicis.

Eamus: et de iſtac ſimul, quo pacto porro poſſim

Potiri, conſilium volo capere una tecum. A. fiat.

ACTUS IV. SCENA I.

DORIAS.

ITA mē di āmēnt, quantum ego illum vidi, non nihil timeo miſera,

Ne quam ille hodie inſanus turbam faciat, aut vim Thaidi.

Nam poſtquam iſte advenit Chremes adoleſcens, frater virginis,

Militem rogat, ut illum admitti jubeat. ille continuo iraſci,

Neque negare audere. Thais porro inſtare, ut hominem invitet.

Id faciebat retinendi illius cauſa; quia illa, quae cupiebat

De ſorore ejus indicare, ad eam rem tempus non erat.

Invitat triſtis. manſit. ibi illa cum illo ſermonem occipit.

Miles verò ſibi putare adductum ante oculos aemulum.

Voluit facere contra huic aegre. heus, inquit, puer, Pamphilam

Arceſſe,

Arceſſe, ut delectet hic nos. illa exclamat, n
gentium.
In convivium illam? miles tendere. inde ad ju
Interea aurum ſibi clam mulier demit, dat m
auferam.
Hoc eſt ſigni, ubi primum poterit, ſe illinc ſub
ſcio.

ACTUS IV. SCENA II.

PHAEDRIA.

DUM rus eo, coepi egomet mecum inte
Ita ut ſit, ubi quid in animo eſt moleſti
Aliam rem ex alia cogitare, et ea omnia in
Pejorem partem. quid opus eſt verbis? dun
puto,
Praeterii imprudens villam. longe jam abierai
Cum ſenſi. redeo rurſum, male vero me habe
Ubi ad ipſum veni divorticulum, conſtiti.
Occepi mecum cogitare; hem, biduum hic
Manendum eſt ſoli ſine illa? quid tum poſtea
Nihil eſt. quid? nihil? ſi non tangendi copia
Eho, ne videndi quidem erit? ſi illud non lic
Saltem hoc licebit. certe, extrema linea
Amare, haud nihil eſt. villam praetereo ſcien
Sed quid hoc, quod timida ſubito egreditur Py

ACTUS IV. SCENA III.

PYTHIAS, PHAEDRIA, DORIAS.

UBI ego illum ſceleroſum, miſera, atque impium inveniam? aut ubi quaeram?
Hoccine tam audax facinus facere eſſe auſum? perii! PH. hoc quid ſit vereor.
PY. Quin etiam inſuper ſcelus, poſtquam ludificatus eſt virginem,
Veſtem omnem miſerae diſcidit, tum ipſam capillo conſcidit.
PH. Hem! PY. qui nunc ſi detur mihi,
Ut ego unguibus facile illi in oculos involem venefico?
PH. Neſcio quid profecto, abſente nobis, turbatum eſt domi.
Adibo. quid iſtuc? quid feſtinas? aut quem quaeris, Pythias?
PY. Ehem, Phaedria, egon' quem quaeram? i hinc quo dignus es cum donis tuis
Tam inlepidis. PH. quid iſtuc eſt rei?
PY. Rogas me? eunuchum quem dediſti nobis, quas turbas dedit?
Virginem, quam herae dono dederat miles, vitiavit. PH. quid ais?
PY. Perii. PH. temulenta es. PY. utinam ſic ſint, qui mihi male volunt.

D. Au, obſecro, mea Pythias, quid iſtucnam mo
ſtri fuit ?

PH. Inſanis: qui iſtuc facere eunuchus potuit? PY
ego illum neſcio I

Qui fuerit: hoc, quod fecit, res ipſa indicat.

Virgo ipſa lacrumat, neque, cum rogites quid fi
audet dicere.

Ille autem bonus vir nuſquam apparet. etiam ho
miſera ſuſpicor,

Aliquid domo abeuntem abſtuliſſe. PH. nequeo mi
rari ſatis,

Quo ille abire ignavos poſſit longius, niſi ſi domum 2
Forte ad nos rediit. PY. viſe amabo, num ſit. PH
jam faxo ſcies.

D. Perii! obſecro tam infandum facinus, mea tu
ne audivi quidem.

PY. At pol ego amatores mulierum eſſe audieras
eos maxumos,

Sed nihil poteſſe: verum miſerae non in mentem
venerat:

Nam illum aliquo concluſiſſem, neque illi commi
ſiſſem virginem. 2

ACTUS IV. SCENA IV.

PHAEDRIA, EUNUCHUS, PYTHIAS, DORIAS.

EXI foras, ſceleſte! at etiam reſtitas,
Fugitive? prodi, male conciliate. D. obſecro
PH. oh, Illuc

Illud vide, os ut ſibi diſtorſit carnufex!
Quid huc reditio eſt? quid veſtis mutatio?
Quid narras? paulum ſi ceſſaſſem, Pythias,
Domi non offendiſſem: ita jam adornarat fugam.
PY. Habeſne hominem, amabo? PH. quidni habeam? PY. o factum bene!
D. Iſtuc pol vero bene. PY. ubi eſt? PH. rogitas? non vides?
PY. Videam? obſecro quem? PH. hunc ſcilicet. PY. quis hic eſt homo?
PH. Qui ad vos deductus hodie eſt. PY. hunc oculis ſuis
Noſtrarum nunquam quiſquam vidit, Phaedria.
PH. Non vidit? PY. an tu hunc credidiſti eſſe, obſecro,
Ad nos deductum? PH. namque alium habui neminem. PY. au!
Ne comparandus hic quidem ad illum eſt. ille erat
Honeſta facie, et liberali. PH. ita viſus eſt
Dudum, quia varia veſte exornatus fuit:
Nunc tibi videtur foedus, quia illam non habet.
PY. Tace, obſecro: quaſi vero paulum interſiet.
Ad nos deductus hodie eſt adoleſcentulus,
Quem tu videre vero velles, Phaedria.
Hic eſt vetus, vietus, veternoſus, ſenex,
Colore muſtelino. PH. hem, quae haec eſt fabula?
Eo redigis me, ut, quid emerim, egomet neſciam.
Eho tu, emin' ego te? E. emiſti. PY. jube, mihi denuo

Reſpondeat. PH. roga. PY. veniſtin' hodie ad nos?
At ille alter venit annos natus ſedecim,
Quem ſecum adduxit Parmeno. PH. agedum
mihi expedi
Primum: iſtam, quam habes, unde habes ve
taces?
Monſtrum hominis, non dicturus? E. venit Ch
PH. Fraterne? E. ita. PH. quando? E. hodi
quam dudum? E. modo.
PH. Quicum? E. cum Parmenone. PH. noraſn
prius?
E. Non: nec, quis eſſet, unquam audieram di
PH. Unde igitur, meum fratrem eſſe, ſcieb
Parmeno
Dicebat eum eſſe: is dedit mihi hanc veſtem. PH. c
E. Meam ipſe induit: poſt una ambo abierunt for
PY. Jam ſatis credis ſobriam eſſe me, et nil mer
tibi?
Jam ſatis certum eſt virginem vitiatam eſſe
age nunc, bellua,
Credis huic quod dicat? PY. quid iſti credam
ipſa indicat.
PH. Concede iſtuc paululum. audin'? etiam
lum. ſat eſt.
Dic dum hoc rurſum: Chaerea tuam veſtem de
tibi?
E. Factum. PH. et ea eſt indutus? E. factum
et pro-te huc deductus eſt? E. ita.
PH. Jupiter magne! o ſceleſtum atque audacen
minem! PY. vae mihi! I

tiam nunc non credis indignis nos esse irrisas modis?
H. Mirum ni tu credis quod iste dicit. quid agam nescio.
eus, negato rursum. possumne ego hodie ex te exsculpere
erum? vidistine fratrem Chaeream? E. non. PH. non potest
ne malo fateri, video. sequere me hac. modo ait, modo negat.
ra me. E. obsecro te vero, Phaedria. PH. i intro. E. hoi, hei.
I. Alio pacto honeste quo modo hinc nunc abeam nescio.
ctum est siquidem! tu me hic etiam, nebulo, ludificabere?
r. Parmenonis tam scio esse hanc technam, quam me vivere.
Sic est. PY. inveniam pol hodie parem ubi referam gratiam.
d nunc quid faciendum suades, Dorias? D. de istac rogas
irgine? PY. ita. utrum taceamne, an praedicem? D. tu pol, si sapis,
uod scis nescis, neque de eunucho, neque de vitio virginis.
ac re et te omni turba evolves, et illi gratum feceris.
modo dic, abisse Dorum. PY. ita faciam. D. sed videon' Chremem?

Thais jam aderit. PY. quid ita? D. quia, cum inde abeo, jam tum incepérat
Turba inter eos. PY. tu aufer aurum hoc: ego ſcibo ex hoc quid fiet.

ACTUS IV. SCENA V.

CHREMES, PYTHIAS.

AT at, data hercle verba mihi ſunt: vicit vinum quod bibi.
At dum accubabam, quam videbar mihi eſſe pulchre ſobrius!
Poſtquam ſurrexi, neque pes, neque mens ſatis ſuum officium facit.
P. Chremes. C. quis eſt? ehem, Pythias. vah! quanto nunc formoſior
Videre quam dudum? P. certe quidem tu pol multo hilarior.
C. Verbum hercle hoc verum eſt, ſine Cerere et Libero friget Venus.
Sed Thais multo ante venit? P. an abiit jam a milite?
C. Jamdudum, aetatem. lites factae ſunt inter eos maxumae.
P. Nil dixit, tu ut ſequerere ſeſe? C. nihil, niſi ablens mihi innuit.
P. Eho, nonne id ſat erat? C. at neſciebam id dicere illam, niſi quia

Cor-

Correxit miles, quod intellexi minus: nam me extrusit foras.
Ed eccam ipsam: miror ubi ego huic intervorterim.

ACTUS IV. SCENA VI.

THAIS, CHREMES, PYTHIAS.

CREDO equidem illum jam adfuturum esse, ut illam a me eripiat. sine veniat.
Atqui si illam digito attigerit uno, oculi illico effodientur.
Sed quae adeo ego illius ferre possum ineptias et magnifica verba,
Verba dum sint. verum enim si ad rem conferentur, vapulabit.
Thais, ego jamdudum hic adsum. T. o mi Chreme, teipsum exspectabam.
Sed tu turbam hanc propter te esse factam? et adeo ad te attinere hanc
Omnem rem? C. ad me? qui quaeso istuc? T. quia, dum tibi sororem studeo
Addere, ac restituere, haec atque hujusmodi sum multa passa.
Ubi ea est? T. domi apud me. C. hem! T. quid est?
Nulla ita, uti teque illaque dignum est. C. quid ais? T. id quod res est.

Hanc tibi dono do, neque repeto pro illa q
abs te pretii.

C. Et habetur, et referetur, Thais, a me,
merita es, gratia.

T. At enim cave, ne prius, quam hanc a
pias, amittas, Chreme.

Nam haec ea eſt, quam miles a me vi nunc
venit.

Abi tu, ciſtellam, Pythias, domo effer cur
mentis.

C. Viden' tu illum, Thais? P. ubi ſita eſ
riſco. odioſa, ceſſas?

C. Militem ſecum ad te quantas copias add

At at! T. num formidoloſus, obſecro, es,
mo? C. apage ſis.

Egon' formidoloſus? nemo eſt hominum, q
minus.

T. Atque ita opus eſt. C. ah, metuo, quale
eſſe hominem exiſtumes.

T. Imo hoc cogitato: quicum res tibi eſt,
nus eſt,

Minus potens quam tu, minus notus, minu
rum hic habens.

C. Scio iſtue, ſed tu quod cavere poſſis, ſtu
mittere eſt.

Malo ego nos proſpicere, quam hunc ulciſc
injuria.

Tu abi, atque obſera oſtium intus, ego
tranſcurro ad forum.

Volo ego adeſſe hic advocatos nobis in turba hac.
T. mane.
C. Melius eſt. T. mane. C. omitte, jam adero. T.
nil opus eſt iſtis, Chreme:
Hoc modo dic, ſororem illam tuam eſſe, et te parvam virginem
Amiſiſſe, nunc cognoſſe: ſigna oſtende. P. adſunt.
T. cape.
Si vim faciet, in jus ducito hominem: intellextin'?
C. probe.
T. Fac animo haec praeſenti dicas. C. faciam. T.
attolle pallium.
Perii! huic ipſi opus patrono eſt, quem defenſorem paro.

ACTUS IV. SCENA VII.

THRASO, GNATHO, SANGA, CHREMES, THAIS.

HAnccine ego ut contumeliam tam inſignem in me accipiam, Gnatho?
Mori me ſatius eſt. Simalio, Donax, Syriſce, ſequimini.
Primum aedes expugnabo. G. recte. THR. virginem eripiam. G. probe.
THR. Male mulcabo ipſam. G. pulchre. THR. in medium huc agmen cum vecti, Donax;
Tu Simalio, in ſiniſtrum cornu; tu Syriſce, in dexterum.

Cedo

Cedo alios: ubi centurio est Sanga, et manipulus
furum? s. eccum, adest.
THR. Quid, ignave? peniculon' pugnare, qui istum
huc portes, cogitas?
S. Egone? imperatoris virtutem noveram, et vim
militum:
Sine sanguine hoc fieri non posse: qui abstergerem
volnera?
THR. Ubi alii? S. qui, malum, alii? solus Sannio
servat domi.
THR. Tu hosce instrue hic: ego ero post principia:
inde omnibus signum dabo.
G. Illuc est sapere! ut hosce instruxit, ipsus sibi cavit
loco.
THR. Idem hoc jam Pyrrhus factitavit. c. viden' tu,
Thais, quam hic rem agit?
Nimirum consilium illud rectum est de occludendis
aedibus.
THA. Sane, quod tibi nunc vir videatur esse, hic
nebulo magnus est:
Ne metuas. THR. quid videtur? G. fundam tibi
nunc nimis vellem dari,
Ut tu illos procul hinc ex occulto caederes: facerent
fugam.
THR. Sed eccam Thaidem ipsam video. G. quam
mox irruimus. THR. mane.
Omnia prius experiri, quam armis, sapientem decet.
Qui scis, an, quae jubeam, sine vi faciat? G. di
vostram fidem!

Quanti

Quanti eſt ſapere! nunquam accedo, quin abs te abeam doctior.

THR. Thais, primum hoc mihi reſponde: cum tibi do iſtam virginem,

Dixtin' hos dies mihi ſoli dare te? THA. quid tum poſtea?

THR. Rogitas? quae mi ante oculos coram amatorem adduxti tuum?

THA. Quid cum illoc agas? THR. et cum eo clam te ſubduxti mihi?

THA. Lubuit. THR. Pamphilam ergo huc redde, niſi vi mavis eripi.

C. Tibi illam reddat? aut tu eam tangas, omnium? G. ah, quid agis? tace.

THR. Quid tu tibi vis? ego non tangam meam? C. tuam autem, furcifer?

G. Cave ſis, neſcis cui maledicas nunc viro. C. non tu hinc abis?

Scin' tu, ut tibi res ſe habeat? ſi quidquam hodie hic turbae coeperis,

Faciam, ut hujus loci, dieique, meique, ſemper memineris.

G. Miſeret tui me, qui hunc tantum hominem facias inimicum tibi.

C. Diminuam ego caput tuum hodie, niſi abis. G. ain' vero, canis?

Siccine agis? THR. quis tu homo es? quid tibi vis? quid cum illa rei tibi eſt?

C. Scibis. principio eam eſſe dico liberam. THR. hem! C. civem Atticam. THR. hui! C. Me-

C. Meam ſororem. THR. os durum! C. miles,
nunc adeo edico tibi,
Ne vim facias ullam in illam. Thais, ego eo ad Sophronam
Nutricem, ut eam adducam, et ſigna oſtendam haec.
THR. tun' me prohibeas,
Meam ne tangam? C. prohibebo, inquam. G. audin' tu? hic furti ſe alligat.
Satis hoc tibi eſt. THR. idem tu hoc ais, Thais?
THA. quaere, qui reſpondeat.
THR. Quid nunc agimus? G. quin redeamus: jam haec tibi aderit ſupplicans
Ultro. THR. credin'? G. imo certe. novi ingenium mulierum:
Nolunt, ubi velis: ubi nolis, cupiunt ultro. THR. bene putas.
C. Jam dimitto exercitum? THR. ubi vis. G. Sanga, ita ut fortes decet
Milites, domi focique fac viciſſim ut memineris.
a, Jamdudum animus eſt in patinis. G. frugi es. s. vos me hac ſequimini.

ACTUS V. SCENA I.

THAIS, PYTHIAS.

PErgin', ſceleſta, mecum perplexe loqui?
Scio, neſcio, abiit, audivi, ego non adfui.
Non tu iſtuc mihi dictura aperte es, quidquid eſt?

Virgo

Virgo conſciſſa veſte lacrumans obticet.
Eunuchus abiit. quamobrem? quid factum eſt? taces?
P. Quid tibi ego dicam miſera? illum eunuchum negant
Fuiſſe. T. quis fuit igitur? P. iſte Chaerea.
T. Qui Chaerea? P. iſte ephebus frater Phaedriae.
T. Quid ais, venefica? P. atqui certo comperi.
T. Quid is obſecro ad nos? quamobrem adductus eſt? P. neſcio,
Niſi amaſſe credo Pamphilam. T. hem, miſera occidi,
Infelix, ſi quidem tu iſtaec vera praedicas.
Num id lacrumat virgo? P. id opinor. T. quid ais, ſacrilega?
Iſtuccine interminata ſum hinc abiens tibi?
P. Quid facerem? ita ut tu juſti, ſoli credita eſt.
T. Sceleſta, ovem lupo commiſiſti. diſpudet
Sic mihi data eſſe verba. quid illuc hominis eſt?
P. Hera mea, tace; tace, obſecro; ſalvae ſumus:
Habemus hominem ipſum. T. ubi is eſt? P. hem ad ſiniſtram:
Viden'? T. video. P. comprehendi jube, quantum poteſt.
T. Quid illo faciemus, ſtulta? P. quid facias, rogas?
Vide amabo, ſi non, cum aſpicias, os impudens
Videtur, non eſt? tum, quae ejus confidentia eſt?

ACTUS V. SCENA II.

CHARREA, THAIS, PYTHIAS.

APUD Antiphonem uterque, mater et pater,
Quasi dedita opera, domi erant, ut nullo modo
Introire possem, quin viderent me. interim
Dum ante ostium sto, notus mihi quidam obviam
Venit. ubi vidi, ego me in pedes, quantum queo,
In angiportum quoddam desertum: inde item
In aliud, inde in aliud. ita miserrimus
Fui fugitando, ne quis me cognosceret.
Sed estne haec Thais, quam video? ipsa est. haereo.
Quid faciam? quid mea autem? quid faciet mihi?
T. Adeamus. bone vir Dore, salve: dic mihi,
Aufugistin'? C. hera, factum. T. satin' id tibi placet?
C. Non. T. credin' te impune habiturum? C. unam hanc noxiam
Amitte: si aliam admisero unquam, occidito.
T. Num meam saevitiam veritus es? C. non. T. quid igitur?
C. Hanc metui, ne me criminaretur tibi.
T. Quid feceras? C. paulum quiddam. P. eho, paululum, impudens?
An paulum hoc esse tibi videtur, virginem
Vitiare civem? C. conservam esse credidi.
P. Conservam? vix me contineo, quin involem in

Ca-

Capillum. monſtrum! etiam ultro deriſum advenit.
T. Abin' hinc, inſana? P. quid ita vero? debeam,
Credo, iſti quidquam furcifero, ſi id fecerim;
Praeſertim cum ſe ſervom fateatur tuum.
T. Miſſa haec faciamus. non te dignum, Chaerea,
Feciſti: nam ſi ego digna hac contumelia
Sum maxume, at tu indignus qui faceres tamen.
Neque, edepol, quid nunc conſilii capiam, ſcio,
De virgine iſtac; ita conturbaſti mihi
Rationes omnes, ut eam non poſſim ſuis,
Ita ut aequom fuerat, atque ut ſtudui, tradere;
Ut ſolidum parerem hoc mihi beneficium, Chaerea.
C. At nunc dehinc ſpero aeternam inter nos gratiam
Fore, Thais. ſaepe ex hujuſmodi re quapiam, et
Malo principio, magna familiaritas
Conflata eſt quid ſi hoc quiſpiam voluit deus?
T. Equidem pol in eam partem accipioque et volo.
C. Imo ita quaeſo. unum hoc ſcito, contumeliae
Non me feciſſe cauſa, ſed amoris. T. ſcio:
Et pol propterea magis nunc ignoſco tibi.
Non adeo inhumano ingenio ſum, Chaerea,
Neque ita imperita, ut, quid amor valeat, neſciam,
C. Te quoque jam, Thais, ita me di bene ament, amo.
P. Tum pol ab iſtoc tibi, hera, cavendum intellego.
C. Non auſim. P. nihil tibi quidquam credo. T. deſinas.
C. Nunc ego te in hac re mihi oro ut adjutrix ſies:
Ego me tuae commendo et committo fidei:

Te

Te mihi patronam capio, Thais: te obſecro:
Emoriar, ſi non hanc uxorem duxero.
T. Tamen ſi pater. C. quid? ah volet, certo ſcio,
Civis modo haec ſit. T. paululum opperirier
Si vis, jam frater ipſe hic aderit virginis:
Nutricem arceſſitum iit, quae illam aluit parvolam:
In cognoſcendo tute ipſe hic aderis, Chaerea.
C. Ego vero maneo. T. viſne interea, dum venit,
Domi opperiamur potius, quam hic ante oſtium?
C. Imo percupio. P. quam tu rem actura, obſecro, es?
T. Nam quid ita? P. rogitas? hunc tu in aedes cogitas
Recipere poſthac? T. cur non? P. crede hoc meae fidei,
Dabit hic aliquam pugnam denuo. T. au, tace, obſecro.
P. Parum perſpexiſſe ejus videre audaciam.
C. Non faciam, Pythias. P. non pol, credo, Chaerea,
Niſi ſi commiſſum non erit. C. quin, Pythias,
Tu me ſervato. P. neque pol ſervandum tibi
Quidquam dare auſim, neque te ſervare. apage te.
T. Adeſt optume ipſe frater. C. perii hercle. obſecro,
Abeamus intro, Thais: nolo me in via
Cum hac veſte videat. T. quamobrem tandem? an quia pudet?
C. Id ipſum. P. id ipſum? virgo vero! T. i prae, ſequor.
Tu iſtic mane, ut Chremem introducas, Pythias.

ACTUS V. SCENA III.

PYTHIAS, CHREMES, SOPHRONA.

QUID? quid venire in mentem nunc poſſit mihi?
uidnam, qui referam ſacrilego illi gratiam,
ui hunc ſuppoſuit nobis? c. move vero ocius
e, nutrix. s. moveo. c. video, ſed nil promoves.
Jamne oſtendiſti ſigna nutrici? c. omnia.
Amabo, quid ait? cognoſcitne? c. ac memoriter.
Bene edepol narras: nam illi faveo virgini.
e intro: jamdudum hera vos exſpectat domi.
irum bonum eccum Parmenonem incedere
ideo. vide ut otioſus it, ſi dis placet!
pero me habere, qui hunc meo excruciem modo.
bo intro, de cognitione ut certum ſciam:
ſi exibo, atque hunc perterrebo ſacrilegum.

ACTUS V. SCENA IV.

PARMENO, PYTHIAS.

REviſo quidnam Chaerea hic rerum gerat.
Quod ſi aſtu rem tractavit, di voſtram fidem,
antam et quam veram laudem capiet Parmeno!
m ut mittam, quod ei amorem difficillimum, et
ſſimum ab meretrice avara; virginem

Quam amabat, eam confeci ſine moleſtia,
Sine ſumtu, ſine diſpendio. tum hoc alterum,
Id vero eſt quod ego mihi puto palmarium,
Me repperiſſe, quo modo adoleſcentulus
Meretricum ingenia et mores poſſet noſcere;
Mature ut cum cognorit, perpetuo oderit.
Quae dum foris ſunt, nihil videtur mundius,
Nec magis compoſitum quidquam, nec magis ele
Quae, cum amatore ſuo cum coenant, figuriu
Harum videre inluviem, ſordes, inopiam,
Quam inhoneſtae ſolae ſint domi, atque avidae
Quo pacto ex jure heſterno panem atrum vorer
Noſſe omnia haec, ſalus eſt adoleſcentulis.
PY. Ego pol te pro iſtis dictis et factis, ſcelus,
Ulciſcar; ut ne impune in nos inluſeris.

ACTUS V. SCENA V.

PYTHIAS, PARMENO.

PROH deum fidem! facinus foedum! o
licem adoleſcentulum!
O ſceleſtum Parmenonem, qui iſtum huc add
PA. quid eſt?
PY. Miſeret me. itaque, ut ne viderem, miſer
effugi foras.
Quae futura exempla dicunt in eum indigna? i
Jupiter!
Quae illaec turba eſt? numnam ego perii? a
quid iſtuc, Pythias?

uid ais? in quem exempla fient? PY. rogitas, audaciſſime?
rdidiſti iſtum, quem adduxti pro eunucho, adoleſcentulum,
ium ſtudes dare verba nobis. PA. quid ita? aut quid factum eſt? cedo.
Y. Dicam. virginem iſtam, Thaidi hodie quae dono data eſt,
is eam civem hinc eſſe? et fratrem ejus eſſe adprime nobilem? 10
A. Neſcio. PY. atqui ſic inventa eſt. eam iſte vitiavit miſer.
lle ubi id reſcivit factum frater violentiſſimus—
A. Quidnam fecit? PY. conligavit primum eum miſeris modis.
A. Conligavit? PY. atque equidem orante, ut ne id faceret, Thaide.
A. Quid ais? PY. nunc minitatur porro, ſeſe id, quod moechis ſolet; 15
uod ego nunquam vidi fieri, neque velim. PA. qua audacia
antum facinus audet? PY. quid ita tantum? PA. an non hoc maximum eſt?
iis homo pro moecho unquam vidit in domo meretricia
abendi quemquam? PY. neſcio. PA. at ne hoc neſciatis, Pythias,
co, edico vobis, noſtrum eſſe illum herilem filium. PY. hem! 20

Obſecro, an is eſt? PA. ne quam in illun
vim fieri ſinat.
Atque adeo autem cur non egomet intro e
vide, Parmeno,
Quid agas, ne neque illi profis, et tu pere
hoc putant,
Quidquid factum eſt, ex te eſſe ortum. P
igitur faciam miſer?
Quidve incipiam? ecce autem, rure video re
ſenem.
Dicam huic, an non? dicam hercle; etſi mi
num malum
Scio paratum. ſed neceſſe eſt, huic ut ſubven
ſapis.
Ego abeo intro; tu iſti narrato omnem ordi
ut factum ſiet.

ACTUS V. SCENA VI.

LACHES, PARMENO.

EX meo propinquo rure hoc capio com
Neque agri, neque urbis odium me
percipit.
Ubi ſatias coepit fieri, commuto locum.
Sed eſtne ille noſter Parmeno? et certe ipſi
Quem praeſtolare, Parmeno, hic ante oſtiu
P. Quis homo eſt? hem, ſalvum te adveni
gaudeo.

L. Quem praeſtolare? P. perii. lingua haeret metu.
L. hem!
Quid eſt? quid trepidas? ſatin' ſalvae? dic mihi.
P. Here, primum te arbitrari id, quod res eſt, velim:
Quidquid hujus factum eſt, culpa non factum eſt mea.
L. Quid? P. recte ſane interrogaſti: oportuit
Rem praenarraſſe me. emit quendam Phaedria
Eunuchum, quem dono huic daret. L. cui? P.
Thaidi.
L. Emit? perii hercle. quanti? P. viginti minis.
L. Actum eſt. P. tum quandam fidicinam amat hic
Chaerea.
L. Hem! quid? amat? an ſcit jam ille, quid meretrix ſiet?
An in aſtu venit? aliud ex alio malum.
P. Here, ne me ſpectes: me impulſore haec non facit.
L. Omitte de te dicere. ego te, furcifer,
Si vivo. ſed iſtuc, quidquid eſt, primum expedi.
P. Is pro illo eunucho ad Thaidem hanc deductus eſt.
L. Pro eunuchon'? P. ſic eſt. hunc pro moecho
poſtea
Comprehendere intus, et conſtrinxere. L. occidi.
P. Audaciam meretricum ſpecta. L. numquid eſt
Aliud mali damnive, quod non dixeris,
Reliquom? P. tantum eſt. L. ceſſo huc introrumpere?
P. Non dubium eſt, quin mihi magnum ex hac re
fit malum,

Niſi quia neceſſe fuit hoc facere. id gaudeo,
Propter me hiſce aliquid eſſe eventurum mali.
Nam jamdiu aliquam cauſam quaerebat ſenex,
Quamobrem infigno aliquid faceret his. nunc rep-
perit.

ACTUS V. SCENA VII.

PYTHIAS, PARMENO.

NUnquam edepol quidquam jamdiu, quod magis vellem evenire,
Mi evenit, quam quod modo ſenex intro ad nos venit errans.
Mihi ſolae ridiculo fuit, quae, quid timeret, ſcibam.
PA. Quid hoc autem eſt? PY. nunc id prodeo, ut conveniam Parmenonem.
Sed ubi, obſecro, eſt? PA. me quaerit haec. PY. atque eccum video. adibo.
PA. Quid eſt, inepta? quid tibi vis? quid rides? pergin'? PY. perii.
Defeſſa jam ſum miſera te ridendo. PA. quid ita? PY. rogitas?
Nunquam pol hominem ſtultiorem vidi, nec videbo. ah,
Non ſatis poteſt narrari, quos ludos praebueris intus.
At etiam primo callidum ac diſertum credidi hominem.
Quid? illicone credere ea, quae dixi, oportuit te?

An

An poenitebat flagitii, te auctore quod fecisset
Adolescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?
Nam quid illi credis animi tum fuisse, ubi vestem vidit
Illam esse eum indutum pater? quid? jam scis te periisse?
PA. Hem! quid dixti, pessuma? an mentita es? etiam rides?
Itan' lepidum tibi visum est, scelus, nos irridere? PY. nimium.
PA. Siquidem istuc impune habueris. PY. verum. PA. reddam hercle. PY. credo.
Sed in diem istuc, Parmeno, est fortasse, quod minitare.
Tu jam pendebis, qui stultum adolescentulum nobilitas
Flagitiis, et eundem indicas. uterque in te exempla edent.
PA. Nullus sum. PY. hic pro illo munere tibi honos est habitus. abeo.
PA. Egomet meo indicio, miser, quasi forex, hodie periî.

ACTUS V. SCENA VIII.

GNATHO, THRASO.

QUID nunc? qua spe, aut quo consilio huc imus? quid inceptas, Thraso?

T. Egone? ut Thaidi me dedam, et faciam quod jubeat. G. quid eſt?
T. Qui minus, quam Hercules ſervivit Omphale. G. exemplum placet.
Utinam tibi commitigari videam ſandalio caput.
Sed fores crepuerunt ab ea. T. perii! quid hoc autem eſt mali?
Hunc ego nunquam videram etiam. quidnam properans hinc profilit?

ACTUS V. SCENA IX.

CHAEREA, PARMENO, GNATHO, THRASO.

O Populares, ecquis me vivit hodie fortunatior? Nemo hercle quiſquam: nam in me plane di poteſtatem ſuam
Omnem oſtendere, cui tam ſubito tot contigerint commoda.
P. Quid hic laetus eſt? C. o Parmeno mi, o mearum voluptatum omnium
Inventor, inceptor, perfector, ſcin' me in quibus ſim gaudiis?
Scis Pamphilam meam inventam civem? P. audivi C. ſcis ſponſam mihi?
P. Bene, ita me di ament, factum. G. I audin' ti hic quid ait? C. tum autem Phaedriae
Meo fratri gaudeo amorem eſſe omnem in tranquillo: una eſt domus:

Tha

Thais patri ſe commendavit: in clientelam et fidem
Nobis dedit ſe. P. fratris igitur Thais tota eſt. C.
ſcilicet.
P. Jam hoc aliud eſt, quod gaudeamus: miles pellitur foras.
C. Tum tu, frater ubi ubi eſt, fac quam primum haec audiat. P. viſam domum.
T. Numquid, Gnatho, tu dubitas, quin ego nunc perpetuo perierim?
G. Sine dubio, opinor. C. quid commemorem primum, aut laudem maxume?
Illumne, qui mihi conſilium dedit, ut facerem; an me, qui auſus ſim
Incipere? an fortunam collaudem, quae gubernatrix fuit,
Quae tot res, tantas, tam opportune in unum concluſit diem? an
Mei patris feſtivitatem et facilitatem? o Jupiter,
Serva, obſecro, haec nobis bona.

ACTUS V. SCENA X.

PHAEDRIA, CHAEREA, GNATHO, THRASO.

DI voſtram fidem! incredibilia
Parmeno modo quae narravit! ſed ubi eſt frater? C. praeſto adeſt.
P. Gaudeo. C. ſatis credo. nihil eſt Thaide hac, frater, tua

Dignius

Dignius quod ametur; ita nostrae omni est fautrix familiae. P. hui!

Mihi illam laudas? T. perii! quanto minus spei est, tanto magis amo.

Obsecro, Gnatho, in te spes est. G. quid vis faciam? T. perfice hoc

Precibus, pretio, ut haeream in parte aliqua tandem apud Thaidem.

G. Difficile est. T. si quid conlibuit, novi te. hoc si effeceris,

Quodvis donum et praemium a me optato, id optatum feres.

G. Itane? T. sic erit. G. si efficio hoc, postulo ut tua mihi domus,

Te praesente, absente, pateat, invocato ut sit locus

Semper. T. do fidem futurum. G. accingar. P, quem ego hic audio?

O Thraso. T. salvete. P. tu fortasse, quae facta hic sient,

Nescis. T. scio. P. cur te ergo in his ego conspicor regionibus?

T. Vobis fretus. P. scin' quam fretus? miles, edico tibi,

Si te in platea offendero hac post unquam, quod dicas mihi,

Alium quaerebam, iter hac habui; periisti. G. eia, haud sic decet.

P. Dictum est. G. non cognosco vostrum tam superbum. P. sic erit.

G. Prius

G. Prius audite paucis; quod cum dixero, si placuerit,
Facitote. P. audiamus. G. tu concede paulum istuc, Thraso.
Principio, ego vos ambos credere hoc mihi vehementer velim,
Me, hujus quidquid faciam, id facere maxume causa mea:
Verum si idem vobis prodest, vos non facere, insciitia est.
P. Quid id est? G. militem ego rivalem recipiundum censeo. P. hem!
Recipiandum? G. cogita modo, tu hercle cum illa, Phaedria,
Et libenter vivis, et enim bene libenter victitas.
Quod des paululum est; necesse est multum accipere Thaidem,
Ut tuo amori suppeditare possit sine sumtu tuo. ad
Omnia haec magis opportunus, nec magis ex usu tuo,
Nemo est. principio, et habet quod det, et dat nemo largius.
Fatuus est, insulsus, tardus, stertit noctes et dies.
Neque tu istum metuas, ne amet mulier; pellas facile, ubi velis.
P. Quid agimus? G. praeterea hoc etiam, quod ego vel primum puto;
Accipit homo nemo melius prorsum, neque prolixius.

P. Mirum,

P. Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus eſt
C. idem ego arbitror.
G. Recte facitis. unum etiam hoc vos oro, ut me in
voſtrum gregem
Recipiatis. ſatis diu hoc jam ſaxum volvo. P. reci
pimus.
C. Ac libenter. G. at ego pro iſtoc, Phaedria, et
tu Chaerea,
Hunc comedendum et deridendum vobis propino.
C. placet.
P. Dignus eſt. G. Thraſo, ubi vis, accede. T. ob
ſecro te, quid agimus?
G. Quid? iſti te ignorabant. poſtquam eis mores
oſtendi tuos,
Et collaudavi ſecundum facta et virtutes tuas,
Impetravi. T. bene feciſti. gratiam habeo maxumam.
Nunquam etiam fui uſquam, quin me omnes ama-
rent plurimum.
C. Dixin' ego vobis, in hoc eſſe Atticam elegantiam?
P. Nil praeter promiſſum eſt. G. ite hac. Vos
valete, et plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

P. TE-

P. TERENTII

HEAUTONTIMORUMENOS.

ACTA LUDIS MEGALENSIBUS, L. CORNELIO LENTULO, L. VALERIO FLACCO AEDILIBUS CURULIBUS. EGERE L. AMBIVIUS TURPIO, L. ATTILIUS PRAENESTINUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII. GRAECA EST MENANDRU. ACTA PRIMUM TIBIIS IMPARIBUS, DEINDE DUABUS DEXTRIS. ACTA ETIAM TERTIO, TI. SEMPRONIO, M. JUVENTIO COSS.

Personae.

PROLOGUS.
CHREMES, *senex.*
MENEDEMUS, *senex.*
CLITIPHO, *adolescens.*
CLINIA, *adolescens.*
SYRUS, *servus.*
DROMO, *servus.*
SOSTRATA, *matrona.*
PHRYGIA, *ancilla.*
BACCHIS, *meretrix.*
ANTIPHILA, *Chremetis filia.*
NUTRIX.

HEAUTONTIMORUMENI

ARGUMENTUM,

C. SULPICIO APOLLINARI AUCTORE.

In militiam proficiſci gnatum Cliniam,
Amantem Antiphilam, compulit durus pater:
Animique ſeſe angebat, facti poenitens.
Mox ut reverſus eſt, clam patre divortitur
Ad Clitiphonem. is amabat ſcortum Bacchidem.
Cum arceſſeret cupitam Antiphilam Clinia,
Ut ejus Bacchis venit amica, ac ſervolae
Habitum gerens Antiphila. factum id, quo patrem
Suum celaret Clitipho. hic technis Syri
Decem minas meretriculae aufert a ſene.
Antiphila Clitiphonis reperitur ſoror.
Hanc Clinia, aliam Clitipho uxorem accipit.

P. TERENTII

HEAUTONTIMORUMENOS.

PROLOGUS.

NE cui sit vostrum mirum, cur partes seni
Poeta dederit, quae sunt adolescentium;
Id primum dicam: deinde, quod veni, eloquar.
Ex integra Graeca integram comoediam
Hodie sum acturus Heautontimorumenon;
Duplex quae ex argumento facta est simplici.
Novam esse ostendi, et quae esset, nunc, qui scripserit,
Et cuja Graeca sit, ni partem maxumam
Existimarem scire vostrum, id dicerem.
Nunc, quamobrem has partes didicerim, paucis dabo.
Oratorem esse voluit me, non prologum.
Vestrum judicium fecit: me actorem dedit.
Sed hic actor tantum poterit a facundia,
Quantum ille potuit cogitare commode,
Qui orationem hanc scripsit, quam dicturus sum.
Nam quod rumores diffulerunt malevoli,
Multas contaminasse Graecas, dum facit
Paucas Latinas: id factum esse hic non negat,
Neque se id pigere, et deinde facturum autumat.
Habet honorum exemplum; quo exemplo sibi

Licere

Licere id facere, quod illi fecerunt, putat.
Tum quod malevolus vetus poëta dictitat,
Repente ad ſtudium hunc ſe applicaſſe muſicum,
Amicum ingenio fretum, haud natura ſua;
Arbitrium voſtrum, voſtra exiſtimatio
Valebit. quare omnes vos oratos volo,
Ne plus iniquum poſſit quam aequum oratio.
Facitè aequi ſitis, date creſcendi copiam,
Novarum qui ſpectandi faciunt copiam
Sine vitiis; ne ille pro ſe dictum exiſtumet,
Qui nuper fecit ſervo currenti in via
Deceſſe populum. cur inſano ſerviat?
De illius peccatis plura dicet, cum dabit
Alias novas, niſi finem maledictis facit.
Adeſte aequo animo: date poteſtatem mihi,
Statariam agere ut liceat per ſilentium:
Ne ſemper ſervus currens, iratus ſenex,
Edax paraſitus, ſycophanta autem impudens,
Avarus leno, aſſidue agendi ſint ſeni
Clamore ſummo, cum labore maxumo.
Mea cauſa, cauſam hanc juſtam eſſe, animum inducite,
Ut aliqua pars laboris minuatur mihi.
Nam nunc novas qui ſcribunt, nihil parcunt ſeni.
Si quae laborioſa eſt, ad me curritur:
Sin lenis eſt, ad alium defertur gregem.
In hac eſt pura oratio. experimini,
In utramque partem ingenium quid poſſit meum.
Si nunquam avare pretium ſtatui arti meae,

Et

Et eum eſſe quaeſtum in animum induxi maxumum,
Quam maxume ſervire voſtris commodis ;
Exemplum ſtatuite in me, ut adoleſcentuli
Vobis placere ſtudeant potius, quam ſibi.

ACTUS I. SCENA I.

CHREMES, MENEDEMUS.

QUanquam haec inter nos nuper notitia admodum eſt,
Inde adeo quod agrum in proximo hic mercatus es,
Nec rei fere ſane amplius quidquam fuit :
Tamen vel virtus tua me, vel vicinitas,
Quod ego in propinqua parte amicitiae puto,
Facit, ut te audacter moneam et familiariter,
Quod mihi videre praeter aetatem tuam
Facere, et praeter quam res te adhortatur tua.
Nam, proh deum atque hominum fidem! quid vis tibi ?
Quid quaeris ? annos ſexaginta natus es,
Aut plus eo, ut conjicio. agrum in his regionibus
Meliorem, neque pretii majoris, nemo habet :
Servos complures. proinde quaſi nemo ſiet,
Attente tute illorum officia fungere.
Nunquam tam mane egredior, neque tam veſperi
Domum revortor, quin te in fundo conſpicer
Fodere, aut arare, aut aliquid ferre denique :
Nullum remittis tempus, neque te reſpicis.

Haec non voluptati tibi esse, satis certo scio.
At enim, me, quantum hic operis fiat, poenitet.
Quod in opere faciundo operae consumis tuae,
Si sumas in illis exercendis, plus agas.
M. Chreme, tantumne ab re tua est oti tibi,
Aliena ut cures, ea quae nihil ad te attinent?
C. Homo sum: humani nihil a me alienum puto.
Vel me monere hoc, vel percontari puta.
Rectum est? ego ut faciam: non est? te ut dete
ream.
M. Mihi sic est usus: tibi ut opus est facto, face.
C. An quoiquam est usus homini, se ut cruciet?
mihi.
C. Si quid laboris est, nollem: sed quid istuc m
est?
Quaeso quid de te tantum meruisti? M. eheu!
C. Ne lacruma, atque istuc, quidquid est, fac
ut sciam.
Ne retice: ne verere: crede, inquam, mihi,
Aut consolando, aut consilio, aut re, juvero.
M. Scire hoc vis? C. hac quidem causa, qua d
tibi.
M. dicetur. C. at istos rastros interea tamen
Appone, ne labora. M. minime. C. quam rem ag
M. Sine me, vacivom tempus ne quod dem mihi
Laboris. C. non sinam, inquam. M. ah, n
aequom facis.
C. Hui, tam graves hos, quaeso? M. sic merit
est meum.

C. Ni

t. Nunc loquere. M. filium unicum adoleſcentulum
Habeo. ah, quid dixi? habere me? imo habui,
Chreme:
Nunc habeam necne, incertum eſt. C. quid ita
iſtuc? M. ſcies.
Eſt e Corintho hic advena anus paupercula.
Ejus filiam ille amare coepit perdite,
Prope jam ut pro uxore haberet. haec clam me omnia.
Ubi rem reſcivi, coepi non humanitus,
Neque ut animum decuit aegrotum adoleſcentuli,
Tractare; ſed vi, et via pervolgata patrum.
Quotidie accuſabam: hem, tibine haec diutius
Licere ſperas facere, me vivo patre,
Amicam ut habeas prope jam in uxoris loco?
Erras, ſi id credis, et me ignoras, Clinia.
Ego te meum eſſe dici tantiſper volo,
Dum, quod te dignum eſt, facies: ſed ſi id non facis,
Ego, quod me in te ſit facere dignum, invenero.
Nulla adeo ex re iſtuc fit, niſi ex nimio otio.
Ego iſtuc aetatis non amori operam dabam,
Sed in Aſiam hinc abii propter pauperiem, atque ibi
Simul rem et belli gloriam armis repperi.
Poſtremo adeo res rediit; adoleſcentulus
Saepe eadem, et graviter audiendo, victus eſt.
Putavit me et aetate et benevolentia
Plus ſcire, et providere, quam ſeipſum ſibi.
In Aſiam ad regem militatum abiit, Chreme.

C. Quid ais? M. clam me eſt profectus; menſes tre
abeſt.
C. Ambo accuſandi; etſi illud inceptum tamen
Animi eſt pudentis ſignum, et non inſtrenui.
M. Ubi comperi ex iis, qui fuere ei conſcii,
Domum revortor moeſtus, atque animo fere
Perturbato, atque incerto prae aegritudine.
Adſido; accurrunt ſervi; ſoccos detrahunt:
Video alios feſtinare, lectos ſternere,
Coenam apparare: pro ſe quiſque ſedulo
Faciebat, quo illam mihi lenirent miſeriam.
Ubi video haec, coepi cogitare; hem, tot mei
Solius ſoliciti ſunt cauſa, ut me unum expleant?
Ancillae tot me veſtiant? ſumtus domi
Tantos ego ſolus faciam? ſed gnatum unicum,
Quem pariter uti his decuit, aut etiam amplius,
Quod illa aetas magis ad haec utenda idonea eſt;
Eum ego hinc ejeci miſerum injuſtitia mea.
Malo quidem me dignum quovis deputem,
Si id faciam. nam uſque dum ille vitam illam colet
Inopem, carens patria ob meas injurias,
Interea uſque illi de me ſupplicium dabo,
Laborans, quaerens, parcens, illi ſerviens.
Ita facio prorſus. nihil relinquo in aedibus,
Nec vas, nec veſtimentum: conraſi omnia.
Ancillas, ſervos, niſi eos, qui opere ruſtico
Faciundo facile ſumtum exercerent ſuum,
Omnes produxi ac vendidi. inſcripſi illico
Aedes mercede: quaſi talenta ad quindecim

Coegi

Coegi: agrum hunc mercatus ſum: hic me exerceo.
Decrevi, tantiſper me minus injuriae,
Chreme, meo gnato facere, dum fiam miſer;
Nec fas eſſe ulla me voluptate hic frui,
Niſi ubi ille huc ſalvus redierit meus particeps.
C. Ingenio te eſſe in liberos leni puto, et
Illum obſequentem, ſi quis recte aut commode
Tractaret. verum neque tu illum ſatis noveras,
Nec te ille. hoc ubi fit, ibi non vere vivitur.
Tu illum nunquam oſtendiſti quanti penderes,
Nec tibi ille eſt credere auſus quae eſt aequom patri.
Quod ſi eſſet factum, haec nunquam eveniſſent tibi.
M. Ita res eſt, fateor: peccatum a me maxumum eſt.
C. Menedeme, at porro recte ſpero: et illum tibi
Salvum adfuturum eſſe hic confido propediem.
M. Utinam ita di faxint. C. facient. nunc, ſi commodum eſt,
Dionyſia hic ſunt, hodie apud me ſis volo.
M. Non poſſum. C. cur non? quaeſo, tandem aliquantulum
Tibi parce: idem abſens facere te hoc volt filius.
M. Non convenit, qui illum ad laborem impellerim,
Nunc meipſum fugere. C. ficcine eſt ſententia?
M. Sic. C. bene vale. M. et tu. C. lacrumas excuſſit mihi,
Miſeretque me ejus: ſed, ut diei tempus eſt,
Monere oportet me hunc vicinum Phaniam,

Ad coenam ut veniat. ibo, viſam ſi domi eſt.
Nihil opus fuit monitore: jamdudum domi
Praeſto apud me eſſe aiunt: egomet convivas moror.
Ibo adeo hinc intro. ſed quid crepuerunt fores
Hinc a me? quiſnam egreditur? huc conceſſero.

ACTUS I. SCENA II.

CLITIPHO, CHREMES.

NIHIL adhuc eſt, quod vereare, Clinia:
haudquaquam etiam ceſſant:
Et illam ſimul cum nuntio tibi hic adfuturam hodie, ſcio.
Proin tu ſolicitudinem iſtam falſam, quae te excruciat, mittas.
CH. Quicum loquitur filius?
CL. Pater adeſt, quem volui: adibo. pater, opportune advenis.
CH. Quid id eſt? CL. hunc Menedemum noſtin' noſtrum vicinum? CH. probe.
CL. Huic filium ſcis eſſe? CH. audivi eſſe, in Aſia.
CL. non eſt, pater:
Apud nos eſt. CH. quid ais? CL. advenientem, e navi egredientem, illico
Abduxi ad coenam: nam mihi magna cum eo jam inde uſque e pueritia
Fuit ſemper familiaritas. CH. voluptatem magnam nuntias.

Quam

Quam vellem Menedemum invitatum, ut nobiscum hodie esset amplius,
Ut hanc laetitiam nec opinanti primus objicerem ei domi!
Atque etiam nunc tempus est. CL. cave faxis; non opus est, pater.
CH. Quapropter? CL. quia enim incertum est etiam, quid se faciat. modo venit:
Timet omnia; patris iram, atque animum amicae, se erga ut sit, suae.
Eam misere amat: propter eam haec turba atque abitio evenit. CH. scio.
CL. Nunc servolum ad eam in urbem misit, et ego nostrum una Syrum.
CH. Quid narrat? CL. quid ille? se miserum esse. CH. miserum? quem minus credere est?
Quid relliqui est, quin habeat, quae quidem in homine dicuntur bona?
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, divitias?
Atque haec perinde sunt, ut illius animus est, qui ea possidet:
Qui uti scit, ei bona; illi, qui non utitur recte, mala.
CL. Imo ille senex fuit importunus semper: et nunc nihil magis
Vereor, quam ne quid in illum iratus plus satis faxit pater.
CH. Illene? sed reprimam me: nam, in metu esse hunc, illi est utile.

CL. Quid tute tecum? CH. dicam. ut ut erat, manſum tamen oportuit.
Fortaſſe aliquanto iniquior erat praeter ejus lubidinem:
Pateretur. nam quem ferret, ſi parentem non ferret ſuum?
Hunccine erat aequom ex illius more, an illum ex hujus vivere?
Et quod illum infimulat durum, id non eſt. nam parentum injuriae
Uniuſmodi ſunt ferme, paulo qui eſt homo tolerabilis,
Scortari crebro nolunt, nolunt crebro convivarier,
Praebent exigue ſumtum: atque haec ſunt tamen ad virtutem omnia.
Verum animus ubi ſemel ſe cupiditate devinxit mala,
Neceſſe eſt, Clitipho, conſilia conſequi conſimilia, hoc
Scitum eſt, periclum ex aliis facere, tibi quod ex uſu fiet.
CL. Ita credo. CH. ego ibo hinc intro, ut videam, nobis quid coenae fiet.
Tu, ut tempus eſt diei, vide ſis, ne quo hinc abeas longius.

ACTUS

ACTUS I. SCENA III.

CLITIPHO.

QUAM iniqui ſunt patres in omnes adoleſcentes judices!
Qui aequom eſſe cenſent, nos jam a pueris illico naſci ſenes,
Neque illarum adfines eſſe rerum, quas fert adoleſcentia.
Ex ſua libidine moderantur, nunc quae eſt, non quae olim fuit.
Mihi ſi unquam filius erit, nae ille facili me utetur patre:
Nam et cognoſcendi, et ignoſcendi dabitur peccati locus:
Non ut meus, qui mihi per alium oſtendit ſuam ſententiam.
Perii! is mihi, ubi adbibit plus paulo, ſua quae narrat facinora?
Nunc ait, periclum ex aliis facito, tibi quod ex uſu fiet.
Aſtutus! nae ille haud ſcit, quam mihi nunc ſurdo narret fabulam.
Magis nunc me amicae dicta ſtimulant, da mihi, atque adfer mihi:
Cui quid reſpondeam, nihil habeo: neque me quiſquam eſt miſerior.

Nam

Nam hic Clinia, etſi is quoque ſuarum rerum
git, attamen
Habet bene ac pudice eductam, ignaram arti
retriciae.
Mea eſt potens, procax, magnifica, ſumtuoſa
bilis.
Tum, quod dem ei, recte eſt: nam nihil eſſe
religio eſt dicere.
Hoc ego mali non pridem inveni: neque etian
ſcit pater.

ACTUS II. SCENA I.

CLINIA, CLITIPHO.

SI mihi ſecundae res de amore meo eſſent,
dudum, ſcio,
Veniſſent: ſed vereor, ne mulier, me abſente,
corrupta ſit.
Concurrunt multae opiniones, quae mihi ani
exangeant;
Occaſio, locus, aetas, mater, cujus ſub imperic
mala;
Cui nihil praeter pretium jam dulce eſt. CLIT.
nia. CLIN. hei miſero mihi!
CLIT. Etiam caves, ne videat forte hinc te a
aliquis exiens?
CLIN. Faciam. ſed neſcio quid profecto mihi
mus praeſagit mali.

CLIT.

1 *Chremes* 2 *Menedemus*. 3 *Clitipho*. 4 *Clinia*.
5 *Syrus*. 6 *Dromo*. 7 **Bacchis**. 8 *Antiphila*.
9 *Sostrata*. 10 **Nutrix**. 11 **Phrygia**.

L. S. Müller Sc.

LIT. Pergin' iſtuc prius dijudicare, quam ſcis, quid veri fiet ?

LIN. Si nihil mali eſſet, jam hic adeſſent. CLIT. jam aderunt. CLIN. quando iſtuc erit ?

LIT. Non cogitas hinc longule eſſe ? et noſti mores mulierum : dum moliuntur, dum conantur, annus eſt. CLIN. o Clitipho, meo. CLIT. reſpira : eccum Dromonem cum Syro una adſunt tibi.

ACTUS II. SCENA II.

SYRUS, DROMO, CLITIPHO, CLINIA.

AIN' tu ? D. ſic eſt. S. verum interea dum ſermones caedimus,
Illae ſunt relictae. CLIT. mulier tibi adeſt, audin' Clinia ?

CLIN. Ego vero audio nunc demum, et video, et valeo, Clitipho.

D. Minime mirum, adeo impeditae ſunt : ancillarum gregem
Ducunt ſecum. CLIN. perii ! unde illi ſunt ancillae ? CLIT. men' rogas ?

S. Non oportuit relictas ; portant quid rerum. CLIN. hei mihi !

S. Aurum, veſtem ! et veſperaſcit, et non noverunt viam.

Factum

Mediocriter veſtitam veſte lugubri,
Ejus anuis cauſa, opinor, quae erat mortua,
Sine auro tum ornatam, ita uti quae ornantur ſibi,
Nulla mala re eſſe expolitam muliebri,
Capillus paſſus, prolixus, circum caput
Rejectus neglegenter. pax! CLIN. Syre mi, obſecro,
Ne me in laetitiam fruſtra conjicias. s. anus
Subtemen nebat: praeterea una ancillula
Erat: ea texebat una, pannis obſita,
Neglecta, immunda inluvie. CLIT. ſi haec ſunt, Clinia,
Vera, ita uti credo, quis te eſt fortunatior?
Scin' tu hanc, quam dicit ſordidatam et ſordidam?
Magnum hoc quoque ſignum eſt, dominam eſſe extra noxiam,
Cum ejus tam negleguntur internuntii:
Nam diſciplina eſt eiſdem, munerarier
Ancillas primum, ad dominas qui adfectant viam.
CLIN. Perge, obſecro te, et cave ne falſam gratiam
Studeas inire. quid ait, ubi me nominas?
s. Ubi dicimus rediiſſe te, et rogare uti
Veniret ad te, mulier telam definit
Continuo, et lacrumis opplet os totum ſibi, ut
Facile ſcires deſiderio id fieri tuo.
CLIN. Prae gaudio, ita me di ament, ubi ſim neſcio:
Ita timui. CLIT. at ego nihil eſſe ſciebam, Clinia.
Agedum viciſſim, Syre, dic quae illa eſt altera.
s. Adducimus tuam Bacchidem. CLIT. hem! quid? Bacchidem?

Eho, ſceleſte, quo illam ducis? s. quo ego illam? ad nos ſcilicet.

CLIT. Ad patremne? s. ad eum ipſum. CLIT. o hominis impudentem audaciam!

s. Heus tu, non fit ſine periclo facinus magnum et memorabile.

CLIT. Hoc vide. in mea vita tu tibi laudem is quaeſitum, ſcelus:

Ubi ſi paululum modo quid te fugerit, ego perierim.

Quid illo facias? s. at enim. CLIT. quid enim? s. ſi finas, dicam. CLIN. fine.

CLIT. Sino. s. ita res eſt haec nunc, quaſi cum— CLIT. quas, malum, ambages mihi

Narrare occipit? CLIN. Syre, verum hic dicit, mitte; ad rem redi.

s. Enimvero reticere nequeo. multimodis injurius,

Clitipho, es, neque ferri potis es. CLIN. audiendum hercle eſt, tace.

s. Vis amare, vis potiri, vis quod des illi effici,

Tuum eſſe in potiundo periclum non vis. haud ſtulte ſapis;

Siquidem id ſapere eſt, velle te id, quod non poteſt contingere.

Aut haec cum illis ſunt habenda, aut illa cum his mittenda ſunt.

Harum duarum conditionum nunc utram malis, vide.

Etſi hoc conſilium, quod cepi, rectum eſſe et tutum ſcio:

Nam apud patrem tua amica tecum ſine metu ut ſit, copia eſt.

Tum

Tum quod illi argentum es pollicitus, eadem hac inveniam via ;
Quod ut efficerem, orando surdas jam aures reddideras mihi.
Quid aliud tibi vis ? CLIT. siquidem hoc fit. s. siquidem ? experiundo scies.
CLIT. Age age, cedo istuc tuum consilium, quid id est ? s. adsimulabimus
Tuam amicam hujus esse. CLIT. pulchre. cedo quid hic faciet sua ?
An ea quoque dicetur hujus, si una haec dedecori est parum ?
s. Imo ad tuam matrem abducetur. CLIT. quid eo ? s. longum est, Clitipho,
Tibi si narrem, quamobrem id faciam : vera causa est. CLIT. fabulae :
Nihil satis firmi video, quamobrem accipere hunc mihi expediat metum.
s. Mane. habeo aliud, si istuc metuis, quod ambo confiteamini
Sine periclo esse. CLIT. hujusmodi, obsecro, aliquid reperi. s. maxume :
Ibo obviam hinc : dicam, ut revortantur domum. CLIT. hem,
Quid dixti ? s. ademtum tibi jam faxo omnem metum,
In aurem utramvis otiose ut dormias.
CLIT. Quid ago nunc ? CLIN. tune ? quod boni est. CLIT. Syre, dic modo

Verum.

Verum. s. age modo, hodie ſero ac nequicquam vqles.
CLIN. Datur: fruare dum licet: nam neſcias,
Ejus ſit poteſtas poſthac, an nunquam tibi.
CLIT. Syre, inquam. s. perge porro, tamen iſtuc ago.
CLIT. Verum hercle iſtuc eſt. Syre, Syre inquam, heus heus Syre.
s. Concaluit. quid vis? CLIT. redi, redi. s. adſum; dic, quid eſt?
Jam hoc quoque negabis tibi placere. CLIT. imo, Syre,
Et me, et meum amorem, et famam, permitto tibi.
Tu es judex: ne quid accuſandus ſis, vide.
s. Ridiculum eſt, te iſtuc me admonere, Clitipho:
Quaſi iſtic minor mea res agatur, quam tua.
Hic ſi quid nobis forte advorſi evenerit,
Tibi erunt parata verba, huic homini verbera.
Quapropter haec res neutiquam neglectui eſt mihi.
Sed iſtunc exora, ut ſuam eſſe adſimulet. CLIN. ſcilicet
Facturum me eſſe; in eum jam res rediit locum,
Ut ſit neceſſe. CLIT. merito te amo, Clinia.
CLIN. Verum illa ne quid titubet. s. perdocta eſt probe.
CLIT. At hoc demiror, qui tam facile potueris
Perſuadere illi, quae ſolet quos ſpernere!
s. In tempore ad eam veni, quod rerum omnium eſt
Primum. nam quendam miſere offendi ibi militem

Ejus noctem orantem. haec arte tractabat virum,
Ut illius animum cupidum inopia incenderet,
Eademque ut esset apud te quam gratissima.
Sed heus tu, vide sis, ne quid imprudens ruas.
Patrem novisti, ad has res quam sit perspicax:
Ego te autem novi, quam esse soleas impotens.
Inversa verba, eversas cervices tuas,
Gemitus, screatus, tussis, risus, abstine.
CLIT. Laudabis. s. vide sis. CLIT. tutemet mirabere.
s. Sed quam cito sunt consecutae mulieres?
CLIT. Ubi sunt? cur retines? s. jam nunc haec non est tua.
CLIT. Scio, apud patrem; at nunc interim. s. nihilo magis.
CLIT. Sine. s. non sinam, inquam. CLIT. quaeso, paulisper. s. veto.
CLIT. Saltem salutare. s. abeas, si sapias. CLIT. eo.
Quid istic? s. manebit. CLIT. o hominem felicem! s. ambula.

ACTUS II. SCENA III.

BACCHIS, ANTIPHILA, CLINIA, SYRUS.

EDepol te, mea Antiphila, laudo et fortunatam judico,
Id cum studuisti, isti formae ut mores consimiles forent:
Mini-

Minimeque, ita me di ament, miror, ſi te ſibi quiſque expetit.
Nam mihi, quale ingenium haberes, fuit indicio oratio.
Et cum egomet nunc mecum in animo vitam tuam conſidero,
Omniumque adeo voſtrarum, volgus quae ab ſe ſegregant;
Et vos eſſe iſtiuſmodi, et nos non eſſe, haud mirabile eſt.
Nam expedit bonas eſſe vobis: nos, quibuſcum eſt res, non ſinunt.
Quippe forma impulſi noſtra nos amatores colunt:
Haec ubi imminuta eſt, illi ſuum animum alio conferunt.
Niſi proſpectum interea aliquid nobis eſt, deſertae vivimus.
Vobis cum uno ſemel ubi aetatem agere decretum eſt viro,
Cujus mos maxume eſt conſimilis voſtrum; hi ſe ad vos applicant:
Hoc beneficio utrique ab utriſque vero devincimini;
Ut nunquam ulla amori voſtro incidere poſſit calamitas.
A. Neſcio alias: me quidem ſemper ſcio feciſſe ſedulo,
Ut ex illius commodo meum compararem commodum. c. ah,
Ergo, mea Antiphila, tu nunc ſola reducem me in patriam facis.

Nam, dum abs te abſum, omnes mihi labores fuere, quos cepi, leves,
Praeterquam tui carendum quod erat. S. credo. C. Syre, vix ſuffero.
Hoccine me miſerum non licere meo modo ingenium frui?
S. Imo, ut patrem tuum vidi eſſe habitum, diu etiam duras dabit.
B. Quiſnam hic adoleſcens eſt, qui intuitur nos? A. ah, retine me, obſecro.
B. Amabo, quid tibi eſt? A. diſperii. B. perii misera! quid ſtupes,
Antiphila? A. videon' Cliniam, an non? B. quem vides? C. ſalve, anime mi.
A. O mi exſpectate Clinia, ſalve. C. ut vales?
A. Salvom adveniſſe gaudeo. C. teneone te,
Antiphila, maxume animo exoptatam meo?
S. Ite intro: nam vos jamdudum exſpectat ſenex.

ACTUS III. SCENA I.

CHREMES, MENEDEMUS.

LUciſcit hoc jam. ceſſo pultare oſtium
Vicini, primum ex me ut ſciat, ſibi filium
Rediiſſe? etſi adoleſcentem hoc nolle intellego.
Verum, cum videam miſerum hunc tam excruciarier
Ejus abitu, celem tam inſperatum gaudium,
Cum illi pericli nihil ex indicio ſiet?

Haud

Haud faciam: nam, quod potero, adjutabo ſenem.
Item ut filium meum amico atque aequali ſuo
Video inſervire, et ſocium eſſe in negotiis,
Nos quoque ſenes eſt aequom ſenibus obſequi.
M. Aut ego profecto ingenio egregio ad miſerias
Natus ſum, aut illud falſum eſt, quod volgo audio
Dici, diem adimere aegritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quotidie augeſcit magis
De filio aegritudo; et quanto diutius
Abeſt, magis cupio tanto, et magis deſidero.
C. Sed ipſum foras egreſſum video: ibo, adloquar.
Menedeme, ſalve: nuntium adporto tibi,
Cujus maxume te fieri participem cupis.
M. Numquidnam de gnato meo audiſti, Chreme?
C. Valet, atque vivit. M. ubinam eſt, quaeſo? C. apud me domi.
M. Meus gnatus? C. ſic eſt. M. venit? C. certe. M. Clinia
Meus venit? C. dixi. M. eamus, duc me ad eum, obſecro.
C. Non volt te ſcire ſe rediſſe etiam, et tuum
Conſpectum fugitat propter peccatum. tum hoc timet,
Ne tua duritia antiqua illa etiam adaucta ſit.
M. Non tu ei dixiſti, ut eſſem? C. non. M. quamobrem, Chreme?
C. Quia peſſume iſtuc in te atque in illum conſulis,
Si te tam leni et victo eſſe animo oſtenderis.
M. Non poſſum: ſatis, jam ſatis pater durus fui.
C. ah,

Vehemens in utramque partem, Menedeme, es i
mis,
Aut largitate nimia, aut parcimonia.
In eandem fraudem ex hac re, atque ex illa, in
des.
Primum olim potius, quam paterere filium
Commeare ad mulierculam, quae paululo
Tum erat contenta, cuique erant grata omnia,
Proterruifti hinc. ea coacta ingratiis
Poſtilla coepit victum volgo quaerere.
Nunc, cum ſine magno intertrimento non poteſt
Haberi, quidvis dare cupis, nam, ut tu ſcias,
Quam ea nunc inſtructa pulchre ad perniciem fie
Primum, jam ancillas ſecum adduxit plus decem,
Oneratas veſte atque auro. ſatrapes ſi fiet
Amator, nunquam ſufferre ejus ſumtus queat:
Nedum tu poſſis. M. eſtne ea intus? C. ſit, rogas?
Senſi: nam unam ei coenam atque ejus comitibu
Dedi. quod ſi iterum mihi ſit danda, actum fiet.
Nam, ut alia omittam, pytiſſando modo mihi
Quid vini abſumſit? ſic hoc, dicens; aſperum,
Pater, hoc eſt: aliud lenius ſodes vide,
Relevi dolia omnia, omnes ſerias:
Omnes habui ſolicitos. atque haec una nox.
Quid te futurum cenſes, quem aſſidue exedent?
Sic me di amabunt, ut me tuarum miſeritum eſt,
Menedeme, fortunarum! M. faciat quod lubet:
Sumat, conſumat, perdat: decretum eſt pati;
Dum illum modo habeam mecum. C. ſi certum e
tibi Si

Sic facere, illud permagni referre arbitror,
Ut neſcientem ſentiat te id ſibi dare.
M. Quid faciam? C. quidvis potius, quam quod cogitas:
Per alium quemvis ut des, falli te ſinas
Technis per ſervolum. etſi ſubſenſi id quoque,
Illos ibi eſſe, id agere inter ſe clanculum.
Syrus cum illo voſtro conſuſurrat: conferunt
Conſilia adoleſcentes: et tibi perdere
Talentum hoc pacto ſatius eſt, quam illo minam.
Non nunc pecunia agitur; ſed illud, quomodo
Minimo periclo id demus adoleſcentulo.
Nam ſi ſemel tuum animum ille intellexerit,
Prius proditurum te tuam vitam, et prius
Pecuniam omnem, quam abs te amittas filium; hui,
Quantam feneſtram ad nequitiam patefeceris!
Tibi autem porro ut non ſit ſuave vivere:
Nam deteriores ſumus omnes licentia.
Quodcunque inciderit in mentem, volet: neque id
Putabit, pravumne an rectum ſit, quod petet.
Tu, rem perire, et ipſum, non poteris pati.
Dare denegaris; ibit ad illud illico,
Quo maxume apud te ſe valere ſentiet:
Abiturum ſe abs te eſſe illico minabitur.
M. Videre verum, atque ita uti res eſt, dicere.
C. Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis,
Dum id quaero, tibi qui filium reſtituerem.
M. Cedo dextram: porro te oro idem ut facias, Chreme.

c. Paratus ſum. M. ſcin' quid nunc facere te volo? 85
c. Dic. M. quod ſenſiſti illos me incipere fallere,
Id ut maturent facere. cupio illi dare,
Quod volt: cupio ipſum jam videre. c. operam dabo.
Syrus eſt prehendendus atque adhortandus mihi.
A me neſcio quis exit. concede hinc domum, 90
Ne nos inter nos congruere ſentiant.
Paulum hoc negoti mihi obſtat: Simus et Crito
Vicini noſtri hic, ambigunt de finibus:
Me cepere arbitrum. ibo, ac dicam, ut dixeram
Operam daturum me, hodie non poſſe iis dare. 95
Continuo hic adero. M. ita quaeſo. di voſtram fidem!
Itan' comparatam eſſe hominum naturam omnium,
Aliena ut melius videant et dijudicent
Quam ſua? an eo ſit, quia in re noſtra aut gaudio
Sumus praepediti nimio, aut aegritudine? 100
Hic mihi nunc quanto plus ſapit, quam egomet mihi!
c. Diſſolvi me, otioſus operam ut tibi darem.

ACTUS III. SCENA II.

SYRUS, CHREMES.

HAC illac circumcurſa: inveniundum eſt tamen
Argentum, intendenda in ſenem eſt fallacia.
c. Num me fefellit, hoſce id ſtruere? videlicet

Ille

Ille Cliniae ſervus tardiuſculus eſt :
Idcirco huic noſtro tradita eſt provincia.
s. Quis hic loquitur? perii! numnam haec audivit?
c. Syre. s. hem.
c. Quid tu iſtic? s. recte equidem: ſed te miror, Chreme,
Tam mane, qui heri tantum biberis. c. nihil nimis.
s. Nihil, narras? viſa vero eſt, quod dici ſolet,
Aquilae ſenectus. c. heia. s. mulier commoda et
Faceta haec meretrix. c. ſane idem viſa eſt mihi.
s. Et quidem hercle forma luculenta. c. ſic ſatis.
s. Ita non ut olim, ſed uti nunc, ſane bona :
Minimeque miror, Clinia hanc ſi deperit.
Sed habet patrem quendam avidum, miſerum atque aridum,
Vicinum hunc: noſtin'? at quaſi is non divitiis
Abundet, gnatus ejus profugit inopia.
Scis eſſe factum, ut dico? c. quid ego neſciam?
Hominem piſtrino dignum! s. quem? c. iſtunc ſervolum
Dico adoleſcentis. s. Syre, tibi timui male.
c. Qui paſſus eſt id fieri. s. quid faceret? c. rogas?
Aliquid reperiret, fingeret fallacias,
Unde eſſet adoleſcenti, amicae quod daret,
Atque hunc difficilem invitum ſervaret ſenem.
s. Garris. c. haec facta ab illo oportebant, Syre.
s. Eho, quaeſo, laudas qui heros fallunt? c. in loco,
Ego vero laudo. s. recte ſane. c. quippe qui

Magna-

Magnarum ſaepe id remedium aegritudinum eſt.
Jam huic manſiſſet unicus gnatus domi.
s. Jocone an ſerio illaec dicat, neſcio:
Niſi mihi quidem addit animum, quo lubeat magis.
c. Et nunc quid exſpectat, Syre? an dum hinc denuo
Abeat, cum tolerare hujus ſumtus non queat?
Nonne ad ſenem aliquam fabricam fingit? s. ſtolidus eſt.
c. At te adjutare oportet adoleſcentuli
Cauſa. s. facile equidem facere poſſum, ſi jubes:
Etenim, quo pacto id fieri ſoleat, calleo.
c. Tanto hercle melior. s. non eſt mentiri meum.
c. Fac ergo. s. at heus tu, facito, dum eadem haec memineris,
Siquid hujus ſimile forte aliquando evenerit,
Ut ſunt humana, tuus ut faciat filius.
c. Non uſus veniet, ſpero. s. ſpero hercle ego quoque.
Neque eo nunc dico, quo quidquam illum ſenſerim:
Sed ſi quid, ne quid—— quae ſit ejus aetas, vides.
Et nae ego te, ſi uſus veniat, magnifice, Chréme,
Tractare poſſim. c. de iſtoc, cum uſus venerit,
Videbimus quid opus ſit. nunc iſtuc age.
s. Nunquam commodius unquam herum audivi loqui:
Nec, cum malefacerem, crederem mi impunius
Licere. quiſnam a nobis egreditur foras?

ACTUS

ACTUS III. SCENA III.

CHREMES, CLITIPHO, SYRUS.

QUID istuc, quaeso? qui istic mos est, Clitipho? itane fieri oportet?

CL. Quid ego feci? CH. vidin' ego te modo manum in sinum huic meretrici

Inserere? S. acta haec res est, perii. CL. mene? CH. hisce oculis: ne nega.

Facis adeo indigne injuriam illi, qui non abstineas manum:

Nam ista quidem contumelia est,

Hominem amicum recipere ad te, atque ejus amicam subagitare.

Vel heri in vino quam immodestus fuisti? S. factum. CH. quam molestus!

Ut equidem, ita me di ament, metui quid futurum denique esset!

Novi ego amantium animum: advortunt graviter, quae non censeas.

CL. At mihi fides apud hunc est, nihil me istius facturum, pater.

CH. Esto. at certe concedas aliquo ab ore eorum aliquantisper.

Multa fert libido; ea facere prohibet tua praesentia.

Ego de me facio conjecturam. nemo est meorum hodie,

Apud

Apud quem expromere omnia mea occulta, Clitipho, audeam.

Apud alium prohibet dignitas: apud alium ipſius facti pudet,

Ne ineptus, ne protervus videar: quod illum facere credito.

Sed noſtrum eſt intellegere, utcunque, atque ubicunque opus ſit, obſequi.

s. Quid iſtic narrat? CL. perii! s. Clitipho, haec ego praecipio tibi,

Hominis frugi et temperantis functus officium. CL. tace ſodes.

s. Recte ſane. CH. Syre, pudet me. s. credo; neque id injuria.

Quin mihi moleſtum eſt. CL. pergin' hercle? s. verum dico quod videtur.

CL. Nonne accedam ad illos? CH. eho quaeſo, una accedundi via eſt?

s. Actum eſt. hic prius ſe indicarit, quam ego argentum effecero.

Chreme, vin' tu homini ſtulto mihi auſcultare? CH. quid faciam? s. jube hunc

Abire hinc aliquo. CL. quo ego hinc abeam? s. quo? quo lubet: da illis locum:

Abi deambulatum. CL. deambulatum! quo? s. vah, quaſi deſit locus.

Abi ſane iſtac, iſtorſum, quo vis. CH. recte dicit. cenſeo.

CL. Di te eradicent, Syre, qui me hinc extrudas. s. at tu pol tibi iſtas

Poſt-

Posthac comprimito manus.

Censen' vero? quid illum porro credis facturum, Chreme,

Nisi eum, quantum tibi opis di dant, servas, castigas, mones?

CH. Ego istuc curabo. S. atqui nunc, here, hic tibi adservandus est.

CH. Fiet. S. si sapias; nam mihi jam minus minusque obtemperat.

CH. Quid tu? ecquid de illo, quod dudum tecum egi, egisti Syre? aut

Reperisti quod placeat, an nondum etiam? S. de fallacia

Dicis? st! inveni quandam nuper. CH. frugi es. cedo quid id est?

S. Dicam: verum, ut aliud ex alio incidit. CH. quidnam, Syre?

S. Pessuma haec est meretrix. CH. ita videtur. S. imo si scias—

Hoc vide, quod inceptet facinus. fuit quaedam anus Corinthia

Hic. huic drachmarum argenti haec mille dederat mutuum.

CH. Quid tum? S. ea mortua est. reliquit filiam adolescentulam:

Ea relicta huic arrhaboni est pro illo argento. CH. intellego.

S. Hanc secum huc adduxit, eaque est nunc ad uxorem tuam.

CH. Quid

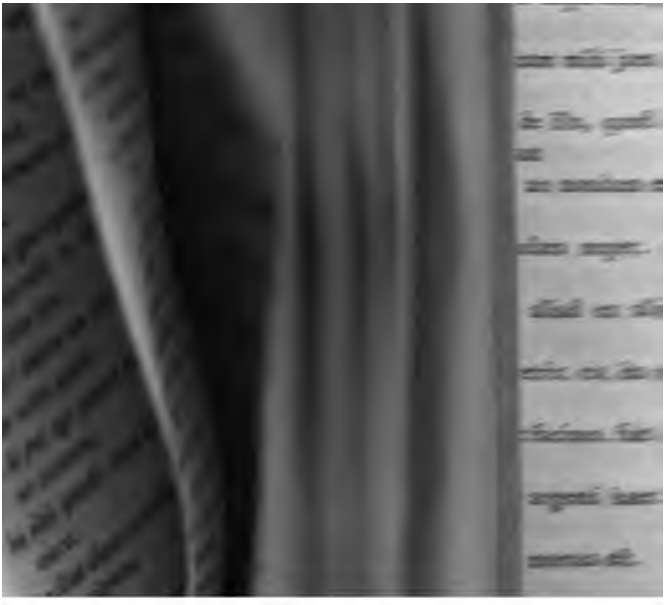

CH. Quid tum? S. Cliniam orat, ſibi uti id nunc det: illam illi tamen

Poſt daturam. mille nummum poſcit. CH. et poſcit quidem! S. hui!

Dubiumne id eſt? CH. ego ſic putavi. quid nunc facere cogitas?

S. Egone? ad Menedemum ibo: dicam hanc eſſe captam e Caria,

Ditem et nobilem: ſi redimat, magnum ineſſe in ea lucrum.

CH. Erras. S. quid ita? CH. pro Menedemo nunc tibi ego reſpondeo:

Non emo. quid agis? S. optata loquere. CH. atqui non eſt opus.

S. Non opus eſt? CH. non hercle vero. S. qui iſtuc? miror. CH. jam ſcies.

Mane, mane: quid eſt, quod tam a nobis graviter crepuerunt fores?

ACTUS III. SCENA IV.

SOSTRATA, CHREMES, NUTRIX, SYRUS.

NISI me animus fallit, hic profecto eſt annulus, quem ego ſuſpicor;

Is, quicum expoſita eſt gnata. C. quid volt ſibi, Syre, haec oratio?

SO. Quid eſt? iſne tibi videtur? N. dixi equidem, ubi mihi oſtendiſti, illico,

Eum

Eum esse. so. at ut satis contemplata modo sis, mea nutrix. N. satis.

so. Abi nunc jam intro, atque, illa si jam laverit, mihi nuntia.

Hic ego virum interea opperibor. SY. te volt: videas, quid velit.

Nescio quid tristis est. non temere est. metuo quid sit. C. quid fiet?

Nae ista hercle magno jam conatu magnas nugas dixerit.

so. Ehem, mi vir. C. ehem, mea uxor. so. teipsum quaero. C. loquere quid velis.

so. Primum hoc te oro, ne quid credas me advorsum edictum tuum

Facere esse ausam. C. vis me istuc tibi, etsi incredibile est, credere?

Credo. SY. nescio quid peccati portat haec purgatio.

so. Meministin' me esse gravidam, et mihi te maxumo opere dicere,

Si puellam parerem, nolle tolli? C. scio quid feceris:

Sustulisti. SY. sic est factum, domina; ergo herus damno auctus est.

so. Minime: sed erat hic Corinthia anus haud impura: ei dedi

Exponendam. C. o Jupiter! tantamne esse in animo insciliam!

so. Perii! quid ego feci? C. at rogitas? so. si peccavi, mi Chreme, Insci-

Inſciens feci. c. id quidem ego, etſi tu neges, certo ſcio,
Te inſcientem atque imprudentem dicere ac facere omnia :
Tot peccata in hac re oſtendis. nam jam primum, ſi meum
Imperium exſequi voluiſſes, interemtam oportuit ;
Non ſimulare mortem verbis, re ipſa ſpem vitae dare.
At id omitto: miſericordia, animus maternus: fino.
Quam bene vero abs te proſpectum eſt! quid voluiſti? cogita.
Nempe anui illi prodita abs te filia eſt planiſſume,
Per te vel uti quaeſtum faceret, vel uti veniret palam.
Credo id cogitaſti: quidvis ſatis eſt, dum vivat modo.
Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque aequom ſciunt,
Melius, pejus, proſit, obſit, nil vident, niſi quod lubet?
so. Mi Chreme, peccavi, fateor : vincor. nunc hoc te obſecro,
Quanto tuus eſt animus natu gravior, ignoſcentior;
Ut meae ſtultitiae in juſtitia tua ſit aliquid praeſidi.
c. Scilicet equidem iſtuc factum ignoſcam: verum, Soſtrata,
Male docet te mea facilitas multa. ſed iſtuc quidquid eſt,
Qua hoc occeptum eſt cauſa, loquere. so. ut ſtultae et miſerae omnes ſumus Reli-

Religioſae; cum exponendam do illi, de digito annulum
Detraho; et eum dico ut una cum puella exponeret;
Si moreretur, ne expers partis eſſet de noſtris bonis.
c. Iſtuc recte: conſervaſti te, atque illam. so. is hic eſt annulus.
c. Unde habes? so. quam Bacchis ſecum adduxit adoleſcentulam. sy. hem.
c. Quid ea narrat? so. ea, lavatum dum it, ſervandum mihi dedit.
Animum non advorti primum: ſed poſtquam aſpexi, illico
Cognovi: ad te exſilui. c. quid nunc ſuſpicare, aut invenis
De illa? so. neſcio, niſi ex ipſa quaeras, unde hunc habuerit,
Si potis eſt reperiri. sy. interii: plus ſpei video, quam volo.
Noſtra eſt, ſi ita eſt. c. vivitne illa, cui tu dederas? so. neſcio.
c. Quid renuntiavit olim feciſſe? so. id, quod juſſeram.
c. Nomen mulieris cedo quod ſit, ut quaeratur. so. Philtere.
sy. Ipſa eſt. mirum, ni illa ſalva eſt, et ego perii. c. Soſtrata,
Sequere me intro hac. so. ut praeter ſpem evenit! quam timui male,
Ne nunc animo ita eſſes duro, ut olim in tollendo,

Non licet hominem esse saepe ita ut volt, si res non finit.

Nunc ita tempus est mi, ut cupiam filiam: olim nil minus.

ACTUS IV. SCENA I.

SYRUS.

NISI me animus fallit, haud multum a me aberit infortunium:
Ita hac re in angustum oppido nunc meae coguntur copiae:
Nisi aliquid video, ne esse amicam hanc gnati rescíscat senex.
Nam quod de argento sperem, aut posse postulem me fallere,
Nihil est: triumpho, si licet me latere tecto abscedere.
Crucior bolum tantum mihi esse ereptum tam subito e faucibus.
Quid agam? aut quid comminiscar? ratio de integro ineunda est mihi.
Nil tam difficile est, quin quaerendo investigari possiet.
Quid, si hoc sic nunc incipiam? nihil est. quid si sic? tantundem egero.
At sic opinor: non potest: immo optume. euge, habeo optumam.

Retra-

Retraham hercle, opinor, ad me idem illud fugitivum argentum tamen.

ACTUS IV. SCENA II.

CLINIA, SYRUS.

NULLA mihi res posthac potest jam intervenire tanta,
Quae mihi aegritudinem adferat: tanta haec laetitia oborta est.
Dedo patri me nunc jam, ut frugalior fim quam volt.
s. Nil me fefellit: cognita est, quantum audio hujus verba.
Ifinc tibi ex sententia tua obtigisse laetor.
c. O mi Syre, audistin' obsecro? s. quidni? qui usque una adfuerim.
c. Cui aeque audisti commode quidquam evenisse? s. nulli.
c. Atque ita me di ament, ut ego nunc non tam meapte causa
Laetor, quam illius; quam ego scio esse honore quovis dignam.
s. Ita credo: sed nunc, Clinia, age, da te mihi vicissim:
Nam amici quoque res est videnda, in tuto ut conlocetur,
Ne quid de amica nunc senex. c. o Jupiter! s. quiesce.

s. Antiphila mea nubet mihi! s. ficcine me interfi loquere?
c. Quid faciam, mi Syre? gaudeo: fer me. s. fero hercle vero.
c. Deorum vitam adepti ſumus. s. fruſtra operam, opinor, ſumo.
c. Loquere, audio. s. at jam hoc non ages. c. agam. s. videndum eſt, inquam,
Amici quoque res, Clinia, tui in tuto ut conlocetur:
Nam ſi nunc a nobis abis, et Bacchidem hic relinquis,
Senex reſciſcet illico eſſe amicam hanc Clitiphonis:
Si abduxeris, celabitur itidem, ut celata adhuc eſt.
c. At enim iſtoc nihil eſt magis, Syre, meis nuptiis advorſum:
Nam quo ore appellabo patrem? tenes, quid dicam? s. quidni?
c. Quid dicam? quam cauſam adferam? s. quid? nolo mentiare:
Aperte, ita ut res ſeſe habet, narrato. c. quid ais? s. jubeo,
Illam te amare et velle uxorem; hanc eſſe Clitiphonis.
c. Bonam atque juſtam rem oppido imperas, et factu facilem.
Et ſcilicet jam me hoc voles patrem exorare, ut celet
Senem voſtrum. s. imo ut recta via rem narret ordine omnem. c. hem,

Satin'

Satin' ſanus es aut ſobrius? tu quidem illum plane prodis:
Nam qui ille poterit eſſe in tuto, dic mihi?
s. Huic equidem conſilio palmam do: hic me magnifice effero,
Qui vim tantam in me et poteſtatem habeam tantae aſtutiae,
Vera dicendo ut eos ambos fallam: ut cum narret ſenex
Voſter noſtro, eſſe iſtam amicam gnati, non credat tamen.
c. At enim ſpem iſtoc pacto rurſus nuptiarum omnem eripis:
Nam dum amicam hanc meam eſſe credet, non committet filiam.
Tu fortaſſe, quid me fiat, parvi pendis, dum illi conſulas.
s. Quid, malum, me aetatem cenſes velle id adſimularier?
Unus eſt dies, dum argentum eripio: pax! nihil amplius.
c. Tantum ſat habes? quid tum, quaeſo, ſi hoc pater reſciverit?
s. Quid ſi redeo ad illos, qui aiunt, quid ſi nunc coelum ruat?
c. Metuo quid agam. s. metuis? quaſi non ea poteſtas ſit tua,
Quo velis in tempore ut te exſolvas, rem facias palam.

c. Age, age, traducatur Bacchis. s. optume. ipsa exit foras.

ACTUS IV. SCENA III.

BACCHIS, CLINIA, SYRUS, DROMO, PHRYGIA.

SATIS pol proterve me Syri promissa huc induxerunt,
Decem minas quas mihi dare pollicitus est. quod si is nunc me
Deceperit, saepe, obsecrans me ut veniam, frustra veniet.
Aut, cum venturam dixero et constituero, cum is certe
Renuntiarit, Clitipho cum spe pendebit animi,
Decipiam, ac non veniam: Syrus mihi tergo poenas pendet.
c. Satis scite promittit tibi. s. atqui tu hanc jocari credis?
Faciet, nisi caveo. B. dormiunt: ego pol istos commovebo.
Mea Phrygia, audistin', modo iste homo quam villam demonstravit
Charini? P. audivi. B. proxumam esse huic fundo ad dextram? P. memini.
B. Curriculo percurre: apud eum miles Dionysia agitat.
s. Quid inceptat? B. dic me hic oppido esse invitam, atque asservari; Verum

Verum aliquo pacto verba me his daturam esse, et venturam.

S. Perii hercle. Bacchis, mane, mane: quo mittis istanc, quaeso?

Jube, maneat. B. abi. S. quin est paratum argentum. B. quin ego hic maneo.

S. Atqui jam dabitur. B. ut lubet: num ego iniste? S. at scin' quid, sodes?

B. Quid? S. transeundum nunc tibi ad Menedemum est, et tua pompa

Eo traducenda est. B. quam rem agis, scelus? S. egon'? argentum cudo,

Quod tibi dem. B. dignam me putas, quam inludas? S. non est temere.

B. Etiamne tecum hic res mihi est? S. minime: tuum tibi reddo.

B. Eatur. S. sequere hac. heus, Dromo. D. quis me volt? S. Syrus. D. quid est rei?

S. Ancillas omnes Bacchidis traduce huc ad vos propere.

D. Quamobrem? S. ne quaeras. efferant, quae secum huc attulerunt.

Sperabit sumtum sibi senex levatum esse harunc' abitu.

Nae ille haud scit, hoc paulum lucri quantum ei damni apportet.

Tu nescis id quod scis, Dromo, si sapies. D. mutum dices.

ACTUS IV. SCENA IV.

CHREMES, SYRUS.

ITA me di amabunt, ut nunc Menedemi vicem
Miſeret me, tantum deveniſſe ad eum mali.
Illanccine mulierem alere cum illa familia?
Etſi ſcio, hoſce aliquot dies non ſentiet:
Ita magno deſiderio fuit ei filius.
Verum ubi videbit tantos ſibi ſumtus domi
Quotidianos fieri, nec fieri modum;
Optabit rurſum ut abeat ab ſe filius.
Syrum optume. eccum. s. ceſſo hunc adoriri? c.
Syre. s. hem.
c. Quid eſt? s. te mihi ipſum jamdudum optabam
dari.
c. Videre egiſſe jam neſcio quid cum ſene.
s. De illo quod dudum? dictum ac factum reddidi.
c. Bonan' fide? s. bona, hercle. c. non poſſum
pati,
Quin tibi caput demulceam. accede huc, Syre:
Faciam boni tibi aliquid pro iſta re, ac lubens.
s. At ſi ſcias, quam ſcite in mentem venerit.
c. Vah, gloriare eveniſſe ex ſententia?
s. Non hercle vero: verum dico. c. dic, quid eſt?
s. Tui Clitiphonis eſſe amicam hanc Bacchidem,
Menedemo dixit Clinia, et ea gratia
Secum adduxiſſe, ne tu id perſentiſceres.
c. Probe.

c. Probe. s. dic ſodes. c. nimium, inquam. s. immo ſi ſcias.
Sed porro auſculta quod ſupereſt fallaciae.
Seſe ipſe dicet tuam vidiſſe filiam:
Ejus ſibi complacitam formam, poſtquam aſpexerit:
Hanc cupere uxorem. c. modone quae inventa eſt? s. eam:
Et quidem jubebit poſci. c. quamobrem iſtuc, Syre?
Nam prorſum nihil intellego. s. hui, tardus es.
c. Fortaſſe. s. argentum dabitur ei ad nuptias,
Aurum atque veſtem, qui, teneſne? c. comparet? s. Id ipſum. c. at ego illi nec do, nec deſpondeo.
s. Non? quamobrem? c. quamobrem, me rogas? homini—— s. ut lubet.
Non ego dicebam, in perpetuum illam illi ut dares;
Verum ut ſimulares. c. non mea eſt ſimulatio:
Ita tu iſtaec tua miſceto, ne me admiſceas.
Egon', cui daturus non ſim, ut ei deſpondeam?
s. Credebam. c. minime. s. ſcite poterat fieri:
Et ego hoc, quia dudum tu tantopere juſſeras,
Eo coepi. c. credo. s. caeterum equidem iſtuc, Chreme,
Aequi bonique facio. c. atqui cum maxume
Volo te dare operam ut fiat, verum alia via.
s. Fiat: quaeratur aliud. ſed illud quod tibi
Dixi de argento, quod iſta debet Bacchidi,
Id nunc reddendum eſt illi. neque tu ſcilicet
Eo nunc confugies: quid mea? num mihi datum eſt?
Num juſſi? num illa oppignerare filiam

Meam

Meam me invito potuit? verum illud, Chreme,
Dicunt: jus ſummum ſaepe ſumma eſt malitia.
c. Haud faciam. s. imo aliis ſi licet, tibi non licet.
Omnes te in lauta et bene aucta parte putant.
c. Quia egomet jam ad eam deferam. s. imo filium
Jube potius. c. quamobrem? s. quia enim in hunc
ſuſpicio eſt
Tranſlata amoris. c. quid tum? s. quia videbitur
Magis veriſimile id eſſe, cum hic illi dabit:
Et ſimul conficiam facilius ego, quod volo.
Ipſe adeo adeſt; abi, effer argentum. c. effero.

ACTUS IV. SCENA V.

CLITIPHO, SYRUS.

NULLA eſt tam facilis res, quin difficilis fiet,
Quam invitus facias. vel me haec deambulatio,
Quam non laborioſa, ad languorem dedit:
Nec quidquam magis nunc metuo, quam ne denuo
Miſer aliquo extrudar hinc, ne accedam ad Bacchidem.
Ut te quidem omnes di deaeque quantum eſt, Syre,
Cum tuo iſto invento, cumque incepto perduint!
Hujuſmodi res ſemper comminiſcere,
Ubi me excarnufices. s. is tu hinc quo dignus es?
Quam pene tua me perdidit protervitas?
c. Vellem hercle factum: ita meritus. s. meritus?
quomodo? Nae

Nae me iſtuc prius ex te audiviſſe gaudeo,
Quam argentum haberes, quod daturus jam fui.
c. Quid igitur dicam tibi vis? abiiſti, mihi
Amicam adduxti, quam non liceat tangere.
s. Jam non ſum iratus: ſed ſcin' ubi nunc ſit tibi
Tua Bacchis? c. apud nos. s. non. c. ubi ergo?
s. apud Cliniam.
c. Perii. s. bono animo es: jam argentum ad eam
deferes,
Quod ei es pollicitus. c. garris. unde? s. a tuo
patre.
c. Ludis fortaſſe me. s. ipſa re experibere.
c. Nae ego fortunatus homo ſum: deamo te, Syre.
s. Qua cauſa id fiat, obſecundato in loco.
Sed pater egreditur. cave quidquam admiratus ſis.
Quod imperabit, facito; loquitor paucula.

ACTUS IV. SCENA VI.

CHREMES, CLITIPHO, SYRUS.

UBI Clitipho nunc eſt? s. eccum me, inque.
CL. eccum hic tibi.
CH. Quid rei eſſet, dixti huic? s. dixi pleraque
omnia.
CH. Cape hoc argentum, ac defer. s. i: quid ſtas,
lapis?
Quin accipis? CL. cedo ſane. s. ſequere hac me
ocius:

Tu

Tu hic nos, dum eximus, interea opperibere:
Nam nihil eſt, illic quod moremur diutius.
CH. Minas quidem jam decem habet a me filia,
Quas pro alimentis eſſe nunc duco datas:
Haſce ornamentis conſequentur alterae.
Porro haec talenta dotis appoſcunt duo.
Quam multa injuſta ac prava fiunt moribus!
Mihi nunc, relictis rebus, inveniendus eſt
Aliquis, labore inventa mea cui dem bona.

ACTUS IV. SCENA VII.

MENEDEMUS, CHREMES.

MULTO omnium me nunc fortunatiſſimum
Factum puto eſſe, gnate, cum te intellego
Reſipiſſe. C. ut errat! M. teipſum quaerebam, Chreme:
Serva, quod in te eſt, filium, et me, et familiam.
C. Cedo, quid vis faciam? M. inveniſti hodie filiam.
C. Quid tum? M. hanc uxorem ſibi dari volt Clinia.
C. Quaeſo, quid hominis es? M. quid? C. jamne oblitus es,
Inter nos quid ſit dictum de fallacia,
Ut ea via abs te argentum auferretur? M. ſcio.
C. Ea res nunc agitur ipſa. M. quid dixti, Chreme?
Erravi. C. et quidem haec quae apud te eſt, Clitiphonis eſt
Amica. M. ita aiunt. C. et tu credis? M. omnia.

C. Et

c. Et illum aiunt velle uxorem, ut, cum deſponderim,
Des qui aurum ac veſtem, atque alia, quae opus ſunt, comparet.
M. Id eſt profecto: id amicae dabitur. c. ſcilicet
Daturum. M. vah, fruſtra ſum igitur gaviſus miſer.
Quidvis tamen jam malo, quam hunc amittere.
Quid nunc renuntiem abs te reſponſum, Chreme,
Ne ſentiat me ſenſiſſe, atque aegre ferat?
C. Aegre? nimium illi, Menedeme, indulges. M. ſine,
Inceptum eſt: perfice hoc mihi perpetuo, Chreme.
C. Dic conveniſſe, egiſſe te de nuptiis.
M. Dicam: quid deinde? c. me facturum eſſe omnia;
Generum placere: poſtremo etiam, ſi voles,
Deſponſam quoque eſſe dicito. M. hem, iſtuc volueram.
C. Tanto ocius te ut poſcat, et tu id, quod cupis,
Quam ociſſime ut des. M. cupio. c. nae tu propediem,
Ut iſtam rem video, iſtius obſaturabere.
Sed, haec ut ut ſunt, cautim et paulatim dabis,
Si ſapies. M. faciam. c. abi intro: vide, quid poſtulet.
Ego domi ero, ſi quid me voles. M. ſane volo:
Nam te ſcientem faciam, quidquid egero.

ACTUS V. SCENA I.

MENEDEMUS, CHREMES.

EGO me non tam aſtutum, neque ita perſpicacem eſſe, id ſcio :
Sed hic adjutor meus, et monitor, et praemonſtrator Chremes
Hoc mihi praeſtat. in me quidvis harum rerum convenit,
Quae ſunt dicta in ſtultum, caudex, ſtipes, aſinus, plumbeus :
In illum nihil poteſt: nam exſuperat ejus ſtultitia haec omnia.
C. Ohe, jam define deos, uxor, gratulando obtundere,
Tuam eſſe inventam gnatam; niſi illos ex tuo ingenio judicas;
Ut nil credas intellegere, niſi idem dictum ſit centies.
Sed interim quid illic jamdudum gnatus ceſſat cum Syro ?
M. Quos ais homines, Chreme, ceſſare ? C. ehem, Menedeme, advenis ?
Dic mihi, Cliniae, quae dixi, nuntiaſtin' ? M. omnia.
C. Quid ait ? M. gaudere adeo occepit, quaſi qui cupiunt nuptias.
C. Ha, ha, hae. M. quid riſiſti ? C. ſervi venere in mentem Syri Calli-

Callidit. M. itane? C. voltus quoque hominum fingit ſcelus.
M. Gnatus quod ſe aſſimulat laetum, id dicis? C. id. M. itidem iſtuc mihi
Venit in mentem. C. veterator. M. magis, ſi magis noris, putes
Ita rem eſſe. C. ain' tu? M. quin tu auſculta. C. mane: hoc prius ſcire expeto,
Quid perdideris. nam ubi deſponſam nuntiaſti filio,
Continuo injeciſſe verba tibi Dromonem ſcilicet,
Sponſae veſtem, aurum, atque ancillas, opus eſſe, argentum ut dares.
M. Non. C. quid? non? M. non, inquam. C. neque ipſe gnatus? M. nil prorſus, Chreme.
Magis unum etiam inſtare, ut hodie conficerentur nuptiae.
C. Mira narras. quid Syrus meus? ne is quidem quidquam? M. nihil.
C. Quamobrem? M. neſcio equidem: ſed te miror, qui alia tam plane ſcias.
Sed ille tuum quoque Syrus idem mire finxit filium,
Ut ne paulum quidem ſuboleat eſſe amicam hanc Cliniae.
C. Quid ais? M. mitto jam oſculari, atque amplexari: id nil puto.
C. Quid eſt, quod amplius ſimuletur? M. vah. C. quid eſt? M. audi modo:
Eſt mihi in ultimis conclave aedibus quoddam retro:
Huc eſt intro latus lectus, veſtimentis ſtratus eſt.

C. Quid,

c. Quid, poſtquam hoc eſt factum? M. dictum ac factum, huc abiit Clitipho.
c. Solus? M. ſolus. c. timeo. M. Bacchis conſecuta eſt illico.
c. Sola? M. ſola. c. perii. M. ubi abiere intro, operuere oſtium. c. hem.
Clinia haec fieri videbat? M. quidni? una mecum ſimul.
ç. Fili eſt amica Bacchis, Menedeme: occidi.
M. Quamobrem? c. decem dierum vix mi eſt familia.
M. Quid? iſtuc times, quod ille operam amico dat ſuo?
c. Imo quod amicae. M. ſi dat. c. an dubium id tibi eſt?
Quenquamne animo tam comi eſſe, et leni putas,
Qui ſe vidente amicam patiatur ſuam? M. ah,
Quidni? quo verba facilius dentur mihi.
ç. Derides? merito mihi nunc ego ſuccenſeo.
Quot res dedere, ubi poſſem perſentiſcere,
Ni eſſem lapis? quae vidi? vae miſero mihi!
At nae illud haud inultum, ſi vivo, ferent:
Nam jam— M. non tu te cohibes? non te reſpicis?
Non tibi ego exempli ſatis ſum? c. prae iracundia,
Menedeme, non ſum apud me. M. tene iſtuc loqui?
Nonne id flagitium eſt, te aliis conſilium dare,
Foris ſapere, tibi non poſſe te auxiliarier?
c. Quid faciam? M. id, quod me feciſſe aiebas parum:

Fac

Fac te patrem esse sentiat: fac ut audeat
Tibi credere omnia; abs te petere et poscere,
Ne quam aliam quaerat copiam, ac te deserat.
C. Imo abeat multo malo quovis gentium,
Quam hic per flagitium ad inopiam redigat patrem:
Nam si illi pergo suppeditare sumtibus,
Menedeme, mihi illaec vere ad rastros res redit.
M. Quot incommoda tibi in hac re capies, nisi caves?
Difficilem ostendes te esse, et ignosces tamen
Post, et id ingratum. C. ah, nescis quam doleam.
M. ut lubet.
Quid hoc, quod volo, ut illa nubat nostro? nisi quid est,
Quod mavis. C. imo et gener et adfines placent.
M. Quid dotis dicam te dixisse filio?
Quid obticuisti? C. dotis? M. ita dico. C. ah. M. Chreme,
Ne quid vereare, si minus: nil nos dos movet.
C. Duo talenta pro re nostra ego esse decrevi satis:
Sed ita dictu opus est, si me vis salvom esse, et rem, et filium,
Me mea omnia bona doti dixisse illi. M. quam rem agis?
C. Id mirari te simulato, et illum hoc rogitato simul,
Quamobrem id faciam. M. quin ego vero, quamobrem id facias, nescio.
C. Egone? ut illius animum, qui nunc luxuria et lascivia
Diffluit, retundam, et redigam, ut quo se vortat nesciat.

M. Quid agis? C. mitte, sine me in hac re gerere mihi morem. M. sino:
Itane vis? C. ita. M. fiat. C. ac jam, uxorem ut accersat, paret.
Hic ita, ut liberos est aequom, dictis confutabitur.
Sed Syrum— M. quid eum? C. egone? si vivo, adeo exornatum dabo,
Adeo depexum, ut, dum vivat, meminerit semper mei;
Qui sibi me pro deridiculo ac delectamento putat.
Non, ita me di ament, auderet facere haec viduae mulieri,
Quae in me fecit.

ACTUS V. SCENA II.

CLITIPHO, MENEDEMUS, CHREMES, SYRUS.

ITANE tandem quaeso est, Menedeme, ut pater
Tam in brevi spatio omnem de me ejecerit animum patris?
Quodnam ob facinus? quid ego tantum sceleris admisi miser?
Volgo faciunt. M. scio tibi esse hoc gravius multo, ac durius,
Cui fit: verum ego haud minus aegre patior id, qui nescio;
Nec rationem capio, nisi quod tibi bene ex animo volo.

CL. Hic patrem esse aiebas? M. eccum. CH. quid me incusas, Clitipho?
Quidquid ego hujus feci, tibi prospexi, et stultitiae tuae.
Ubi te vidi animo esse omisso, et, suavia in praesentia
Quae essent, prima habere, neque consulere in longitudinem;
Cepi rationem, ut neque tu egeres, neque ut haec posses perdere.
Ubi, cui decuit primo, tibi non licuit per te mihi dare,
Abii ad proxumos, tibi qui erant; eis commisi et credidi.
Ibi tuae stultitiae semper erit praesidium, Clitipho.
Victus, vestitus, quo in tectum te receptes. CL. hei mihi!
CH. Satius est, quam, teipso herede, haec possidere Bacchidem.
S. Disperii: sceleste quantas turbas concivi insciens!
CL. Emori cupio. CH. prius, quaeso, disce quid sit vivere:
Ubi scies, si displicebit vita, tum istoc utitor.
S. Here, licetne? CH. loquere. S. at tuto? CH. loquere. S. quae ista est pravitas,
Quaeve amentia est, quod peccavi ego, id obesse huic? CH. ilicet,
Ne te admisce: nemo accusat, Syre, te: nec tu aram tibi,

Neque precatorem pararis. s. quid agis? CH. nil ſuccenſeo,
Nec tibi, nec huic; nec vos eſt aequum, quod facio, mihi.
s. Abiit. vah, rogaſſe vellem? CL. quid Syre? s. unde mihi peterem cibum:
Ita nos alienavit. tibi jam eſſe ad ſororem intellego.
CL. Adeon' rem rediiſſe, ut periclum etiam fame mihi ſit, Syre?
s. Modo liceat vivere, eſt ſpes. CL. quae? s. nos eſurituros ſatis.
CL. Irrides in re tanta, neque me quidquam conſilio adjuvas?
s. Imo et ibi nunc ſum, et uſque dudum id egi, dum loquitur pater:
Et, quantum ego intellegere poſſum—CL. quid? s. non aberit longius.
CL. Quid id ergo? s. ſic eſt: non eſſe horum te arbitror. CL. quid iſtuc, Syre?
Satin' ſanus es? s. ego dicam, quod mihi in mentem: tu dijudica.
Dum iſtis fuiſti ſolus, dum nulla alia delectatio,
Quae propior eſſet, te indulgebant, tibi dabant: nunc filia
Poſtquam eſt inventa vera, inventa eſt cauſa, qua te expellerent.
CL. Eſt veriſimile. s. an tu ob peccatum hoc eſſe illum iratum putas?
CL. Non arbitror. s. nunc aliud ſpecta: matres omnes filiis

In peccato adjutrices, auxilio in paterna injuria
Solent esse: id non fit. CL. verum dicis. quid ergo
nunc faciam, Syre?
S. Suspicionem istanc ex illis quaere: rem profer
palam.
Si non est verum, ad misericordiam ambos adduces
cito, aut
Scibis cujus sis. CL. recte suades: faciam. S. sat
recte hoc mihi
In mentem venit: namque adolescens, quam in mi-
nima spe situs erit,
Tam facillime patris pacem in leges conficiet suas.
Etiam haud scio an uxorem ducat, ac Syro nil
gratiae.
Quid hoc autem? senex exit foras: ego fugio. ad-
huc quod factum est,
Miror non jussisse illico adripi me. ad Menedemum
hinc pergam:
Eum mihi precatorem paro: seni nostro fidei nihil
habeo.

ACTUS V. SCENA III.

SOSTRATA, CHREMES.

PRofecto, nisi caves tu homo, aliquid gnato con-
ficies mali:
Idque adeo miror, quomodo
Tam ineptum quidquam tibi venire in mentem, mi
vir, potuerit.

c. Oh, pergin' mulier esse? nullamne ego rem unquam in vita mea
Volui, quin tu in ea re mihi adversatrix fueris, Sostrata?
At si rogitem jam, quid est quod peccem; aut quamobrem id faciam, nescias:
In qua re nunc tam confidenter restas, stulta. s. ego nescio?
c. Imo scis potius, quam quidem redeat ad integrum eadem oratio.
s. Oh, iniquos es, qui me tacere de re tanta postules.
c. Non postulo: jam loquere: nihilo minus ego hoc faciam tamen.
s. Facies? c. verum. s. non vides quantum mali ex ea re excites?
Subditum se suspicatur. c. subditum! ain' tu? s. certe sic erit,
Mi vir. c. confitere. s. au, obsecro te, istuc inimicis fiet.
Egon' confitear meum non esse filium, qui sit meus?
c. Quid? metuis, ne non, cum velis, convincas esse illum tuum?
s. Quod filia est inventa? c. non; sed, quo magis credendum fiet
Id, quod est consimilis moribus,
Convinces facile ex te natum: nam tui similis est probe:
Nam illi nihil vitii est relictum, quin sit et idem tibi:

Tum

Tum praeterea talem, nisi tu, nulla pareret filium. 20
Sed ipse egreditur, quam severus! rem cum videas, cessas.

ACTUS V. SCENA IV.

CLITIPHO, SOSTRATA, CHREMES.

SI unquam ullum fuit tempus, mater, cum ego voluptati tibi
Fuerim, dictus filius tuus tua voluntate, obsecro
Ejus ut memineris, atque inopis nunc te misereſcat mei;
Quod peto et volo, parentes meos ut commonſtres mihi.
S. Obsecro, mi gnate, ne istuc in animum inducas tuum, 5
Alienum esse te. CL. sum. S. miseram me! hoccine quaesisti, obsecro?
Ita mihi atque huic sis superstes, ut ex me atque hoc natus es:
Et cave posthac, si me amas, unquam istuc verbum ex te audiam. CH. at
Ego, si me metuis, mores cave in te esse istos sentiam.
CL. Quos? CH. si scire vis, ego dicam: gerro, iners, fraus, helluo, 10
Ganeo, damnosus. crede; et nostrum te esse credito.
CL. Non sunt haec parentis dicta. CH. non, si ex capite sis meo

Natus, item ut aiunt Minervam eſſe ex Jove, ea cauſa magis
Patiar, Clitipho, flagitiis tuis me infamem fieri.
s. Di iſtaec prohibeant. CH. deos neſcio: ego, quod potero, ſedulo.
Quaeris id quod habes, parentes: quod abeſt non quaeris, patri
Quomodo obſequare, et ut ſerves quod labore invenerit.
Non mihi per fallacias adducere ante oculos? pudet
Dicere hac praeſente verbum turpe: at te id nullo modo
Facere puduit. CL. eheu, quam nunc totus diſpliceo mihi!
Quam pudet! neque, quod principium incipiam ad placandum, ſcio.

ACTUS V. SCENA V.

MENEDEMUS, CHREMES, CLITIPHO, SOSTRATA.

ENimvero Chremes nimis graviter cruciat adoleſcentulum,
Nimiſque inhumane. exeo ergo, ut pacem concilieem. optume
Ipſos video. CH. ehem, Menedeme, cur non accerſi jubes
Filiam, et quod dotis dixi, firmas? s. mi vir, te obſecro

Ne

Ne facias. CL. pater, obſecro ut mi ignoſcas. M. da veniam, Chreme.

Sine te exorent. CH. egon' mea bona ut dem Bacchidi dono ſciens?

Non faciam. M. at nos non ſinemus. CL. ſi me vivom vis pater,

Ignoſce. S. age, Chremes mi. M. age, quaeſo, ne tam obſirma te, Chreme.

CH. Quid iſtuc? video non licere, ut coeperam, hoc pertendere.

M. Facis ut te decet. CH. ea lege hoc adeo faciam: ſi facit id,

Quod ego hunc aequom cenſeo. CL. pater, omnia faciam: impera.

CH. Uxorem ut ducas. CL. pater. CH. nihil audio. M. ad me recipio:

Faciet. CH. nil etiam audio ipſum. CL. perii. S. an dubitas, Clitipho?

CH. Imo utrum vult. M. faciet omnia. S. haec, dum incipias, gravia ſunt,

Dumque ignores: ubi cognoris, facilia. CL. faciam, pater.

S. Gnate mi, ego pol tibi dabo illam lepidam, quam tu facile ames,

Filiam Phanocratae noſtri. CL. rufamne illam virginem,

Caeſiam, ſparſo ore, adunco naſo? non poſſum, pater.

CH. Heia, ut elegans eſt! credas animum ibi eſſe? S. aliam dabo. CL. Quid

CL. Quid istic? quandoquidem ducenda est, egomet habeo propemodum,
Quam volo. S. nunc laudo te, gnate. CL. Archonidi hujus filiam.
S. Perplacet. CL. pater, hoc nunc restat. CH. quid? CL. Syro ignoscas volo,
Quae mea causa fecit. CH. fiat. Vos valete, et plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

P. TE-

PUBLII
TERENTII AFRI
COMOEDIAE

Ad optimorum Exemplarium fidem recenſitae.

Acceſſerunt

VARIAE LECTIONES,

Quae in Libris MSS. et Eruditorum Commentariis notatu digniores occurrunt.

TOM. II.

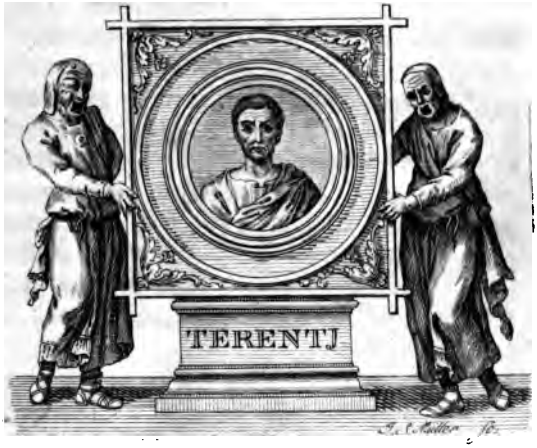

LONDINI,
Impenſis J. et P. KNAPTON, et G. SANDBY.
MDCCLI.

GEORGICS

P. TERENTII

ADELPHI,

ACTA LUDIS FUNEBRIBUS L. AEMILII PAULI. QUOS FECERE Q. FABIUS MAXIMUS, P. CORNELIUS AFRICANUS. EGERE L. ATTILIUS PRAENESTINUS, MINUCIUS PROTIMUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII, TIBIIS SARRANIS. FACTA E GRAECA MENANDRU. L. ANICIO, M. CORNELIO COSS.

Personae.

PROLOGUS.
MICIO, *senex.*
DEMEA, *senex.*
SANNIO, *leno.*
AESCHINUS, *adolescens.*
SYRUS, *servus.*
CTESIPHO, *adolescens.*
SOSTRATA, *matrona.*
CANTHARA, *nutrix.*
PAMPHILA, *puerpera.*
GETA, *servus.*
HEGIO, *servus.*
DROMO, *servus.*

Personae mutae.

TIBICINA, Ctesiphonis *amica.*
PARMENO, *servus.*

ADEL-

ADELPHORUM ARGUMENTUM,

C. SULPICIO APOLLINARI AUCTORE.

Duos cum haberet Demea adoleſcentulos,
Dat Micioni fratri adoptandum Aeſchinum:
Sed Cteſiphonem retinet. hunc citharistriae
Lepore captum, ſub duro ac triſti patre,
Frater celabat Aeſchinus; famam quoque
Amoris in ſe transferebat: denique
Fidicinam lenoni eripuit. vitiaverat
Idem Aeſchinus civem Atticam pauperculam;
Fidemque dederat, hanc ſibi uxorem fore.
Demea jurgare, et graviter ferre. mox tamen,
Ut veritas patefacta eſt, ducit Aeſchinus
Vitiatam, potitur Cteſipho citharistriam,
Exorato ſuo patre duro Demea.

P. TERENTII

ADELPHI.

PROLOGUS.

POstquam poeta ſenſit ſcripturam ſuam
Ab iniquis obſervari, et adverſarios
Rapere in pejorem partem, quam acturi ſumus;
Indicio de ſe ipſe erit: vos eritis judices,
Laudine an vitio duci factum id oporteat.
Synapothneſcontes Diphili comoedia eſt:
Eam Commorientes Plautus fecit fabulam.
In Graeca adoleſcens eſt, qui lenoni eripit
Meretricem, in prima fabula. eum Plautus locum
Reliquit integrum: eum hic locum ſumſit ſibi
In Adelphos: verbum de verbo expreſſum extulit.
Eam nos acturi ſumus novam: pernoſcite,
Furtumne factum exiſtumetis, an locum
Reprehenſum, qui praeteritus neglegentia eſt.
Nam quod iſti dicunt malevoli, homines nobiles
Eum adjutare, aſſidueque una ſcribere:
Quod illi maledictum vehemens eſſe exiſtumant,
Eam laudem hic ducit maxumam, cum illis placet,
Qui vobis univerſis, et populo placent;
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quiſque tempore uſus eſt fine ſuperbia.

De-

Dehinc ne exſpectetis argumentum fabulae:
Senes qui primi venient, hi partem aperient:
In agendo partem oſtendent. facite, aequanimitas
Poetae ad ſcribendum augeat induſtriam.

ACTUS I. SCENA I.

MICIO.

STorax. non rediit hac nocte a coena Aeſchinus,
Neque ſervulorum quiſquam, qui advorſum
ierant!
Profecto hoc vere dicunt: ſi abſis uſpiam,
Aut ibi ſi ceſſes, evenire ea ſatius eſt,
Quae in te uxor dicit, et quae in animo cogitat
Irata, quam illa, quae parentes propitii.
Uxor, ſi ceſſes, aut te amare cogitat,
Aut tete amari, aut potare, atque animo obſequi,
Et tibi bene eſſe ſoli, cum ſibi ſit male.
Ego, quia non rediit filius, quae cogito?
Quibus nunc ſolicitor rebus? ne aut ille alſerit,
Aut uſpiam ceciderit, aut praefregerit
Aliquid. vah, quenquamne hominem in animum inſtituere, aut
Parare, quod ſit carius, quam ipſe eſt ſibi!
Atque ex me hic natus non eſt, ſed ex fratre. is adeo
Diſſimili ſtudio eſt. jam inde ab adoleſcentia
Ego hanc clementem vitam urbanam atque otium

Se-

Secutus ſum: et, quod fortunatum iſti putant,
Uxorem nunquam habui. ille contra, haec omnia:
Ruri agere vitam: ſemper parce ac duriter
Se habere: uxorem duxit: nati filii
Duo. inde ego hunc majorem adoptavi mihi:
Eduxi a parvulo, habui, amavi pro meo:
In eo me oblecto: ſolum id eſt carum mihi.
Ille ut item contra me habeat, facio ſedulo:
Do, praetermitto: non neceſſe habeo omnia
Pro meo jure agere: poſtremo, alii clanculum
Patres quae faciunt, quae fert adoleſcentia,
Ea ne me celet, conſuefeci filium.
Nam qui mentiri, aut fallere inſuerit patrem, aut
Audebit, tanto magis audebit caeteros.
Pudore et liberalitate liberos
Retinere, ſatius eſſe credo, quam metu.
Haec fratri mecum non conveniunt, neque placent.
Venit ad me ſaepe clamitans, quid agis, Micio?
Cur perdis adoleſcentem nobis? cur amat?
Cur potat? cur tu his rebus ſumtum ſuggeris?
Veſtitu nimio indulges: nimium ineptus es.
Nimiam ipſe eſt durus, praeter aequomque et bonum:
Et errat longe, mea quidem ſententia,
Qui imperium credat gravius eſſe aut ſtabilius,
Vi quod fit, quam illud, quod amicitia adjungitur,
Mea ſic eſt ratio, et ſic animum induco meum:
Malo coactus qui ſuum officium facit,
Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cavet:

Si ſperat fore clam, rurſum ad ingenium redit.
Ille, quem beneficio adjungas, ex animo facit;
Studet par referre; praeſens abſenſque idem erit.
Hoc patrium eſt, potius conſuefacere filium
Sua ſponte recte facere, quam alieno metu.
Hoc pater ac dominus intereſt. hoc qui nequit,
Fateatur neſcire imperare liberis.
Sed eſtne hic ipſus, de quo agebam? et certe is eſt.
Neſcio quid triſtem video. credo jam, ut ſolet,
Jurgabit. ſalvom te advenire, Demea,
Gaudemus.

ACTUS I. SCENA II.

DEMEA, MICIO.

EHEM, opportune: teipſum quaerito.
M. Quid triſtis es? D. rogas me, ubi nobis Aeſchinus
Siet, quid triſtis ego ſim? M. dixin' hoc fore?
Quid fecit? D. quid ille fecerit? quem neque pudet
Quidquam, nec metuit quenquam, neque legem putat
Tenere ſe ullam. nam illa, quae antehac facta ſunt,
Omitto: modo quid deſignavit? M. quidnam id eſt?
D. Fores effregit, atque in aedes irruit
Alienas: ipſum dominum atque omnem familiam
Mulcavit uſque ad mortem: eripuit mulierem,
Quam amabat. clamant omnes indigniſſume

Factum

Factum esse.. hoc advenienti quot mihi, Micio,
Dixere? in ore est omni populo. denique,
Si conferendum exemplum est, non fratrem videt
Rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium? 15
Nullum hujus simile factum? haec cum illi, Micio,
Dico, tibi dico. tu illum corrumpi finis.
M. Homine imperito nunquam quidquam injustius,
Qui, nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat.
D. Quorsum istuc? M. quia tu, Demea, haec male judicas. 20
Non est flagitium, mihi crede, adolescentulum
Scortari, neque potare; non est: neque fores
Effringere. haec si neque ego, neque tu fecimus,
Non sivit egestas facere nos. tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia. 25
Injurium est. nam si esset unde id fieret,
Faceremus: et tu illum tuum, si esses homo,
Sineres nunc facere, dum per aetatem licet,
Potius quam, ubi te exspectatum ejeciisset foras,
Alieniore aetate post faceret tamen. 30
D. Proh Jupiter! tu homo adigis me ad insaniam.
Non est flagitium facere haec adolescentulum? M. ah,
Ausculta; ne me obtundas de hac re saepius.
Tuum filium dedisti adoptandum mihi:
Is meus est factus: si quid peccat, Demea, 35
Mihi peccat: ego illi maxumam partem feram.
Opsonat? potat? olet unguenta? de meo.
Amat? dabitur a me argentum, dum erit commodum;

Ubi non erit, fortaſſe excludetur foras.
Fores effregit? reſticuentur. diſcidit
Veſtem? reſarcietur. eſt, dis gratia,
Ut unde haec fiant, et adhuc non moleſta ſunt.
Poſtremo aut deſine, aut cedo quemvis arbitrum:
Te plura in hac re peccare oſtendam. D. hei mihi!
Pater eſſe diſce ab illis, qui vere ſciunt.
M. Natura tu illi pater es, conſilii ego.
D. Tun' conſulis quidquam? M. ah! ſi pergis, abi-
ero.
D. Siccine agis? M. an ego toties de eadem re au-
diam?
D. Curae eſt mihi. M. et mihi curae eſt: verum,
Demea,
Curemus aequam utérque partem: tu alterum,
Ego item alterum. nam ambos curare, propemodum
Repoſcere illum eſt, quem dediſti. D. ah Micio!
M. Mihi ſic videtur. D. quid iſtic? tibi ſi iſtuc placet,
Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet.
Jam ſi verbum unum poſthac. M. rurſum, Demea,
Iraſcere? D. an non credis? repeton' quem dedi?
Aegre eſt. alienus non ſum. ſi obſto—hem, deſino.
Unum vis curem: curo: et eſt dis gratia,
Quom ita, ut volo, eſt. iſte tuus ipſe ſentiet
Poſterius: nolo in illum gravius dicere.
M. Nec nihil, neque omnia haec ſunt, quae dicit.
tamen
Non nihil moleſta haec ſunt mihi: ſed offendere,
Me aegre pati, illi nolui. nam ita eſt homo:

Cum

Cum placet, adverſor ſedulo, et deterreo;
Tamen vix humane patitur: verum ſi augeam,
Aut etiam adjutor ſim ejus iracundiæ,
Inſaniam profecto cum illo. etſi Aeſchinus
Neminem habet in hac re nobis facit injuriam.
Quam hic non amavit meretricem, aut cui non dedit
Aliquid? poſtremo nuper (credo jam omnium
Taedebat) dixit velle uxorem ducere.
Sperabam jam deſerviſſe adoleſcentiam:
Gaudebam. ecce autem de integro: niſi, quidquid eſt,
Volo ſcire, atque hominem convenire, ſi apud forum eſt.

ACTUS II. SCENA I.

SANNIO, AESCHINUS.

O Micio, populares, forte miſero atque innocenti auxilium:
Subvenite inopi. AE. otioſe, nunc jam illico hic conſiſte:
Quid reſpectas? nihil periclist: nunquam, dum ego adero, hic te
Tanget. S. ego iſtam invitis omnibus.
AE. Quanquam eſt ſceleſtus, non committet hodie unquam iterum ut vapulet.
S. Aeſchine, audi: ne te ignarum fuiſſe dicas meorum morum;

Leno ego ſum. AE. ſcio. S. at ita, ut uſquam fuit fide quiſquam optuma.

Tu quod te poſterius purges, hanc injuriam mihi nolle

Factam eſſe; hujus non faciam. crede hoc, ego meum jus perſequar;

Neque tu verbis ſolves unquam, quod re mihi malefeceris.

Novi ego veſtra haec: nollem factum: jusjurandum dabitur, te eſſe

Indignum injuria hac; indignis cum egomet ſim acceptus modis.

AE. Abi prae ſtrenue ac fores aperi. S. caeterum hoc nihil facis.

AE. I intro nunc jam. S. at enim non finam. AE. accede illuc, Parmeno;

Nimium iſtoc abiſti: hic propter hunc aſſiſte. hem, ſic volo.

Cave nunc jam oculos a meis oculis quoquam demoveas tuos,

Ne mora ſit, ſi innuerim, quin pugnus continuo in mala haereat.

S. Iſtuc volo ergo ipſum experiri. AE. hem, ſerva. omitte mulierem.

S. O facinus indignum! AE. geminabit, niſi caves. S. hei miſero mihi!

AE. Non innueram: verum in iſtam partem potius peccato tamen.

I nunc jam. S. quid hoc rei eſt? regnumne, Aeſchine, hic tu poſſides? AE. Si

AE. Si possiderem, ornatus esses ex tuis virtutibus.
S. Quid tibi rei mecum est? AE. nihil. S. quid? nostin' qui sim? AE. non desidero.
S. Tetigin' tui quidquam? AE. si attigisses, ferres infortunium.
S. Qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argentum dedi?
Responde. AE. ante aedes non feciſſe erit melius hic convicium:
Nam si molestus pergis esse, jam intro abripiere, atque ibi
Usque ad necem operiere loris. S. loris liber? AE. sic erit.
S. O hominem impurum! hiccine libertatem aiunt esse aequam omnibus?
AE. Si satis jam debacchatus es, leno, audi si vis nunc jam.
S. Egon' debacchatus sum autem, an tu in me? AE. mitte ista, atque ad rem redi.
S. Quam rem? quo redeam? AE. jamne me vis dicere id, quod ad te attinet?
S. Cupio, aequi modo aliquid. AE. vah, leno iniqua me non volt loqui!
S. Leno sum, fateor, pernicies communis adolescentium,
Perjurus, pestis: tamen tibi a me nulla est orta injuria.
AE. Nam hercle etiam hoc restat. S. illuc quaeso redi, quo coepisti, Aeschine.

ae. Minis viginti tu illam emisti, quae res tibi vertat male:

Argenti tantum dabitur. s. quid, si ego tibi illam nolo vendere?

Coges me? AE. minime. s. namque id metui. AE. neque vendundam censeo,

Quae libera est: nam ego libenali illam affero causa manu.

Nunc vide utrum vis; argentum accipere, an causam meditari tuam.

Delibera hoc, dum ego redeo, leno. s. proh supreme Jupiter!

Minime miror, qui insanire occipiunt ex injuria.

Domo me eripuit, verberavit: me invito abduxit meam.

Ob malefacta haec tantidem emtam postulat sibi tradier.

Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.

Verum enim, quando bene promeruit, fiat: suum jus postulat.

Age, jam cupio, modo si argentum reddat. sed ego haec hariolor:

Ubi me dixero dare tanti, testes faciet illico

Vendidisse me: de argento somnium: mox, cras, redi.

Id quoque possim ferre, si modo reddat, quanquam injurium est.

Verum cogito id, quod res est: quando eam quaestum occeperis,

Acci-

Accipiunda et muſſitanda injuria adoleſcentium eſt.
Sed nemo dabit: fruſtra egomet mecum hæc rationes puto.

ACTUS II. SCENA II.

SYRUS, SANNIO.

TACE, egomet conveniam ipſum: cupido accipiat jam faxo, atque etiam
Bene dicat ſecum eſſe actum. quid iſtuc, Sannio, eſt, quod te audio
Neſcio quid cum hero concertaſſe? SA. nunquam vidi iniquius
Certationem comparatam, quam hæc hodie inter nos fuit.
Ego vapulando, ille verberando, uſque ambo defeſſi ſumus.
SY. Tua culpa. SA. quid agerem? SY. adoleſcenti morem geſtum oportuit.
SA. Qui potui melius, qui hodie uſque os præbui? SY. age, ſcis quid loquar?
Pecuniam in loco neglegere, maxumum interdum eſt lucrum. hui!
Metuiſti, ſi nunc de tuo jure conceſſiſſes paululum,
Atque adoleſcenti eſſes morigeratus, hominum homo ſtultiſſime;
Ne non tibi iſtuc ſuccreſcat? SA. ego ſpem pretio non emo.

SY. Nunquam rem facies. abi, neſcis ineſcare homines, Sannio.
SA. Credo iſtuc melius eſſe: verum ego nunquam adeo aſtutus fui,
Quin, quidquid poſſem, mallem auferre potius in praeſentia.
SY. Age, novi tuum animum: quaſi jam uſquam tibi ſint viginti minae,
Dum huic obſequare, praeterea autem, te aiunt proficiſci Cyprum. SA. hem.
SY. Coemiſſe hinc, quae illuc veheres, multa; navem conductam: hoc ſcio,
Animus tibi pendet: ubi illinc, ſpero, redieris, tamen hoc ages.
SA. Nuſquam pedem. perii hercle: hac illi ſpe hoc inceperunt. SY. timet.
Injeci ſcrupulum homini. SA. o ſcelera! illud vide,
Ut in ipſo articulo oppreſſit. emtae mulieres
Complures, et item hinc alia, quae porto Cyprum.
Niſi eo ad mercatum venio, damnum maxumum eſt.
Nunc ſi hoc omitto, actum agam: ubi illinc rediero,
Nihil eſt, refrixerit res: nunc demum venis?
Cur paſſus? ubi eras? ut ſit ſatius perdere,
Quam aut hic manere tam diu, aut tum perſequi.
SY. Jamne enumeraſti id quod ad te rediturum putes?
SA. Hoccine illo dignum eſt? hoccine incipere Aeſchinum?
Per oppreſſionem ut hanc mi eripere poſtulet?
SY. Labaſcit. unum hoc habeo, vide ſi ſatis placet:
Potius,

Potius, quam venias in periclum, Sannio,
Serveſne an perdas totum, dividuum face.
Minas decem conradet alicunde. SA. hei mihi!
Etiam de ſorte nunc venio in dubium miſer.
Pudet nihil: omnes dentes labefecit mihi:
Praeterea colaphis tuber eſt totum caput.
Etiam inſuper defrudet? nuſquam abeo. SY. ut lubet.
Numquid vis, quin abeam? SA. imo hercle hoc quaeſo, Syre;
Ut ut haec ſunt facta, potius, quam lites ſequar,
Meum mihi reddat, ſaltem quanti emta eſt. Syre,
Scio te non uſum antehac amicitia mea:
Memorem me dices eſſe, et gratum. SY. ſedulo
Faciam. ſed Cteſiphonem video: laetus eſt
De amica. SA. quid, quod te oro? SY. pauliſper mane.

ACTUS II. SCENA III.

CTESIPHO, SYRUS.

ABS quivis homine, cum eſt opus, beneficium accipere gaudeas:
Verum enimvero id demum juvat, ſi quem aequom eſt facere, is bene facit.
O frater, frater, quid ego nunc te laudem? ſatis certo ſcio,
Nunquam ita magnifice quidquam dicam, id virtus quin ſuperet tua.

Itaque

Itaque unam hanc rem me habere praeter alios praecipuam arbitror,
Fratrem homini nemini esse primarum artium magis principem.
s. O Ctesipho. c. o Syre, Aeschinus ubi est? s. ellum, te exspectat domi. c. hem.
s. Quid est? c. quid sit? illius opera, Syre, nunc vivo. festivum caput!
Quin omnia sibi post putarit esse prae meo commodo!
Maledicta, famam, meum amorem, et peccatum, in se transtulit.
s. Nihil pote supra. c. quidnam fores crepuit? s. mane, mane, ipse exit foras.

ACTUS II. SCENA IV.

AESCHINUS, SANNIO, CTESIPHO, SYRUS.

UBI ille est sacrilegus? SA. me quaerit. numquidnam effert? occidi:
Nil video. AE. ehem, opportune: teipsum quaerito. quid fit, Ctesipho?
In tuto est omnis res. omitte vero tristitiem tuam.
c. Ego illam hercle vero omitto, qui quidem te habeam fratrem: o mi Aeschine!
O mi germane! ah, vereor coram in os te laudare amplius,
Ne id assentandi magis, quam quo habeam gratum, facere existumes. AE. Age

AE. Age inepte, quaſi nunc non morimus nos inter nos, Cteſipho.

Hoc mihi dolet, nos pene ſero ſciſſe, et pene in eum locum

Rediſſe, ut, ſi omnes cuperent, nihil tibi poſſent auxiliarier.

C. Pudebat. AE. ah, ſtultitia eſt iſtaec, non pudor: tam ob parvolam

Rem pene e patria! turpe dictu. deos quaeſo, ut iſtaec prohibeant.

C. Peccavi. AE. quid ait tandem nobis Sannio? SY. jam mitis eſt.

AE. Ego ad forum ibo, ut hunc abſolvam. tu intro ad illam, Cteſipho.

SA. Syre, inſta. SY. eamus; namque hic properat in Cyprum. SA. ne tam quidem;

Quamvis etiam maneo otioſus hic. SY. reddetur, ne time.

SA. At ut omne reddat. SY. omne reddet; tace modo, ac ſequere hac. SA. ſequor.

C. Heus, heus Syre. SY. hem, quid eſt? C. obſecro hercle, hominem iſtum impuriſſimum

Quamprimum abſolvitote; ne, ſi magis irritatus fiet,

Aliqua ad patrem hoc permanet, atque ego tum perpetuo perierim.

SY. Non fiet: bono animo es. tu cum illa te intus oblecta interim,

Et lectulos jube ſterni nobis, et parari caetera.

Ego jam, tranſacta re, convortam me domum cum opſonio. C. Ita

c. Ita quaeſo: quando hoc bene ſucceſſit, hilarem hunc ſumamus diem.

ACTUS III. SCENA I.

SOSTRATA, CANTHARA.

OBſecro, mea nutrix, quid nunc fiet? c. quid fiat, rogas?
Recte edepol, ſpero. s. modo dolores, mea tu, occipiunt primulum.
c. Jam nunc times, quaſi nunquam adfueris, nunquam tute pepereris.
s. Miſeram me! neminem habeo, ſolae ſumus: Geta autem hic non adeſt;
Nec quem ad obſtetricem mittam, nec qui accerſat Aeſchinum.
c. Pol is quidem jam hic aderit: nam nunquam unum intermittit diem,
Quin ſemper veniat. s. ſolus mearum miſeriarum eſt remedium.
c. E re nata melius fieri haud potuit, quam factum eſt, hera;
Oblatum quando vitium eſt, quod ad illum attinet potiſſimum,
Talem, tali genere atque animo, natum ex tanta familia.
s. Ita pol eſt, ut dicis. ſalvus nobis, deos quaeſo, ut fiet.

ACTUS

ACTUS III. SCENA II.

GETA, SOSTRATA, CANTHARA.

NUNC illud eſt, quod, ſi omnes omnia ſua conſilia conferant,
Atque huic malo ſalutem quaerant, auxilii nihil afferant;
Quod mihique, heraeque, filiaeque herili eſt. vae miſero mihi!
Tot res repente circumvallant, unde emergi non poteſt,
Vis, egeſtas, injuſtitia, ſolitudo, infamia.
Hoccine ſeclum? o ſcelera! o genera ſacrilega! o hominem impium!
S. Me miſeram, quidnam eſt, quod ſic video timidum et properantem Getam?
G. Quem neque fides, neque jusjurandum, neque illum miſericordia
Repreſſit, neque reflexit, neque quod partus inſtabat prope,
Cui miſerae indigne per vim vitium obtulerat. S. non intellego
Satis, quae loquatur. C. propius, obſecro, accedamus, Soſtrata. G. ah,
Me miſerum, vix ſum compos animi, ita ardeo iracundia.
Nihil eſt, quod malim, quam totam familiam dari mihi obviam, Ut

Ut iram hanc in eos evomam omnem, dum aegritudo haec eſt recens:
Satis mihi id habeam ſupplicii, dum illos ulciſcar modo.
Seni animam primum exſtinguerem ipſi, qui illud produxit ſcelus:
Tum autem Syrum impulſorem, vah, quibus illum lacerarem modis!
Sublimem medium primum arriperem, et capite in terram ſtatuerem,
Ut cerebro diſpergat viam.
Adoleſcenti ipſi eriperem oculos, poſt haec praecipitem darem.
Caeteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, et proſternerem.
Sed ceſſo hoc malo heram impertiri propere? s. revocemus. Geta. c. hem,
Quiſquis es, ſine me. s. ego ſum Soſtrata. c. ubi ea eſt? ipſam quaerito:
Te exſpecto. oppido opportune te obtuliſti mi obviam,
Hera. s. quid eſt? quid trepidas? c. hei mihi! s. quid feſtinas, mi Geta?
Animam recipe. c. prorſus. s. quid iſtuc prorſus ergo eſt? c. perimus.
Actum eſt. s. eloquere ergo, obſecro te, quid ſit. c. jam. s. quid jam, Geta?
c. Aeſchinus. s. quid is ergo? c. alienus eſt ab noſtra familia. s. hem,

Perii,

Perii, quare? c. amare occepit aliam. s. vae miſerae mihi!
c. Neque id occulte fert. a. lenone ipſus eripuit palam.
s. Satin' hoc certum eſt? c. certum. hiſce oculis egomet vidi, Soſtrata. s. ah,
Me miſeram! quid credas jam? aut cui credas? noſtrumne Aeſchinum,
Noſtram vitam omnium, in quo noſtrae ſpes opeſque omnes ſitae
Erant, qui ſine hac jurabat ſe unum nunquam victurum diem,
Qui ſe in ſui gremio poſiturum puerum dicebat patris,
Ita obſecraturum, ut liceret hanc ſibi uxorem ducere?
c. Hera, lacrumas mitte, ac potius, quod ad hanc rem opus eſt, porro proſpice.
Patiamurne, an narremus cuipiam? c. au, au, mi homo, ſanuſne es? an
Hoc proferendum tibi videtur eſſe uſquam? c. mihi quidem non placet.
Jam primum, illum alieno animo a nobis eſſe, res ipſa indicat.
Nunc ſi hoc palam proferimus, ille inficias ibit, ſat ſcio;
Tua fama, et gnatae vita in dubium veniet. tum ſi maxume
Fateatur, cum amet aliam, non eſt utile hanc illi dari.

Qua-

Quapropter quoquo pacto tacito est opus. s. ah, minime gentium :

Non faciam. G. quid ages ? s. proferam. G. hem, mea Soſtrata, vide quam rem agas.

s. Pejore res loco non potis est esse, quam in hoc, quo nunc sita est.

Primum indotata est : tum praeterea, quae secunda ei dos erat,

Periit : pro virgine dari nuptum non potest. hoc relliquom est,

Si inficias ibit, testis mecum est annulus, quem amiserat.

Postremo, quando ego conscia mihi sum, a me culpam esse hanc procul,

Nec pretium, neque rem ullam interceſſiſſe illa aut me indignam, Geta,

Experiar. G. quid istic ? accedo, ut melius dicas. s. tu, quantum potes,

Abi, atque Hegioni cognato hujus rem enarrato omnem ordine :

Nam is noſtro Simulo fuit ſummus, et nos coluit maxume.

G. Nam hercle alius nemo reſpicit nos. s. propera tu, mea Canthara :

Curre, obſtetricem arceſſe, ut, cum opus ſit, ne in mora nobis ſiet.

1 Sannio. 2 Geta. 3 Demea. 4 Micio. 5 Canthara.
6 Sostrata. 7 Hegio. 8 Tibicina. 9 Syrus.
10 Dromo. 11 Ctesipho. 12 Æschinus. 13 Parmeno.

I. S. Müller Sc.

ACTUS III. SCENA III.

DEMEA.

DIsperii. Ctesiphonem audivi filium
Una fuisse in raptione cum Aeschino.
Id misero restat mihi mali, si illum potest,
Qui alicui rei est, etiam ad nequitiem eum abducere.
Ubi ego illum quaeram? credo abductum in ganeum
Aliquo. persuasit ille impurus, sat scio.
Sed eccum Syrum ire video. hinc scibo jam, ubi fiet.
Atque hercle hic de grege illo est: si me senserit
Eum quaeritare, nunquam dicet carnufex.
Non ostendam id me velle.

ACTUS III. SCENA IV.

SYRUS, DEMEA.

OMNEM rem modo seni,
Quo pacto haberet, enarramus ordine.
Nil quidquam vidi laetius. D. proh Jupiter,
Hominis stultitiam! S. collaudavit filium:
Mihi, qui id dedissem consilium, egit gratias.
D. Disrumpor. S. argentum adnumeravit illico:
Dedit praeterea in sumtum dimidium minae:
Id distributum sane est ex sententia. D. hem,

Huic mandes, ſi quid recte curatum velis.
S. Ehem Demea, haud aſpexeram te: quid agitur?
D. Quid agatur? voſtram nequeo mirari ſatis
Rationem. S. eſt hercle inepta, ne dicam dolo,
Atque abſurda. piſces caeteros purga, Dromo:
Congrum iſtum maxumum in aqua ſinito ludere
Tantiſper: ubi ego rediero, exoſſabitur;
Prius nolo. D. haeccine flagitia? S. mihi quidem non placent:
Et clamo ſaepe. ſalſamenta haec, Stephanio,
Hac macerentur pulchre. D. di voſtram fidem!
Utrum ſtudione id ſibi habet, an laudi putat
Fore, ſi perdiderit gnatum? vae miſero mihi!
Videre videor jam diem illum, cum hinc egens
Profugiet aliquo militatum. S. o Demea,
Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt
Videre, ſed etiam illa, quae futura ſunt,
Proſpicere. D. quid? iſtaec jam penes vos pſaltria eſt?
S. Ellam intus. D. eho, an domi eſt habiturus? S. credo, ut eſt
Dementia. D. haeccine fieri? S. inepta lenitas
Patris, et facilitas prava. D. fratris me quidem
Pudet, pigetque. S. nimium inter vos, Demea, ac
Non, quia ades praeſens, dico hoc, perniulum intereſt.
Tu, quantus quantus, nihil niſi ſapientia es:
Ille, ſomnium. fineres vero illum tu tuum
Facere haec? D. ſinerem illum? aut non ſex totis menſibus

Prius

Prius olfeciſſem, quam ille quidquam coeperet?
s. Vigilantiam tuam tu mihi narras? d. ſic fiet
Modo, ut nunc eſt, quaeſo. s. ut quiſque ſuum
volt eſſe, ita eſt.
d. Quid eum? vidiſtin' hodie? s. tuumne filium?
Abigam hunc rus. jamdudum aliquid ruri agere arbitror.
d. Satin' ſcis ibi eſſe? s. oh, qui egomet produxi.
d. optume eſt.
Metui, ne haereret hic. s. atque iratum admodum.
d. Quid autem? s. adortus jurgio fratrem apud forum
De pſaltria iſtac. d. ain' vero? s. vah, nil reticuit:
Nam, ut numerabatur forte argentum, intervenit
Homo de improviſo: coepit clamare; Aeſchine,
Haeccine flagitia facere te? haec te admittere
Indigna genere noſtro? d. oh, oh, lacrumo gaudio.
s. Non tu hoc argentum perdis, ſed vitam tuam.
d. Salvus ſit, ſpero; eſt ſimilis majorum ſuum. s. hui.
d. Syre, praeceptorum plenus iſtorum ille. s. phy,
Domi habuit, unde diſceret. d. ſit ſedulo:
Nil praetermitto: conſuefacio: denique
Inſpicere, tanquam in ſpeculum, in vitas omnium
Jubeo, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.
Hoc facito. s. recte ſane. d. hoc fugito. s. callide.
d. Hoc laudi eſt. s. iſtaec res eſt. d. hoc vitio datur.
s. Probiſſume. d. porro autem. s. non hercle otium eſt

Nunc mihi auſcultandi. piſces ex ſententia
Nactus ſum: hi mihi ne corrumpantur, cautio eſt.
Nam id nobis tam flagitium eſt, quam illa, Demea,
Non facere vobis, quae modo dixti: et, quod queo,
Conſervis ad eundem iſtunc praecipio modum.
Hoc ſalſum eſt, hoc aduſtum eſt, hoc lautum eſt parum:
Illud recte, iterum ſic memento: ſedulo
Moneo, quae poſſum pro mea ſapientia.
Poſtremo, tanquam in ſpeculum, in patinas, Demea,
Inſpicere jubeo, et moneo quid facto uſus ſit.
Inepta haec eſſe, nos quae facimus, ſentio.
Verum quid facias? ut homo eſt, ita morem geras.
Numquid vis? D. mentem vobis meliorem dari.
S. Tu rus hinc ibis? D. recta. S. nam quid tu hic agas,
Ubi, ſi quid bene praecipias, nemo obtemperet?
D. Ego vero hinc abeo, quando is, quamobrem huc veneram,
Rus abiit: illum curo unum; ille ad me attinet.
Quando ita volt frater, de iſtoc ipſe viderit.
Sed quis illic eſt, quem video procul? eſtne Hegio
Tribulis noſter? ſi ſatis cerno, is hercle eſt. vah,
Homo amicus nobis jam inde a puero. di boni!
Nae illiuſmodi jam magna nobis civium
Penuria eſt. homo antiqua virtute ac fide:
Haud cito mali quid ortum ex hoc ſit publice.
Quam gaudeo, ubi etiam hujus generis reliquias

Reſtare

Reſtare video! vah, vivere etiam nunc lubet.
Opperiar hominem hic, ut ſalutem et conloquar.

ACTUS III. SCENA V.

HEGIO, GETA, DEMEA, PAMPHILA.

PROH di immortales, facinus indignum, Geta!
Quid narras? G. ſic eſt factum. H. ex illan' familia
Tam illiberale facinus eſſe ortum! o Aeſchine,
Pol haud paternum iſtuc dediſti. D. videlicet
De pſaltria hac audivit: id illi nunc dolet
Alieno; pater is nihili pendit. hei mihi!
Utinam hic prope adeſſet alicubi, atque audiret haec.
H. Niſi facient quae illos aequom eſt, haud ſic auferent.
G. In te ſpes omnis, Hegio, nobis ſita eſt:
Te ſolum habemus: tu es patronus, tu pater:
Ille tibi moriens nos commendavit ſenex.
Si deſeris tu, periimus. H. cave dixeris:
Nec faciam, neque me ſatis pie poſſe arbitror.
D. Adibo. ſalvere Hegionem plurimum
Jubeo. H. oh, te quaerebam ipſum; ſalve, Demea.
D. Quid autem? H. major filius tuus Aeſchinus,
Quem fratri adoptandum dediſti, neque boni,
Neque liberalis functus officium eſt viri.
D. Quid iſtuc eſt? H. noſtrum amicum noras Simulum,

Atque aequalem? D. quid ni? H. filiam ejus virgir
Vitiavit. D. hem! H. mane; nondum audisti, Dem
Quod est gravissumum. D. an quidquam est eti
amplius?
H. Vero amplius: nam hoc quidem ferundum
quo modo est.
Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia:
Humanum est. ubi scit factum, ad matrem virg
Venit ipsus ultro, lacrumans, orans, obsecrans,
Fidem dans, jurans se illam ducturum domum.
Ignotum est, tacitum est, creditum est. virgo ex
Compressu gravida facta est. mensis hic decimus
Ille bonus vir nobis psaltriam, si dis placet,
Paravit, quicum vivat, illam deserat.
D. Pro certon' tu istaec dicis? H. mater virginis
In medio est, ipsa virgo, res ipsa: hic Geta
Praeterea, ut captus est servorum, non malus,
Neque iners, alit illas; solus omnem familiam
Sustentat: hunc abduce, vinci: quaere rem.
G. Imo hercle extorque, nisi ita factum est, Der
Postremo, non negabit, coram ipsum cedo.
D. Pudet: nec, quid agam, neque quid huic resj
deam,
Scio. P. miseram me! differor doloribus.
Juno Lucina, fer opem, serva me obsecro. H. h
Numnam illa, quaeso, parturit? G. certe, He
H. hem!
Illaec fidem nunc vostram implorat, Demea.
Quod vos vis cogit, id voluntate impetret.

Haec primum ut fiant, deos quaeso, ut vobis decet:
Sin aliter animus vester est, ego, Demea,
Summa vi defendam hanc, atque illum mortuum.
Cognatus mihi erat: una a pueris parvolis
Sumus educti: una semper militiae et domi
Fuimus: paupertatem una pertulimus gravem.
Quapropter nitar, faciam, experiar; denique
Animam relinquam potius quam illas deseram.
Quid mihi respondes? D. fratrem conveniam, Hegio:
Is quod mihi de hac re dederit consilium, id sequar.
H. Sed, Demea, hoc tu facito cum animo cogites,
Quam vos facillime agitis, quam estis maxume
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maxume vos aequo animo aequa noscere
Oportet, si vos voltis perhiberi probos.
D. Redito. fient, quae fieri aequom est, omnia.
H. Decet te facere. Geta, duc me intro ad Sostratam.
D. Non me indicente haec fiunt. utinam hoc sit modo
Defunctum. verum nimia illaec licentia
Profecto evadet in aliquod magnum malum.
Ibo, requiram fratrem, ut in eum haec evomam.

ACTUS III. SCENA VI.

HEGIO.

BONO animo fac ſis, Soſtrata, et iſtam, quod potes,
Fac conſolere. ego Micionem, ſi apud forum eſt,
Conveniam, atque, ut res geſta eſt, narrabo ordine.
Si eſt, facturus ut ſit officium ſuum,
Faciat: ſin aliter de hac re eſt ejus ſententia;
Reſpondeat mi, ut, quid agam, quamprimum ſciam.

ACTUS IV. SCENA I.

CTESIPHO, SYRUS.

AIN' patrem hinc abiſſe rus? s. jamdudum. c. dic ſodes. s. apud villam eſt.
Nunc cum maxume operis aliquid facere credo. c. utinam quidem,
Quod cum ſalute ejus fiat, ita ſe defatigarit velim,
Ut triduo hoc perpetuo prorſum e lecto nequeat ſurgere.
s. Ita fiat, et iſtoc ſi quid potis eſt rectius. c. ita. nam hunc diem
Miſere nimis cupio, ut coepi, perpetuum in laetitia degere.
Et illud rus nulla alia cauſa tam male odi, niſi quia prope eſt:
Quod ſi abeſſet longius, Prius

Prius nox oppreſſiſſet illic, quam huc revorti poſſet iterum.

Nunc, ubi me illic non videbit, jam huc recurret, ſat ſcio:

Rogitabit me, ubi fuerim; quem ego hodie toto non vidi die:

Quid dicam? s. nihilne in mentem? c. nunquam quidquam. s. tanto nequior.

Cliens, amicus, hoſpes, nemo eſt vobis? c. ſunt: quid poſtea?

s. Hiſce opera ut data ſit. c. quae non data ſit? non poteſt fieri. s. poteſt.

c. Interdiu: ſed ſi hic pernocto, cauſae quid dicam, Syre?

s. Vah, quam vellem etiam noctu amicis operam mos eſſet dari!

Quin tu otioſus es: ego illius ſenſum pulchre calleo.

Cum fervit maxume, tam placidum quam ovem reddo. c. quomodo?

s. Laudarier te audit libenter. facio te apud illum deum:

Virtutes narro. c. meas? s. tuas. homini illico lacrumae cadunt,

Quaſi puero, gaudio. hem tibi autem. c. quidnam eſt? s. lupus in fabula.

c. Pater adeſt? s. ipſus ſt. c. Syre, quid agimus? s. fuge modo intro: ego videro.

e. Si quid rogabit, nuſquam tu me: audiſtin'? s. potin' ut deſinas?

ACTUS IV. SCENA II.

DEMEA, CTESIPHO, SYRUS.

NAE ego homo ſum infelix! primum fratrem nuſquam invenio gentium:
Praeterea autem, dum illum quaero, a villa mercenarium
Vidi: is filium negat eſſe ruri: nec, quid agam, ſcio.
c. Syre. s. quid ais? c. men' quaerit? verum. c. perii. s. quin tu animo bono es.
D. Quid hoc, malum, infelicitatis? nequeo ſatis decernere:
Niſi me credo huic eſſe natum rei, ferundis miſeriis.
Primus ſentio mala noſtra: primus reſciſco omnia:
Primus porro obnuntio. aegre ſolus, ſi quid ſit, fero.
s. Rideo hunc: primum ait ſe ſcire: is ſolus neſcit omnia.
D. Nunc redeo: ſi forte frater redierit, viſo/ c. Syre,
Obſecro, vide ne ille huc prorſus ſe irruat. s. etiam taces?
Ego cavebo. c. nunquam hercle hodie ego iſtuc committam tibi.
Nam me jam in cellam aliquam cum illa concludam. id tutiſſimum eſt.
s. Age, tamen ego hunc amovebo. D. ſed eccum ſceleratum Syrum.
s. Non hercle hic quidem durare quiſquam, ſi ſic ſit, poteſt.

Scire

Scire equidem volo, quot mihi sint domini. quae haec est miseria?

D. Quid ille gannit? quid volt? quid ais, bone vir? hem, est frater domi?

S. Quid, malum, bone vir, mihi narras? equidem perii. D. quid tibi est?

S. Rogitas? Ctesipho me pugnis miserum et istam psaltriam

Usque occidit. D. hem, quid narras? S. hem, vide ut discidit labrum.

D. Quamobrem? S. me impulsore hanc emtam esse ait. D. non tu eum rus hinc modo

Produxe aiebas? S. factum. verum venit post insaniens:

Nihil pepercit. non puduisse verberare hominem senem,

Quem ego modo puerum tantillum in manibus gestavi meis?

D. Laudo, Ctesipho: patrissas. abi, virum te judico.

S. Laudas? nae ille continebit posthac, si sapiet, manus.

D. Fortiter. S. perquam; quia miseram mulierem et me servolum,

Qui referire non audebam, vicit: hui, perfortiter!

D. Non potuit melius. idem, quod ego, sensit, te esse huic rei caput.

Sed estne frater intus? S. non est. D. ubi illum quaeram, cogito.

S. Scio ubi sit, verum hodie nunquam monstrabo. D. hem, quid ais? S. ita. D. Di-

b. Diminuetur tibi quidem jam cerebrum. s. nomen neſcio
Illius hominis, ſed locum novi ubi ſit. D. dic erg locum.
s. Noſtin' porticum apud macellum hanc deorſum
D. quidni noverim ? 3
s. Praeterito hac recta platea ſurſum. ubi eo veneri
Clivus deorſum vorſus eſt, hac praecipitato : poſte
Eſt ad hanc manum ſacellum : ibi angiportum prop ter eſt.
D. Quonam ? s. illic, ubi etiam caprificus magn eſt : D. novi. s. hac pergito.
D. Id quidem angiportum non eſt pervium. s. ve rum hercle. vah,
Cenſen' hominem me eſſe ? erravi. in porticum rur ſum redi. 4
Sane hac multo propius ibis, et minor eſt erratio.
Scin' Cratini hujus ditis aedes ? D. ſcio. s. ubi ea praeterieris,
Ad ſiniſtram hac recta platea : ubi ad Dianae veneris
Ito ad dextram : prius, quam ad portam venias apud ipſum lacum
Eſt piſtrilla, et exadvorſum fabrica : ibi eſt. D quid ibi facit ? 4
s. Lectulos in ſole ilignis pedibus faciundos dedit.
D. Ubi potetis vos : bene ſane. ſed ceſſo ad eum pergere ?
s. I ſane : ego te exercebo hodie, ut dignus es, fili cernium.

Aeſchinu

Aeſchinus odioſe ceſſat: prandium corrumpitur:
Cteſipho autem in amore eſt totus. ego jam proſpiciam mihi.
Nam jam adibo, atque unum quidquid, quod quidem erit belliſſimum,
Carpam, et cyathos ſorbillans paulatim hunc producam diem.

ACTUS IV. SCENA III.

MICIO, HEGIO.

EGO in hac re nihil reperio, quamobrem lauder tantopere, Hegio.
Meum officium facio: quod peccatum a nobis ortum eſt, corrigo.
Niſi ſi me in illo credidiſti eſſe hominum numero, qui ita putant
Sibi fieri injuriam, ultro ſi, quam fecere ipſi, expoſtulant;
Et ultro accuſant. id quia non eſt a me factum, agis gratias?
H. Ah, minime: nunquam te aliter, atque es, in animum induxi meum.
Sed quaeſo, ut una mecum ad matrem virginis eas, Micio;
Atque iſtaec eadem, quae mihi dixti, tute dicas mulieri;
Suſpicionem hanc propter fratrem ejus eſſe et illam pſaltriam.
M. Si

M. Si ita aequom cenſes, aut ſi ita opus eſt facto, eamus. H. bene facis :

Nam et illi animum jam rellevabis, quae dolore ac miſeria

Tabeſcit; et tuo officio fueris functus. ſed ſi aliter putas,

Egomet narrabo quae mihi dixti. M. imo ego ibo. H. bene facis :

Omnes, quibus res ſunt minus ſecundae, magis ſunt, neſcio quo modo,

Suſpicioſi: ad contumeliam omnia accipiunt magis:

Propter ſuam impotentiam, ſe ſemper credunt neglegi.

Quapropter teipſum purgare ipſi coram, placabilius eſt.

M. Et recte, et verum dicis. H. ſequere me ergo hac intro. M. maxume.

ACTUS IV. SCENA IV.

AESCHINUS.

DIſcrucior animi. hoccine de improviſo mali mihi objici

Tantum, ut neque quid me faciam, nec quid agam, certum ſiet?

Membra metu debilia ſunt: animus timore obſtupuit:

Pectore conſiſtere nihil conſilii quit. vah,

Quomodo me ex hac expediam turba?

Tanta

anta nunc ſuſpicio de me incidit, neque ea im-
merito.
ſtrata credit mihi me pſaltriam hanc emiſſe : id
anus
ihi indicium fecit.
am ut hinc forte ea ad obſtetricem erat miſſa, ubi
vidi eam, illico
ccedo, rogito, Pamphila quid agat ; jam partus
adfiet ;
one obſtetricem accerſat. illa exclamat, abi, abi
jam, Aeſchine :
atis diu dediſti verba, ſat adhuc tua nos fruſtrata
eſt fides.
Iem, quid iſtuc obſecro, inquam, eſt ? valeas ; ha-
beas illam quae placet.
enſi illico id illas ſuſpicari : ſed me reprehendi ta-
men,
Ie quid de fratre garrulae illi dicerem, ac fieret pa-
lam.
Iunc quid faciam ? dicam fratris eſſe hanc ? quod
minime eſt opus
Iſquam efferri. age, mitto : fieri potis eſt, ut ne
qua exeat.
pſum id metuo ut credant : tot concurrunt verifi-
milia :
Egomet rapui : ipſe egomet ſolvi argentum : ad me
abducta eſt domum.
Iaec adeo mea culpa fateor fieri. non me hanc
rem patri,

Ut

Ut ut erat gesta, indicasse? exorassem, ut eam ducerem.
Cessatum usque adhuc est: nunc porro, Aeschine, expergiscere.
Nunc hoc primum est: ad illas ibo, ut purgem me. accedam ad fores.
Perii: horresco semper, ubi pultare hasce occipio fores miser.
Heus, heus: Aeschinus ego sum: aperite aliquis actutum ostium.
Prodit nescio quis. concedam huc. 25

ACTUS IV. SCENA V.

MICIO, AESCHINUS.

ITA, ut dixi, Sostrata,
Facite: ego Aeschinum conveniam, ut, quo modo acta haec sunt, sciat.
Sed quis ostium hoc pultavit? AE. pater hercle est: perii. M. Aeschine.
AE. Quid huic hic negoti est? M. tune has pepulisti fores? tacet.
Cur non ludo hunc aliquantisper? melius est: 5
Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse voluit credere.
Nil mihi respondes? AE. non equidem istas, quod sciam.
M. Ita? nam mirabar quid hic negoti esset tibi.
Erubuit:

Erubuit: salva res est. AE. dic sodes, pater,
Tibi vero quid istic est rei? M. nihil mihi quidem.
Amicus quidam me a foro abduxit modo
Huc advocatum sibi. AE. quid? M. ego dicam tibi.
Habitant hic quaedam mulieres pauperculae:
Ut opinor, has non nosse te, et certo scio:
Neque enim diu huc commigrarunt. AE. quid tum postea?
M. Virgo est cum matre. AE. perge. M. haec virgo orba est patre:
Hic meus amicus illi genere est proxumus:
Huic leges cogunt nubere hanc. AE. perii. M. quid est?
AE. Nil: recte: perge. M. is venit, ut secum avehat:
Nam habitat Mileti. AE. hem, virginem ut secum avehat?
M. Sic est. AE. Miletum usque, obsecro? M. ita. AE. animo male est.
Quid ipsae? quid aiunt? M. quid illas censes? nihil enim.
Commenta mater est, esse ex alio viro,
Nescio quo, puerum natum; neque eum nominat:
Priorem esse illum, non oportere huic dari.
AE. Eho, nonne haec justa tibi videntur postea?
M. Non. AE. obsecro, non? an illam hinc abducet, pater?
M. Quid illam ni abducat? AE. factum a vobis duriter,

Immiſericorditerque, atque etiam, ſi eſt, pater,
Dicendum magis aperte, inliberaliter.
M. Quamobrem? AE. rogas me? quid illi tandem creditis
Fore animi miſero, qui cum illa conſuevit prior,
Qui infelix, haud ſcio, an illam miſere nunc amat,
Cum hanc ſibi videbit praeſens praeſenti eripi,
Abduci ab oculis? facinus indignum, pater!
M. Qua ratione iſtuc? quis deſpondit? quis dedit?
Cui, quando, nupſit? auctor his rebus quis eſt?
Cur duxit alienam? AE. an ſedere oportuit
Domi virginem tam grandem, dum cognatus huc
Illinc veniret, exſpectantem? haec, mi pater,
Te dicere aequom fuit, et id defendere.
M. Ridiculum! advorſumne illum cauſam dicerem,
Cui veneram advocatus? ſed quid iſta, Aeſchine,
Noſtra? aut quid nobis cum illis? abeamus. quid eſt?
Quid lacrumas? AE. pater, obſecro, auſcultа. M. Aeſchine, audivi omnia,
Et ſcio: nam te amo: quo magis, quae agis, curae ſunt mihi.
AE. Ita velim me promerentem ames, dum vivas, mi pater,
Ut me hoc delictum admiſiſſe in me, id mihi vehementer dolet;
Et me tui pudet. M. credo hercle: nam ingenium novi tuum
Liberale:

Liberale: ſed vereor ne indiligens nimium ſies.
In qua civitate tandem te arbitrare vivere?
Virginem vitiaſti, quam te jus non fuerat tangere.
Jam id peccatum primum magnum; magnum, at humanum tamen.
Fecere alii ſaepe, item boni: at poſtquam id evenit, cedo,
Numquid circumſpexti? aut numquid tute proſpexti tibi,
Quid fieret, qua fieret? ſi teipſum mihi puduit dicere;
Qua reſciſcerem? haec dum dubitas, menſes abierunt decem.
Prodidiſti te, et illam miſeram, et gnatum, quod quidem in te fuit.
Quid? credebas dormienti haec tibi confecturos deos?
Et illam ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum?
Nolim caeterarum rerum te ſocordem eodem modo.
Bono animo es, duces uxorem hanc. AE. hem! M. bono animo es, inquam. AE. pater,
Obſecro, num ludis tu nunc me? M. ego te? quamobrem? AE. neſcio:
Quia tam miſere hoc eſſe cupio verum, ideo vereor magis.
M. Abi domum, ac deos comprecare, ut uxorem accerſas: abi.

AE. Quid? jamne uxorem? M. jam. AE. jam? M. jam, quantum poteſt. AE. di me, pater,
Omnes oderint, ni magis te quam oculos nunc ego amo meos.
M. Quid? quam illam? AE. aeque. M. perbenigne. AE. quid? ille ubi eſt Mileſius?
M. Abiit, periit, navem aſcendit. ſed cur ceſſas? AE. abi, pater:
Tu potius deos comprecare: nam tibi eos certo ſcio,
Quo vir melior multo es quam ego, obtemperaturos magis.
M. Ego eo intro, ut, quae opus ſunt, parentur. tu fac, ut dixi, ſi ſapis.
AE. Quid hoc negoti? hoc eſt patrem eſſe? aut hoc eſt filium eſſe?
Si frater aut ſodalis eſſet, qui magis morem gereret?
Hic non amandus? hiccine non geſtandus in ſinu eſt? hem!
Itaque adeo magnam mi injecit ſua commoditate curam,
Ne forte imprudens faciam, quod nolit, ſciens cavebo.
Sed ceſſo ire intro, ne morae meis nuptiis egomet fiem.

ACTUS IV. SCENA VI.

DEMEA.

DEfeſſus ſum ambulando. ut, Syre, te cum tua
Monſtratione magnus perdat Jupiter.
Perreptavi uſque omne oppidum; ad portam, ad lacum:
Quo non? ne fabrica illic ulla erat, nec fratrem homo
Vidiſſe ſe aiebat quiſquam. nunc vero domi
Certum obſidere eſt uſque donec redierit.

ACTUS IV. SCENA VII.

MICIO, DEMEA.

IBO, illis dicam nullam eſſe in nobis moram.
D. Sed eccum ipſum. te jamdudum quaero, Micio.
M. Quidnam? D. fero alia flagitia ad te ingentia
Boni illius adoleſcentis. M. ecce autem. D. nova,
Capitalia. M. ohe, jam. D. ah, neſcis qui vir ſit. M. ſcio.
D. O ſtulte, tu de pſaltria me ſomnias
Agere. hoc peccatum in virginem eſt civem. M. ſcio.
D. Eho, ſcis, et patere? M. quidni patiar? D. dic mihi,

Non clamas? non insanis? M. non. malim quidem.
D. Puer natus est. M. di bene vertant. D. virgo nihil habet.
M. Audivi. D. et ducenda indotata est? M. scilicet.
D. Quid nunc futurum est? M. id enim quod res ipsa fert:
Illinc huc transferetur virgo. D. o Jupiter!
Itaccine pacto oportet? M. quid faciam amplius?
D. Quid facias? si non ipsa re tibi istuc dolet,
Similiare certe est hominis. M. quin jam virginem
Despondi: res composita est: fiunt nuptiae:
Demsi metum omnem. haec magis sunt hominis.
D. caeterum,
Placet tibi factum, Micio? M. non, si queam
Mutare: nunc, cum non queo, aequo animo fero.
Ita vita est hominum, quasi, cum ludas tesseris;
Si illud, quod maxume opus est jactu, non cadit,
Illud, quod cecidit forte, id arte ut corrigas.
D. Corrector! nempe tua arte viginti minae
Pro psaltria periere: quae, quantum potest,
Aliquo abjicienda est; si non pretio, gratiis.
M. Neque est, neque illam sane studeo vendere.
D. Quid igitur facies? M. domi erit. D. proh divum fidem!
Meretrix et materfamilias una in domo!
M. Cur non? D. satium te credis esse? M. equidem arbitror.
D. Ita me di ament, ut video ego tuam ineptiam,
Facturum credo, ut habeas quicum cantites.

M. Cur

M. Cur non? D. et nova nupta eadem haec diſcet?
M. ſcilicet.
D. Tu inter eas, reſtim ductans, ſaltabis. M. probe.
D. Probe? M. et tu nobiſcum una, ſi opus ſit. D.
hei mihi!
Non te haec pudent? M. jam vero omitte, Demea,
Tuam iſtanc iracundiam, atque ita, uti decet,
Hilarum ac lubentem fac te gnati in nuptiis.
Ego hos conveniam, poſt redeo. D. O Jupiter!
Hanccine vitam! hoſcine mores! hanc dementiam!
Uxor ſine dote veniet: intus pſaltria eſt:
Domus ſumtuoſa: adoleſcens luxu perditus:
Senex delirans: ipſa ſi cupiat Salus,
Servare prorſus non poteſt hanc familiam.

ACTUS IV. SCENA VIII.

SYRUS, DEMEA.

EDEPOL, Syriſce, te curaſti molliter,
Lauteque munus adminiſtraſti tuum.
Abi. ſed poſtquam intus ſum omnium rerum ſatur,
Prodeambulare huc libitum eſt. D. illud ſis vide
Exemplum diſciplinae! S. ecce autem hic adeſt
Senex noſter. quid ſit? quid tu es triſtis? D. oh,
ſcelus!
S. Ohe, jam: tu verba fundis hic ſapientia?
D. Tun'? ſi meus eſſes. S. dis quidem eſſes, Demea,
Ac tuam rem conſtabiliſſes. D. exemplo omnibus

Curarem ut eſſes. s. quamobrem? quid feci? D. rogas?

In ipſa turba, atque in peccato maxumo,
Quod vix ſedatum ſatis eſt, potaſti, ſcelus,
Quaſi re bene geſta. s. ſane nollem huc exitum.

ACTUS IV. SCENA IX.

DROMO, SYRUS, DEMEA.

HEUS Syre, rogat te Cteſipho, ut redeas. s. abi.

DE. Quid? Cteſiphonem hic narrat? s. nihil. DE. eho, carnufex,
Eſt Cteſipho intus? s. non eſt. DE. cur hic nominat?
s. Eſt alius quidam, paraſitaſter parvolus;
Noſtin'? DE. jam ſcibo. s. quid agis? quo abis? DE. mitte me.
s. Noli, inquam. DE. non manum abſtines, maſtigia?
An tibi jam mavis cerebrum diſpergam hic? s. abit.
Edepol comiſſatorem haud ſane commodum,
Praeſertim Cteſiphoni. quid ego nunc agam?
Niſi, dum hae ſileſcunt turbae, interea in angulum
Aliquo abeam, atque edormiſcam hoc villi. fic agam.

ACTUS

ACTUS V. SCENA I.

MICIO, DEMEA.

PARATA a nobis ſunt, ita ut dixi, Soſtrata,
Ubi vis. quiſnam a me pepulit tam graviter fores?
D. Hei mihi, quid faciam? quid agam? quid clamem, aut querar?
O coelum! o terra! o maria Neptuni! M. hem tibi,
Reſcivit omnem rem: id nunc clamat ilicet.
Paratae lites: ſuccurrendum eſt. D. eccum, adeſt
Communis corruptela noſtrum liberum.
M. Tandem reprime iracundiam, atque ad te redi.
D. Repreſſi, redii, mitto maledicta omnia:
Rem ipſam putemus. dictum hoc inter nos fuit,
Ex te adeo eſt ortum, ne tu curares meum,
Neve ego tuum? reſponde. M. factum eſt, non nego.
D. Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?
Cur emis amicam, Micio? numquid minus
Mihi idem jus aequom eſt eſſe, quod mecum eſt tibi?
Quando ego tuum non curo, ne cura meum.
M. Non aequom dicis; non: nam vetus verbum hoc quidem eſt,
Communia eſſe amicorum inter ſe omnia.
D. Facete! nunc demum iſtaec nata oratio eſt.
M. Auſcultа paucis, niſi moleſtum eſt, Demea.

Prin-

Principio, ſi id te mordet, ſumtum filii
Quem faciunt; quaeſo, hoc facito tecum cogites:
Tu illos duo olim pro re tollebas tua,
Quod ſatis putabas tua bona ambobus fore:
Et me tum uxorem credidiſti ſcilicet
Ducturum eandem illam rationem antiquam obti-
nere:
Conſerva, quaere, parce, fac quamplurimum
Illis relinquas. gloriam tu iſtam obtine:
Mea, quae praeter ſpem evenere, utantur ſine:
De ſumma nihil decedet: quod hinc acceſſerit,
Id de lucro putato eſſe omne. haec ſi voles
In animo vere cogitare, Demea,
Et mihi, et tibi, et illis, demſeris moleſtiam.
D. Mitto rem: conſuetudinem ipſorum. M. mane:
Scio: iſtuc ibam. multa in homine, Demea,
Signa inſunt, ex quibus conjectura facile ſit,
Duo cum idem faciunt, ſaepe ut poſſis dicere,
Hoc licet impune facere huic, illi non licet:
Non quo diſſimilis res ſit, ſed quo is qui facit:
Quae ego in illis eſſe video: ut confidam fore
Ita, ut volumus. video ſapere, intellegere, in loco
Vereri, inter ſe amare. ſcire eſt liberum
Ingenium, atque animum: quovis illos tu die
Reducas. at enim metuas, ne ab re ſint tamen
Omiſſiores paulo. o noſter Demea,
Ad omnia alia aetate ſapimus rectius:
Solum unum hoc vitium adfert ſenectus homini-
bus;

Atten-

Attentiores ſumus ad rem omnes, quam ſat eſt:
Quod illos ſat aetas acuet. D. ne nimium modo
Bonae tuae iſtae nos rationes, Micio,
Et tuus iſte animus aequus ſubvortat. M. tace,
Non fiet. mitte jam iſtaec: da te hodie mihi:
Exporge frontem. D. ſcilicet, ita tempus fert,
Faciundum eſt: caeterum rus cras cum filio
Cum primo lucu ibo hinc. M. de nocte cenſeo:
Hodie modo hilarum te fac. D. et iſtam pſaltriam
Una illuc mecum hinc abſtraham. M. pugnaveris.
Eo pacto prorſum illi alligaris filium:
Modo facito, ut illam ſerves. D. ego iſtuc videro.
Atque ibi favillae plena, fumi ac pollinis
Coquendo ſit faxo, et molendo: praeter haec,
Meridie ipſo faciam ut ſtipulam colligat.
Tam excoctam reddam atque atram, quam carbo
eſt. M. placet.
Nunc mihi videre ſapere. atque equidem filium
Tum etiam ſi nolit, cogam, ut cum illa una cubet.
D. Derides? fortunatus, qui iſto animo ſies.
Ego ſentio—M. ah, pergiſne? D. jam jam deſino.
M. I ergo intro, et, cui rei eſt, ei rei hunc ſumamus diem.

ACTUS

ACTUS V. SCENA II.

DEMEA.

NUNQUAM ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, aetas, uſus, ſemper aliquid apportet novi,
Aliquid moneat: ut illa, quae te ſcire credas, neſcias;
Et, quae tibi putaris prima, in experiundo ut repudies.
Quod nunc mi evenit. nam ego vitam duram, quam vixi uſque adhuc,
Prope jam excurſo ſpatio, mitto: id quamobrem? re ipſa repperi,
Facilitate nihil eſſe homini melius, neque clementia.
Id eſſe verum, ex me, atque ex fratre, cuivis facile eſt noſcere.
Ille ſuam ſemper egit vitam in otio, in conviviis:
Clemens, placidus, nulli laedere os, arridere omnibus:
Sibi vixit: ſibi ſumtum fecit: omnes benedicunt, amant.
Ego, ille agreſtis, ſaevus, triſtis, parcus, truculentus, tenax,
Duxi uxorem: quam ibi miſeriam vidi? nati filii,
Alia cura: heia autem, dum ſtudeo illis ut quamplurimum Fa-

Facerem, contrivi in quaerundo vitam, atque aetatem meam:
Nunc, exacta aetate, hoc fructi pro labore ab iis fero,
Odium. ille alter ſine labore patria potitur commoda:
Illum amant, me fugitant: illi credunt conſilia omnia:
Illum diligunt: apud illum ſunt ambo: ego deſertus ſum.
Illum, ut vivat, optant; meam autem mortem exſpectant ſcilicet.
Ita eos, meo labore eductos maxumo, hic fecit ſuos
Paulo ſumtu. miſeriam omnem ego capio; hic potitur gaudia.
Age, age, nunc jam; experiamur porro contra, ecquid ego poſſiem
Blande dicere, aut benigne facere, quando huc provocat.
Ego quoque a meis me amari et magni pendi poſtulo.
Si id fit dando atque obſequendo, non poſteriores feram.
Deerit: id mea minime refert, qui ſum natu maxumus.

ACTUS

ACTUS V. SCENA III.

SYRUS, DEMEA.

HEUS Demea, rogat frater, ne abeas longius.
D. Quis homo? o Syre noster, salve: quid fit? quid agitur?
S. Recte. D. optume est. jam nunc haec tria primum addidi
Praeter naturam, o noster, quid fit? quid agitur?
Servom haud inliberalem praebes te, et tibi
Lubens bene faxim. S. gratiam habeo. D. atqui, Syre,
Hoc verum est, et ipsa re experiere propediem.

ACTUS V. SCENA IV.

GETA, DEMEA.

HERA, ego huc ad hos provisо, quam mox virginem
Accersant. sed eccum Demeam. salvus fies.
D. Oh! qui vocare? G. Geta. D. Geta, hominem maxumi
Pretii esse te hodie judicavi animo meo.
Nam is mihi profecto est servus spectatus satis,
Cui dominus curae est, ita uti tibi sensi, Geta:
Et tibi ob eam rem, si quid usus venerit,

Lubens

Lubens bene faxim. meditor esse affabilis,
Et bene procedit. G. bonus es, cum haec existumas.
D. Paulatim plebem primulum ficio meam.

ACTUS V. SCENA V.

AESCHINUS, DEMEA, SYRUS, GETA.

OCCIDUNT me, equidem: dum nimis sanctas nuptias
Student facere, in apparando consumunt diem.
D. Quid agitur, Aeschine? AE. ehem, pater mi, tu hic eras?
D. Tuus herele vero et animo, et natura pater,
Qui te amat plus quam hosce oculos. sed cur non domum
Uxorem accersis? AE. cupio: verum hoc mihi morae est,
Tibicina, et hymenaeum qui cantent. D. eho,
Vin' tu huic seni auscultare? AE. quid? D. missa haec face,
Hymenaeum, turbas, lampadas, tibicinas:
Atque hanc in horto maceriam jube dirui,
Quantum potest; hac transfer; unam fac domum:
Transduce et matrem et familiam omnem ad nos.
AE. placet,
Pater lepidissime. D. euge, jam lepidus vocor.
Fratri aedes fient perviae: turbam domum
Adducet; sumtum admittet; multa: quid mea?

Ego

Ego lepidus ineo gratiam. jube nunc iam
Dinumeret illi Babylo viginti minas.
Syre, ceſſas ire, ac facere? s. quid ergo? d. dirue.
Tu, illas, abi, et traduce. g. di tibi, Demea
Bene faciant, cum te video noſtrae familiae
Tam ex animo factum velle. d. dignos arbitror.
Quid tu ais? ae. ſic opinor. d. multo rectius eſt,
Quam illam puerperam nunc duci huc per viam
Aegrotam. ae. nihil enim vidi melius, mi pater.
d. Sic ſoleo. ſed eccum, Micio egreditur foras.

ACTUS V. SCENA VI.

Micio, Demea, Aeschinus.

JUBET frater? ubi is eſt? tune jubes hoc, Demea?
d. Ego vero jubeo, et hac re et aliis omnibus
Quam maxume unam facere nos hanc familiam;
Colere, adjuvare, adjungere. ae. ita quaeſo, pater.
m. Haud aliter cenſeo. d. imo hercle ita nobis decet.
Primum, hujus uxoris eſt mater. m. quid poſtea?
d. Proba et modeſta. m. ita aiunt. d. natu grandior.
m. Scio. d. parere jam diu haec per annos non poteſt:
Nec, qui eam reſpiciat, quiſquam eſt: ſola eſt. m. quam hic rem agit?
d. Hanc

D. Hanc te æquum eſt ducere; et te operam, ut fiat, dare.

M. Me ducere autem? D. te. M. me? D. te, inquam. M. ineptis. D. ſi tu ſis homo,
Hic faciat. AE. mi pater. M. quid? tu autem huic, aſine, auſcultas? D. nihil agis.
Fieri aliter non poteſt. M. deliras. AE. ſine te exorem, mi pater.
M. Inſanis? aufer. D. age, da veniam filio. M. ſatin' ſanus es?
Ego novus maritus anno demum quinto et ſexageſimo
Fiam, atque anum decrepitam ducam? idne eſtis auctores mihi?
AE. Fac: promiſi ego illis. M. promiſti autem? de te largitor, puer.
D. Age, quid, ſi quid te majus oret? M, quaſi non hoc ſit maxumum.
D. Da veniam. AE. ne gravere. D. fac, promitte. M. non omittitis?
AE. Non, niſi te exorem. M. vis eſt haec quidem. D. age prolixe, Micio.
M. Etſi hoc mihi pravum, ineptum, abſurdum, atque alienum a vita mea
Videtur; ſi vos tantopere iſtuc voltis, fiat. AE. bene facis:
Merito te amo. D. verum quid ego dicam? hoc conſit quod volo.
Quid nunc quod reſtat? Hegio his eſt cognatus proxumus,

Affinis nobis, pauper: bene nos aliquid facere illi decet.

M. Quid facere? D. agelli eſt hic ſub urbe paululum, quod locitas foras:

Huic demus, qui fruatur. M. paululum id autem? D. ſi multum eſt, tamen

Faciundum eſt: pro patre huic eſt; bonus eſt; noſter eſt: recte datur.

Poſtremo, non meum illud verbum facio, quod tu, Micio,

Bene et ſapienter dixti dudum: vitium commune omnium eſt,

Quod nimium ad rem in ſenecta attenti ſumus. hanc maculam nos decet

Effugere. dictum eſt vere, et ipſa re fieri oportet.

M. Quid iſtic? dabitur quidem, quando hic volt. AE. mi pater.

D. Nunc tu mihi es germanus pariter corpore et animo. M. gaudeo.

D. Suo ſibi gladio hunc jugulo.

ACTUS V. SCENA VII.

SYRUS, DEMEA, MICIO, AESCHINUS.

FACTUM eſt, quod juſti, Demea.

D. Frugi homo es. ego edepol hodie, mea quidem ſententia,

Judico, Syrum fieri, eſſe aequum, liberum. M. iſtunc liberum?

Quod-

Quodnam ob factum? D. multa. S. o noster Demea,
edepol vir bonus es!
Ego istos vobis usque a pueris curavi ambos sedulo;
Docui, monui, bene praecepi semper, quae potui,
omnia.
D. Res apparet. et quidem porro haec; opsonare,
cum fide
Scortum adducere, apparare de die convivium:
Non mediocris hominis haec sunt officia. S. o lepi-
dum caput!
D. Postremo, hodie in psaltria istac emunda hic ad-
jutor fuit,
Hic curavit: prodesse aequom est: alii meliores
erunt.
Denique hic volt fieri. M. vin' tu hoc fieri? AE.
cupio. M. si quidem
Tu vis; Syre, eho, accede huc ad me, liber esto.
S. bene facis.
Omnibus gratiam habeo, et seorsum tibi praeterea,
Demea.
D. Gaudeo. AE. et ego. S. credo. utinam hoc per-
petuum fiat gaudium,
Phrygiam ut uxorem meam una mecum videam li-
beram.
D. Optumam quidem mulierem. S. et quidem tuo
nepoti, hujus filio,
Hodie primam mammam dedit haec. D. hercle vero
ferio,
Siquidem primam dedit, haud dubium quin emitti
aequom siet.

M. Ob eam rem? D. ob eam poſtremo, a me argentum, quanti eſt, ſumito.
S. Dii tibi, Demea, omnes ſemper omnia optata oferant.
M. Syre, proceſſiſti hodie pulchre. D. ſiquidem porro, Micio,
Tu tuum officium facies, atque huic aliquid paululum prae manu
Dederis, unde utatur: reddet tibi cito. M. iſtoc vilius.
AE. Frugi homo eſt. S. reddam hercle: da modo. AE. age, pater. M. poſt conſulam.
D. Faciet. S. O vir optime. AE. O pater mi feſtiviſſime.
M. Quid iſtuc? quae res tam repente mores mutavit tuos?
Quod prolubium? quae iſtaec ſubita eſt largitas? D. Dicam tibi.
Ut id oſtenderem, quod te iſti facilem et feſtivum putant,
Id non fieri ex vera vita, neque adeo ex aequo et bono,
Sed ex aſſentando, indulgendo, et largiendo, Micio.
Nunc adeo ſi ob eam rem vobis mea vita inviſa eſt, Aeſchine,
Quia non juſta, injuſta, prorſus omnia, omnino obſequor;
Miſſa facio; effundite, emite, facite quod vobis lubet.

Sed

Sed ſi id voltis potius, quae vos propter adoleſcentiam
Minus videtis, magis impenſe cupitis, conſulitis parum,
Haec reprehendere et corrigere me, et obſecundare in loco;
Ecce me, qui id faciam vobis. AE. tibi, pater, permittimus:
Plus ſcis, quid facto opus eſt. ſed de fratre quid fiet? D. fino
Habeat: in iſtac finem faciat. AE. iſtuc recte. Plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

P. TERENTII

PHORMIO

ACTA LUDIS ROMANIS, L. POSTUMIO ALBINO, L. CORNELIO MERULA AEDIL. CUR. EGERE L. AMBIVIUS TURPIO, L. ATTILIUS PRAENESTINUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII, TIBIIS IMPARIBUS. TOTA GRAECA APOLLODORU EPIDICAZOMENOS. FACTA IV, C. FANNIO, M. VALERIO COSS.

Perſonae.

PROLOGUS.
PHORMIO, *paraſitus.*
DEMIPHO, *ſenex.*
ANTIPHO, *adoleſcens.*
GETA, *ſervus.*
DORIO, *leno.*
CHREMES, *ſenex.*
PHAEDRIA, *adoleſcens.*
DAVUS, *ſervus.*
SOPHRONA, *nutrix.*
NAUSISTRATA, *matrona.*
HEGIO, CRATINUS, CRITO, } *advocati.*

Perſonae mutae.

DORCIUM, *ancilla.*
PHANIUM, *adoleſcentula.*

PHORMIONIS ARGUMENTUM,

C. SULPICIO APOLLINARI AUCTORE.

CHREMETIS *frater aberat peregre Demipho,*
Relicto Athenis Antiphone filio.
Chremes clam habebat Lemni uxorem et filiam,
Athenis aliam conjugem, et amantem unice
Gnatum fidicinam. mater e Lemno advenit
Athenas: moritur. virgo sola (aberat Chremes)
Funus procurat. ibi eam visam Antipho
Cum amaret, opera parasiti uxorem accipit.
Pater et Chremes reversi fremere, dein minas
Triginta dant parasito, ut illam conjugem
Haberet ipse: argento hoc emitur fidicina.
Uxorem retinet Antipho a patruo agnitam.

P. TERENTII

PHORMIO.

PROLOGUS.

POſtquam poeta vetus poetam non poteſt
Retrahere a ſtudio, et tranſdere hominem in otium;
Maledictis deterrere, ne ſcribat, parat:
Qui ita dictitat, quas antehac fecit, fabulas,
Tenui eſſe oratione, et ſcriptura levi,
Quia nuſquam inſanum ſcripſit adoleſcentulum
Cervam videre fugere, et ſectari canes;
Et eam plorare, orare ut ſubveniat ſibi.
Quod ſi intellegeret, cum ſtetit olim nova,
Actoris opera magis ſtetiſſe, quam ſua:
Minus multo audacter, quam nunc laedit, laederet.
Nunc ſi quis eſt, qui hoc dicat, aut ſic cogitet,
Vetus ſi poeta non laceſſiſſet prior,
Nullum invenire prologum potuiſſet novus
Quem diceret, niſi haberet, cui malediceret:
Is ſibi reſponſum hoc habeat; in medio omnibus
Palmam eſſe poſitam, qui artem tractant muſicam.
Ille ad famem hunc ab ſtudio ſtuduit reicere:
Hic reſpondere voluit, non laceſſere.

Bene-

Benedictis ſi certaſſet, audiſſet bene:
Quod ab illo allatum eſt, ſibi id eſſe relatum putet.
De illo jam finem faciam dicendi mihi,
Peccandi cum ipſe de ſe finem non facit.
Nunc, quid velim, animum attendite. apporto novam
Epidicazomenon quam vocant comoediam
Graeci, Latini Phormionem nominant;
Quia, primas partes qui aget, is erit Phormio
Paraſitus, per quem rès geretur maxume.
Voluntas voſtra ſi ad poetam acceſſerit,
Date operam, adeſte aequo animo per ſilentium;
Ne ſimili utamur fortuna, atque uſi ſumus,
Cum per tumultum noſter grex motus loco eſt:
Quem actoris virtus nobis reſtituit locum,
Bonitaſque voſtra adjutans, atque aequanimitas.

ACTUS I. SCENA I.

DAVUS.

AMICUS ſummus meus et popularis Geta
Heri ad me venit: erat ei de ratiuncula
Jampridem apud me relliquum pauxillulum
Nummorum: id ut conficerem. confeci: affero.
Nam herilem filium ejus duxiſſe audio
Uxorem: ei, credo, munus hoc conraditur.
Quam inique comparatum eſt, ii, qui minus habent,
Ut ſemper aliquid addant divitioribus.
Quod ille unciatim vix de demenſo ſuo,

Suum

Suum defrudans genium, comperſit miſer,
Id illa univerſum abripiet; haud exiſtumans
Quanto labore partum. porro autem Geta
Ferietur alio munere, ubi hera pepererit:
Porro autem alio, ubi erit puero natalis dies:
Ubi initiabunt: omne hoc mater auferet:
Puer cauſa erit mittundi. ſed videon' Getam?

ACTUS I. SCENA II.

GETA, DAVUS.

SI quis me quaeret rufus—D. praeſto eſt, define.
G. oh,
At ego obviam conabar tibi, Dave. D. accipe, hem,
Lectum eſt; conveniet numerus quantum debui.
G. Amo te, et non neglexiſſe habeo gratiam.
D. Praeſertim ut nunc ſunt mores; adeo res redit:
Si quis quid reddit, magna habenda eſt gratia.
Sed quid tu es triſtis? G. egone? neſcis quo in metu, et
Quanto in periclo ſimus. D. quid iſtuc eſt? G. ſcies,
Modo ut tacere poſſis. D. abi ſis, inſciens:
Cujus tu fidem in pecunia perſpexeris,
Verere ei verba credere? ubi quid mihi lucri eſt
Te fallere? G. ergo auſculta. D. hanc operam tibi dico.
G. Senis noſtri, Dave, fratrem majorem Chremem
Noſtin'? D. quidni? G. quid? ejus gnatum Phaedriam? D. Tan-

D. Tanquam te. G. evenit, ſenibus ambobus ſimul,
Iter illi in Lemnum ut eſſet, noſtro in Ciliciam.
Ad hoſpitem antiquom. is ſenem per epiſtolas
Pellexit, modo non montes auri pollicens.
D. Cui tanta erat res, et ſupererat? G. deſinas:
Sic eſt ingenium. D. oh, regem me eſſe oportuit.
G. Abeuntes ambo hic tum ſenes me filiis
Relinquunt quaſi magiſtrum. D. o Geta, provinciam
Cepiſti duram. G. mihi uſus venit, hoc ſcio.
Memini relinqui me deo irato meo.
Coepi advorſari primo: quid verbis opus eſt?
Seni fidelis dum ſum, ſcapulas perdidi.
D. Venere in mentem mihi iſtaec: namque inſcitia eſt,
Advorſum ſtimulum calces. G. coepi his omnia
Facere, obſequi quae vellent. D. ſciſti uti foro.
G. Noſter mali nil quidquam primo. hic Phaedria
Continuo quandam nactus eſt puellulam
Citharistriam: hanc amare coepit perdite.
Ea ſerviebat lenoni impuriſſimo:
Neque, quod daretur, quidquam: id curarant patres.
Reſtabat aliud nihil, niſi oculos paſcere,
Sectari, in ludum ducere, et reducere:
Nos otioſi operam dabamus Phaedriae.
In quo haec diſcebat ludo, exadverſum illico
Tonſtrina erat quaedam. hic ſolebamus fere
Plerumque eam opperiri, dum inde iret domum.
Interea, dum ſedemus illi, intervenit
Adoleſcens quidam lacrumans: nos mirarier:
Rogamus,

Rogamus, quid ſit. nunquam aeque, inquit, ac modo
Paupertas mihi onus viſum eſt et miſerum, et grave.
Modo quandam vidi virginem hic viciniae
Miſeram, ſuam matrem lamentari mortuam.
Ea ſita erat exadvorſum: neque illi benevolens,
Neque notus, neque cognatus, extra unam aniculam,
Quiſquam aderat, qui adjutaret funus. miſeritum eſt
Virgo ipſa facie egregia. quid verbis opus eſt?
Commorat omnes nos. ibi continuo Antipho,
Voltiſne eamus viſere? alius, cenſeo,
Eamus; duc nos ſodes. imus, venimus,
Videmus. virgo pulchra: et quo magis diceres,
Nihil aderat adjumenti ad pulchritudinem.
Capillus paſſus, nudus pes, ipſa horrida:
Lacrumae, veſtitus turpis; ut, ni vis boni
In ipſa ineſſet forma, haec formam exſtinguerent.
Ille, qui illam amabat fidicinam, tantummodo,
Satis ſcita, inquit: noſter vero. D. jam ſcio:
Amare coepit. G. ſcin' quam? quo evadat, vide.
Poſtridie ad anum recta pergit: obſecrat,
Ut ſibi ejus faciat copiam. illa enim ſe negat:
Neque eum aequom ait facere: illam civem eſſe Atticam,
Bonam, bonis prognatam: ſi uxorem velit,
Lege id licere facere: ſin aliter, negat.
Noſter, quid ageret, neſcire: et illam ducere
Cupiebat, et metuebat abſentem patrem.
D. Non, ſi rediſſet, ei pater veniam daret?
G. Ille indotatam virginem atque ignobilem

Daret

Daret illi? nunquam faceret. D. quid fit denique?
G. Quid fiat? eſt parafitus quidam Phormio,
Homo confidens: qui, illum dii omnes perduint!
D. Quid is fecit? G. hoc conſilium, quod dicam, dedit.
Lex eſt, ut orbae, qui ſint genere proxumi,
Iis nubant: et illos ducere eadem haec lex jubet.
Ego te cognatum dicam, et tibi ſcribam dicam:
Paternum amicum me adſimulabo virginis:
Ad judices veniemus. qui fuerit pater,
Quae mater, qui cognata tibi ſit, omnia haec
Confingam: quod erit mihi bonum atque commodum.
Cum tu horum nihil refelles, vincam ſcilicet.
Pater aderit: mihi paratae lites: quid mea?
Illa quidem noſtra erit. D. jocularem audaciam!
G. Perſuaſum eſt homini: factum eſt: ventum eſt: vincimur:
Duxit. D. quid narras? G. hoc, quod audis. D. o Geta,
Quid te futurum eſt? G. neſcio hercle. unum hoc ſcio:
Quod fors feret, feremus aequo animo. D. placet:
Hem, iſtuc viri eſt officium. G. in me omnis ſpes mihi eſt.
D. Laudo. G. ad precatorem adeam, credo, qui mihi
Sic oret: nunc amitte quaeſo hunc: caeterum
Poſthac ſi quidquam, nihil precor. tantummodo

Non

Non addit; ubi ego hinc abiero, vel occidito.
D. Quid paedagogus ille, qui citharistriam?
Quid rei gerit? G. sic, tenuiter. D. non multum habet
Quod det fortasse. G. imo nihil, nisi spem meram.
D. Pater ejus rediit, an non? G. nondum. D. quid? senem
Quoad exspectatis vostrum? G. non certum scio:
Sed epistolam ab eo allatam esse audivi modo, et
Ad portitores esse delatam: hanc petam.
D. Numquid, Geta, aliud me vis? G. ut bene sit tibi.
Puer, heus. nemon' huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

ACTUS I. SCENA III.

ANTIPHO, PHAEDRIA.

ADEON' rem rediisse, ut, qui mihi consultum optume velit esse,
Phaedria, patrem ut extimescam, ubi in mentem ejus adventi venit?
Quod ni fuissem incogitans, ita eum exspectarem, ut par fuit.
P. Quid istuc est? A. rogitas, qui tam audacis facinoris mi conscius sis?
Quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset,

Neu me cupidum eo impuliſſet, quod mihi principium eſt mali.

Non potitus eſſem: fuiſſet tum illos mihi aegre aliquot dies:

At non quotidiana cura haec angeret animum, P. audio.

A. Dum exſpecto quam mox veniat, qui hanc mihi adimat conſuetudinem.

P. Aliis, quia deſit quod amant, aegre eſt: tibi, quia ſupereſt, dolet.

Amore abundas, Antipho.

Nam tua quidem hercle certe vita haec expetenda optandaque eſt.

Ita me di bene ament, ut mihi liceat tam diu, quod amo, frui,

Jam depeciſci morte cupio. tu conjicito caetera,

Quid ego ex hac inopia nunc capiam, et quid tu ex iſtac copia:

Ut ne addam, quod ſine ſumtu, ingenuam, liberalem nactus es:

Quod habes, ita ut voluiſti, uxorem ſine mala fama palam:

Beatus, ni unum deſit, animus qui modeſte iſtaec ferat.

Quod ſi tibi res ſit cum eo lenone, quocum mihi eſt, tum ſentias.

Ita plerique ingenio ſumus omnes, noſtri noſmet poenitet.

A. At tu mihi contra nunc videre fortunatus, Phaedria,

Cui

Cui de integro est potestas etiam consulendi, quid velis;
Retinere, amare, amittere: ego in eum incidi infelix locum,
Ut neque mihi ejus sit amittendi, nec retinendi copia.
Sed quid hoc est? videon' ego Getam currentem huc advenire?
Is est ipsus. hei, timeo miser, quam hic nuno mihi nuntiet rem.

ACTUS I. SCENA IV.

GETA, ANTIPHO, PHAEDRIA.

NULLUS es, Geta, nisi jam aliquod tibi consilium celere repperis,
Ita subito nunc imparatum tanta te impendent mala:
Quae neque uti devitem scio, neque quomodo me inde extraham:
Nam non potest celari nostra diutius jam audacia:
Quae, si non astu providentur, me aut herum pessum dabunt.
A. Quidnam ille commotus venit?
G. Tum, temporis punctum mihi ad hanc rem est; herus adest. A. quid istuc mali est?
G. Quod cum audierit, quod ejus remedium inveniam iracundiae?
Loquarne? incendam, taceam? instigem, purgem me? laterem lavem.

Heu me miserum! cum mihi paveo, tum Antiphonis me excruciat animi:

Ejus me miseret: ei nunc timeo? is nunc me retinet. nam, absque eo esset,

Recte ego mihi vidissem, et senis essem ultus incundiam:

Aliquid convasissem, atque hinc me conjicerem protinam in pedes.

A. Quam hic fugam aut furtum parat?

G. Sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua quaerere insistam via?

P. Te nominat. A. nescio quod magnum hoc nuntio exspecto malum.

P. Ah, sanusne es? G. domum ire pergam: ibi plurimum est. P. revocemus

Hominem. A. sta illico. G. hem!

Satis pro imperio, quisquis es. A. Geta. G. ipse est, quem volui obviam.

A. Cedo, quid portas, obsecro? atque id, si potes, verbo expedi.

G. Faciam. A. eloquere. G. modo apud portum. A. meumne? G. intellexti. A. occidi. G. hem!

A. Quid agam? P. quid ais? G. hujus patrem vidisse me, patruum tuum.

A. Nam quod ego huic nunc subito exitio remedium inveniam miser?

Quod si eo meae fortunae redeunt, Phanium, abs te ut distrahar,

Nulla est mihi vita expetenda. G. ergo istaec cum ita sint, Antipho, Tanto

Tanto magis te advigilare aequum eſt. fortes fortuna adjuvat.
A. Non ſum apud me. G. atqui opus eſt nunc cum maxume ut ſis, Antipho:
Nam ſi ſenſerit te timidum pater eſſe, arbitrabitur
Commeruiſſe culpam. P. hoc verum eſt. A. non poſſum immutarier.
G. Quid faceres, ſi aliud quid gravius tibi nunc faciundum foret?
A. Cum hoc non poſſum, illud minus poſſem. G. hoc nihil eſt, Phaedria: ilicet:
Quid conterimus operam fruſtra? quin abeo. P. et quidem ego. A. obſecro,
Quid ſi adſimulo? ſatin' eſt? G. garris. A. voltum contemplamini, hem,
Satine ſic eſt? G. non. A. quid ſi ſic? G. propemodum. A. quid ſic? G. ſat eſt.
Hem! iſtuc ſerva; et verbum verbo, par pari, ut reſpondeas,
Ne te iratus ſuis ſaevidicis dictis protelet. A. ſcio.
G. Vi coactum te eſſe invitum, lege, judicio: tenes?
Sed quis hic eſt ſenex, quem video in ultima platea? A. ipſus eſt.
Non poſſum adeſſe. G. ah, quid agis? quo abis, Antipho?
Mane, inquam. A. egomet me novi, et peccatum meum:
Vobis commendo Phanium, et vitam meam.
P. Geta, quid nunc fiet? G. tu jam lites audies:

Ego plectar pendens, nisi quid me fefellerit.
Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,
Id nosmetipsos facere oportet, Phaedria.
P. Aufer mihi, oportet: quin tu, quid faciam, impera.
G. Meministin' olim ut fuerit vostra oratio
In re incipiunda ad defendendam noxiam?
Justam illam causam, facilem, vincibilem, optumam.
P. Memini. G. hem, nunc ipsa ea est opus, aut, si quid potest,
Meliore et callidiore. P. fiet sedulo.
D. Nunc prior adito tu: ego in insidiis hic ero
Succenturiatus, si quid deficies. P. age.

ACTUS I. SCENA V.

DEMIPHO, GETA, PHAEDRIA.

ITANE tandem uxorem duxit Antipho injussu meo?
Nec meum imperium; ac mitto imperium; non simultatem meam
Revereri saltem? non pudere? o facinus audax! o Geta
Monitor! G. vix tandem. D. quid mihi dicent? aut quam causam reperient?
Demiror. G. atqui reperi jam: aliud cura. D. an hoc dicet mihi?
Invitus feci: lex coegit. audio: fateor. G. places.
D. Ve-

D. Verum ſcientem, tacitum, cauſam tradere adverſariis,

Etiamne id lex coegit? P. illud durum. G. ego expediam: ſine.

D. Incertum eſt, quid agam, quia praeter ſpem, atque incredibile, hoc mihi obtigit.

Ita ſum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum inſtituere.

Quamobrem omnes, cum ſecundae res ſunt maxume, tum maxume

Meditari ſecum oportet, quo pacto advorſam aerumnam ferant.

Pericla, damna, exſilia, peregre rediens ſemper cogitet,

Aut fili peccatum, aut uxoris mortem, aut morbum filiae:

Communia eſſe haec; fieri poſſe: ut ne quid animo ſit novum:

Quidquid praeter ſpem eveniat, omne id deputare eſſe in lucro.

G. O Phaedria, incredibile eſt, quanto herum ante eo ſapientia.

Meditata mihi ſunt omnia mea incommoda, herus ſi redierit:

Molendum uſque in piſtrino; vapulandum; habendae compedes;

Opus ruri faciundum. horum nil quidquam accidet animo novum:

Quidquid praeter ſpem eveniet, omne id deputabo eſſe in lucro.

Sed quid cessas hominem adire, et blande in principio alloqui?

D. Phaedriam mei fratris video filium mihi ire obviam.

P. Mi patrue, salve. D. salve. sed ubi est Antipho?

P. Salvum advenire—D. credo; hoc respondet mihi.

P. Valet: hic est. sed satin' omnia ex sententia? 26

D. Vellem quidem. P. quid istuc est? D. rogitas, Phaedria?

Bonas me absente hic confecistis nuptias.

P. Eho, an id succensos nunc illi? C. artificem probum!

D. Egon' illi non succensuam? ipsum gestio 30

Dari mi in conspectum, nunc sua culpa ut sciat

Lenem patrem illum factum me esse acerrimum.

P. Atqui nil fecit, patrue, quod succenseas.

D. Ecce autem similia omnia: omnes congruunt:

Unum cognoris; omnes noris. P. haud ita est. 35

D. Hic in noxa est, ille ad defendendam causam adest.

Cum ille est, hic praesto est: tradunt operas mutuas.

C. Probe horum facta imprudens depinxit senex.

D. Nam ni haec ita essent, cum illo haud stares, Phaedria.

P. Si est, patrue, culpam ut Antipho in se admiserit,

Ex qua re minus rei foret, aut famae, temperans; 41

Non causam dico, quin, quod meritus sit, ferat.

Sed si quis forte, malitia fretus sua,

Insidias nostrae fecit adolescentiae,

Ac

Ac vicit; noſtran' culpa ea eſt, an judicum?
Qui ſaepe propter invidiam adimunt diviti,
Aut propter miſericordiam addunt pauperi.
C. Ni noſſem cauſam, crederem vera hunc loqui.
D. An quiſquam judex eſt, qui poſſit noſcere
Tua juſta, ubi tute verbum non reſpondeas,
Ita ut ille fecit? P. functus adoleſcentuli eſt
Officium liberalis: poſtquam ad judices
Ventum eſt, non potuit cogitata proloqui:
Ita eum tum timidum ibi obſtupefecit pudor.
C. Laudo hunc: ſed ceſſo adire quamprimum ſenem?
Here, ſalve: ſalvum te adveniſſe gaudeo. D. oh,
Bone cuſtos, ſalve, columen vero familiae,
Cui commendavi filium hinc abiens meum.
C. Jamdudum te omnes nos accuſare audio
Immerito, et me horunc' omnium immeritiſſimo.
Nam quid me in hac re facere voluiſti tibi?
Servum hominem cauſam orare leges non ſinunt:
Neque teſtimonii dictio eſt. D. mitto omnia.
Addo iſtuc, imprudens timuit adoleſcens: fino,
Tu ſervus. verum ſi cognata eſt maxume,
Non fuit neceſſe habere; ſed, id quod lex jubet,
Dotem daretis; quaereret alium virum.
Qua ratione inopem potius ducebat domum?
C. Non ratio, verum argentum, deerat. D. ſumeret
Alicunde. C. alicunde? nihil eſt dicto facilius.
D. Poſtremo, ſi nullo alio pacto, fenore.
C. Hui, dixti pulchre, ſiquidem quiſquam crederet

Te vivo. D. non, non fic futurum eſt, non poteſt.
Egone illam cum illo ut patiar nuptam unum diem?
Nil ſuave meritum eſt. hominem commonſtrarier
Mihi iſtum volo, aut, ubi habitet, demonſtrarier.
G. Nempe Phormionem. D. iſtum patronum mulieris.
G. Jam faxo hic aderit. D. Antipho ubi nunc eſt?
P. foris.
D. Abi, Phaedria; eum require atque adduce huc.
P. eo
Recta via quidem illuc. G. nempe ad Pamphilam.
D. at
Ego deos penates hinc ſalutatum domum
Devortar. inde ibo ad forum, atque aliquot mihi
Amicos advocabo, ad hanc rem qui adſient,
Ut ne imparatus ſim, ſi adveniat Phormio.

ACTUS II. SCENA I.

PHORMIO, GETA.

ITANE patris ais conſpectum veritum hinc abiiſſe? G. admodum.
P. Phanium relictam ſolam? G. fic. P. et iratum ſenem?
G. Oppido. P. ad te ſumma ſolum, Phormio, rerum redit:
Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedendum: accingere.
G. Ob-

G. Obsecro te. P. si rogabit. G. in te spes est. P. ecce-
cere,
Quid si reddet? G. tu impulisti. P. sic opinor. G.
subveni.
P. Cedo senem: jam instructa sunt mihi in corde
consilia omnia.
G. Quid ages? P. quid vis? nisi uti maneat Phani-
um; atque ex crimine hoc
Antiphonem eripiam, atque in me omnem iram de-
rivem senis?
G. O vir fortis, atque amicus! verum hoc saepe,
Phormio,
Vereor, ne istaec fortitudo in nervum erumpat de-
nique. P. ah,
Non ita est: factum est periclum; jam pedum visa
est via.
Quot me censes homines jam deverberasse usque ad
necem
Hospites tum cives? quo magis novi, tanto saepius.
Cedo dum, en unquam injuriarum audisti mihi scrip-
tam dicam?
G. Qui istuc? P. quia non rete accipitri tenditur,
neque miluo,
Qui male faciunt nobis: illis, qui nil faciunt, ten-
ditur:
Quia enim in illis fructus est, in illis opera luditur.
Aliis aliunde est periclum, unde aliquid abradi po-
test:
Mihi sciunt nihil esse. dices, ducent damnatum do-
mum.

Alere nolunt hominem edacem: et ſapiunt mea ſententia,
Pro maleficio ſi beneficium ſummum nolunt reddere.
C. Non poteſt ſatis pro merito ab illo tibi referri gratia.
P. Imo enim nemo ſatis pro merito gratiam regi refert.
Tene aſymbolum venire, unctum, atque lautum e balneis,
Otioſum ab animo; cum ille et cura, et ſumtu abſumitur,
Dum tibi fit, quod placeat? ille ringitur, tu rideas:
Prior bibas; prior decumbas; coena dubia apponitur?
C. Quid iſtuc verbi eſt? P. ubi tu dubites, quid ſumas potiſſimum.
Haec, cum rationem ineas, quam ſint ſuavia, et quam cara ſint;
Ea qui praebet, non tu hunc habeas plane praeſcatem deum?
P. Senex adeſt, vide quid agas. prima coitio eſt acerrima:
Si eam ſuſtinueris, poſtilla jam, ut lubet, ludas licet.

ACTUS

ACTUS II. SCENA II.

DEMIPHO, GETA, PHORMIO.

EN unquam cuiquam contumeliosius
Audistis factam injuriam, quam haec est mihi?
Adeste quaeso. G. iratus est. P. quin tu hoc age, st.
Jam ego hunc agitabo. proh deum immortalium!
Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat esse cognatam? G. negat.
P. Neque ejus patrem se scire, qui fuerit? G. negat.
D. Ipsum esse opinor, de quo agebam. sequimini.
P. Nec Stilphonem ipsum scire, qui fuerit? G. negat.
P. Quia egens relicta est misera, ignoratur parens,
Neglegitur ipsa. vide, avaritia quid facit.
G. Si herum infimulabis malitiae, male audies.
D. O audaciam! etiamne ultro accusatum advenit?
P. Nam jam adolescenti nihil est quod succenseam,
Si illum minus norat: quippe homo jam grandior,
Pauper, cui opera vita erat, ruri fere
Se continebat: ibi agrum de nostro patre
Colendum habebat. saepe interea mihi senex
Narrabat, se hunc neglegere cognatum suum:
At quem virum? quem ego viderim in vita optumum.
G. Videas te, atque illum, ut narras. P. abi in malam crucem:

Nam,

Nam, ni ita eum exiſtumaſſem, nunquam tam graves
Ob hanc inimicitias caperem in voſtram familiam,
Quam is aſpernatur nunc tam inliberaliter.
G. Pergin' hero abſenti male loqui, impuriſſime? 25
P. Dignum autem hoc illo eſt. G. ain' tandem, carcer? D. Geta.
G. Bonorum extortor, legum contortor. D. Geta.
P. Reſponde. G. quis homo eſt? hem. D. tace. G. abſenti tibi
Te indignas, ſeque dignas, contumelias
Nunquam ceſſavit dicere hodie. D. ohe, deſine. 30
Adoleſcens, primum abs te hoc bona venia peto,
Si tibi placere potis eſt, mihi ut reſpondeas:
Quem amicum tuum ais fuiſſe iſtum? explana mihi:
Et qui cognatum me ſibi eſſe diceret.
P. Proinde expiſcare, quaſi non noſſes. D. noſſem? P. ita. 35
D. Ego me nego: tu, qui ais, redige in memoriam.
P. Eho, tu ſobrinum tuum non noras? D. enecas:
Dic nomen. P. nomen? maxume. D. quid nunc taces?
P. Perii hercle, nomen perdidi. D. hem, quid ais? P. Geta,
Si meminiſti id quod olim dictum eſt, ſubjice. hem,
Non dico: quaſi non noris, tentatum advenis. 41
D. Egon' autem tento? G. Stilpho. P. atque adeo, quid mea?
Stilpho eſt. D. quem dixti? P. Stilphonem, inquam, noveras?

D. Neque

D. Neque ego illum noram, neque mihi cognatus fuit
Quiſquam iſto nomine. P. itane? non te horum pudet?
At ſi talentum rem reliquiſſet decem,
D. Di tibi male faciant. P. primus eſſes memoriter
Progeniem voſtram uſque ab avo atque atavo proferens.
D. Ita ut dicis: ego tum, cum adveniſſem, qui mihi
Cognata ea eſſet, dicerem: itidem tu face.
Cedo, qui eſt cognata? G. eu noſter, recte. heus tu, cave.
P. Dilucide expedivi, quibus me oportuit
Judicibus. tum, id ſi falſum fuerat, filius
Cur non refellit? D. filium narras mihi!
Cujus de ſtultitia dici, ut dignum eſt, non poteſt.
P. At tu, qui ſapiens es, magiſtratus adi,
Judicium de eadem cauſa iterum ut reddant tibi:
Quandoquidem ſolus regnas, et ſoli licet
Hic de eadem cauſa bis judicium adipiſcier.
D. Etſi mihi facta injuria eſt, verumtamen,
Potius quam lites ſecter, aut quam te audiam,
Itidem ut cognata ſi ſit, id quod lex jubet
Dotem dare, abduce hanc; minas quinque accipe.
P. Ha, ha, hae, homo ſuavis! D. quid eſt? num iniquom poſtulo?
An ne hoc quidem ego adipiſcar, quod jus publicum eſt?
P. Itane tandem, quaeſo, item ut meretricem ubi abuſus ſis,

Mer-

Mercedem dare lex jubet ei, atque amittere? an,
Ut ne quid turpe civis in se admitteret
Propter egestatem, proxumo jussa est dari,
Ut cum uno aetatem degeret? quod tu vetas.
D. Ita, proxumo quidem: at nos unde? aut quamobrem? P. ohe,
Actum, aiunt, ne agas. D. non agam? imo haud
desinam,
Donec perfecero hoc. P. ineptis. D. sine modo.
P. Postremo tecum nihil rei nobis, Demipho, est:
Tuus est damnatus gnatus, non tu: nam tua
Praeterierat jam ad ducendum aetas. D. omnia haec
Illum putato, quae ego nunc dico, dicere:
Aut quidem cum uxore hac ipsum prohibebo domo.
G. Iratus est. P. tute idem melius feceris.
D. Itane es paratus facere me advorsum omnia
Infelix? P. metuit hic nos, tametsi sedulo
Dissimulat. G. bene habent tibi principia. P. quin,
quod est
Ferundum, fers? tuis dignum factis feceris,
Ut amici inter nos simus. D. egon' tuam expetam
Amicitiam? aut te visum, aut auditum velim? P. Si concordabis cum illa, habebis, quae tuam
Senectutem oblectet: respice aetatem tuam.
D. Te oblectet: tibi habe. P. minue vero iram. D. hoc age:
Satis jam verborum est. nisi tu properas mulierem
Abducere, ego illam ejiciam: dixi, Phormio.
P. Si tu illam attigeris secus, quam dignum est liberam,

Dicam

Dicam tibi impingam grandem: dixi, Demipho.
Si quid opus fuerit, heus, domo me. G. intelligo.

ACTUS II. SCENA III.

DEMIPHO, GETA, HEGIO, CRATINUS, CRITO.

QUANTA me cura, et solicitudine afficit
Gnatus, qui me et se hisce impedivit nuptiis!
Neque mi in conspectum prodit, ut saltem sciam,
Quid de hac re dicat, quidve sit sententiae.
Abi tu, vise redieritne jam, an nondum, domum. G.
G. Eo. D. videtis quo in loco res haec siet.
Quid ago? dic, Hegio. H. ego? Cratinum censeo,
Si tibi videtur. D. dic, Cratine. CRA. mene vis?
D. Te. CRA. ego, quae in rem tuam sint, ea velim
facias. mihi
Sic hoc videtur: quod, te absente, hic filius
Egit, restitui in integrum, aequom est, et bonum:
Et id impetrabis. dixi. D. dic nunc, Hegio.
H. Ego sedulo hunc dixisse credo. verum ita est,
Quot homines, tot sententiae: suus cuique mos.
Mihi non videtur, quod sit factum legibus,
Rescindi posse: et turpe inceptum est. D. dic, Crito.
CRI. Ego amplius deliberandum censeo:
Res magna est. H. numquid nos vis? D. fecistis probe:
Incertior sum multo, quam dudum. G. negant
Redisse. D. frater est exspectandus mihi:
Is quod mihi dederit de hac re consilium, id sequar.

Per-

Percontatum ibo ad portum, quoad se recipiat.

G. At ego Antiphonem quaeram, ut, quae acta hic sint, sciat.

Sed eccum ipsum video in tempore huc se recipere.

ACTUS III. SCENA I.

ANTIPHO, GETA.

ENIMVERO, Antipho, multimodis cum istoc animo es vituperandus.

Itane te hinc abiisse, et vitam tuam tutandam aliis dedisse?

Alios tuam rem credidisti, magis quam tete, animadversuros?

Nam, ut ut erant alia, illi certe, quae nunc tibi domi est, consuleres;

Ne quid propter tuam fidem decepta pateretur mali:

Cujus nunc miserae spes opesque sunt in te uno omnes sitae. 6

G. Et quidem, here, nos jamdudum hic te absentem incusamus, qui abieris.

A. Teipsum quaerebam. G. sed ea causa nihilo magis defecimus.

A. Loquere, obsecro; quonam in loco sunt res et fortunae meae?

Numquid patri subolet? G. nil etiam. A. ecquid spei porro est? G. nescio. A. ah. 10

G. Nisi Phaedria haud cessavit pro te eniti. A. nihil fecit novi. G. Tum

3. Tum Phormio itidem hac re, ut in aliis, ſtrenuum hominem praebuit.
A. Quid is fecit? G. confutavit verbis admodum iratum ſenem.
A. Eu Phormio! G. ego, quod potui porro. A. mi Geta, omnes vos amo.
G. Sic habent principia ſeſe, ut dico: adhuc tranquilla res eſt:
Manſuruſque patruum pater eſt, dum huc adveniat.
A. quid eum? G. ut aiebat,
De ejus conſilio ſeſe velle facere, quod ad hanc rem attinet.
A. Quantus metus eſt mihi, venire huc ſalvum nunc patruum, Geta!
Nam per ejus unam, ut audio, aut vivam aut moriar ſententiam.
G. Phaedria tibi adeſt. A. ubinam? G. eccum ab ſua palaeſtra exit foras.

ACTUS III. SCENA II.

PHAEDRIA, DORIO, ANTIPHO, GETA.

DORIO, audi obſecro. D. non audio. P. parumper. D. quin omitte me.
P. Audi quod dicam. D. at enim taedet jam audire eadem millies.
P. At nunc dicam, quod lubenter audias. D. loquere, audio.

P. Nequeo te exorare, ut maneas triduum hoc? quo nunc abis?

D. Mirabar, ſi tu mihi quidquam afferres novi.

A. Hei, metuo lenonem, ne quid ſuo ſuat capiti. C. idem ego metuo.

P. Non mihi credis? D. hariolare. P. fin fidem do. D. fabulae.

P. Feneratum iſtuc beneficium pulchre tibi dices. D. logi.

P. Crede mihi, gaudebis facto: verum hercle hoc eſt. D. ſomnia.

P. Experire, non eſt longum. D. cantilenam eandem canis.

P. Tu mihi cognatus, tu parens, tu amicus, tu— D. garri modo.

P. Adeon' ingenio eſſe duro te atque inexorabili,
Ut neque miſericordia neque precibus molliri queas?

D. Adeon' te eſſe incogitantem atque impudentem, Phaedria,
Ut phaleratis dictis ducas me, et meam ductes gratiis?

A. Miſeritum eſt. P. hei, veris vincor. C. quam uterque eſt ſimilis ſui?

P. Neque, Antipho alia cum occupatus eſſet ſolicitudine,
Tum hoc eſſe mihi objectum malum? A. ah, quid iſtuc autem eſt, Phaedria?

P. O fortunatiſſime Antipho! A. egone? P. cui quod amas, domi eſt;

Nec

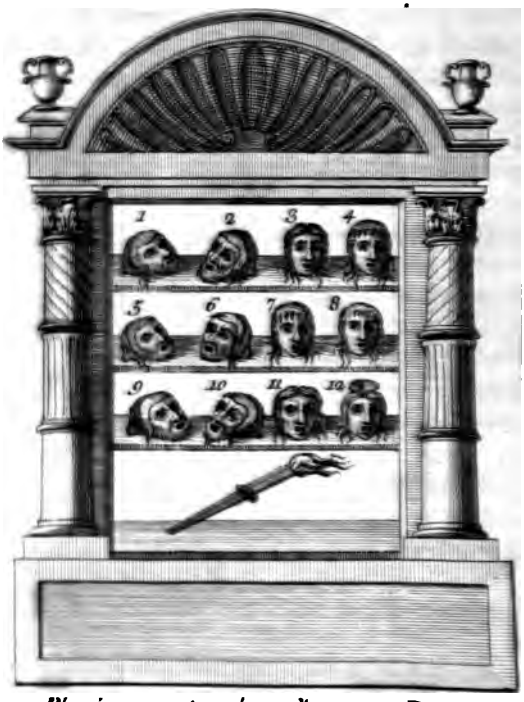

1 Phædra. 2. Antiphe. 3 Chromac. 4 Demophe.
5 Parus. 6 Perse. 7 Pharmac. 8 Iriela. 9 Sophrona.
10 Hegac. 11 Erinnus. 12 Orit.

ec cum hujuſmodi unquam uſus venit ut conflic-
tares malo.
Mihin' domi'ſt? immo, id quod aiunt, auribus te-
neo lupum:
am neque, quomodo a me amittam, neque uti re-
tineam, ſcio.
Ipſum iſtuc mihi in hoc eſt. A. heia, ne parum
leno ſies.
umquid hic confecit? P. hiccine? quod homo in-
humaniſſimus:
mphilam meam vendidit. G. quid? vendidit? A.
ain' vendidit?
Vendidit. D. quam indignum facinus, ancillam
aere emtam ſuo!
Nequeo exorare, ut me maneat, et cum illo ut
mutet fidem,
iduum hoc, dum id, quod eſt promiſſum, ab a-
micis argentum aufero.
non tum dedero, unam praeterea horam ne op-
pertus ſies.
Obtunde. A. haud longum eſt id quod orat, Do-
rio: exoret, fine:
em hic tibi, quod bene promeritus fueris, condu-
plicaverit.
Verba iſtaec ſunt. A. Pamphilamne hac urbe pri-
vari ſines?
um praeterea horunc' amorem diſtrahi poterin' pati?
Neque ego, neque tu. G. di tibi omnes id, quod
es dignus, duint.

D. Ego te complures, advorſum ingenium meum, menſes tuli
Pollicitantem, et nil ferentem, flentem. nunc contra, omnia haec ;
Repperi, qui det, neque lacrumet. da locum melioribus.
A. Certe hercle, ego ſi ſatis commemini, tibi quidem eſt olim dies,
Quam ad dares huic, praeſtituta. P. factum. D. num ego iſtuc nego ?
A. Jam ea praeteriit ? D. non ; verum haec ei anteceſſit. A. non pudet
Vanitatis ? D. minime, dum ob rem. G. ſterquilinium. P. Dorio,
Itane tandem facere oportet ? D. ſic ſum : ſi placeo, utere.
A. Siccine hunc decipis ? D. imo enimvero, Antipho, hic me decipit :
Nam hic me hujuſmodi eſſe ſciebat : ego hunc eſſe aliter credidi.
Iſte me fefellit : ego iſti nihilo ſum aliter, ac fui.
Sed ut ut haec ſunt, tamen hoc faciam : cras mane argentum mihi
Miles dare ſe dixit : ſi mihi prior tu attuleris, Phaedria,
Mea lege utar, ut potior ſit, qui prior ad dandum eſt. vale.

ACTUS

ACTUS III. SCENA III.

PHAEDRIA, ANTIPHO, GETA.

QUID faciam? unde ego nunc tam ſubito huic argentum inveniam miſer,
Cui minus nihilo eſt? quod, hic ſi pote fuiſſet exorarier
Triduum hoc, promiſſum fuerat. A. itane hunc patiemur, Geta,
Fieri miſerum; qui me dudum, ut dixti, adjuerit comiter?
Quin, cum opus eſt, beneficium rurſum ei experimur reddere?
G. Scio equidem hoc eſſe aequom. A. age ergo, ſolus ſervare hunc potes.
G. Quid faciam? A. invenias argentum. G. cupio: ſed, id unde, edoce.
A. Pater adeſt hic. G. ſcio: ſed quid tum? A. ah, dictum ſapienti ſat eſt.
G. Itane? A. ita. G. ſane hercle pulchre ſuades: etiam tu hinc abis?
Non triumpho, ex nuptiis tuis ſi nil nanciſcor mali,
Ni etiam nunc me hujus cauſa quaerere in malo jubeas crucem?
A. Verum hic dicit. P. quid? ego vobis, Geta, alienus ſum? G. haud puto:
Sed parumne eſt, quod omnibus nunc nobis ſuccenſet ſenex,

Ni inſtigemus etiam, ut nullus locus relinquatur preci?

P. Alius ab oculis meis illam in ignotum abducet locum? hem;

Tum igitur dum licet, dumque adſum, loquimini mecum, Antipho:

Contemplamini me. A. quamobrem? aut quidnam facturus? cedo.

P. Quoquo hinc aſportabitur terrarum, certum eſt perſequi,

Aut perire. G. dii bene vortant, quod agas: pedetentim tamen.

A. Vide, ſi quid opis potes adferre huic. G. ſi quid? quid? A. quaere, obſecro,

Ne quid plus minuſve faxit, quod nos poſt pigeat, Geta.

G. Quaero: ſalvus eſt, ut opinor. verum enim metuo malum.

A. Noli metuere: una tecum bona, mala tolerabimus.

G. Quantum opus eſt tibi argenti? loquere. P. ſolae triginta minae.

G. Triginta? hui, percara eſt, Phaedria. P. iſtaec vero vilis eſt.

G. Age, age, inventas reddam. P. o lepidum! G. auferte hinc. P. jam opus eſt. G. jam feres.

Sed opus eſt mihi Phormionem ad hanc rem adjutorem dari.

A. Praeſto eſt: audaciſſime quidvis oneris impone, et feret:

Solus

Solus eſt homo amico amicus. G. eamus ergo ad eum ocius.

F. Abi vero: dic, praeſto ut ſit domi.

A. Numquid eſt, quod opera mea vobis opus ſit? G. nil: verum abi domum, et

Illam miſeram, quam ego nunc intus ſcio eſſe exanimatam metu,

Conſolare. ceſſas? A nihil eſt, aeque quod faciam lubens.

F. Qua via iſtuc facies? G. dicam in itinere: modo te hinc amove.

ACTUS IV. SCENA I.

DEMIPHO, CHREMES.

QUID? qua profectus cauſa hinc es Lemnum, Chremes,

Adduxtin' tecum filiam? C. non. D. quid ita non?

C. Poſtquam vidit me ejus mater eſſe hic diutius,

Simul autem non manebat aetas virginis

Meam neglegentiam; ipſam cum omni familia

Ad me profectam eſſe aiebant. D. quid illic tam diu,

Quaeſo, igitur commorabare, ubi id audiveras?

C. Pol me detinuit morbus. D. unde? aut qui? C. rogas?

Senectus ipſa eſt morbus. ſed veniſſe eas

Salvas audivi ex nauta qui illas vexerat.

D. Quid gnato obtigerit, me abſente, audiſtin', Chreme?

c. Quod quidem me factum confilii incertum facit;
Nam hanc conditionem ſi cui tulero extrario,
Quo pacto, aut unde mihi ſit, dicendum ordine eſt.
Te mihi fidelem eſſe, aeque atque egomet ſum mihi,
Sciebam. ille ſi me alienus affinem volet,
Tacebit, dum intercedet familiaritas:
Sin ſpreverit me; plus, quam opus eſt ſcito, ſciet:
Vereorque, ne uxor aliqua hoc reſciſcat mea.
Quod ſi ſit, ut me excutiam, atque egrediar domo,
Id reſtat. nam ego meorum ſolus ſum meus.
D. Scio ita eſſe, et iſtaec mihi res ſolicitudini eſt:
Neque defetiſcar uſque adeo experirier,
Donec tibi id, quod pollicitus ſum, effecero.

ACTUS IV. SCENA II.

GETA.

EGO hominem callidiorem vidi neminem,
Quam Phormionem. venio ad hominem, ut dicerem
Argentum opus eſſe, et id quo pacto fieret:
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat:
Gaudebat: me laudabat: quaerebat ſenem;
Dis gratias agebat, tempus ſibi dari,
Ubi Phaedriae ſe oſtenderet nihilo minus
Amicum eſſe, quam Antiphoni. hominem ad forum
Juſſi opperiri: eo me eſſe adducturum ſenem.
Sed eccum ipſum: quis eſt ulterior? at at Phaedriae
Pater

Pater venit. ſed quid pertimui autem bellua?
An quia, quos fallam, pro uno duo ſunt mihi dati?
Commodius eſſe opinor duplici ſpe utier.
Petam hinc, unde a primo inſtitui. ſi is dat, ſat eſt.
Si ab eo nil fiet, tum hunc adoriar hoſpitem.

ACTUS IV. SCENA III.

ANTIPHO, GETA, CHREMES, DEMIPHO.

EXSPECTO, quam mox recipiat ſeſe Geta:
Sed patruum video cum patre adſtantem. hei mihi,
Quam timeo, adventus hujus quo impellat patrem!
G. Adibo hoſce. o noſter Chremes! c. ſalve, Geta.
G. Venire ſalvum volupe eſt. c. credo. G. quid agitur?
C. Multa advenienti, ut fit, nova hic compluria.
G. Ita. de Antiphone audiſtin' quae facta? c. omnia.
G. Tun' dixeras huic? facinus indignum, Chreme,
Sic circumiri. D. id cum hoc agebam commodum.
G. Nam hercle ego, quoque id agitans mecum ſedulo,
Inveni, opinor, remedium huic rei. D. quid, Geta?
Quod remedium? G. ut abii abs te, fit forte obviam
Mihi Phormio. C. qui Phormio? G. is, qui iſtam.
C. ſcio.
G. Viſum eſt mihi, ut ejus tentarem ſententiam.

Prendo

Prendo hominem ſolum: cur non, inquam, Phormio
Vides, inter vos ſic haec potius cum bona
Ut componantur gratia, quam cum mala?
Herus liberalis eſt, et fugitans litium:
Nam caeteri quidem hercle amici omnes modo
Uno ore auctores fuere, ut praecipitem hanc daret.
A. Quid hic coeptat? aut quo evadet hodie? G. an legibus
Daturum poenas dices, ſi illam ejecerit?
Jam id exploratum eſt. eia, ſudabis ſatis,
Si cum illo inceptas homine: ea eloquentia eſt.
Verum pone eſſe victum eum: at tandem tamen
Non capitis ejus res agitur, ſed pecuniae.
Poſtquam hominem his verbis ſentio mollirier,
Soli ſumus nunc hic, inquam: eho, quid vis dari
Tibi in manum, ut herus his deſiſtat litibus,
Haec hinc faceſſat, tu moleſtus ne ſies?
A. Satin' illi di ſunt propitii? G. nam ſat ſcio,
Si tu aliquam partem aequi bonique dixeris,
Ut eſt ille bonus vir, tria non commutabitis
Verba hodie inter vos. D. quis te iſtaec juſſit loqui?
C. Imo non potuit melius pervenirier
Eo, quo nos volumus. A. occidi. D. perge eloqui.
G. A primo homo inſanibat. D. cedo, quid poſtulat?
G. Quid? nimium: quantum libuit. D. dic. G. ſi quis daret
Talentum magnum. D. imo malum hercle: ut nil pudet!

G. Quod

G. Quod dixi adeo ei: quaeso, quid si filiam
Suam unicam locaret? parvi retulit
Non suscepisse. inventa est, quae dotem petat.
Ut ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias;
Haec denique ejus fuit postrema oratio:
Ego, inquit, jam a principio amici filiam,
Ita ut aequom fuerat, volui uxorem ducere:
Nam mihi veniebat in mentem ejus incommodum,
In servitutem pauperem ad ditem dari:
Sed mihi opus erat, ut aperte tibi nunc fabuler,
Aliquantulum quae afferret, qui dissolverem
Quae debeo: et etiam nunc, si volt Demipho
Dare, quantum ab hac accipio, quae sponsa est mihi,
Nullam mihi malim, quam istanc, uxorem dari.
A. Utrum stultitia facere ego hunc an malitia
Dicam, scientem an imprudentem, incertus sum.
D. Quid, si animam debet? G. ager oppositus est
pignori ob
Decem minas, inquit. D. age age, jam ducat: dabo.
G. Aediculae item sunt ob decem alias. D. hoi, hui!
Nimium est. C. ne clama: petito hasce a me decem.
G. Uxori emunda ancillula est: tum pluscula
Supellectile opus est, opus est sumtu ad nuptias.
His rebus pone sane, inquit, decem minas.
D. Sexcentas proinde scribito jam mihi dicas:
Nil do. impuratus me ille ut etiam irrideat?
C. Quaeso, ego dabo, quiesce: tu modo filius
Fac ut illam ducat, nos quam volumus. A. hei mihi!
Geta, occidisti me tuis fallaciis.

C. Mea

C. Mea cauſa ejicitur: me hoc eſt aequom amittere.
G. Quantum poteſt, me certiorem, inquit, face,
Si illam dant, hanc ut mittam, ne incertus ſiem:
Nam illi mihi dotem jam conſtituerunt dare.
C. Jam accipiat: illis repudium renuntiet:
Hanc ducat. D. quae quidem illi res vortat male.
C. Opportune adeo nunc mecum argentum attuli,
Fructum, quem Lemni uxoris reddunt praedia:
Id ſumam: uxori, tibi opus eſſe, dixero.

ACTUS IV. SCENA IV.

ANTIPHO, GETA.

GETA. G. hem. A. quid egiſti? G. emunxi argento ſenes.
A. Satin' eſt id? G. neſcio hercle: tantum juſſus ſum.
A. Eho, verbero, aliud mihi reſpondes, ac rogo?
G. Quid ergo narras? A. quid ego narrem? opera tua ad
Reſtim mihi quidem res rediit planiſſume.
Ut te quidem omnes di deaeque, ſuperi inferi,
Malis exemplis perdant. hem, ſi quid velis,
Huic mandes, quod quidem recte curatum velis.
Quid minus utibile fuit, quam hoc ulcus tangere,
Aut nominare uxorem? injecta eſt ſpes patri,
Poſſe illam extrudi. cedo nunc porro, Phormio
Dotem ſi accipiet, uxor ducenda eſt domum:

Quid

Quid fiet? G. non enim ducet. A. novi: caeterum
Cum argentum repetent, noſtra cauſa ſcilicet
In nervum potius ibit. G. nihil eſt, Antipho,
Quin male narrando poſſit depravarier.
Tu id, quod boni eſt, excerpis: dicis, quod mali eſt.
Audi nunc contra jam. ſi argentum acceperit,
Ducenda eſt uxor, ut ais: concedo tibi:
Spatium quidem tandem apparandis nuptiis,
Vocandi, ſacrificandi dabitur paululum:
Interea amici, quod polliciti ſunt, dabunt:
Inde iſte reddet. A. quamobrem? aut quid dicet?
G. rogas?
Quot res poſt illa monſtra evenerunt mihi?
Introiit in aedes ater alienus canis:
Anguis per impluvium decidit de tegulis:
Gallina cecinit: interdixit hariolus:
Aruſpex vetuit ante brumam aliquid novi
Negoti incipere: quae cauſa eſt juſtiſſima.
Haec fient. A. ut modo fiant. G. fient: me vide.
Pater exit. abi, dic, eſſe argentum, Phaedriae.

ACTUS IV. SCENA V.

DEMIPHO, GETA, CHREMES.

QUIETUS eſto, inquam: ego curabo, ne quid verborum duit.
Hoc temere nunquam amittam ego a me, quin mihi teſtes adhibeam,

Cum

Cum dem: et, quam ob rem dem, commemorabo.
G. ut cautus eſt, ubi nil opus eſt.
C. Atque ita opus eſt facto: at matura, dum libido eadem haec manet:
Nam ſi altera illa magis inſtabit, forſitan nos reliciat.
G. Rem ipſam putaſti. D. duc me ad eum ergo. G. non moror. C. ubi hoc egeris,
Tranſito ad uxorem meam, ut conveniat hanc prius, quam hinc abit:
Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne ſuccenſeat;
Et magis eſſe illum idoneum, qui ipſi ſit familiarior:
Nos noſtro officio nihil egreſſos eſſe; quantum is voluerit,
Datum eſſe dotis. D. quid tua, malum, id refert? C. magni, Demipho.
D. Non ſat, tuum officium feciſſe, ſi non id fama approbat?
C. Volo ipſius quoque voluntate hoc fieri, ne ſe ejectam praedicet.
D. Idem ego iſtuc facere poſſum. C. mulier mulieri magis congruet.
D. Rogabo. C. ubi illas nunc ego reperire poſſim, cogito.

ACTUS IV. SCENA VI.

SOPHRONA, CHREMES.

QUID agam? quem mihi amicum miſera inveniam? aut cui
Conſilia haec referam? aut unde mihi auxilium petam?
Nam vereor, hera ne ob meum ſuaſum indigna injuria afficiatur:
Ita patrem adoleſcentis facta haec tolerare audio violenter.
c. Nam quae haec anus eſt exanimata, a fratre quae egreſſa eſt meo? 5
s. Quod ut facerem, egeſtas me impulit; cum ſcirem infirmas nuptias
Haſce eſſe; ut id conſulerem, interea vita ut in tuto foret.
c. Certe edepol, niſi me animus fallit, aut parum proſpiciunt oculi,
Meae nutricem gnatae video. s. neque ille inveſtigatur, c. quid ago? 10
s. Qui eſt pater ejus. c. adeon', an maneo, dum ea, quae loquitur, magis cognoſco?
s. Quod ſi eum nunc reperire poſſim, nihil eſt, quod verear. c. ea ipſa eſt.
Conloquar. s. quis hic loquitur? c. Sophrona. s. et meum nomen nominat?

c. Re-

c. Reſpice ad me. s. di, obſecro vos: eſtne hic Stilpho? c. non. s. negas?

c. Concede hinc a foribus paululum iſtorſum ſodes, Sophrona.

Ne me iſtoc poſthac nomine appellaſſis. s. quid? non obſecro es,

Quem ſemper te eſſe dictitaſti? c. ſt. s. quid has metuis fores?

c. Concluſam hic habeo uxorem ſaevam. verum iſtoc de nomine

Eo perperam olim dixi, ne vos forte imprudentes foris

Effutiretis, atque id porro aliqua uxor mea reſciſceret.

s. Iſtoc pol nos te hic invenire miſerae nunquam potuimus.

c. Eho, dic mihi, quid rei tibi eſt cum familia hac, unde exis? aut

Ubi illae ſunt? s. miſeram me! c. hem, quid eſt? vivuntne? s. vivit gnata.

Matrem ipſam ex aegritudine miſeram mors conſecuta eſt.

c. Male factum. s. ego autem, quae eſſem anus deſerta, egens, ignota,

Ut potui, nuptum virginem locavi huic adoleſcenti,

Harum qui eſt dominus aedium. c. Antiphonine? s. hem, iſti ipſi. c. quid?

Duaſne is uxores habet? s. au, obſecro, unam ille quidem hanc ſolam.

c. Quid

c. Quid illam alteram, quae dicitur cognata? s. haec ergo eſt. c. quid ais?

s. Compoſito eſt factum, quo modo hanc amans habere poſſet

Sine dote. c. di voſtram fidem! quam ſaepe forte temere

Eveniunt, quae non audeas optare! offendi adveniens,

Quicum volebam, atque ut volebam, conlocatam filiam.

Quod nos ambo opere maxumo dabamus operam, ut fieret,

Sine noſtra cura maxuma, ſua cura haec ſola fecit.

s. Nunc quid opus facto ſit, vide. pater adoleſcentis venit;

Eumque animo iniquo hoc oppido ferre aiunt. c. nihil pericli eſt.

Sed, per deos atque homines, meam eſſe hanc, cave reſciſcat quiſquam.

s. Nemo ex me ſcibit. c. ſequere me: intus caetera audies.

ACTUS V. SCENA I.

DEMIPHO, GETA.

NOSTRAPTE culpa facimus, ut malis expediat eſſe,

Dum nimium dici nos bonos ſtudemus et benignos.

Ita fugias, ne praeter casam, quod aiunt. nonne id sat erat,
Accipere ab illo injuriam? etiam argentum est al-tro objectum,
Ut sit qui vivat, dum aliud aliquid flagitii conficiat.
G. Planissume. D. his nunc praemium est, qui recta prava faciunt.
G. Verissime. D. ut stultissime quidem illi rem gesserimus.
G. Modo ut hoc consilio possiet discedi, ut ista ducat.
D. Etiamne id dubium est? G. haud scio hercle, ut homo est, an mutet animum.
D. Hem, mutet autem? G. nescio: verum, si forte, dico.
D. Ita faciam, ut frater censuit; ut uxorem ejus huc adducam,
Cum ista ut loquatur. tu Geta, abi: praenuntia hanc venturam.
G. Argentum inventum est Phaedriae: de jurgio si-letur:
Provisum est, ne in praesentia haec hinc abeat: quid nunc porro?
Quid fiet? in eodem luto haesitas: vorsuram solves, Geta: praesens quod fuerat malum, in diem abiit: plagae crescunt,
Nisi prospicis. nunc hinc domum ibo, ac Phanium edocebo,
Nequid vereatur Phormionem, aut ejus orationem.

ACTUS

ACTUS V. SCENA II.

DEMIPHO, NAUSISTRATA, CHREMES.

AGEDUM, ut ſoles, Nauſiſtrata, fac illa ut placetur nobis;
Ut ſua voluntate id, quod eſt faciundum, faciat. N. faciam.
D. Pariter nunc opera me adjuves, ac re dudum opitulata es.
N. Factum volo: ac pol minus queo viri culpa, quam me dignum eſt.
D. Quid autem? N. quia pol mei patris bene parta indiligenter
Tutatur: nam ex his praediis talenta argenti bina
Statim capiebat. vir viro quid praeſtat! D. bina quaeſo?
N. Ac rebus vilioribus multo, tamen duo talenta. D. hui!
N. Quid haec videntur? D. ſcilicet. N. virum me natam vellem:
Ego oſtenderem. D. certo ſcio. N. quo pacto—D. parce ſodes,
Ut poſſis cum illa; ne te adoleſcens mulier defetiget.
N. Faciam, ut jubes: ſed meum virum abs te exire video. C. hem, Demipho,
Jam illi datum eſt argentum? D. curavi illico. C. nollem datum.

Hei, video uxorem: pene plus, quam ſat erat. D. cur nolles, Chreme?

C. Jam recte. D. quid tu? ecquid locutus cum iſta es, quamobrem hanc ducimus?

C. Tranſegi. D. quid ait tandem? C. abduci non poteſt. D. qui non poteſt?

C. Quia uterque utrique eſt cordi. D. quid iſtuc noſtra? C. magni. praeter haec,

Cognatam comperi eſſe nobis. D. quid? deliras? C. ſic erit:

Non temere dico: redi mecum in memoriam. D. ſatis ne ſanus es?

N. Au, obſecro, cave, ne in cognatam pecces. D. non eſt. C. ne nega:

Patris nomen aliud dictum eſt: hoc tu erraſti. D. non norat patrem?

C. Norat. D. cur aliud dixit? C. nunquamne hodie concedes mihi?

Neque intellegis? D. ſi tu nil narras? C. perdis. N. miror quid hoc fiet.

D. Equidem hercle neſcio. C. vin' ſcire? at ita me ſervet Jupiter,

Ut propior illi, quam ego ſum, ac tu, homo nemo eſt. D. di voſtram fidem!

Eamus ad ipſam: una omnes nos aut ſcire, aut neſcire, hoc volo. C. ah.

D. Quid eſt? C. itane parvam mihi fidem eſſe apud te? D. vin' me hoc credere?

Vin' ſatis quaeſitum mihi iſtuc eſſe? age, fiat. quid? illa filia

Amici

Amici noſtri quid futurum eſt? C. recte. D. hanc igitur mittimus?
C. Quidni? D. illa maneat? C. ſic. D. ire igitur tibi licet, Nauſiſtrata.
N. Sic pol commodius eſſe in omnes arbitror, quam ut coeperas,
Manere hanc: nam perliberalis viſa eſt, cum vidi, mihi.
D. Quid iſtuc negoti eſt? C. jamne operuit oſtium? D. jam. C. O Jupiter!
Di nos reſpiciunt: gnatam inveni nuptam cum tuo filio. D. hem,
Quo pacto id potuit? C. non ſatis tutus eſt ad narrandum hic locus.
D. At tu intro abi. C. heus, ne filii quidem noſtri hoc reſciſcant, volo.

ACTUS V. SCENA III.

ANTIPHO.

LAETUS ſum, ut ut meae res ſeſe habent, fratri obtigiſſe quod volt.
Quam ſcitum eſt, ejuſmodi parare in animo cupiditates,
Quas, cum res advorſae ſient, paulo mederi poſſis.
Hic ſimul argentum repperit, cura ſeſe expedivit:
Ego nullo poſſum remedio me evolvere ex his turbis,
Quin, ſi hoc celetur, in metu; ſin patefit, in probro ſim.

Neque me domum nunc reciperem, ni mihi eſſet ſpes oſtenta
Hujuſce habendae. ſed ubinam Getam invenire poſſum, ut
Rogem, quod tempus conveniundi patris me capere jubeat?

ACTUS V. SCENA IV.

PHORMIO, ANTIPHO.

ARGENTUM accepi, tradidi lenoni: abduxi mulierem:
Curavi, propria ea Phaedria ut poteretur: nam e-miſſa eſt manu.
Nunc una mihi res etiam reſtat, quae eſt conficiunda, otium
A ſenibus ad potandum ut habeam: nam aliquot hos ſumam dies.
A. Sed Phormio eſt. quid ais? P. quid? A. quidnam nunc facturus Phaedria? 5
Quo pacto ſatietatem amoris ait ſe velle abſumere?
P. Viciſſim partes tuas acturus eſt. A. quas? P. ut fugitet patrem.
Te ſuas rogavit rurſum ut ageres; cauſam ut pro ſe diceres.
Nam potaturus eſt apud me: ego me ire ſenibus Sunium 9
Dicam ad mercatum, anciſſulam emtum, dudum quam dixit Geta;

Ne,

Ne, cum hic nos videant me, conficere credant argentum ſuum.
Sed oſtium concrepuit abs te. A. vide, qui egrediatur. P. Geta eſt.

ACTUS V. SCENA V.

GETA, ANTIPHO, PHORMIO.

O Fortuna! o fors fortuna! quantis commoditatibus,
Quam ſubito, meo hero Antiphoni ope veſtra hunc oneraſtis diem!
A. Quidnam hic ſibi volt? G. noſque amicos ejus exoneraſtis metu!
Sed ego nunc mihi ceſſo, qui non humerum hunc onero pallio:
Atque hominem propero invenire, ut haec, quae contigerint, ſciat?
A. Num tu intellegis, hic quid narret? P. num tu? A. nil. P. tantumdem ego.
G. Ad lenonem hinc ire pergam: ibi nunc ſunt. A. heus, Geta. G. hem tibi.
Num mirum, aut novum eſt, revocari, curſum cum inſtitueris? A. Geta.
G. Pergis hercle: nunquam tu odio tuo me vinces. A. non manes?
G. Vapula. A. id quidem tibi jam fiet, niſi reſiſtis, verbero.

C. Familiariorem oportet esse hunc a quibuscum nihil. Sed ipse est, quem quaero, an non? ipse est. P. congredere actutum. A. quid est? C. O omnium, quantum est, qui vivont, homo hominum ornatissime! Nam sine controversia ab diis solus diligere, Antipho. A. Ita velim: sed, qui istuc credam ita esse, mihi dici velim. C. Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? A. enecas. P. Quin tu hinc pollicitationes aufer, et, quod fers, cedo. C. oh, Tu quoque hic aderas, Phormio? P. aderam: sed cessas? C. accipe, hem. Ut modo argentum tibi dedimus apud forum, recta domum Sumus profecti: interea mittit herus me ad uxorem tuam. A. Quamobrem? C. omitto proloqui: nam nihil ad hanc rem est, Antipho. Ubi in gynaeceum ire occipio, puer ad me accurrit Mida: Pone apprehendit pallio, resupinat: respicio: rogo, Quamobrem retineat me: ait esse vetitum intro ad heram accedere. Sophrona modo fratrem huc, inquit, senis introduxit Chremem: Eumque nunc esse intus cum illis. hoc ubi ego audivi, ad fores

Suspenso

ıfpenſo gradu placide ire perrexi: acceſſi: aſtiti:
nimam compreſſi: aurem admovi: ita animum
coepi attendere,
[oc modo ſermonem captans. A. eu, Geta. G. hic
pulcherrimum
acinus audivi: itaque pene hercle exclamavi gaudio.
Quod? G. quodnam arbitrare? A. neſcio. G. atqui mirificiſſimum:
atruus tuus eſt pater inventus Phanio uxori tuae.
A. hem,
uid ais? G. cum ejus olim conſuevit matre in
Lemno clanculum.
Somnium! utin' haec ignoraret ſuum patrem?
G. aliquid credito,
hormio, eſſe cauſae. ſed me cenſen' potuiſſe omnia
ıtellegere extra oſtium, intus quae inter ſeſe ipſi
egerint?
Atque hercle ego quoque illam audivi fabulam.
G. imo etiam dabo,
uo magis credas. patruus interea inde huc egreditur foras:
aud multo poſt cum patre idem recipit ſe intro
denuo:
it uterque tibi poteſtatem ejus habendae ſe dare.
enique ego miſſus ſum, te ut requirerem, atque
adducerem.
Hem, quin ergo rape me: ceſſas? G. fecero. A.
o mi Phormio,

Vale.

Vale. P. vale, Aſtipho. bene, ita me di amant,
factum. gaudeo,
Tantam fortunam de improviſo eſſe his datam:
Summa eludendi occaſio eſt mihi nunc ſenes,
Et Phaedriae curam adimere argentariam;
Ne cuiquam ſuorum aequalium ſupplex fiet.
Nam idem hoc argentum, ita ut datum eſt, ingratiis
Ei datum erit: hoc qui cogam, re ipſa repperi.
Nunc geſtus mihi voltuſque eſt capiundus novus.
Sed hinc concedam in angiportum hunc proximum:
Inde hiſce oſtendam me, ubi erunt egreſſi foras.
Quo me adſimularam ire ad mercatum, non eo.

ACTUS V. SCENA VI.

DEMIPHO, PHORMIO, CHREMES.

DIS magnas merito gratias habeo, atque ago,
Quando evenere haec nobis, frater, proſpere.
Quantum poteſt, nunc conveniendus Phormio eſt,
Priuſquam dilapidet noſtras triginta minas,
Ut auferamus. P. Demiphonem, ſi domi eſt,
Viſam: ut quod—D. at nos ad te ibamus, Phormio.
P. De eadem hac fortaſſe cauſa. D. ita hercle. P.
credidi.
Quid ad me ibatis? ridiculum! an veremini,
Ne non id facerem, quod recepiſſem ſemel?
Heus, quanta quanta haec mea paupertas eſt, tamen
Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mi eſſet fides.

C. Eſtne ea ita, ut dixi, liberalis? D. oppido.
P. Itaque ad vos venio nuntiatum, Demipho,
Paratum me eſſe: ubi voltis, uxorem date.
Nam omnes poſthabui mihi res, ita uti par fuit,
Poſtquam, tantopere id vos velle, animum advorteram.
D. At hic dehortatus eſt me, ne illam tibi darem;
Nam qui erit rumor populi, inquit, ſi id feceris?
Olim cum honeſte potuit, tum non eſt data:
Nunc viduam extrudi, turpe eſt: ferme eadem omnia,
Quae tute dudum coram me incuſaveras.
P. Satis ſuperbe inluditis me. D. qui? P. rogas?
Quia ne alteram quidem illam potero ducere.
Nam quo redibo ore ad eam, quam contemſerim?
C. Tum autem Antiphonem video ab ſeſe amittere
Invitum eam; inque. D. tum autem video filium
Invitum ſane mulierem ab ſe amittere.
Sed tranſi ſodes ad forum, atque illud mihi
Argentum rurſum jube reſcribi, Phormio.
P. Quodne ego deſcripſi porro illis, quibus debui?
D. Quid igitur fiet? P. ſi vis mihi uxorem dare,
Quam deſpondiſti, ducam: ſin eſt, ut velis
Manere illam apud te, dos hic maneat, Demipho:
Nam non eſt aequom, me propter vos decipi;
Cum ego veſtri honoris cauſa repudium alterae
Remiſerim, quae dotis tantumdem dabat.
D. I in malam rem hinc cum iſtac magnificentia,
Fugitive: etiam nunc credis te ignorarier,
Aut tua facta adeo? P. irritor. D. tune hanc duceres,
Si tibi daretur? P. fac periclum. D. ut filius

Cum

Cum illa habitet apud te, hoc veſtrum conſilium fuit.
P. Quaeſo, quid narras? D. quin tu mihi argentum cedo.
P. Imo vero uxorem tu cedo. D. in jus ambula.
P. In jus? enimvero, ſi porro eſſe odioſi pergitis;
D. Quid facies? P. egone? vos me indotatis modo
Patrocinari fortaſſe arbitramini:
Etiam dotatis ſoleo. C. quid id noſtra? P. nihil.
Hic quandam noram, cujus vir uxorem—C. hem.
D. quid eſt?
P. Lemni habuit aliam: C. nullus ſum. P. ex qua filiam
Suſcepit: et eam clam educit. C. ſepultus ſum.
P. Haec adeo ego illi jam denarrabo. C. obſecro,
Ne facias. P. oh, tun' is eras? D. ut ludos facit!
C. Miſſum te facimus. P. fabulae. C. quid vis tibi?
Argentum quod habes, condonamus te. P. audio:
Quid vos, malum, ergo me ſic ludificamini
Inepti voſtra puerili ſententia?
Nolo, volo: volo, nolo rurſum: cape, cedo:
Quod dictum, indictum eſt: quod modo erat ratum, irritum eſt.
C. Quo pacto, aut unde haec hic reſcivit? D. neſcio;
Niſi, me dixiſſe nemini, certo ſcio.
C. Monſtri, ita me di ament, ſimile. P. injeci ſcrupulum. D. hem,
Hiccine ut a nobis hoc tantum argenti auferat,
Tam aperte irridens? emori hercle ſatius eſt.
Animo virili praeſentique ut ſis, para.

Vides

Vides peccatum tuum esse elatum foras,
Neque jam id celare posse te uxorem tuam:
Nunc quod ipsa ex aliis auditura sit, Chreme,
Id nosmet indicare placabilius est.
Tum hunc impuratum poterimus nostro modo
Ulcisci. P. at at, nisi mihi prospicio, haereo:
Hi gladiatorio animo ad me affectant viam.
C. At vereor, ut placari possit. D. bono animo es:
Ego redigam vos in gratiam; hoc fretus, Chreme,
Cum e medio excessit, unde haec suscepta est tibi.
P. Itane agitis mecum? satis astute aggredimini.
Non hercle ex re istius me instigasti, Demipho.
Ain' tu? ubi, quae libitum fuerit, peregre feceris,
Neque hujus sis veritus feminae primariae,
Quin novo modo ei faceres contumeliam;
Venias nunc precibus lautum peccatum tuum?
Hisce ego illam dictis ita tibi incensam dabo,
Ut ne restinguas, lacrumis si exstillaveris.
D. Malum, quod isti di, deaeque omnes duint.
Tantane affectum quenquam esse hominem audacia?
Non hoc publicitus scelus hinc deportarier
In solas terras? C. in id redactus sum loci,
Ut quid agam cum illo, nesciam prorsum. D. ego scio.
In jus eamus. P. in jus? huc, si quid lubet.
D. Assequere, retine, dum huc ego servos evoco.
C. Enim solus nequeo: accurre. P. una injuria est
Tecum. C. lege agito ergo. P. altera est tecum, Chreme.
D. Rape hunc. P. sic agitis? enimvero voce est opus.
Naufistrata, exi. C. os opprime. D. impurum vide,

Quantum

Quantum valet. P. Nauſiſtrata, inquam. C. non taces?
P. Taceam? D. niſi ſequitur, pugnos in ventrem inget.
P. Vel oculum exclude. eſt ubi vos ulciſcar probe.

ACTUS V. SCENA VII.

NAUSISTRATA, CHREMES, PHORMIO, DEMIPHO.

QUI nominat me? D. hem. N. quid iſtuc turbæ eſt, obſecro,
Mi vir? P. hem, quid nunc obſtupuiſti? N. quis hic homo eſt?
Non mihi reſpondes? P. hiccine ut tibi reſpondeat?
Qui hercle, ubi ſit, neſcit. C. cave iſti quidquam credas.
P. Abi: tange: ſi non totus friget, me eneca.
C. Nihil eſt. N. quid ergo? quid iſtic narrat? P. jam ſcies:
Auſculta. C. pergin' credere? N. quid ego, obſecro,
Huic credam, qui nil dixit? P. delirat miſer
Timore. N. non pol temere eſt, quod tu tam times.
C. Ego timeo? P. recte ſane: quando nihil times,
Et hoc nihil eſt, quod ego dico, tu narra. D. ſcelus,
Tibi narret? P. eho tu: factum eſt abs te ſedulo
Pro fratre. N. mi vir, non mihi narras? C. at. N. quid at?
C. Non opus eſt dicto. P. tibi quidem: at ſcito huic opus eſt.
In Lemno, C. hem, quid ais? D. non taces? P. clam te, C. hei mihi!
P. Uxorem duxit. N. mi homo, di melius duint.

P. Sic

Sic factum eſt. N. perii miſera. P. et inde filiam
Suſcepit jam unam, dum tu dormis. C. quid agimus?
Proh di immortales, facinus indignum et malum!
P. Hoc actum eſt. N. an quidquam hodie eſt factum indignius?
Qui mi, ubi ad uxores ventum eſt, tum fiunt ſenes.
Demipho, te appello: nam me cum hoc ipſo diſtaedet loqui.
Haecine erant itiones crebrae, et manſiones diutinae
Lemni? haeccine erat ea, quae noſtros fructus minuebat, vilitas?
D. Ego, Nauſiſtrata, eſſe in hac re culpam meritum non nego,
Sed ea quin ſit ignoſcenda. P. verba fiunt mortuo.
D. Nam neque neglegentia tua, neque odio id fecit tuo.
Vinolentus fere abhinc annos quindecim mulierculam
Eam compreſſit unde haec nata eſt, neque poſtilla
unquam attigit.
Ea mortem obiit: e medio abiit: qui fuit in re hac ſcrupulus.
Quamobrem te oro, ut alia facta tua ſunt, aequo animo hoc feras.
N. Quid ego aequo animo? cupio miſera in hac re jam defungier.
Sed quid ſperem? aetate porro minus peccaturum putem?
Jam tum erat ſenex, ſenectus ſi verecundos facit.
An mea forma atque aetas nunc magis expetenda eſt, Demipho?

Quid

Quid mihi hic affers, quamobrem exſpectem, n
ſperem porro non fore?

P. Exſequias Chremeti, quibus eſt commodum in
hem tempus eſt.

Sic dabo: age nunc, Phormionem, qui volet, lacſſi
Faxo tali eum mactatum, atque hic eſt, infortunio
Redeat ſane in gratiam: jam ſupplicii ſatis eſt mihi
Habet haec, ei quod, dum vivat, uſque ad aures
obganniat.

N. At meo merito, credo. quid ego nunc ea com-
memorem, Demipho,

Singillatim, qualis ego in hunc fuerim? D. non
aeque omnia

Tecum. N. merito hoc meo videtur factum? D. mi-
nime gentium:

Verum, quando jam accuſando fieri infectum non
poteſt,

Ignoſce: orat, confitetur, purgat: quid vis amplius?

P. Enimvero, priuſquam haec dat veniam, mihi
proſpiciam et Phaedriae.

Heus, Nauſiſtrata; priuſquam huic reſpondes teme-
re, audi. N. quid eſt?

P. Ego minas triginta ab iſto per fallaciam abſtuli:
Eas dedi tuo gnato: is pro ſua amica lenoni dedit.

C. Hem, quid ais? N. adeon' indignum tibi videtur,
filius,

Homo adoleſcens, unam ſi habet amicam, tu uxo-
res duas?

Nil pudere? quo ore illum objurgabis? reſponde mi-
hi.

D. Fa-

D. Faciet, ut voles. N. imo, ut meam jam ſcias ſententiam,
Neque ego ignoſco, neque promitto quidquam, neque reſpondeo,
Priuſquam gnatum videro. ejus judicio permitto omnia:
Quod is jubebit, faciam. P. mulier ſapiens es, Nauſiſtrata.
N. Satin' tibi eſt? P. imo vero; pulchre diſcedo, et probe,
Et praeter ſpem. N. tu tuum nomen dic quod eſt. P. min'? Phormio,
Veſtrae familiae hercle amicus, et tuo ſummus Phaedriae.
N. Phormio, at ego ecaſtor poſthac tibi, quod potero, et quae voles,
Faciamque et dicam. P. benigne dicis. N. pol meritum eſt tuum.
P. Vin' primum hodie facere, quod ego gaudeam, Nauſiſtrata,
Et quod tuo viro oculi doleant? N. cupio. P. me ad coenam voca.
N. Pol vero voco. D. eamus intro hinc. N. fiat. ſed ubi eſt Phaedria
Judex noſter? P. jam hic faxo aderit. Vos valete, et plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

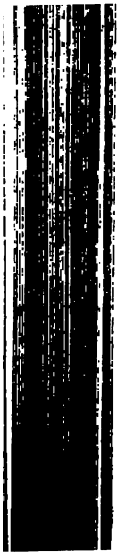

P. TERENTII

HECYRA

ACTA LUDIS ROMANIS, SEX. JULIO CAES. CN. CORNELIO DOLABELLA, AEDIL. CUR. NON EST PERACTA TOTA. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII TIBIS PARIB. CN. OATAVIO, T. MANLIO COSS. RELATA EST ITERUM LUDIS FUNEBRIBUS. RELATA EST TERTIO, Q. FULVIO, L. MARCIO AEDILIBUS CURULIBUS.

Personae.

PROLOGUS.
PHILOTIS *meretrix.*
SYRA *anus.*
PARMENO *servus.*
LACHES *senex.*
MYSTRATA *mulier.*
PHIDIPPUS *senex.*
PAMPHILUS *adolescens.*
MYRRHINA *mulier.*
SOSIA *servus.*
BACCHIS *meretrix.*

Personae mutae.

PHILUMENA.
SCIRTUS *puer.*
NUTRIX.
ANCILLAE *Bacchidis.*

HECYRAE ARGUMENTUM,

C. SULPICIO APOLLINARI AUCTORE.

Uxorem duxit Pamphilus Philumenam,
Cui quondam ignorans virgini vitium obtulit:
Ejusque, per vim quem detraxit, annulum
Dederat amicae Bacchidi meretriculae:
Dein profectus in Imbrum est: nuptam haud attigit.
Hanc mater utero gravidam, ne id sciat socrus,
Ut aegram ad se transfert. revenit Pamphilus:
Deprehendit partum: celat: uxorem tamen.
Recipere non volt. pater incusat Bacchidis
Amorem. dum se purgat Bacchis, annulum
Mater vitiatae forte agnoscit Myrrhina.
Uxorem recipit Pamphilus cum filio.

P. TERENTII

HECYRA.

PROLOGUS.

HECYRA eſt huic nomen fabulae. haec cum data
nova, novum intervenit vitium et calamitas,
neque ſpectari, neque cognoſci potuerit:
populus ſtudio ſtupidus in funambulo
imum occuparat. nunc haec plane eſt pro nova:
is, qui ſcripſit hanc, ob eam rem noluit
um referre, ut iterum poſſit vendere.
as cognoſtis ejus: quaeſo, hanc noſcite.

ALTER PROLOGUS.

ORATOR ad vos venio ornatu prologi;
Sinite exorator ſim; eodem ut jure uti ſenem
eat, quo jure ſum uſus adoleſcentior,
vas qui exactas feci ut inveteraſcerent,
cum poeta ſcriptura evaneſceret.
his, quas primum Caecili didici novas,
tim ſum earum exactus, partim vix ſteti.
ia ſcibam dubiam fortunam eſſe ſcenicam,
incerta, certum mihi laborem ſuſtuli.

Eaſdem agere coepi, ut ab eodem alias diſcer
Novas ſtudioſe, ne illum ab ſtudio abducerem
Perfeci ut ſpectarentur: ubi ſunt cognitae,
Placitae ſunt. ita poetam reſtitui in locum,
Prope jam remotum, injuria advorſarium
Ab ſtudio, atque ab labore, atque arte muſic
Quod ſi ſcripturam ſprevíſſem in praeſentia,
In deterrendo voluiſſem operam ſumere,
Ut in otio eſſet, potius quam in negotio;
Deterruiſſem facile, ne alias ſcriberet.
Nunc quid petam, mea cauſa, aequo anin
tendite.
Hecyram ad vos refero, quam mihi per filen
Nunquam agere licitum eſt, ita eam oppreſſi
mitas.
Eam calamitatem voſtra intellegentia
Sedabit, ſi erit adjutrix noſtrae induſtriae.
Cum primum eam agere coepi, pugilum glor
Funambuli eodem acceſſit exſpectatio;
Comitum conventus, ſtrepitus, clamor mulie
Fecere, ut ante tempus exirem foras.
Vetere in nova coepi uti conſuetudine,
In experiundo ut eſſem. refero denuo;
Primo actu placeo: cum interea rumor venit
Datum iri gladiatores: populus convolat:
Tumultuantur, clamant, pugnant de loco.
Ego interea meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla eſt: otium, et ſilentium eſt.
Agendi tempus mihi datum eſt: vobis datur

P

otestas condecorandi ludos scenicos.
solite finere per vos artem musicam
ecidere ad paucos. facite, ut vestra auctoritas
seae auctoritati fautrix adjutrixque sit.
i nunquam avare pretium statui arti meae,
t eum esse quaestum in animum induxi maximum,
quam maxume servire vostris commodis;
inite impetrare me, qui in tutelam meam
tudium suum, et se in vostram commisit fidem,
se eum circumventum inique iniqui irrideant.
lea causa causam accipite, et date silentium,
st lubeat scribere aliis, mihique ut discere
ovas expediat, posthac pretio emtas meo.

ACTUS I. SCENA I.

PHILOTIS, SYRA.

ER pol quam paucos reperias meretricibus
Fideles evenire amatores, Syra!
el hic Pamphilus jurabat quoties Bacchidi,
uam sancte, ut quivis facile posset credere,
unquam, illa viva, ducturum uxorem domum!
n, duxit. s. ergo propterea te sedulo
t moneo, et hortor, ne cujusquam misereat,
uin spolies, mutiles, lacerес, quemque nacta sis.
. Utin' eximium neminem habeam? s. neminem:
am nemo illorum quisquam, scito, ad te venit, ro
uin ita paret sese, alis te ut blanditiis suis

Quam minimo pretio ſuam voluptatem expleat.
Hiſcine tu, amabo, non contra inſidiabere?
P. Tamen pol eandem injurium eſt eſſe omnibus.
S. Injurium autem eſt ulciſci adverſarios?
Aut qua via te captent illi, eadem ipſos capi?
Eheu me miſeram! cur non aut iſtaec mihi
Aetas et forma eſt, aut tibi haec ſententia?

ACTUS I. SCENA II.

PARMENO, PHILOTIS, SYRA.

SENEX ſi quaeret me, modo iſſe dicito
Ad portum percontatum adventum Pamphili.
Audin', quid dicam, Scirte? ſi quaeret me, uti
Tum dicas: ſi non quaeret, nullus dixeris;
Alias ut uti poſſim cauſa hac integra.
Sed videon' ego Philotium? unde haec advenit?
Philotis, ſalve multum. PH. o ſalve, Parmeno.
S. Salve mecaſtor, Parmeno. PA. et tu edepol, Syra.
Dic mihi, Philoti, ubi te oblectaſti tam diu?
PH. Minime equidem me oblectavi, quae cum milite
Corinthum hinc ſum profecta inhumaniſſimo:
Biennium ibi perpetuum miſera illum tuli.
PA. Edepol te deſiderium Athenarum arbitror,
Philotium, cepiſſe ſaepe, et te tuum
Conſilium contemſiſſe. PH. non dici poteſt,
Quam cupida eram huc redeundi, abeundi a milite,
Voſque hic videndi, antiqua ut conſuetudine

Agitarem

Agitarem inter vos libere convivium.
Nam illi haud licebat niſi praefinito loqui
Quae illi placerent. PA. haud opinor commode
Finem ſtatuiſſe orationi militem.
PH. Sed quid hoc negoti eſt? modo quae narravit mihi
Hic intus Bacchis? quod ego nunquam credidi
Fore, ut ille, hac viva, poſſet animum inducere
Uxorem habere. PA. habere autem? PH. eho tu, an non habet?
PA. Habet: ſed firmae hae vereor ut ſint nuptiae.
PH. Ita di deaeque faxint, ſi in rem eſt Bacchidis.
Sed qui iſtuc credam ita eſſe? dic mihi, Parmeno.
PA. Non eſt opus prolato: hoc percontarier
Deſiſte. PH. nempe ea cauſa, ut ne id fiat palam.
Ita me di amabunt, haud propterea te rogo, ut
Hoc proferam, ſed ut tacita mecum gaudeam.
PA. Nunquam tam dices commode, ut tergum meum
Tuam in fidem committam. PH. ah, noli, Parmeno:
Quaſi non tu multo malis narrare hoc mihi,
Quam ego, quae percontor, ſcire. PA. vera haec praedicat:
Et illud mi vitium eſt maxumum. ſi mihi fidem
Das te tacituram, dicam. PH. ad ingenium redis.
Fidem do, loquere. PA. auſculta. PH. iſtic ſum. PA. hanc Bacchidem
Amabat, ut cum maxume, tum Pamphilus,
Cum pater, uxorem ut ducat, orare occipit:
Et haec, communia omnium quae ſunt patrum,

Seſe

Seſe ſenem eſſe dicere, illum autem eſſe unicum
Praeſidium velle ſe fenectuti ſuae.
Ille ſe primo negare: ſed poſtquam acrius
Pater inſtat, fecit animi ut incertus foret,
Pudorin' anne amori obſequeretur magis.
Tundendo atque odio denique effecit ſenex:
Deſpondit ei gnatam hujus vicini proxumi.
Uſque illud viſum eſt Pamphilo neutiquam grave,
Donec jam in ipſis nuptiis, poſtquam videt
Paratas, nec moram ullam, quin ducat, dari;
Ibi demum ita aegre tulit, ut ipſam Bacchidem
Si adeſſet, credo, ibi ejus commiſereſceret.
Ubicunque datum erat ſpatium ſolitudinis,
Ut conloqui mecum una poſſet: Parmeno,
Perii; quid ego egi? in quod me conjeci malum?
Non potero hoc ferre, Parmeno: perii miſer.
PH. At te di deaeque perduint cum iſto odio, Laches.
PA. Ut ad pauca redeam, uxorem deducit domum:
Nocte illa prima virginem non attigit:
Quae conſecuta eſt nox, eam nihilo magis.
PH. Quid ais? cum virgine una adoleſcens cubuerit
Plus potus, ſeſe illa abſtinere ut potuerit?
Non veriſimile dicis: nec verum arbitror.
PA. Credo ita videri tibi: nam nemo ad te venit,
Niſi cupiens tui: ille invitus illam duxerat.
PH. Quid deinde fit? PA. diebus ſane pauculis
Poſt, Pamphilus mé ſolum ſeducit foras,
Narratque, ut virgo ab ſe integra etiam tum fiet:

Seque

Seque ante, quam eam uxorem duxiſſet domum,
Speraſſe eas tolerare poſſe nuptias.
Sed, quam decrerim me non poſſe diutius
Habere, eam ludibrio haberi, Parmeno,
Quin integram itidem reddam, ut accepi a ſuis,
Neque honeſtum mihi, neque utile ipſi virgini eſt.
PH. Pium ac pudicum ingenium narras Pamphili.
PA. Hoc ego proferre, incommodum mihi eſſe arbitror.
Reddi patri autem, cui tu nihil dicas viti,
Superbum eſt: ſed illam ſpero, ubi hoc cognoverit,
Non poſſe ſe mecum eſſe, abituram denique.
PH. Quid interea? ibatne ad Bacchidem? PA. quotidie.
Sed, ut fit, poſtquam hunc alienum ab ſeſe videt,
Maligna multo et magis procax facta illico eſt.
PH. Non edepol mirum. PA. atque ea res multo maxume
Disjunxit illum ab illa, poſtquam et ipſe ſe,
Et illam, et hanc, quae domi erat, cognovit ſatis,
Ad exemplum ambarum mores earum exiſtumans.
Haec, ita uti liberali eſſe ingenio decet,
Pudens, modeſta; incommoda atque injurias
Viri omnes ferre, et tegere contumelias.
Hic animus, partim uxoris miſericordia
Devinctus, partim victus hujus injuriis,
Paulatim elapſus eſt Bacchidi, atque huc tranſtulit
Amorem, poſtquam par ingenium nactus eſt.
Interea in Imbro moritur cognatus ſenex

Ho-

Horunce, ea ad hos rediebat lege hereditas.
Eo amantem invitum Pamphilum extrudit pater.
Relinquit cum matre hic uxorem: nam ſenex
Rus abdidit ſe: huc raro in urbem commeat.
PH. Quid adhuc habent infirmitatis nuptiae?
PA. Nunc audies. primum dies compluſculos
Bene conveniebat ſane inter eas: interim
Miris modis odiſſe coepit Soſtratam:
Neque lites ullae inter eas, poſtulatio
Nunquam. PH. quid igitur? PA. ſi quando ad eam
acceſſerat
Confabulatum, fugere e conſpectu illico,
Videre nolle. denique, ubi non quit pati,
Simulat ſe a matre accerſi ad rem divinam: abit.
Ubi illic dies eſt complures, accerſi jubet.
Dixere cauſam tunc neſcio quam: iterum jubet:
Nemo remiſit. poſtquam accerſunt ſaepius,
Aegram eſſe ſimulant mulierem. noſtra illico
It viſere ad eam: admiſit nemo. hoc ubi ſenex
Reſcivit, heri ea cauſa rure huc advenit,
Patrem continuo convenit Philumenae.
Quid egerint inter ſe, nondum etiam ſcio:
Niſi ſane curae eſt, quorſum eventurum hoc fiet.
Habes omnem rem: pergam quo coepi hoc iter.
PH. Et quidem ego: nam conſtitui cum quodam
hoſpite,
Me eſſe illum conventuram. PA. di vortant bene
Quod agas. PH. vale. PA. et tu bene vale, Philotium.

ACTUS

ACTUS II. SCENA I.

LACHES, SOSTRATA.

)ROH deum atque hominum fidem, quod hoc genus eſt! quae haec eſt conjuratio!
ſtin' omnes mulieres eadem aeque ſtudeant nolintque omnia?
ſeque declinatam quidquam ab aliarum ingenio ullam reperias?
aque adeo uno animo omnes ſocrus oderunt nurus.
iris eſſe advorſas aeque ſtudium eſt: ſimilis pertinacia eſt:
i eodemque omnes mihi videntur ludo doctae ad malitiam.
i ludo, ſi ullus eſt, magiſtram hanc eſſe ſatis certo ſcio.
Me miſeram, quae nunc, quamobrem accuſer, neſcio.
Hem, tu neſcis? s. non, ita me di ament, mi Laches.
aque una inter nos agere aetatem liceat. L. di mala prohibeant!
Meque abs te immerito eſſe accuſatam, poſtmodo reſciſces. L. ſcio.
e immerito? an quidquam pro iſtis factis dignum te dici poteſt,
uae me, et te, et familiam omnem dedecoras, filio luctum paras? Tum

Tum autem, ex amicis inimici ut fint nobis affines, facis;
Qui illum decrerunt dignum, ſuos cui liberos committerent.
Tu ſola exorere, quae perturbes haec tua impudentia.
S. Egone? L. tu, inquam, mulier, quae me omnino lapidem, non hominem, putas.
An, quia ruri crebro eſſe ſoleo, neſcire arbitramini,
Quo quiſque pacto hic vitam voſtrarum exigat?
Multo melius, hic quae fiunt, quam illic, ubi ſum aſſidue, ſcio:
Ideo quia, ut vos mihi domi eritis, proinde ego ero fama foris.
Jampridem equidem audivi cepiſſe odium tui Philumenam:
Minimeque adeo mirum: et, ni id feciſſet, magis mirum foret.
Sed non credidi adeo, ut etiam totam hanc odiſſet domum.
Quod ſi ſciſſem, illa hic maneret potius, tu hinc iſſes foras.
At vide, quam immerito aegritudo haec oritur mi abs te, Soſtrata.
Rus habitatum abii, concedens vobis, et rei ſerviens;
Sumtus voſtros otiumque ut noſtra res poſſet pati,
Meo labori haud parcens, praeter aequom atque aetatem meam:
Non te pro his curaſſe rebus, ne quid aegre eſſet mihi?

S. Non

Non mea opera, neque pol culpa, evenit. L. imo maxume.
ola hic fuisti: in te omnis haeret culpa sola, Sostrata.
uae hic erant, curares, cum ego vos solvi curis caeteris.
um puella anum suscepisse inimicitias non pudet?
lius dices culpa factum. S. haud equidem dico, mi Laches.
Gaudeo, ita me di ament, gnati causa. nam de te quidem,
itis scio, peccando detrimenti nil fieri potest.
Qui scis, an ea causa, mi vir, me odisse adsimulaverit,
t cum matre una plus esset? L. quid ais? non signi hoc sat est,
uod heri nemo voluit visentem ad eam te intro admittere?
Enim lassam oppido tum esse aiebant; eo ad eam non admissa sum.
Tuos esse illi mores morbum magis, quam ullam aliam rem, arbitror:
: merito adeo: nam vostrarum nulla est, quin gnatum velit
ucere uxorem; et quae vobis placita est conditio, datur.
bi duxere impulsu vostro, vostro impulsu easdem exigunt.

ACTUS

ACTUS II. SCENA II.

PHIDIPPUS, LACHES, SOSTRATA.

ETSI ſcio ego, Philumena, meum jus eſſe, ut te cogam,
Quae ego imperem, facere: ego tamen patrio animo victus, faciam
Ut tibi concedam, neque tuae libidini advorſabor.
L. Atque eccum Phidippum optume video. hinc jam ſcibo, quid ſiet.
Phidippe, etſi ego meis me omnibus ſcio eſſe adprime obſequentem;
Sed non adeo, ut mea facilitas corrumpat illorum animos.
Quod tu ſi idem faceres, magis in rem et noſtram et voſtram id eſſet.
Nunc video in illarum poteſtate eſſe te. P. heia vero.
L. Adii te heri de filia: ut veni, itidem incertum amiſti.
Haud ita decet, ſi perpetuam vis eſſe affinitatem hanc,
Celare te iras. ſi quid eſt peccatum a nobis, profer:
Aut ea refellendo, aut purgando, vobis corrigemus,
Te judice ipſo. ſin ea eſt cauſa retinendi apud vos,
Quia aegra eſt; te mi injuriam facere arbitror, Phidippe,
Si metuis, ſatis ut meae domi curetur diligenter.

At,

At, ita me di ament, haud tibi hoc concedo, etsi illi pater es,
Ut tu illam ſalvam magis velis, quam ego: id adeo gnati cauſa,
Quem ego intellexi illam haud minus, quam ſeipſum, magnificare.
Neque adeo clam me eſt, quam eſſe eum graviter laturum credam,
Hoc ſi reſcierit. eo domum ſtudeo haec prius, quam ille, ut redeat.
P. Laches, et diligentiam veſtram, et benignitatem
Novi: et, quae dicis, omnia eſſe ut dicis, animum induco.
Et te hoc mihi cupio credere: illam ad vos redire ſtudeo,
Si facere poſſim ullo modo. L. quae res te facere id prohibet?
Eho, numquidnam accuſat virum? P. minime: nam poſtquam attendi
Magis, et vi coepi cogere ut rediret, ſancte adjurat
Non poſſe apud vos Pamphilo ſe abſente perdurare.
Aliud fortaſſe alii vitii eſt: ego ſum animo leni natus:
Non poſſum advorſari meis. L. hem, Soſtrata! S. heu me miſeram!
L. Certumne eſt iſtuc? P. nunc quidem, ut videtur. ſed numquid vis?
Nam eſt, quod me tranſire ad forum jam oportet.
L. eo tecum una.

ACTUS II. SCENA III.

SOSTRATA.

EDEPOL nae nos ſumus inique aeque omn
inviſae viris,
Propter paucas; quae omnes faciunt dignae ut ni
amur malo.
Nam, ita me di ament, quod me accuſat nunc u
ſum extra noxiam.
Sed non facile eſt expurgatu: ita animum indu
runt, ſocrus
Omnes eſſe iniquas. haud pol me quidem: ne
nunquam ſecus
Habui illam, ac ſi ex me eſſet nata: nec, qui hu
mi eveniat, ſcio.
Niſi pol filium multimodis jam exſpecto ut redeat
domum.

ACTUS III. SCENA I.

PAMPHILUS, PARMENO, MYRRHINA.

NEMINI ego plura acerba credo eſſe ex amo
re homini unquam oblata,
Quam mi. heu me infelicem! hanccine ego vitam
parſi perdere?
Haccine cauſa ego eram tantopere cupidus redeun
di domum? Ci

Cui quanto fuerat praeſtabilius, ubivis gentium agere aetatem,
Quam huc redire, atque haec ita eſſe miſerum me reſciſcere?
Nam nos omnes, quibus eſt alicunde aliquis obiectus labos,
Omne quod eſt interea tempus, priuſquam id reſcitum eſt, lucro eſt.
PAR. At ſic, citius qui te expedias his aerumnis, reperias.
Si non rediſſes, hae irae factae eſſent multo ampliores:
Sed nunc adventum tuum ambas, Pamphile, ſcio verituras.
Rem cognoſces: iram expedies: rurſum in gratiam reſtitues.
Levia ſunt, quae tu pergravia eſſe in animum induxti tuum.
PAM. Quid conſolare me? an quiſquam uſquam gentium eſt aeque miſer?
Priuſquam hanc uxorem duxi, habebam alibi animum amori deditum:
Jam in hac re ut taceam, cuivis facile ſcitu eſt quam fuerim miſer:
Tamen nunquam auſus ſum recuſare eam, quam mi obtrudit pater.
Vix me illi abſtraxi, atque impeditum in ea expedivi animum meum,
Vixque huc contuleram; hem, nova res orta eſt, porro ab hac quae me abſtrahat. Tum

Tum matrem ex ea re me, aut uxorem, in culpa iventurum arbitror:
Quod cum ita esse invenero, quid restat, nisi porro ut fiam miser?
Nam matris ferre injurias me, Parmeno, pietas jubet:
Tum uxori obnoxius sum: ita olim suo me ingenio pertulit,
Tot meas injurias quae nunquam in ullo patefecit loco.
Sed magnum nescio quid necesse est evenisse, Parmeno,
Unde ira inter eas intercessit, quae tam permanst diu.

PAR. At quidem hercle parvum: si vis vero veram rationem exsequi,
Non maxumas, quae maxumae sunt interdum irae, injurias
Faciunt: nam saepe est, quibus in rebus alius ne iratus quidem est,
Cum de eadem causa est iracundus factus inimicissimus.
Pueri inter sese quam pro levibus noxiis iras gerunt?
Quapropter? quia enim, qui eos gubernat animus, infirmum gerunt.
Itidem illae mulieres sunt ferme, ut pueri, levi sententia:
Fortasse unum aliquod verbum hanc inter eas iram conciverit.

PAM.

PAM. Abi, Parmeno, intro, ac me veniſſe nuntia.
PAR. hem, quid hoc eſt? PAM. tace.
PAR. Trepidari ſentio, et curſari rurſum prorſum.
agedum, ad fores
Accede propius. hem, ſenſiſtin'? PAM. noli fabularier.
Proh Jupiter! clamorem audivi. PAR. tute loqueris, me vetas?
M. Tace, obſecro, mea gnata. PAM. matris vox viſa eſt Philumenae.
Nullus ſum. PAR. qui dum? PAM. perii. PAR. quamobrem? PAM. neſcio quod magnum malum
Profecto, Parmeno, me celant. PAR. uxorem Philumenam
Pavitare neſcio quid, dixerunt: id ſi forte eſt, neſcio.
PAM. Interii: cur mihi id non dixti? PAR. quia non poteram una omnia.
PAM. Quid morbi eſt? PAR. neſcio. PAM. quid? nemon' medicum adduxit? PAR. neſcio.
PAM. Ceſſo hinc ire intro, ut hoc quamprimum, quidquid eſt, certum ſciam?
Quonam modo, Philumena mea, nunc te offendam affectam?
Nam ſi periclum ullum in te ineſt, periſſe me una haud dubium eſt.
PAR. Non uſus facto eſt mihi nunc hunc intro ſequi:
Nam inviſos omnes nos eſſe illis ſentio.
Heri nemo voluit Soſtratam intro admittere.

Si forte morbus amplior factus siet,
Quod sane nolim, maxume heri causa mei,
Servum illico introisse dicent Sostratae:
Aliquid tulisse comminiscentur mali,
Capiti atque aetati illorum, morbus qui auctus sit:
Hera in crimen veniet, ego vero in magnum malum.

ACTUS III. SCENA II.

SOSTRATA, PARMENO, PAMPHILUS.

NESCIO quid jamdudum audio hic tumultuari misera:
Male metuo, ne Philumenae magis morbus adgravescat:
Quod te, Aesculapi, et te, Salus, ne quid sit hujus, oro.
Nunc ad eam visam. PAR. heus, Sostrata. S. hem. PAR. iterum istinc excludere.
S. Ehem Parmeno; tune hic eras? perii, quid faciam misera?
Non visam uxorem Pamphili, cum in proxumo hic sit aegra?
PAR. Non visas? ne mittas quidem: visendi causa quenquam.
Nam qui amat cui odio ipsus est, bis facere stulte duco:
Laborem inanem ipsus capit, et illi molestiam affert.
Tum filius tuus introiit videre, ut venit, quid agat.

S. Quid

Quid ais? an venit Pamphilus? PAR. venit. S.
dis gratiam habeo.
lem, istoc verbo animus mihi rediit, et cura ex
corde excessit.
AR. Jam ea te causa maxume nunc huc introire nolo.
lam, si remittent quippiam Philumenae dolores,
mnem rem narrabit, scio, continuo, sola soli,
uae inter vos intervenit, unde ortum est initium
irae.
tque eccum video ipsum egredi. quam tristis est!
S. O mi gnate.
AM. Mea mater, salve. S. gaudeo venisse salvom
salvan'
hilumena est? PAM. meliuscula est. S. utinam istuc
ita di faxint.
uid tu igitur lacrumas? aut quid es tam tristis?
PAM. recte, mater.
Quid fuit tumulti? dic mihi: an dolor repente
invasit?
AM. Ita factum est. S. quid morbi est? PAM. fe-
bris. S. quotidiana? PAM. ita aiunt.
sodes intro, consequar jam te, mea mater. S. fiat.
AM. Tu pueris curre, Parmeno, obviam, atque iis
onera adjuta.
R. Quid? non sciunt ipsi viam, domum qua re-
deant? PAM. cessas?

ACTUS III. SCENA III.

PAMPHILUS.

NEQUEO mearum rerum initium ullum invenire idoneum,
Unde exordiar narrare, quae nec opinanti accidunt,
Partim quae perſpexi his oculis, partim quae accepi auribus:
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.
Nam modo intro me ut corripui timidus, aliò ſuſpicans
Morbo me viſurum affectam, ac ſenſi eſſe, uxorem: hei mihi?
Poſtquam me aſpexere ancillae adveniſſe, illico omnes ſimul
Laetae exclamant, venit, id quod derepente aſpexerant.
Sed continuo voltum earum ſenſi immutari omnium,
Quia tam incommode illis fors obtulerat adventum meum.
Una illarum interea propere praecucurrit, nuntians
Me veniſſe. ego, ejus videndi cupidus, recta conſequor.
Poſtquam intro adveni, extemplo ejus morbum cognovi miſer.
Nam neque, ut celari poſſet, tempus ſpatium ullum dabat:

Neque

Neque voce alia, ac res monebat, ipſa poterat conqueri.
Poſtquam aſpexi; o facinus indignum! inquam, et corripui illico
Me inde, lacrumans, incredibili re atque atroci percitus.
Mater conſequitur: jam ut limen exirem, ad genua accidit,
Lacrumans miſera: miſeritum eſt. profecto hoc ſic eſt, ut puto,
Omnibus nobis ut res dant ſeſe, ita magni atque humiles ſumus.
Hanc habere orationem mecum principio inſtitit:
O mi Pamphile, abs te quamobrem haec abierit, cauſam vides:
Nam vitium eſt oblatum virgini olim ab neſcio quo improbo:
Nunc huc confugit, te atque alios partum ut celaret ſuum.
Sed, cum orata ejus reminiſcor, nequeo quin lacrumem miſer.
Quaeque fors fortuna eſt, inquit, nobis quae te hodie obtulit,
Per eam te obſecramus ambae, ſi jus, ſi fas eſt, uti
Advorſa ejus per te tecta tacitaque apud omnes fient:
Si unquam erga te animo eſſe amico ſenſiſti eam, mi Pamphile,
Sine labore hanc gratiam, te, ut ſibi des pro illa, nunc rogat.

Caeterum de reducenda id facias, quod in re sit tua:
Parturire eam, neque gravidam esse ex te, soli conscius.
Nam aiunt tecum post duobus concubuisse mensibus:
Tum, postquam ad te venit, mensis agitur hic jam septimus:
Quod te scire, ipsa indicat res. nunc, si potis est, Pamphile,
Maxume volo, doque operam, ut clam eveniat partus patrem,
Atque adeo omnes. sed si fieri id non potest, quin sentiant,
Dicam abortum esse. scio nemini aliter suspectum fore,
Quin, quod verisimile est, ex te recte eum natum putent.
Continuo exponetur. hic tibi nihil est quidquam incommodi: et
Illi miserae indigne factam injuriam contexeris.
Pollicitus sum, et servare in eo certum est, quod dixi, fidem.
Nam de reducenda, id vero neutiquam honestum esse arbitror:
Nec faciam: etsi amor me graviter, consuetudoque ejus tenet.
Lacrumo, quae posthac futura est vita, cum in mentem venit,

Soli-

Solitudoque, o fortuna, ut nunquam perpetuo ea bona!
Sed jam prior amor me ad hanc rem exercitatum reddidit,
Quem ego tum consilio missum feci, idem nunc huic operam dabo.
Adest Parmeno cum pueris: hunc minime est opus
In hac re adesse: nam olim soli credidi,
Es, me abstinuisse in principio, cum data est.
Vereor, si clamorem ejus hic crebro exaudiat,
Ne parturire intellegat. aliquo mihi est
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

ACTUS III. SCENA IV.

PARMENO, SOSIA, PAMPHILUS.

AIN' tu, tibi hoc incommodum eveniſſe iter? s. Non hercle verbis, Parmeno, dici poteſt
Tantum, quam re ipſa navigare incommodum eſt.
PAR. Itane eſt? s. o fortunate, neſcis quid mali
Praeterieris, qui nunquam es ingreſſus mare.
Nam alias ut mittam miſerias, unam hanc vide:
Dies triginta, aut plus eo, in navi fui,
Cum interea ſemper mortem exſpectabam miſer:
Ita uſque advorſa tempeſtate uſi ſumus.
PAR. Odioſum! s. haud clam me eſt: denique hercle aufugerim
Potius, quam redeam, ſi eo mi redeundum ſciam.

PAR.

PAR. Olim quidem te cauſae impellebant leves,
Quod nunc minitare facere, ut faceres, Sofia.
Sed Pamphilum ipſum video ſtare ante oſtium.
Ite intro. ego hunc adibo, ſi quid me velit.
Here, etiam nunc tu hic ſtas? PAM. equidem te exſpecto. PAR. quid eſt?
PAM. In arcem tranſcurſo opus eſt. PAR. cui homini? PAM. tibi.
PAR. In arcem? quid eo? PAM. Callidemidem hoſpitem
Myconium, qui mecum una advectus eſt, convenī.
PAR. Perii. voviſſe hunc dicam, ſi ſalvus domum
Rediſſet unquam, ut me ambulando rumperet.
PAM. Quid ceſſas? PAR. quid vis dicam? an conveniam modo?
PAM. Imo, quod conſtitui, me hodie conventurum eum,
Non poſſe, ne fruſtra illic exſpectet: vola.
PAR. At non novi hominis faciem. PAM. at faciam ut noveris:
Magnus, rubicundus, criſpus, craſſus, caeſius,
Cadaveroſa facie. PAR. di illum perduint.
Quid, ſi non veniet? maneamne uſque ad veſperum?
PAM. Maneto: curre. PAR. non queo: ita defeſſus ſum.
PAM. Ille abiit. quid agam infelix? prorſus neſcio,
Quo pacto hoc celem, quod me oravit Myrrhina,
Suae gnatae partum: nam me miſeret mulieris.

Quod

Quod potero faciam tamen, ut pietatem colam:
Nam me parenti potius, quam amori, obſequi
Oportet. at at, eccum Phidippum, et patrem
Video: horſum pergunt. quid dicam hiſce, incertus
ſum.

ACTUS III. SCENA V.

LACHES, PHIDIPPUS, PAMPHILUS.

DIXTIN' dudum illam dixiſſe ſe exſpectare filium?

PH. Factum. L. veniſſe aiunt: redeat. PA. quam cauſam dicam patri,
Quamobrem non reducam, neſcio. L. quem ego hic audivi loqui?

PA. Certum obſirmare eſt viam me, quam decrevi perſequi.

L. Ipſus eſt, de quo hoc agebam tecum. PA. ſalve, mi pater.

L. Gnate mi, ſalve. PH. bene factum te adveniſſe Pamphile,
Et adeo, quod maxumum eſt, ſalvum atque validum. PA. creditur.

L. Advenis modo? PA. admodum. L. cedo, quid reliquit Phania
Conſobrinus noſter? PA. ſane hercle homo voluptati obſequens
Fuit, dum vixit: et qui ſic ſunt, haud multum heredem juvant:

Sibi

Sibi vero hanc laudem relinquunt: vixit, dum vixit, bene.

L. Tum tu igitur nihil attuliſti huc plus una ſententia?

PA. Quidquid eſt id quod reliquit, profuit. L. imo obfuit:

Nam illum vivum et ſalvum vellem. PH. impune optare iſtuc licet:

Ille reviviſcet jam nunquam. et tamen, utrum malis, ſcio.

L. Heri Philumenam ad ſe accerſi hic juſſit. dic juſſiſſe te.

PH. Noli fodere. juſſi. L. ſed eam jam remittet. PH. ſcilicet.

PA. Omnem rem ſcio, ut ſit geſta. adveniens audivi omnia. L. at

Iſtos invidos di perdant, qui haec libenter nuntiant.

PA. Ego me ſcio caviſſe, ne ulla merito contumelia

Fieri a vobis poſſet. idque ſi nunc memorare hic velim,

Quam fideli animo et benigno in illam et clementi fui,

Vere poſſum; ni te ex ipſa haec magis velim reſciſcere:

Namque eo pacto maxume apud te meo erit ingenio fides,

Cum illa, quae nunc in me iniqua eſt, aequa de me dixerit.

Neque mea culpa hoc diſcidium eveniſſe, id teſtor deos.

Sed

Sed quando ſeſe eſſe indignam deputat matri meae,
Cui concedat, cujus mores toleret ſua modeſtia;
Neque alio pacto componi poteſt inter eas gratia;
Segreganda aut mater a me eſt, Phidippe, aut Philumena.
Nunc me pietas matris potius commodum ſuadet ſequi.
L. Pamphile, haud invito ad aures ſermo mihi acceſſit tuus,
Cum te poſtputaſſe omnes res prae parente intellego.
Verum vide, ne impulſus ira prave inſiſtas, Pamphile.
PA. Quibus iris impulſus nunc in illam iniquus ſim?
Quae nunquam quidquam erga me commerita eſt, pater,
Quod nollem: et ſaepe, quod vellem, meritam ſcio.
Amoque, et laudo, et vehementer deſideró:
Nam fuiſſe erga me miro ingenio, expertus ſum.
Illique exopto, ut relliquam vitam exigat
Cum eo viro, me qui ſit fortunatior;
Quandoquidem illam a me diſtrahit neceſſitas.
PH. Tibi id in manu eſt, ne fiat. L. ſi ſanus ſies,
Jube illam redire. PA. non eſt conſilium, pater:
Matris ſervibo commodis. L. quo abis? mane;
Mane, inquam: quo abis? PH. quae haec eſt pertinacia?
L. Dixin', Phidippe, hanc rem aegre laturum eſſe eum?
Quamobrem te orabam, filiam ut remitteres.
PH. Non credidi edepol adeo inhumanum fore:

Ita

Ita nunc is ſibi me ſupplicaturum putat ?
Si eſt, ut velit reducere uxorem, licet :
Sin alio eſt animo, renumeret dotem huc, eat.
L. Ecce autem, tu quoque proterve iracundus es.
PH. Percontumax redifti huc nobis, Pamphile.
L. Decedet jam ira haec : etſi merito iratus eſt.
PH. Quia paulum vobis acceſſit pecuniae,
Sublati animi ſunt. L. etiam mecum litigas ?
PH. Deliberet, renuntietque hodie mihi,
Velitne, an non ; ut alii, ſi huic non ſit, fiet.
L. Phidippe, ades, audi paucis. abiit : quid mea?
Poſtremo inter ſe tranſigant ipſi, ut lubet :
Quando nec gnatus, neque hic mihi quidquam obtemperant :
Quae dico, parvi pendunt. porto hoc jurgium ad
Uxorem, cujus haec fiunt conſilio omnia :
Atque in eam hoc omne, quod mihi aegre eſt, evomam.

ACTUS IV. SCENA I.

MYRRHINA, PHIDIPPUS.

PERII, quid agam ? quo me vortam ? quid viro meo reſpondebo
Miſera? nam audiviſſe vocem pueri viſus eſt vagientis :
Ita corripuit derepente tacitus ſeſe ad filiam :
Quod ſi reſcierit peperiſſe, id qua cauſa clam me habuiſſe

Dicam,

Dicam, non edepol ſcio.
Sed oſtium concrepuit: credo ipſum ad me exire: nulla ſum.
P. Uxor ubi me ad filiam ire ſenſit, ſe duxit foras.
Atque eccam video. quid ais, Myrrhina? heus, tibi dico. M. mihine, mi vir?
P. Vir ego tuus ſum? tu virum me, aut hominem deputas adeo eſſe?
Nam ſi utrumvis horum, mulier, unquam tibi viſus forem,
Non ſic ludibrio tuis factis habitus eſſem. M. quibus? P. at rogitas?
Peperit filia: hem, taces? ex quo? M. iſtuc patrem rogare eſt aequom?
Perii: ex quo cenſes, niſi ex illo, cui data eſt nuptum, obſecro?
P. Credo: neque adeo arbitrari patris eſt aliter ſed demiror,
Quid ſit, quamobrem tantopere hunc omnes nos celare volueris
Partum; praeſertim cum et recte, et tempore ſuo pepererit.
Adeon' pervicaci eſſe animo, ut puerum praeoptares perire,
Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiam poſthac ſcires,
Potius, quam advorſum animi tui lubidinem eſſet cum illo nupta?
Ego etiam illorum eſſe hanc culpam credidi, quae te eſt penes.

M. Misera sum. P. utinam sciam ita esse istuc. sed nunc mihi in mentem venit,
De hac re quod locuta es olim, cum illum generum cepimus :
Nam negabas nuptam posse filiam tuam te pati
Cum eo, qui meretricem amaret, qui pernoctaret foris.
M. Quamvis causam hunc suspicari, quam ipsam veram, mavolo.
P. Multo prius scivi, quam tu, illum habere amicam, Myrrhina.
Verum id vitium nunquam decrevi esse ego adolescentiae :
Nam id omnibus innatum est. at pol jam aderit, se quoque etiam cum oderit.
Sed ut olim te ostendisti eandem esse, nihil cessavisti usque adhuc,
Ut filiam ab eo abduceres, neu, quod ego egissem, esset ratum.
Id, nunc res indicium haec facit, quo pacto factum volueris.
M. Adeon' me esse pervicacem censes, cui mater siem,
Ut eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc matrimonium ?
P. Tun' prospicere, aut judicare, nostram in rem quod sit, potes ?
Audisti ex aliquo fortasse, qui vidisse eum diceret
Exeuntem aut introeuntem ad amicam. quid tum postea,

Si

Si modeſte ac raro hoc fecit? nonne ea diſſimulare nos
Magis humanum eſt, quam dare operam id ſcire, qui nos oderit?
Nam ſi is poſſet ab ea ſeſe derepente avellere,
Quicum tot conſueſſet annos; non eum hominem ducerem,
Nec virum ſatis firmum gnatae. M. mitte adoleſcentem, obſecro,
Et quae me peccaſſe ais. abi, ſolum ſolus conveni:
Roga, velitne uxorem an non. ſi eſt, ut dicat velle ſe,
Redde: ſin eſt autem, ut nolit, recte ego conſului meae.
P. Siquidem ille ipſe non volt, et tu ſenſti in eo eſſe, Myrrhina,
Peccatum; aderam, cujus conſilio ea par fuerat proſpici.
Quamobrem incendor ira, eſſe auſam facere haec te injuſſu meo.
Interdico, ne extuliſſe extra aedes puerum uſquam velis.
Sed ego ſtultior, meis dictis parere hanc qui poſtulem.
Ibo intro, atque edicam ſervis, ne quoquam efferri ſinant.
M. Nullam pol credo mulierem me miſeriorem vivere.

Nam ut hic laturus hoc ſit, ſi ipſam rem, ut ſiet, reſciverit,
Non edepol clam me eſt; cum hoc, quod levius eſt, tam animo iracundo tulit:
Nec, qua via ſententia ejus poſſit mutari, ſcio.
Hoc mi unum ex plurimis miſeriis relliquom fuerat malum,
Si, puerum ut tollam, cogit, cujus nos qui ſit neſcimus pater.
Nam, cum compreſſa eſt gnata, forma in tenebris noſci non quita eſt:
Neque detractum ei tum quidquam eſt, qui poſt poſſit noſci, qui ſiet:
Ipſe eripuit vi, in digito quem habuit, virgini abiens annulum.
Simul vereor Pamphilum, ne orata noſtra nequeat diutius
Celare, cum ſciet alienum puerum tolli pro ſuo.

ACTUS IV. SCENA II.

SOSTRATA, PAMPHILUS.

NON clam me eſt, gnate mi, tibi me eſſe ſuſpectam, uxorem tuam
Propter meos mores hinc abiſſe, etſi ea diſſimulas ſedulo.
Verum ita me di ament, itaque obtingant ex te, quae exopto mihi, ut
Nunquam

Nunquam ſciens commerui, merito ut caperet odium illam mei:
Teque antequam me amare rebar, ei rei firmaſti fidem.
Nam mihi intus tuus pater narravit modo, quo pacto me habueris
Praepoſitam amori tuo. nunc tibi me certum eſt contra gratiam
Referre, ut apud me praemium eſſe poſitum pietati ſcias.
Mi Pamphile, hoc et vobis, et meae commodum famae arbitror:
Ego rus abituram hinc cum tuo me eſſe certo decrevi patre,
Ne mea praeſentia obſtet, neu cauſa ulla reſtet relliqua,
Quin tua Philumena ad te redeat. P. quaeſo, quid iſtuc conſili eſt?
Illius ſtultitia victa, ex urbe tu rus habitatum migres?
Haud facies: neque ſinam, ut qui nobis, mater, maledictum velit,
Mea pertinacia eſſe dicat factum, haud tua modeſtia.
Tum, tuas amicas te et cognatas deſerere, et feſtos dies,
Mea cauſa, nolo. s. nihil pol jam iſtaec mihi res voluptatis ferunt.
Dum aetatis tempus tulit, perfuncta ſatis ſum: ſatias jam tenet

Studiorum iſtorum: haec mihi nunc cura eſt maxima, ut ne cui mea

Longinquitas aetatis obſtet, mortemve exſpectet meam.

Hic video me eſſe inviſam immerito: tempus eſt concedere.

Sic optume, ut ego opinor, omnes cauſas praecidam omnibus:

Et me hac ſuſpicione exſolvam, et illis morem geſſero.

Sine me, obſecro, hoc effugere, volgus quod male audit mulierum.

P. Quam fortunatus caeteris ſum rebus, abſque una hac foret,

Hanc matrem habens talem, illam autem uxorem.

S. obſecro, mi Pamphile,

Non tute incommodam rem, ut quaeque eſt, in animum induces pati,

Si caetera ita ſunt, ut tu vis, itaque ut eſſe ego illam exiſtumo?

Mi gnate, da veniam hanc mihi, reduc illam. P. vae miſero mihi!

S. Et mihi quidem: nam haec res non minus me male habet, quam te, gnate mi.

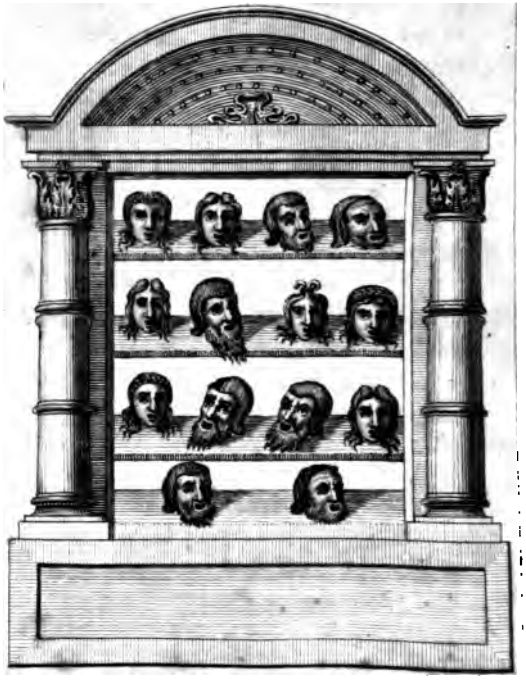

L. S. Müller Sc.

ACTUS IV. SCENA III.

LACHES, SOSTRATA, PAMPHILUS.

QUEM cum iſtoc ſermonem habueris, procul hinc ſtans accepi, uxor.
Iſtuc eſt ſapere, qui, ubicunque opus ſit, animum poſſis flectere;
Quod ſit faciundum poſt fortaſſe, idem hoc nunc ſi feceris.
S. Fors ſuat pol. L. abi rus ergo hinc: ibi ego te, et tu me feres.
S. Spero ecaſtor. L. i ergo intro, et compone, quae tecum ſimul
Ferantur. dixi. S. ita, ut jubes, faciam. P. pater.
L. Quid vis, Pamphile? P. hinc abire matrem? minime. L. quid ita iſtuc vis?
P. Quia de uxore incertus ſum etiam, quid ſim facturus. L. quid eſt?
Quid vis facere, niſi reducere? P. equidem cupio, et vix contineor:
Sed non minuam meum conſilium. ex uſu quod eſt, id perſequar.
Credo ea gratia concordes, ſi non redducam, fore.
L. Neſcias. verum tua refert nihil, utrum illae fecerint,
Quando haec abierit. odioſa haec eſt aetas adolescentulis:

E medio aequom excedere eſt. poſtremo nos jam
* fabulae
Sumus, Pamphile, ſenex, atque anus.
Sed video Phidippum egredi per tempus. accedamus.

ACTUS IV. SCENA IV.

PHIDIPPUS, LACHES, PAMPHILUS.

TIBI quoque edepol ſum iratus, Philumena,
Graviter quidem. nam hercle abs te factum
eſt turpiter:
Etſi tibi cauſa eſt de hac re: mater te impulit:
Huic vero nulla eſt. L. opportune te mihi,
Phidippe, in ipſo tempore oſtendis. PH. quid eſt?
PA. Quid reſpondebo his? aut quo pacto hoc aperiam?
L. Dic filiae, rus conceſſuram hinc Soſtratam:
Ne revereatur, minus jam quo redeat domum. PH.
ah,
Nullam de his rebus culpam commeruit tua:
A Myrrhina haec ſunt mea uxore exorta omnia.
Mutatio fit: ea nos perturbat, Lache.
PA. Dum ne reducam, turbent porro, quam velint.
PH. Ego, Pamphile, eſſe inter nos, ſi fieri poteſt,
Affinitatem hanc ſane perpetuam volo:
Sin eſt, ut aliter tua fiet ſententia,
Accipias puerum. PA. ſenſit peperiſſe: occidi.
L. Puerum! quem puerum? PH. natus eſt nobis nepos:

Nam

Nam abducta a vobis praegnans fuerat filia;
Neque fuisse praegnantem unquam ante hunc scivi diem.
L. Bene, ita me di ament, nuntias: et gaudeo
Natum illum, et tibi illam salvam. sed quid mulieris
Uxorem habes? aut quibus moratam moribus?
Nosne hoc celatos tamdiu? nequeo satis,
Quam hoc mihi videtur factum prave, proloqui.
PH. Non tibi illud factum minus placet, quam mihi, Laches.
PA. Etiamsi dudum fuerat ambiguum hoc mihi,
Nunc non est, cum eam consequitur alienus puer.
L. Nulla tibi, Pamphile, hic jam consultatio est.
PA. Perii. L. hunc videre saepe optabamus diem,
Cum ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem.
Evenit: habeo gratiam dis. PA. nullus sum.
L. Reduc uxorem, ac noli advorsari mihi.
PA. Pater, si ex me illa liberos vellet sibi,
Aut se esse mecum nuptam, satis certo scio,
Non clam me haberet, quae celasse intellego.
Nunc, cum ejus alienum esse a me animum sentiam,
Nec conventurum inter nos posthac arbitror,
Quamobrem reducam? L. mater quod suasit sua,
Adolescens mulier fecit. mirandumne id est?
Censen' te posse reperire ullam mulierem,
Quae careat culpa? an quia non delinquunt viri?
PH. Vosmet videte jam, Lache, et tu Pamphile,
Remissan' opus sit vobis, reductan' domum:
Uxor quid faciat, in manu non est mea.

Neutra

Neutra in re vobis difficultas a me erit.
Sed quid faciemus puero? L. ridicule rogas.
Quidquid futurum eſt, huic reddas, ſuum ſcilicet,
Ut alamus noſtrum. PA. quem ipſe neglexit pater,
Ego alam? L. quid dixti? eho, an non alemus, Pamphile?
Prodemus, quaeſo, potius? quae haec amentia eſt!
Enimvero prorſus jam tacere non queo.
Nam cogis ea, quae nolo, ut, praeſente hoc, loquar.
Ignarum cenſes tuarum lacrumarum eſſe me?
Aut, quid ſit id, quod ſolicitere ad hunc modum?
Primum, hanc ubi dixti cauſam, te propter tuam
Matrem non poſſe habere hanc uxorem domi;
Pollicita eſt ea, ſe conceſſuram ex aedibus.
Nunc, poſtquam ademtam hanc quoque tibi cauſam vides;
Puer quia clam te eſt natus, nactus alteram es.
Erras, tui animi ſi me eſſe ignarum putas.
Aliquando tandem huc animum ut abducas tuum,
Quam longum ſpatium amandi amicam tibi dedi?
Sumtus, quos feciſti in eam, quam animo aequo tuli?
Egi atque oravi tecum, uxorem ut duceres:
Tempus dixi eſſe: impulſu duxiſti meo.
Quae tum, obſecutus mihi, feciſti ut decuerat:
Nunc animum rurſum ad meretricem induxti tuum:
Cui tu obſecutus, facis huic adeo injuriam.
Nam in eandem vitam te revolutum denuo
Video eſſe. PA. mene? L. teipſum: et facis injuriam;
Confingis falſas cauſas ad diſcordiam,

Ut cum illa vivas, teſtem hanc cum abs te amoveris.
Senſitque adeo uxor: nam ei cauſa alia quae fuit,
Quamobrem abs te abiret? PH. plane hic divinat:
nam id eſt. 74
PA. Dabo jusjurandum, nihil eſſe iſtorum, tibi. L. ah,
Reduc uxorem: aut, quamobrem non opus ſit, cedo.
PA. Non eſt nunc tempus. L. puerum accipias: nam
is quidem
In culpa non eſt. poſt de matre videro.
PA. Omnibus modis miſer ſum: nec, quid agam,
ſcio:
Tot me nunc rebus miſerum concludit pater. 80
Abibo hinc, praeſens quando promoveo parum.
Nam puerum injuſſu, credo, non tollet meo,
Praeſertim in ea re cum ſit mihi adjutrix ſocrus.
L. Fugis? hem, nec quidquam certi reſpondes mihi?
Num tibi videtur eſſe apud ſeſe? ſine: 85
Puerum, Phidippe, mihi cedo: ego alam. PH. maxume.
Non mirum fecit uxor mea, ſi hoc aegre tulit:
Amarae mulieres ſunt, non facile haec ferunt.
Propterea haec ira eſt: nam ipſa narravit mihi:
Id ego, hoc praeſente, tibi nolueram dicere: 90
Neque illi credebam primo. nunc vero palam eſt.
Nam omnino abhorrere animum huic video nuptiis.
L. Quid ergo agam, Phidippe? quid das conſili?
PH. Quid agas? meretricem hanc primum adeundam cenſeo:
Oremus: accuſemus gravius: denique 95
Mi-

Minitemur, ſi cum illo habuerit rem poſtea.
L. Faciam, ut mones. eho puer, curre ad Bacchidem hanc
Vicinam noſtram: huc evoca verbis meis.
Et te oro porro, in hac re adjutor ſis mihi. PH. Jamdudum dixi, idemque nunc dico, Lache, Manere affinitatem hanc inter nos volo,
Si ullo modo eſt ut poſſit; quod ſpero fore.
Sed viſne adeſſe me una, dum iſtam convenis?
L. Imo vero abi: aliquam puero neutricem para.

ACTUS IV. SCENA V.

BACCHIS, LACHES.

NON hoc de nihilo eſt, quod Laches me nunc conventam eſſe expetit:
Nec pol me multum fallit, quin, quod ſuſpicor, ſit quod velit.
L. Videndum eſt, ne minus propter iram hanc impetrem, quam poſſiem;
Aut ne quid faciam plus, quod poſt me minus feciſſe ſatius ſit.
Aggrediar. Bacchis, ſalve.
B. Salve, Laches. L. credo edepol te nonnihil mirari, Bacchis,
Quid ſit, quapropter te huc foras puerum evocare juſſi.
B. Ego pol quoque etiam timida ſum, cum venit in mentem, quae ſim, Ne

Ne nomen mihi quaestus obstet. nam mores facile tutor.

Si vera dicis, nihil tibi est a me pericli, mulier:
Nam jam aetate ea sum, ut non fiet peccato mihi ignosci aequom:
Quo magis omnes res cautius, ne temere faciam, accuro:
Nam si facis, facturave es, bonas quod par est facere;
Insciturn offerre injuriam tibi, immerenti iniquom est.

B. Est magna ecastor gratia de istac re quam tibi habeam.

Nam, qui post factam injuriam se expurget, parum mihi profit.
Sed quid istuc est? L. meum receptas filium ad te Pamphilum. B. ah.

L. Sine dicam. uxorem hanc priusquam duxit, vostrum amorem pertuli.
Mane: nondum etiam dixi id, quod volui. hic nunc uxorem habet.
Quaere alium firmiorem tibi, dum tempus consulendi est.
Nam neque ille hoc animo erit aetatem, neque pol tu eadem istac aetate.

B. Quis id ait? L. socrus. B. mene? L. teipsam. et filiam abduxit suam:
Puerumque ob eam rem clam voluit, natus qui est, exstinguere.

B. Aliud

B. Aliud ſi ſcirem, qui firmare meam apud vos pa-
ſem fidem,
Sanctius quam jusjurandum, id pollicerer tibi, La-
ches,
Me ſegregatum habuiſſe, uxorem ut duxit, a me
Pamphilum.
D. Lepida es. ſed ſcin', quid volo potius ſodes fa-
cias? B. quid, cedo?
L. Eas ad mulieres huc intro, atque iſtuc jusjuran-
dum idem
Polliceare illis: exple animum iis, teque hoc crimi-
ne expedi.
B. Faciam: quod pol, ſi eſſet alia ex hoc quaeſti,
haud faceret, ſcio;
Ut de tali cauſa nuptae mulieri ſe oſtenderet.
Sed nolo eſſe falſa fama gnatum ſuſpectum tuum,
Nec leviorem vobis, quibus eſt minime aequom, vi-
derier
Immerito: nam meritus de me eſt, quod quem-
illi ut commodem.
L. Facilem benevolumque lingua tua jam tibi me
reddidit:
Nam non ſunt ſolae arbitratae hae: ego quoque
etiam credidi.
Nunc cum ego te eſſe praeter noſtram opinionem
comperi;
Fac eadem ut ſis porro: noſtra utere amicitia, ut
voles.
Aliter ſi facis—reprimam me, ne aegre quidquam
ex me audias.

Verum

Verum hoc te moneo unum; qualis ſim amicus, aut quid poſſiem,
Potius quam inimicus, periclum facias.

ACTUS IV. SCENA VI.

PHIDIPPUS, LACHES, BACCHIS.

NIHIL apud me tibi
Deſieri patiar, quin, quod opus ſit, benigne praebeatur.
Sed cum tu ſatura atque ebria eris, puer ut ſatur ſit, facito.
L. Noſter ſocer, video, venit: puero nutricem adducit.
Phidippe, Bacchis dejerat perſancte. P. haeccine ea eſt? L. haec eſt.
P. Nec pol iſtae metuunt deos; neque has reſpicere deos opinor.
B. Ancillas dedo: quo lubet cruciatu per me exquire.
Haec res hic agitur: me facere, Pamphilo ut redeat uxor,
Oportet: quod ſi perficio, non poenitet me famae,
Solam feciſſe id, quod aliae meretrices facere fugitant.
L. Phidippe, noſtras mulieres ſuſpectas fuiſſe falſo
Nobis in re ipſa invenimus. porro hanc nunc experiamur.

Nam

Nam ſi compererit crimini tua ſe uxor credidiſſe,
Miſſam iram faciet: ſin autem eſt ob eam rem iratus gnatus,
Quod peperit uxor clam, id leve eſt. citò ab eo haec ira abſcedet.
Profecto in hac re nihil mali eſt, quod ſit diſcidio dignum.
P. Velim quidem hercle. L. exquire: adeſt: quod ſatis ſit, faciet ipſa.
P. Quid mihi iſtaec narras? an quia non tute ipſe dudum audiſti,
De hac re animus meus ut ſit, Laches? illis modo explete animum.
L. Quaeſo edepol, Bacchis, quod mihi es pollicita, tute ut ſerves.
B. Ob eam rem vis ergo introeam? L. i, atque exple animum iis, ut credant.
B. Eo: etſi ſcio pol iis fore meum conſpectum inviſum hodie:
Nam nupta meretrici hoſtis eſt, a viro ubi ſegregata eſt.
L. At hae amicae erunt, ubi, quamobrem adveneris, reſciſcent.
P. At eaſdem amicas fore tibi promitto, rem ubi cognorint:
Nam illas errore, et te ſimul ſuſpicione, exſolves.
B. Perii, pudet Philumenae me. ſequimini me intro ambae.
L. Quid eſt, quod mihi malim, quam quod huic intellego evenire, Ut

Ut gratiam ineat ſine ſuo diſpendio, et mihi profit?
Nam ſi eſt, ut haec nunc Pamphilum vere ab ſe ſegregarit;
Scit ſibi nobilitatem ex eo, et rem natam, et gloriam eſſe:
Referet gratiam ei, unaque nos ſibi opera amicos junget.

ACTUS V. SCENA I.

PARMENO, BACCHIS.

EDEPOL nae meam herus eſſe operam deputat parvi preti,
Qui ob rem nullam miſit; fruſtra ubi totum deſedi diem,
Myconium hoſpitem dum exſpecto in arce Callidemidem.
Itaque ineptus hodie dum illic ſedeo, ut quiſque venerat,
Accedebam: adoleſcens, dic dum, quaeſo, es tu Myconius?
Non ſum. at Callidemides? non. hoſpitem ecquem Pamphilum
Hic habes? omnes negabant: neque eum quenquam eſſe arbitror.
Denique hercle jam pudebat: abii. ſed, quid Bacchidem
Ab noſtro affine exeuntem video? quid huic hic eſt rei?

S. Parmeno, opportune te offers: propere curre ad Pamphilum.
P. Quid eo? B. dic me orare, ut veniat. P. ad te? B. imo ad Philumenam.
P. Quid rei est? B. tua quod nil refert, percontari desinas.
P. Nihil aliud dicam? B. etiam, cognosse annulum illum Myrrhinam
Gnatae suae fuisse, quem ipsus olim mihi dederat. P. scio.
Tantumne est? B. tantum. aderit continuo, hoc ubi ex te audiverit.
Sed cessas? P. minime equidem: nam hodie mihi potestas haud data est:
Ita cursando, atque ambulando totum hunc contrivi diem.

ACTUS V. SCENA II.

BACCHIS.

QUANTAM obtuli adventu meo laetitiam Pamphilo hodie?
Quot commodas res attuli? quot autem ademi curas?
Gnatum ei restituo, qui pene harum ipsiusque opera periit:
Uxorem, quam nunquam est ratus posthac se habiturum, reddo:

ua re ſuſpectus ſuo patri, et Philippo fuit, exſolvi.
ic adeo his rebus annulus fuit initium inveniendis.
am memini, abhinc menſes decem fere ad me nocte prima,
onfugere anhelantem domum, ſine comite, vini plenum,
ım hoc annulo. extimui illico. mi Pamphile, inquam, amabo,
uid es exanimatus, obſecro? aut unde annulum iſtum nactus? 10
ic mihi. ille, alias res agere ſe ſimulare. poſtquam video,
eſcio quid ſuſpicarier, magis coepi inſtare, ut dicat.
omo ſe fatetur vi in via neſcio quam compreſſiſſe:
icitque ſeſe illi annulum, dum luctat, detraxiſſe;
ım haec cognovit Myrrhina in digito modo me habentem: 15
ogat, unde ſit. narro omnia haec: inde eſt cognitio facta,
ilumenam eſſe compreſſam ab eo, et filium inde hunc natum.
aec tot propter me gaudia illi contigiſſe lactor:
ſi hoc meretrices aliae nolunt; neque enim eſt in rem noſtram,
: quiſquam amator nuptiis lactetur. verum ecaſtor
ınquam animum quaeſti gratia ad malas adducam partes. 21
o, dum illo licitum eſt, uſa ſum benigno, et lepido, et comi.

Incommode mihi nuptiis evenit, factum fateor.
At pol me feciſſe arbitror, ne id merito mihi eve
niret.
Multa ex quo fuerint commoda, ejus incommodi
aequom eſt ferre.

ACTUS V. SCENA III.

PAMPHILUS, PARMENO, BACCHIS.

VIDE, mi Parmeno, etiam ſodes, ut mi hae
certa et clara attuleris:
Ne me in breve hoc conjicias tempus, gaudio hoc
falſo frui.
PAR. Viſum eſt. PAM. certene? PAR. certe. PAM. deo
ſum, ſi hoc ita eſt. PAR. verum reperies.
PAM. Manedum, ſodes. timeo ne aliud credam, at
que aliud nunties.
PAR. Maneo. PAM. ſic te dixiſſe opinor, inveniſſe
Myrrhinam,
Bacchidem annulum ſuum habere. PAR. factum.
PAM. eum, quem olim ei dedi:
Eaque hoc te mihi nuntiare juſſit: itane eſt factum?
PAR. ita, inquam.
PAM. Quis me eſt fortunatior, venuſtatiſque adeo
plenior?
Egone te pro hoc nuntio quid donem? quid? quid?
neſcio.
PAR. At ego ſcio. PAM. quid? PAR. nihil enim. ic
Nam

Nam neque in nuntio, neque in meipſo, tibi quid ſit boni, ſcio.

PAM. Egon', qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris,

Sinam ſine munere a me abire? ah, nimium me ingratum putas.

Sed Bacchidem eccam video ſtare ante oſtium:

Me exſpectat, credo. B. ſalve, Pamphile.

PAM. O Bacchis, o mea Bacchis, ſervatrix mea!

B. Bene factum, et volupe eſt. PAM. factis, ut credam, facis:

Antiquamque adeo tuam venuſtatem obtines,

Ut voluptati obitus, ſermo, adventus tuus, quocunque adveneris,

Semper fiet. B. at tu, ecaſtor, morem antiquum atque ingenium obtines,

Ut unus omnium homo te vivat nunquam quiſquam blandior.

PAM. Ha, ha, hae! tun' mihi iſtuc? B. recte amaſti, Pamphile, uxorem tuam:

Nam nunquam ante hunc diem meis oculis eam, quod noſſem, videram.

Perliberalis viſa eſt. PAM. dic verum. B. ita me di ament, Pamphile.

PAM. Dic mihi, harum rerum numquid dixti jam patri? B. nil. PAM. neque opus eſt;

Adeo mutito: placet non fieri hoc itidem, ut in comoediis,

Omnia omnes ubi reſciſcunt. hic, quos par fuerat reſciſcere,

Sciant; quos non autem sequom est scire, neque resciscent, neque scient.

B. Imo etiam, qui hoc occultari facilius credas, dabo: Myrrhina ita Phidippo dixit, jurijurando meo Se fidem habuisse, et propterea te sibi purgatum.

PAM. optume est:

Speroque hanc rem esse eventuram nobis ex sententia.

PAR. Here, licetne scire ex te, hodie quid sit quod feci boni?

Aut quid istuc est, quod vos agitis? PAM. non licet.

PAR. tamen suspicor.

Egon' hunc ab Orco mortuum? quo pacto? PAM. nescis, Parmeno,

Quantum hodie profueris mihi, et ex quanta aerumna extraxeris.

PAR. Imo vero scio, neque hoc imprudens feci.

PAM. ego istuc satis scio. PAR. an

Temere quidquam Parmenonem praetereat, quod facto usus sit?

PAM. Sequere me intro, Parmeno. PAR. sequor. equidem plus hodie boni

Feci imprudens, quam sciens ante hunc diem unquam. Plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

LECTIONES VARIANTES
In ANDRIAM.

PROLOG.		lin. 25	UT pernoſcat is
A. 1.	S. 3.	9	Qua jure, qua me injuria Bentl.
	5	33	Ex hoc miſera ſolicita eſt die
		53	Res nunc utiles
		64	Sed cur tu abis ab illa
2	2	15	D. ſcies. Bentl.
	3	24	Alia otioſus
	5	5	Scirem id &c. Hunc vers. delend. cenſet Bentl.
3	1	19	Num immemor es
	3	4	Auſcultа pauca
	5	4	Ego pretium. Bentl.
		8	Nec quid de me
4	1	9	Res premit denegare
		14	Non verentur, hae voces in pleriſque MSS. deſunt
	3	5	Quem capit dolorem
	4	2	Exprompta malitia
	5	16	Meretrix ſi facit
		26	Cujus noſtri
	6	2	Quae ſibi. Bentl.
		3	Pauper viveret Bentl.
		12	Huc me appuli
5	1	20	Neuter tum praeſenſerat
	2	16	Triſtis veritas MSS. Dunel.

LECTIONES VARIANTES

In ANDRIAM.

A. 5 S. 3 lin. 24 Attamen dicat ſine
4 52 At ita juſſi Bentl.
5 3 Ea propter Bentl.
6 9 Solus es quem diligant di. Hare

In EUNUCHUM.

PROLOG. 6 Quia laeſit prius
14 Ne frudetur
17 Condonabuntur
A. 1 S. 2 lin. 25 Hac atque illac perpluo Bentl.
26 Tacere ſi vis
37 Educare pler. MSS.
84 Interclaudier
117 Parum habeat fidem
2 1 13 Te adigent
2 38 Hiſce hoc munere
3 8 Ludum jocumque dices
38 Illum liquet mihi delirare
59 Noſtin et ſcis
90 Flagitium, facinus!
93 Haec pati? aequum
3 1 11 Quod in te eſt
12 Geſtare
53 Cantum tu Bentl.
2 7 Abdomini hunc natum Bent.

LECTIONES VARIANTES

In EUNUCHUM.

A. 3	S. 2	lin.	46	Abi prae, cura
	3		30	Hinc abis
	4		7	Idque adeo viſam
	5		23	Tacitus citius audies
			27	Prava ratio eſt
			40	Per alienas tegulas
4	3		10	Tam lepidis
	4		13	Nam quem ? alium
			23	Ut, quid egerim
	6		7	Qui ? quaſi iſtuc
	7		14	Qui tibi nunc vir
			19	Quam arma Bentl.
5	2		13	Impune abiturum
			48	Mihi patronam cupio
	3		10	Ut otioſus ſit
	5		27	Huic ut ſubveniam. Hare
	6		8	Satin ſalve
	10		39	Vobis praebebo
			45	Atticam eloquentiam.

In HEAUTONTIMOREUMENON.

PROLOG.			5	Simplex duplici Bentl.
			39	Agendi ſint mihi
			44	Si qua
A. 1	S. 1	lin.	5	Eſſe in aliqua parte
			45	Amare coepit virginem
			102	Hoc ibi ſit, ubi

LECTIONES VARIANTES
In HEAUTONTIMOREUMENON.

A.	S.	lin.	
1	1	113	Ad laborem impulerim
	3	6	Peccatis locus
2	1	3	Animum exaugeant
		11	Dum comuntur
	2	3	Vivo et valeo Bentl.
		48	Nulla malam re
		124	Miſerum offendi
		127	Hoc quam gratiſſimum Hare
	3	10	Ubi immutata eſt
		21	Ingenio frui
		28	Exſpectata meo
3	1	34	Commetare ad mulierculam
		52	Habuit ſolicitos Bentl.
		59	Ut ne ſcientem
		78	Ibit ad illum illico quem
		102	Ocius operam ut
	2	27	Quippe quia
		49	Malefacere crederem
	3	43	Ea quae
	4	43	Annulum non advorti
4	2	19	Noſter reſciſcet
		29	Illum plane perdis
	4	22	Immo ſic ſatis
		50	Bene acta parte
	5	9	I tu hinc

LECTIONES VARIANTES
In HEAUTONTIMOREUMENON.

A. 4 S. 7 lin. 32 Te ſciente
5 1 5 Ejus aſtutia
39 Tam communi
70 Idem mirari
72 Diffluit, recondam
77 Ego ne, ſi vivo Hare
2 7 Patrem adſtare
33 In mente eſt
44 In maxuma ſpe
5 6 Sine te exorem
21 Archonidis hujus.

In ADELPHOS.

A. 1 S. 2 lin. 31 Tu homo redigis me
44 In hanc rem
45 Qui veri ſient Bentl.
2 1 13 Abi praeſtrenue
19 Hei miſeriam
54 Has rationes deputo
2 7 Quin hodie
13 Adeo ſtultus fui
3 6 Homini neminem
4 6 Quod habeam gratum
20 Bono animo eſto
3 1 8 E re natae, MSS. quidam herae natae
10 Tali ingenio atque animo

LECTIONES VARIANTES

In ADELPHOS.

A. 3	S. 2	lin. 8	Ulla miſericordia
		26	Animum recipe
		37	Porro conſule
	3	4	Qui alicujus rei eſt
	4	26	Eſt jam intus
		39	Quem egomet produxi
	5	5	De pſaltria hoc
		44	Quod vos jus
4	1	18	Tam placidum quaſi ovem
	3	16	Credunt ludier Bentl.
		17	Ipſis coram
	4	13	Sed me repreſſi
	5	32	Qui illi conſuevit
		34	Praeſens praeſentem Bentl.
	9	4	Paraſitaſter paululus
		9	Cerebrum diſpergi
5	1	31	Putato eſſe. omnia haec
		55	Cum prima luce
	5	15	Sumtum amittet
		18	Quid ego
	6	23	Hoc cum ſit Bentl.
	7	18	Prima mammam.

In PHORMIONEM.

A. 1	S. 2	lin. 38	Exadverſum ei loco
		44	Viſa eſt
		84	Perſuaſit homini

LECTIONES VARIANTES
In PHORMIONEM.
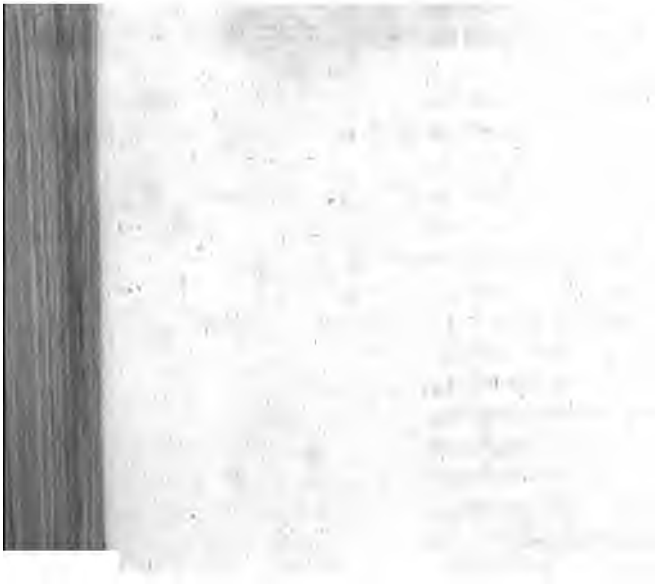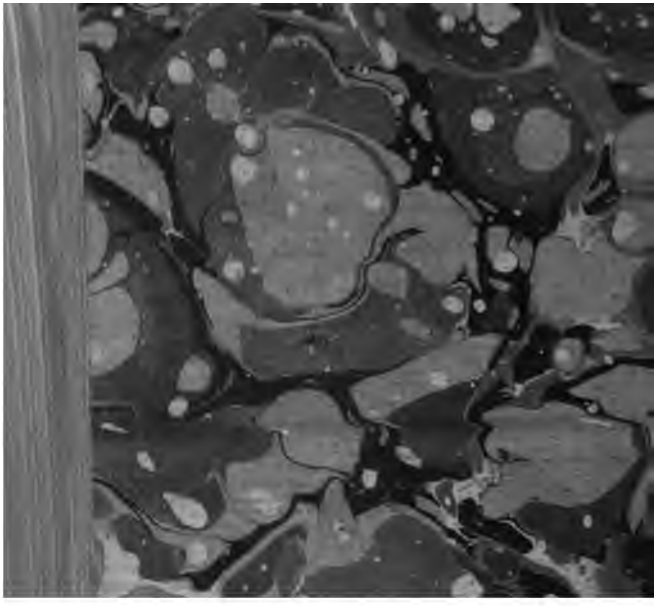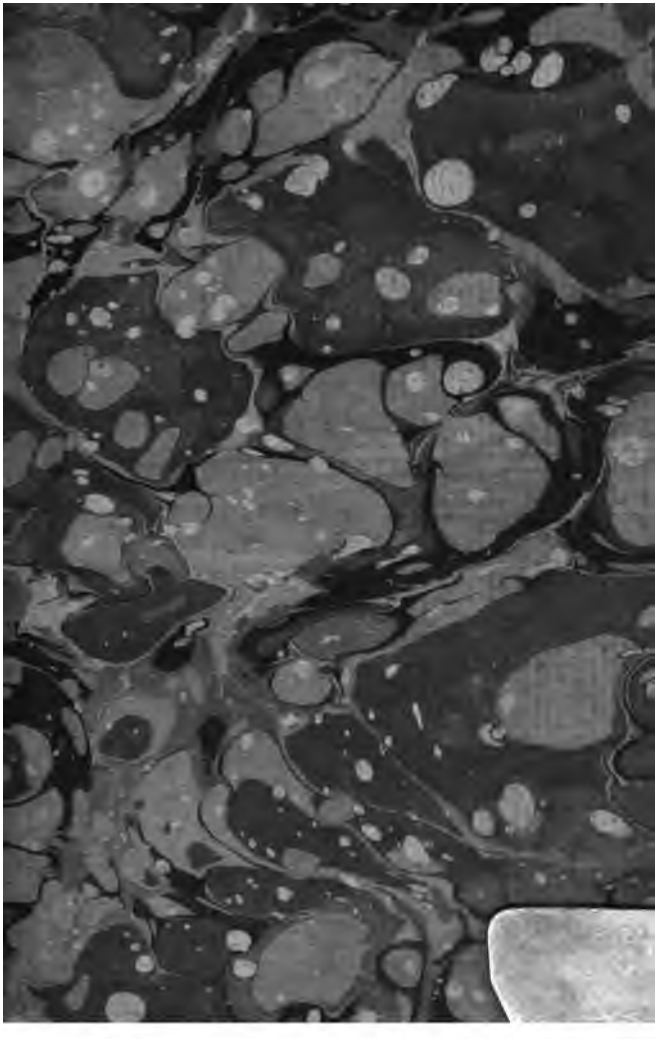
A. 1	S. 2	lin. 88	Places
	3	24	Jus fit amittendi
	4	13	Aliquid conraſiſſem
	5	5	Hoc dicent mihi
		13	Semper cogites
		75	Suave meritus eſt
2	2	3	Quin tu hoc ages?
		13	Etiam me ultro
		16	Cui in opere vita erat
		76	Ducendi aetas. Muretus
3	2	14	Atque imprudentem
		16	Verbis vincor
		26	Auferte
4	2	3	Argento opus eſſe
	3	76	Inde ſumam
	6	17	Iſtoc me nomine
		28	Quid illa altera
5	1	3	Ne praeter cauſam
	2	9	Virum me natum
		23	Pergis?
	5	8	Curſum cum inſtiteris
		10	Vapulabis
	6	30	Quodne ego perſcripſi
		96	Vel oculum exſculpe
	7	2	Quid nunc obticuiſti